

# รวมบทกวีจาก จตุตถุ โภาโค

(แบบแยก - อิติ คัพท์)

## ๖. ปณทิตวคคความณณา

๑. ราชตเถรวตถุ. ๖
๒. อสสชปิณฑพสุกวตถุ. ๙
๓. ฉนนตเถรวตถุ. ๑๑
๔. มหากปปีนตเถรวตถุ. ๑๓
๕. ปณทิตสามเณรวตถุ. ๒๓
๖. ลกุกณฎกภททียตเถรวตถุ. ๓๗
๗. กานมาตาวตถุ. ๓๘
๘. ปณจสตภิกขุวตถุ. ๔๑
๙. รมมิกตเถรวตถุ. ๔๔
๑๐. รมมสสวนวตถุ. ๔๖
๑๑. อาคนตคภิกขุวตถุ. ๔๘

## ๗. อรหนตวคคความณณา

๑. ชีวกวตถุ. ๕๑
๒. มหากสสปตเถรวตถุ. ๕๓
๓. เพฬฐฐีสตเถรวตถุ. ๕๖
๔. อนนุรุทตเถรวตถุ. ๕๘
๕. มหากจฉายนตเถรวตถุ. ๖๐
๖. สารีปุตตเถรวตถุ. ๖๒

๗. โกสมพีวาสิตีสตเถรวตถุ. ๖๕
๘. สารีปุตตเถรวตถุ. ๖๘
๙. ขทิวณียเรวตตเถรวตถุ. ๗๐
๑๐. อณญตริตถิวตถุ. ๗๘

## ๘. สหสสวคคความณณา

๑. ตมพทาสฏิกโจรสตเถรวตถุ. ๘๑
๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ. ๘๕
๓. กุณทลเกสิเถรวตถุ. ๙๐
๔. อนตถปุจฉกพราหมณวตถุ. ๙๗
๕. สารีปุตตเถรสส มาตุลพราหมณวตถุ. ๙๙
๖. สารีปุตตเถรสส ภาคินยพราหมณวตถุ. ๑๐๑
๗. สารีปุตตเถรสสหายพราหมณวตถุ. ๑๐๓
๘. อายุวทมนกุมารวตถุ. ๑๐๕
๙. สังกิจจสามเณรวตถุ. ๑๐๙
๑๐. ขานุกอนทลญตเถรวตถุ. ๑๑๘
๑๑. สปปทาสตเถรวตถุ. ๑๒๐
๑๒. ปฎาจารย์วตถุ. ๑๒๓
๑๓. กิสาคคตมีวตถุ. ๑๒๙
๑๔. เรื่องพระพหูตติกาเถรี ๑๓๓

คลิกที่หัวข้อเพื่อไปยังหน้าที่ต้องการ - กด Home เพื่อกลับมายังหน้าแรก

PaliDict ๑๓ ม.ค.๖๑ จัดหน้าด้วยโปรแกรม LibreOffice 5

แผนผังประกอบ: แผนที่ยืมพูทวีป • สถานที่จำพรรษา • ลำดับเหตุการณ์พระพุทธศาสนา • ราชวงศ์และตระกูลต่างๆ •

## ๖. ปณทิตวคคความณณา

๑. ราชตเถรวตถุ..... ๖
- [ราชพราหมณ์ชูปนมเพราะไม่ได้บวช].....๖
- [ราชพราหมณ์มีอุปนิสัยพระอรหันต์].....๖
- [พระสารีบุตรเป็นผู้กตัญญูกตเวที].....๖
- [พราหมณ์บวชแล้วเป็นคนว่าง่าย].....๖
- [พวกภิกษุสรรเสริญพระสารีบุตรและพระราธะ].....๗
- [พระศาสดาทรงแสดงอลีนจิตตชาดก].....๗
- [ภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่าย อย่างพระราธะเถระ].....๗

- [แก้อรธ].....๘
๒. อสสชปิณฑพสุกวตถุ.....๙
  - [ภิกษุลามกต้องถูกปัพพาชนียกรรม].....๙
  - [แก้อรธ].....๙
  ๓. ฉนนตเถรวตถุ..... ๑๑
  - [พระฉนเถระตำพระอัครสาวก].....๑๑
  - [แก้อรธ].....๑๑
  - [พระศาสดาตรัสสั่งให้ลงพรหมทัณฑ์พระฉนนะ].....๑๑
  ๔. มหากปปีนตเถรวตถุ..... ๑๓
  - [พระปัจเจกพุทธะทูลขอทัตถกรรม ทำเสนาสนะ].....๑๓

[พวกบ้านช่างหูกทำบุญ].....	๑๓
[อาณิสสส์ถานทำให้เกิดในดาวดิงส์].....	๑๔
[กฎุมพีถวายมหาทาน].....	๑๔
[ภรรยาของกฎุมพีถวายดอกอังกาบ].....	๑๕
[กฎุมพีภรรยาและบริวารเกิดในราชตระกูล].....	๑๕
[พระราชานำให้สืบข่าวพระรัตนตรัย].....	๑๖
[พระราชานำให้ข่าวพระรัตนตรัยจากพ่อค้าม้า].....	๑๖
[พระราชานำออกผนวชพร้อมกับ้อมาตย์].....	๑๗
[พระราชานำและอมาตย์ได้บรรลुकุณพิเศษ].....	๑๘
[พระนางอนนชาเทวีเสด็จออกผนวช].....	๑๙
[แก้อรธ].....	๒๒
<b>๕. ปณจิตสามเณรวตถุ.....</b>	<b>๒๓</b>
[พระศาสดาตรัสสอนโมณฑกถา].....	๒๓
[ผู้เลื่อมใสในอนูโมณฑกถา].....	๒๓
[ชายเจริญใจยินดีรับเลี้ยงภิกษุ].....	๒๔
[มหาทุกคตะได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้า].....	๒๖
[มหาทุกคตะไปนิมนต์พระศาสดา].....	๒๗
[พระศาสดาประทานบาตรแก่มหาทุกคตะ].....	๒๘
[พระศาสดาเสด็จไปเรือนของมหาทุกคตะ].....	๒๘
[บ้านของมหาทุกคตะ เต็มด้วยแก้ว ๗ อย่าง].....	๒๙
[มหาทุกคตะตายแล้ว เกิดในกรุงสาวัตถี].....	๓๐
[ทารกออกบวชเป็นสามเณร].....	๓๑
[สามเณรเข้าไปบิณฑบาตกับพระเถระ].....	๓๒
[สามเณรลากลับไปทำสมณธรรม].....	๓๓
[อาสนะท้าวสักกะร้อน เพราะคุณของสามเณร].....	๓๓
[พระศาสดาทรงทำอารักขาสามเณร].....	๓๔
[คำอธิบายในปัญหา].....	๓๕
[สามเณรบรรลुพระอรหัตผล].....	๓๕
[ธรรมดาบัณชิตย้อมฝักตน].....	๓๖
[แก้อรธ].....	๓๖
<b>๖. ลกฤษฏีกาภทียตถุ.....</b>	<b>๓๗</b>
[พระเถระถูกล้อเลียนเพราะร่างเล็ก].....	๓๗
[พระชีมาสพเป็นดังศิลา].....	๓๗
[แก้อรธ].....	๓๗
<b>๗. กามมาตาวตถุ.....</b>	<b>๓๘</b>
[นางกามาต่าภิกษุ].....	๓๘
[นางกามาต่าบรรลุโสดาปัตติผล].....	๓๘

[พระราชาทรงตั้งนางกามาต่าในตำแหน่งเชษฐภริตา].....	๓๙
[มหาอมาตย์รับเลี้ยงนางกามาต่า].....	๓๙
[แก้อรธ].....	๔๐
<b>๘. ปญจสตภิกษุวตถุ.....</b>	<b>๔๑</b>
[พระศาสดาเสด็จเมืองเวรัญชา].....	๔๑
[พระศาสดาเสด็จไปกรุงสาวัตถี].....	๔๑
[พระศาสดาทรงตรัสวาโลกษาคดก].....	๔๒
[แก้อรธ].....	๔๒
<b>๙. รมมิกตถุ.....</b>	<b>๔๔</b>
[อุบาสกหนีไปบวช ได้บรรลुพระอรหัต].....	๔๔
[บุตรและภรรยาออกบวชได้บรรลุพระอรหัต].....	๔๔
[พวกภิกษุสรรเสริญพระธรรมิกะ].....	๔๔
[แก้อรธ].....	๔๕
<b>๑๐. รมมสสวนวตถุ.....</b>	<b>๔๖</b>
[คนอาศัยภพแล้วติดภพมีมาก].....	๔๖
[แก้อรธ].....	๔๖
<b>๑๑. อาคนตภิกษุวตถุ.....</b>	<b>๔๘</b>
[พระศาสดาตรัสเหมาะแก่ความประพฤติ].....	๔๘
[แก้อรธ].....	๔๘
<b>๗. อรหนตวคควณณา</b>	
<b>๑. ชิวกาวตถุ.....</b>	<b>๕๑</b>
[พระเทวทัตทำโลหิตุปปาทกรรม].....	๕๑
[หมอชิวก้าทำการพยาบาลแผล].....	๕๑
[แผลของพระศาสดาหายสนิท].....	๕๑
[พระอรหันต์ไม่มีความเร่าร้อนใจ].....	๕๒
[แก้อรธ].....	๕๒
<b>๒. มหาทสสปีตถุ.....</b>	<b>๕๓</b>
[ธรรมเนียมของพระพุทธเจ้า ผู้จะเสด็จจาริก].....	๕๓
[พวกภิกษุว่า พระเถระละญาติและอุปัฏฐากไปไม่ได้].....	๕๓
[รับสั่งให้พระมหากัสสปะกลับ].....	๕๓
[ทรงชี้แจงเหตุที่พระมหากัสสปะกลับ].....	๕๓
[พระศาสดาตรัสบุรพจิตของพระเถระ].....	๕๔
[ตรัสเปรียบพระเถระด้วยพญาหงษ์].....	๕๔
[แก้อรธ].....	๕๔
<b>๓. เพพฐฐีสปีตถุ.....</b>	<b>๕๖</b>
[ทรงบัญญัติสันนิธิการสิกขาบท].....	๕๖

[แก้อรธ]	๕๖
<b>๔. อนุรุธตเถรวตถุ.....</b>	<b>๕๘</b>
[เทพธิดาถวายผ้าแก่พระอนุรุธเถระ]	๕๘
[พระศาสดาทรงช่วยทำจีวร]	๕๘
[พระชีนาสพไม่พูดเกี่ยวกับปัจจัย]	๕๙
[แก้อรธ]	๕๙
<b>๕. มหากัจจายนเถรวตถุ.....</b>	<b>๖๐</b>
[พระเถระยกย่องการฟังธรรม]	๖๐
[เทพธิดารักใคร่ภิกษุผู้สำรวมอินทรีย์]	๖๐
[แก้อรธ]	๖๐
<b>๖. สารีปุตตเถรวตถุ.....</b>	<b>๖๒</b>
[พระสารีบุตรถูกภิกษุรูปหนึ่งฟ้อง]	๖๒
[พระเถระเปรี้ยบตนด้วยอุปมา ๙ อย่าง]	๖๒
[จิตของพระสารีบุตร เหมือนแผ่นดิน]	๖๓
[แก้อรธ]	๖๓
<b>๗. โกสมพีวาลิติสตเถรวตถุ.....</b>	<b>๖๕</b>
[ศิษย์บรรลुพระอรหัตก่อนพระอาจารย์]	๖๕
[ตาสามเณรแตกเพราะอาจารย์]	๖๖
[อาจารย์ขอโทษศิษย์]	๖๖
[พระชีนาสพ ไม่โกรธไม่ประทุษร้ายใคร]	๖๗
[แก้อรธ]	๖๗
<b>๘. สารีปุตตเถรวตถุ.....</b>	<b>๖๘</b>
[สัทอินทรีย์เป็นต้น มีอมตะเป็นที่สุด]	๖๘
[พระสารีบุตรอันใครๆ ไม่ควรติเตียน]	๖๘
[แก้อรธ]	๖๘
<b>๙. ขทิวณียเรวตตเถรวตถุ.....</b>	<b>๗๐</b>
[พระสารีบุตรชวนพี่น้องบวช]	๗๐
[มารดาบิดาให้เรวตะแต่งงาน]	๗๐
[เรวตะคิดหาอุบายออกบวช]	๗๐
[เรวตะได้บรรพชา]	๗๑
[เรวตะสามเณรบรรลुพระอรหัต]	๗๒
[พวกภิกษุอาศัยบุญของพระสีวลีเถระ]	๗๒
[พระศาสดาทรงอธิษฐานให้ภิกษุสี่มบริวาร]	๗๓
[นางวิสาขาถามถึงที่อยู่ของเรวตะ]	๗๓
[แก้อรธ]	๗๔
[พวกภิกษุปรารถนาถึงความเป็นไปของพระสีวลี]	๗๔
[บุรพกรรมของพระสีวลี]	๗๔

[พวกภิกษุชมเชยบุญของเรวตะ]	๗๗
<b>๑๐. อถยตริตถิวตถุ.....</b>	<b>๗๘</b>
[หญิงนครโสภินีย้วจิตพระเถระให้หลง]	๗๘
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่พระเถระ]	๗๘
[แก้อรธ]	๗๘
<b>๘. สหสสุวคควณณา</b>	
<b>๑. ตมพทาฐิกโจรฆาตกาวตถุ.....</b>	<b>๘๑</b>
[เพชฌฆาตเคราะห์แดง]	๘๑
[เพชฌฆาตออกจากตำแหน่งเวลาแก่]	๘๑
[นายตัมพทาฐิกะทำบุญแก่พระสารีบุตร]	๘๒
[นายตัมพทาฐิกะตายไปเกิดในดุสิตบุรี]	๘๓
[กัลยาณมิตรเป็นเหตุให้เกิดในดุสิต]	๘๓
[แก้อรธ]	๘๔
<b>๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ.....</b>	<b>๘๕</b>
[ทารุจิริยสำคัญว่าตนเป็นอรหันต์]	๘๕
[ประวัติเดิมของทารุจิริย]	๘๕
[พรหมบอกความจริงแก่ทารุจิริย]	๘๖
[ทารุจิริยไปเฝ้าพระศาสดา]	๘๗
[ทารุจิริยบรรลुพระอรหัต แต่ยังเป็นคฤหัสถ์]	๘๗
[ทารุจิริยเลิศในทางขิปปาภิญญา]	๘๘
[แก้อรธ]	๘๙
<b>๓. กุณฺทลเกสิเถรีวตถุ.....</b>	<b>๙๐</b>
[ธิดาเศรษฐีได้ใจเป็นสามี]	๙๐
[ใจคิดอุบายพาภรรยาไปฆ่า]	๙๐
[ธิดาเศรษฐีผลัดใจรักเขาตาย]	๙๒
[หญิงผู้มีปัญญาก็เป็นบัณฑิตได้]	๙๓
[ธิดาเศรษฐีบวชเป็นปริพาชก]	๙๓
[ธิดาเศรษฐีมีชื่อว่ากุณฺทลเกสิเถรี]	๙๔
[ชนะกิลสประเสริฐ]	๙๕
[แก้อรธ]	๙๕
<b>๔. อนตลปุจจกพราหมณวตถุ.....</b>	<b>๙๗</b>
[ความฉิบหายย่อมมีแก่ผู้เสพกรรม ๖ อย่าง]	๙๗
[ชนะตนเป็นการประเสริฐ]	๙๗
[แก้อรธ]	๙๘
<b>๕. สารีปุตตเถรสส มาตุลพราหมณวตถุ.....</b>	<b>๙๙</b>
[พระเถระพาลุงไปเฝ้าพระศาสดา]	๙๙

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๙๙	[นายโจรล้อมใส่ในปาฏิหาริย์ของสามเณร].....๑๑๔
[แก้อรธ].....๑๐๐	[นายโจรขอบรรพชากะสามเณร].....๑๑๕
<b>๖. สารีปุตตเถรสถ ภาคินเญยพราหมณวตฺถุ.....๑๐๑</b>	[สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ].....๑๑๕
[พระเถระพาหลานไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๑	[ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล].....๑๑๖
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๑๐๑	[แก้อรธ].....๑๑๖
[แก้อรธ].....๑๐๑	[ประวัตินิรมุตตกสามเณร].....๑๑๖
<b>๗. สารีปุตตเถรสถสหายพราหมณวตฺถุ.....๑๐๓</b>	<b>๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.....๑๑๘</b>
[พระเถระพาสหายไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๓	[พระเถระนั่งเข้ามาน โจรเอาท่อของทับไม่รู้สีก].....๑๑๘
[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์].....๑๐๓	[คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา].....๑๑๘
[แก้อรธ].....๑๐๓	[แก้อรธ].....๑๑๙
<b>๘. आयวฑฒนกุมารวตฺถุ.....๑๐๕</b>	<b>๑๑. สปปทาสตเถรวตฺถุ.....๑๒๐</b>
[พราหมณ์ ๒ สหายออกบวช].....๑๐๕	[พระเถระให้งูกัดตัว].....๑๒๐
[พราหมณ์ถามเหตุที่สหายไม่ให้พรแก่บุตร].....๑๐๕	[พระเถระบรรลุพระอรหัตแล้วมีชื่อว่าสปปทาสะ].....๑๒๐
[พราหมณ์ไปเฝ้าพระศาสดา].....๑๐๖	[บุรพกรรมของพระสปปทาสเถระ].....๑๒๑
[พระศาสดาตรัสบอกอุบายเครื่องป้องกัน].....๑๐๖	[ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ].....๑๒๒
[พวกภิกษุไปสวดพระปริตร].....๑๐๖	[แก้อรธ].....๑๒๒
[เด็กพันอันตรายกลับมีอายุยืน].....๑๐๗	<b>๑๒. ปญจาราวตฺถุ.....๑๒๓</b>
[การกราบไหว้ท่านผู้มีคุณทำให้อายุยืน].....๑๐๗	[ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ].....๑๒๓
[แก้อรธ].....๑๐๘	[นางปญจาราหนี่ไปกับคนรับใช้].....๑๒๓
<b>๙. สงกัจจสามเณรวตฺถุ.....๑๐๙</b>	[นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก].....๑๒๕
[กุลบุตร ๓๐ คนออกบวช].....๑๐๙	[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน].....๑๒๖
[ประวัตินิของสงกัจจสามเณร].....๑๐๙	[นางปญจาราทูลขอบวช].....๑๒๗
[ทรงรับสั่งให้ภิกษุไปลาพระสารีบุตร].....๑๑๐	[แก้อรธ].....๑๒๗
[ภิกษุ ๓๐ รูปไปทำสมณธรรม].....๑๑๑	<b>๑๓. กิสาคอตมิมิวตฺถุ.....๑๒๙</b>
[พวกภิกษุตั้งกติกากันอยู่จำพรรษา].....๑๑๑	[ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน].....๑๒๙
[ทุกคนบวชมาอาศัยอยู่กับพวกภิกษุ].....๑๑๑	[ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม].....๑๒๙
[ทุกคนบวชหนีพวกภิกษุไปเยี่ยมธิดา].....๑๑๒	[นางบวชในพุทธศาสนา].....๑๓๑
[เขาถูกโจรจับในกลางดง].....๑๑๒	[แก้อรธ].....๑๓๒
[พวกโจรไปจับภิกษุเพื่อทำพิธีกรรม].....๑๑๓	<b>๑๔. เรื่องพระพหูสูตติกาเถรี.....๑๓๓</b>
[พวกภิกษุยอมตัวให้โจรจับ].....๑๑๓	[นางมีลูกมาก].....๑๓๓
[สงกัจจสามเณร ยอมมอบตัวให้แก่โจร].....๑๑๓	[แก้อรธ].....๑๓๔
[นายโจรลงมือฆ่าสามเณร].....๑๑๔	

[นายโจรล้อมใส่ในปาฏิหาริย์ของสามเณร].....๑๑๔
[นายโจรขอบรรพชากะสามเณร].....๑๑๕
[สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ].....๑๑๕
[ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล].....๑๑๖
[แก้อรธ].....๑๑๖
[ประวัตินิรมุตตกสามเณร].....๑๑๖
<b>๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.....๑๑๘</b>
[พระเถระนั่งเข้ามาน โจรเอาท่อของทับไม่รู้สีก].....๑๑๘
[คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา].....๑๑๘
[แก้อรธ].....๑๑๙
<b>๑๑. สปปทาสตเถรวตฺถุ.....๑๒๐</b>
[พระเถระให้งูกัดตัว].....๑๒๐
[พระเถระบรรลุพระอรหัตแล้วมีชื่อว่าสปปทาสะ].....๑๒๐
[บุรพกรรมของพระสปปทาสเถระ].....๑๒๑
[ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ].....๑๒๒
[แก้อรธ].....๑๒๒
<b>๑๒. ปญจาราวตฺถุ.....๑๒๓</b>
[ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ].....๑๒๓
[นางปญจาราหนี่ไปกับคนรับใช้].....๑๒๓
[นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก].....๑๒๕
[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน].....๑๒๖
[นางปญจาราทูลขอบวช].....๑๒๗
[แก้อรธ].....๑๒๗
<b>๑๓. กิสาคอตมิมิวตฺถุ.....๑๒๙</b>
[ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน].....๑๒๙
[ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม].....๑๒๙
[นางบวชในพุทธศาสนา].....๑๓๑
[แก้อรธ].....๑๓๒
<b>๑๔. เรื่องพระพหูสูตติกาเถรี.....๑๓๓</b>
[นางมีลูกมาก].....๑๓๓
[แก้อรธ].....๑๓๔

## ๖. ปณฺทิตวคฺควณฺณา

## ๑. ราชตฤณวงศ์.

“นิธินว ปวดตาร -อติ อิมมเทสน สดถา เขตวเน วิหรนโต आयस्मन्त रार्ธ आरพग गलेसि.

### [ราชพราหมณ์ชูปนมเพราะไม่ได้บวช]

โส กिर किहिकाले सवत्थियं तुकत्तप्राह्मणे ओहोसि.

โส “ภิกขุณฺ สनฺติเก ชีวีสสามิ -อติ จินฺเตตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา อปฺหริตํ กโรนฺโต ปริเวณํ สมฺมชฺชนฺโต มุขโรวนาทีนํ ทนฺนโต วิหาเร วสि.

ภิกขุปี นํ สงคณหีสฺ, ปพฺพาเชตฺ ปน น อิจฺฉนฺติ.

โส ปพฺพชฺชํ อลภมาโน กิโส ओहोसि.

### [ราชพราหมณ์มีอุปนิสัยพระอรหันต์]

อถกทิวสํ สดถา ปจฺจสกาเล โลกํ โวลเณนโต ตํ พราหฺมณํ ทิสฺวา “กิณฺนุ โช -อติ อุปฺชาเรนโต “อรหา ภวิสฺสติ -อติ ญฺตฺวา สายณฺทสมเย วิหารจาริกํ จรณฺโต วิย พฺราหฺมณฺสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา “พฺราหฺมณ กิ กโรนฺโต วิจรสิ -อติ อาห.

“ภิกขุณฺ วตฺตปฺปฏิวตฺตํ กโรมิ” ภนฺเต -อติ อาห.

“ลภสิ เตสํ สนฺติกา สงคหํ -อติ.

“อาม ภนฺเต, อาหารมตฺตํ ลภามิ, น ปน มํ ปพฺพาเชนฺติ -อติ.

### [พระสารีบุตรเป็นผู้กตัญญูกตเวที]

สดถา เอตสฺมี นิทานे ภิกขุสงฺขํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตมตถํ ปุจฺฉิตฺวา

“ภิกขเว อตฺถิ โกจิ อิมฺสฺส พฺราหฺมณฺสฺส อธิการํ สรณฺโต -อติ ปุจฺฉิ.

สารีปุตฺตเตโร “อหํ ภนฺเต สรามิ, อยํ เม ราชคเห ปิณฺฑาย จรณฺตฺสฺส อตฺตโน อภิหฺมํ กฏฺจฺฉุภิกขํ ทาเปสิ, อิมฺสฺสหา อธิการํ สรามิ -อติ อาห.

โส, สดถารา “กิ ปน เต สารีปุตฺต เอวํ กโตปการํ ทฺกฺชโต โมเจตฺถํ น วฏฺฏติ -อติ วุตฺเต,

“สาธฺ ภนฺเต ปพฺพาเชสสามิ -อติ ตํ พฺราหฺมณํ ปพฺพาเชสิ.

### [พราหมณ์บวชแล้วเป็นคนว่าง่าย]

ตสฺส ฆตฺตคฺเค อาสนปริยนฺเต อาสนํ ปาปุณาติ.

ยาคุภตฺตาทีหิ กิลมฺติ.

เถโร ตํ อาทาย จาริกํ ปกุกามิ อภิกขณํ นํ “อิทนต์ กตตพพํ, อิทนต์ น กตตพพํ -อติ โววทิว อนุสาสิ.

โส สุวโจ อโหสิ ปทกขินคคาหิ, ตสฺมา ยถานุสสิญฺญํ ปฏิปชฺชมาโน กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

เถโร ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตวา วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ.

อถ นํ สตฺถา ปฏิสนฺตารํ กตฺวา อาห “สุวโจ นุ โข เต สารีปุตฺต อนฺตเววาสิโก -อติ

“อาม ฆนฺเต อติวีย สุวโจ, กิสฺมิณฺจิ โทเส วุจฺจมาเนปิ, น กุทฺธปุพฺโพ -อติ.

“สารีปุตฺต เอวรูเป สหฺธิวិหาริกเก ลมฺมาโน กิตฺตเก คนฺตเยยยาสิ -อติ.

“ฆนฺเต พหุเกปิ คนฺตเยยยาเมว -อติ.

### [พวกภิกษุสรรเสริญพระสารีบุตรและพระราชา]

อเถกทิวสํ ฆมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูทฺธาเปสฺสุ “สารีปุตฺตเถโร กิร กตฺถณฺณ กตฺเวทึ,  
กภูจฺจุภิกฺขามตฺตํ อูปการํ สริตฺวา ทฺกคตฺพราหฺมณํ ปพฺพาเชสิ, ราชตฺเถโรปิ โววาทกฺขโม โววาทกฺขมเมว” ลภิ -อติ.

### [พระศาสดาทรงแสดงอสังขัตตชาดก]

สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา “น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ สารีปุตฺโต กตฺถณฺณ กตฺเวทึเยว -อติ วตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสตฺถุ

อสังขัตตํ นิสสาย	ปภุทฺธา มหตี จมฺภู
โกสลํ เสนาสนตฺถุญฺญํ	ชีวกคคาหํ อคาหิ
เอวํ นิสฺสยสมฺปนฺโน	ภิกฺขุ อารทฺธวียโย
ภาวยํ กุสลํ ฆมฺมํ	โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา
ปาปุณฺณ อนฺุพฺเพน	สพฺพสํโยชนกฺขยํ -อติ

อิมํ ทฺกนฺิปาเต อสังขัตตชาดกํ” วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ.

ตทา กิร วทฺธกึทึ ปาทสฺส อโรครณฺภาเวน กตํ อตฺตโน อูปการํ ญตฺวา สพฺพเสตฺสฺส หตฺถิปตฺกสฺส ทายโก เอกจาริกโก หตฺถิ  
สารีปุตฺตเถโร อโหสิ.

### [ภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่าย อย่างพระราชา]

เอวํ เถโร อารพฺภ ชาติกํ กเถตฺวา ราชตฺเถโร อารพฺภ “ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม ราเชน วีย สุวเจเนว ฆวิตพฺพํ,  
โทสํ ทสฺเสตฺวา โววาทิยมาเนเนปิ น กุชฺฉิตพฺพํ, โววาททายโก ปน นิธิอาจิกฺขนโก วีย ทฺกฐพฺโพ -อติ วตฺวา  
อนฺุสนฺธิ ฆญฺเฐตฺวา ฆมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“นินฺนํ ปวตฺตารํ ยํ ปสฺเส วชฺทสฺสินํ

๑ โววาทกเมว. [?]

๒ ขุ. ชา. ๒๗/๕๒. ตพฺพญฺญกถา. ๓/๒๓.

นิกคยหาวาที เมธาวิ

ดาทิส ปณชิต ภาเช

ดาทิส ภาชมานสส

เสยโย โหติ น ปาปิโย -อิตติ.

[แก้อรรถ]

ตตถ นิธิน -อิตติ ตตถ ตตถ นิตทิตวา ฐปิตาน นิตถญสุวณณาทิตปูราน นิตถุมภิน.

ปวตตาร -อิตติ กิจจชวีเก ทคคตมณุสเส อนุกมป กตวา “เอหิ, สุเชน เต ชีวิตูปาย ทสเสสสามิ -อิตติ

นิตถฐาน เนตวา หตถ ปสาเรตวา “อิม คเหตุวา สุข ชีว -อิตติ อาจิกขนตาร” วिय.

วชชทสสิน -อิตติ เทว วชชทสสิน

“อิมินา น อสารูปเพน วา ขลิตเนน วา สงฆมชเเม นิคคณทิสสามิ -อิตติ รัตนคเวสโก จ

อนญาตญญาปนตถาย ญาต อนุกคณนตถาย สีสาทินมสส วุชตมิกามตถาย ต ต วชช โอลโลกเนน อุลลุมปนวเสน สภาวสนฐิต จ, อยมิธาธิปปโต.

ยถา ทคคตมณุสโส “อิม คณหาทิต -อิตติ ตชเชตวาปิ โปเถตวาปิ นิธิตทสสโต โกป น กรอติ ปมุตโตว โหติ,

เอวเมว เอวรूप ปุคเคล อสารูปปิ วา ขลิต วา ทิสวา อาจิกขนเต, โกโป น กาทพิโพ, ตถฐเนว ภาวิตพิ,

“ภนเต มหนต ว กम्म กต มยห อจจริยูปชฌายฐฐาน ฐตวา โอวทนเตหิ, ปุนปิ ม โอวเทยยาถ -อิตติ ปวาเรตพพเมว.

นิกคยหาวาที -อิตติ เอกจโจ ทิ สทริวิทริกาทิน อสารูปปิ วา ขลิต วา ทิสวา

“อย เม มุโขทททานาทิทิ สกคจจ อูปฐฐหติ, สเจ ต วกขามิ, น ม อูปฐฐทิสสติ, เอว เม ปริทานิ ภาวิสสติ -อิตติ วตตุ อวิสหนโต

น นิกคยหาวาที นาม โหติ, โส อิมสมิ สาสเน กจจว อากิริติ.

โย ปน ตถารูป วชช ทิสวา วชชานูรูป ตชเชนโต ปณามาเนโต ทณทกम्म กรอนโต วิหารา นีทรนโต สิกขาเปติ.

อย นิกคยหาวาที นาม, เสยยถาปิ สสมาสมพุทโธ.

วุตตถเตต<sup>๑</sup> “นิกคยห นิกคยหาทิต อานนท วกขามิ, ปคคยห ปคคยหาทิต อานนท วกขามิ, โย สาโร, โส ฐสสติ -อิตติ.

เมธาวิ -อิตติ ฐมเมชปลญาย สมนนาคต.

ดาทิส -อิตติ เอวรूप ปณชิต ภาเชยย ปยิรูปาเสยย, ดาทิส ทิ อจจริย ภาชมานสส อนเดวาสิกสส, เสยโย โหติ น ปาปิโย,

วุชตมיעว โหติ, น ปริทานิ -อิตติ.

เทสนาวसान พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุนีส -อิตติ.

ราชตฤณวรรค.

๑ ส. อาจิกขิตาร. ม. ย. อาจิกขิตาร.

๒ ม. ย. ๑๔/๒๔๕. ตตถ ปน ... ปวชย ปวชยหาหนติ ทิสสติ.



## ๒. อสสชิปุนพพสุกวตถุ.

“โอวเทยยานุสาเสย - อิติ อิมิ ฌมมเทสนัน สตถา เซตวเน วิหรนโต อสสชิปุนพพสุเก อารพภ กเถสิ.

เทสนา ปน กิฎาคริสมิ สมุญฐิตา.

### [ภิกษุลามกต้องถูกปัพพาชนียกรรม]

เต กิริ<sup>๑</sup> กิฎจาปี อคคสาวกานัน สหวิหาริกา. อลชชโน ปน อหะสุ ปาปภิกขุ.

เต ปาปเกหิ อตตโน ปริวารเหติ ปญจหิ ภิกขุสเทหิ สหุธิ กิฎาคริสมิ วิหรนตา “มาลาวจจ โรเปเนติปี โรปาเนติปีติอาทิก”  
นนานปการัง อนาจารย์ กโรนตา กุลทุสกกมม กตวา ตโต อุปปนเนหิ ปจเจยหิ ชีวิตัง กปเปเนตา  
ตัง อวาสา เปสลาณัน ภิกขุณัน อนาวาสา อังสุ.

สตถา ตัง ปวตตี สุตวา เตส ปัพพาชนียกมมกรณตถาย สปริวาระ เทว อคคสาวเก อามนเตตวา  
“คจจณ สาริปุตตา, เตสุ เย ตุมหากัง วณัน กโรนติ, เตส ปัพพาชนียกมม กโรธ; เย ปน กโรนติ, เต โอวทล ออนุสาสธ,  
โอวทนต์โต หิ ออนุสาสนโต อปณชิตานเวยว อปปีโย โหติ”, ปณชิตานัน ปน ปปีโย โหติ มนาโป - อิติ  
อนุสนธิ ฆมุตวา ฌมม เทเสนโต อิมิ คาถมาห

“โอวเทยยานุสาเสย อสพภา จ นิวารเย  
สตัดัง หิ โส ปปีโย โหติ อสตัดัง โหติ อปปีโย - อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตล โอวเทย - อิติ อุปปนเน วตถุสมิ, วทนต์โต โอวทติ นาม,  
อนุอุปปนเน วตถุสมิ, “อโยโสปี เต สียาติอาทิวเสน อนาคตัง วชชัง ทสเสนโต ออนุสาสติ นาม,  
สมมุขา วทนต์โต โอวทติ นาม, ปรมมุขา ทุตัง วา สาสนัน วา เปเสนโต ออนุสาสติ นาม,  
สกี วทนต์โตปี โอวทติ นาม, ปุนปปุณัน วทนต์โต ออนุสาสติ นาม,  
โอวทนต์โตเอว วา ออนุสาสติ นาม - อิติ เอว โอวเทย ออนุสาเสย.

อสพภา - อิติ อกุศลธมมา นิวารเยย กุศลธมเม ปติฎฐาเปย - อิติ อตถโธ.

สตัดัง - อิติ โส เอวรूपัง ปุคคโล พุทธาทีนัง สปริสานัน ปปีโย โหติ,  
เย ปน อธิฎฐธมมา วิติณณปรโลกา อามิสจกขุกา ชีวิตตถาย ปพพิชิตา เตส อสตัดัง โส โอวาทโก ออนุสาสโก  
“น ตวั อมหากัง อุปชฌายो น อจารियो, กสมมา อมเห โอวทสิ - อิติ เอว มุขสตตีหิ วิชมนตानัน อปปีโย โหติ - อิติ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนัง ปาปุณิส.

๑ ม. เอตถนตเร เทว ภิกขุ - อิติ อตถ.

๒ วินยปิฎก มหาวิงค. ๑/๔๑๕.

๓ ม. เอตถนตเร อมนาโป - อิติ อตถ.

สาริปุตฺตโมคคฺคฺลทนาปี ตตฺถ คนฺตวา เต ภิกฺขุ โอรุทิสฺส อฺนุสาสีสฺส.

---

เตสฺส เอกฺจเจ โอรุทิสฺส สฺมปฺภิจฺฉิตฺวา สฺมมา วตฺตีสฺส, เอกฺจเจ วิพฺภวีสฺส, เอกฺจเจ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปาปฺุณีสฺส -อิติ.

---

อสสชิปนพพสุกวตฺถ.

---

### ๓. ฉนวนตเถรวตถุ.

“น ภเช ปาปเก มิตเต -อิตี อิมิ ฌมมเทสนิ สตถา เซตวเน วิหรนโต ฉนวนตเถโร อารพภ กเถสิ.

#### [พระฉนวนเถระดำพระอัครสาวก]

โส กิรายสมา “อมหากิ ออยยปุตเตน สหิ มหาภิกขมนิ นิกขมนโต ตทา อญญิ เอกมปิ น ปสสามิ,  
อิทานิ ปน ‘อหิ สารีปุตโต นาม, อหิ โมคคัลลานิ นาม, มยิ อคคสาวกมหาตี วตวา อิมิ วิจรนตี -อิตี เทว อคคสาวเก อภิโกสตี.

สตถา ภิกขุณิ สนติกา ติ ปวตตี สุตวา ฉนวนตเถโร ปภิโกสาเปตวา โอวตี.

โส ตังขณญเญว ตุนหิ หุตวา ปุน คนตวา เถเร อภิโกสตีเยว.

เอว ยาวตติยิ อภิโกสนติ ปภิโกสาเปตวา สตถา โอวตีตวา “ฉนวน เทว อคคสาวกา นาม ตุนหิ กลยาณมิตตา อุตตมปุริสาม  
เอวรูปิ กลยาณมิตเต เสวสสุ ภชชสุ -อิตี วตวา อุนสนธิ ฆมุตวา ฌมม เทเสนโต อิมิ คากมาห

“น ภเช ปาปเก มิตเต น ภเช ปุริสาธเม  
ภเชถ มิตเต กลยาณเ น ภเชถ ปุริสูตตเม -อิตี.

#### [แก้อรธ]

ตสสตุโถ

กายหุจจริตาทิกุสลกมมาภริตา ปาปมิตตา นาม,  
สนธิจเฉพนาทิกเ วา เอกวิสตือเนสนาปเกเท<sup>๑</sup> วา อญญาเน นิโยชกา ปุริสาธมา นาม,

อุโภปิ เอเต ปาปมิตตา เจว ปุริสาธมา จ, เต น ภเชย น ปยิริปาเสย,  
วิปริตา ปน กลยาณมิตตา เจว สปุริสา จ, เต ภเชถ ปยิริปาเสถ -อิตี.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณิสสุ.

#### [พระศาสดาตรัสสั่งให้ลงพรหมทัณฑ์พระฉนวนะ]

ฉนวนตเถโร ปน โอวาทิ สุตวาปิ ปุริมเนเนว ปุน ภิกขุ อภิโกสตี ปริภาสติ.

ปุนปิ สตถุ ภิกขุ อารอจยิสสุ.

๑ เวหุทานิ ปตตทานิ ปุพพานิ ผลทานิ ทนตกญฐทานิ มุโขทกทานิ สีนานทานิ จุณณทานิ มตติกาทานิ ปาตุกมยตา มุคคสุปปตา  
ปาริภุญตา ชงฆเปสนิกิ เวชชกมมि หุตกมมि ปหิณคมนิ ปินพปฏิปินชทานานุปปทานิ วตถุวิชา เขตตวิชชา นกชตตวิชชา อังควิชชา -อิตี  
เมตตสุตตวณณานโย.

สตถา “ภิกฺขเว มยิ ฌรณเต, ฉนวนํ สีกฺขาเปตฺตํ น สกฺขิสฺสธ, มยิ ปน ปรินิพฺพุเต, สกฺขิสฺสธ -อิติ วตฺวา,  
ปรินิพฺพานกาเล อายสฺมตา อานนฺเทน “ภนฺเต กถํ ฉนวนตเถเร อมเหหิ ปฏฺฐิพฺชิตพฺพํ -อิติ วุตฺเต,  
“อานนฺท ฉนวนสฺส ภิกฺขุโน พฺรหฺมทณฺโฑ ทาทพฺโพ -อิติ อาณาเปสิ.

---

โส, สตฺถริ ปรินิพฺพุเต, อานนฺทตเถเรณ อาโรปีตํ พฺรหฺมทณฺฑํ สุตฺวา ทุกฺขี ทุมฺมโน ติกฺขตฺตํ มุจฺฉิตฺวา ปปฺติตฺวา  
“มา มํ ภนฺเต นาเสยฺยิตถ -อิติ ยาจิตฺวา สมฺมา วตฺตํ ปุเรนฺโถ น จิรสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ -อิติ.

---

ฉนวนตเถรวตฺถ.

---

## ๔. มหาภปิณฑเถรวตถุ.

“ธมมปีติ สุขี เสติ -อิตติ อิมิ ธมมเทสนัน สุตถา เขตวเน วิหรนุโต มหาภปิณฑเถรว อารพุก กเถสิ.

ตตฺตฺรายิ ออนุพุพพิถา.

### [พระปัจเจกพุทธะทูลขอหัตถกรรม ทำเสนาสนะ]

อตีเต กิรายสฺมา มหาภปิโน ปทุมุตตรพุทธสฺส ปาหฺมุเล กตานิหาริ สํสาเร สํสรนุโต  
พาราณสีโต อวิหฺเร เอกสมิ เปสการคามे เชฏฐกเปสกาโร หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ตทา สหสฺสมตฺตา ปจฺเจกพุทฺธา อญฺฺฐ มาเส หิมวเนเต วสิตฺวา วสฺสิเก จตฺตาริ มาเส ชนปเท วสนฺติ.

เต เอกวาริ พาราณสียา อวิหฺเร โอตฺริตฺวา “เสนาสนกรณตถาย หตถกมฺมึ ยาจถ -อิตติ รณฺโณ สนฺติกํ อญฺฺฐ ปจฺเจกพุทฺเธ ปหิณฺสี.

ตทา ปน รณฺโณ วปฺปมฺงคฺคกาลี โหติ.

โส “ปจฺเจกพุทฺธา กิราคตา -อิตติ สุตฺวา นิภฺขมิตฺวา อาคตการณํ ปุจฺจิตฺวา “อชฺช ฆนฺเต โอภาโส นตฺถิ, เสว อมฺหากิ วปฺปมฺงคฺคิ,  
ตตฺติยทิวเส กริสฺสามิ -อิตติ วตฺวา ปจฺเจกพุทฺเธ อนิมฺนเตตฺตวาว ปาวิสฺสิ.

ปจฺเจกพุทฺธา “อญฺฺญ คามิ ปวิสฺสสาม -อิตติ ปกฺกมฺสี.

### [พวกบ้านข้างหูกทำบุญ]

ตสมิ ขณฺเ เชฏฐกเปสการสฺส ภริยา เกนจิทฺเว กรณิเยน พาราณสี คจฺจณฺตี เต ปจฺเจกพุทฺเธ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา  
“กิ ฆนฺเต อเวลาย อยฺยา อาคตา -อิตติ ปุจฺจิตฺวา อาทิตฺโต ปญฺญาย ตํ ปวตฺตี สุตฺวา สทฺธา ปณฺญาสมฺปนฺนา อิตฺถิ  
“เสว ฆนฺเต อมฺหากิ ภิกฺขุ คณฺหถ -อิตติ นิมนฺเตสิ.

“พฺพุกา มยฺ ภคินี -อิตติ.

“กิตฺตกา ฆนฺเต -อิตติ.

“สหสฺสมตฺตา ภคินี -อิตติ

“ฆนฺเต อิมสมิ คามे สหสฺสมตฺตา วสิมฺหา, เอเกโก เอกกสฺส ภิกฺขุ ทสฺสตี, ภิกฺขุ อธิวาเสถ,  
อหเมว ตุมฺหากิ วสนฺนุฏฺฐานปี การาเปสสามิ -อิตติ อาห.

ปจฺเจกพุทฺธา อธิวาเสยฺสิ.

สา คามิ ปวิสฺสิตฺวา อุกฺโขเสสิ “อหิ สหสฺสมตฺเต ปจฺเจกพุทฺเธ ทิสฺวา นิมนฺเตสิ, อยฺยานิ นิสฺสิทฺนุฏฺฐานํ สวิทฺถ,  
ยาคุภตฺตาทินิ สมฺปาเทถ -อิตติ คามมฺชฺเฆ มณฺชปปี การาเปตฺวา อาสนานิ ปณฺญาเปตฺวา ปุนทิวเส ปจฺเจกพุทฺเธ นิสฺสิทาเปตฺวา  
ปณฺเฑน<sup>๑</sup> โภชเนน ปวิสฺสิตฺวา ภตฺตกิจฺจาวสานเณ ตสมิ คามे สพฺพา อิตฺถิโย อาทาย ตาทิ สทฺธี ปจฺเจกพุทฺเธ วนฺทิตฺวา

๑ ม. เอตถนฺตเร ชาทฺนีเยน -อิตติ อตฺถิ.

เตมาสี วสนตถาย ปฏิณญ์ คเหตุวา ปุน คาเม อุคฺโขเสสสิ “อมมตาตา เอเกกกุลโต เอเกโก ปุริโส วาสีอาทีนิ คเหตุวา  
อรรถญ์ ปวิสิตวา ทพพสมภาเร อหริตวา อยยานัน วสนนฺฐานัน กโรตุ -อิติ.

---

คามวาสีโน ตสสา วเจเน ฐตฺวา เอเกโก เอเกกํ กตฺวา สหฺธิ รัตติญฺฐานทิวาญฺฐานเนหิ ปณฺณสาลาสทสฺสํ กาทเรตฺวา  
อตฺตโน อตฺตโน ปณฺณสาลาเย วสฺสุปกฺเขตฺเต ปจฺเจกพฺพุเช “อหํ สกุกจฺจํ อุปญฺจุทิสฺสามิ, อหํ สกุกจฺจํ อุปญฺจุทิสฺสามิ -อิติ อุปญฺจุทิสฺสุ.

---

วสฺสํ วุตฺตกาเล “อตฺตโน อตฺตโน ปณฺณสาลาเย วสฺสํ วุตฺตนาณํ ปจฺเจกพฺพุชานัน จีวรสาญฺญเก สชฺเชถ -อิติ สมหาเปตฺวา  
เอเกกสฺส สทสฺสมูลํ จีวรํ<sup>๑</sup> ทาเปสิ.

---

ปจฺเจกพฺพุธา วุตฺตวสฺสา อนฺโมหนํ กตฺวา ปกฺกมฺมิสุ.

---

### [อาณิสสทานทำให้เกิดในดาวดึงส์]

คามวาสีโนปิ อิมํ ปุญฺญํ กตฺวา ตโต<sup>๒</sup> จฺตา ตาวตีสภวเน นิพฺพตฺติตฺวา คนฺเทวปฺตฺตา นาม อเหสิ.

---

เต ตตฺถ ทิพฺพสมปฺตฺตี อนฺภวิตฺวา กสฺสปสมมาสมพฺพุชกาเล พาราณสียํ กุญฺมพิกเคเหสุ นิพฺพตฺติสุ.

---

เชฏฺฐกฺเปสกาโร เชฏฺฐกฺกุญฺมพิกสฺส ปฺตฺโต อโหสิ.

---

ภริยาปิสฺส เชฏฺฐกฺกุญฺมพิกสฺเสว ธีตา อโหสิ.

---

ตา สพฺพาปิ วยฺยปฺตฺตา ปฺรกุลฺ คจฺจนฺตฺโย เตสฺสเยว เคหาณี อคมฺสิ.

---

### [กุญมพิถวายมหาทาน]

อถกทิวสํ วิหารเ ฐมมสฺสวณํ สงฺฆญฺญํ.

---

“สตฺถา ฐมมํ เทเสติ -อิติ สุตฺวา สพฺเพปิ เต กุญฺมพิกา “ฐมมํ สฺถนฺิสฺสาม -อิติ ภริยาย สหฺธิ วิหารํ อคมฺสิ.

---

เตสํ วิหารมฺขณํ ปวิญฺจุทฺกฺษณเว วสฺสํ อุญฺจฺหิ.

---

เยสํ กุลฺปกฺกา วา ญฺาตี วา สามเณรทโย อตฺถิ, เต เตสํ ปรีเวณานิ ปวิสฺสิ.

---

เต ปน ตถารูปานํ นตฺถิตาย กตฺถจฺจิ ปวิสฺสิ อวิสฺหนตา วิหารมฺขณเว อุญฺจฺสิ.

---

อถ เน เชฏฺฐกฺกุญฺมพิโก อาห “ปิสฺสธ อมฺหากํ วิปฺปการํ, กุลฺปฺตฺเตหิ นาม เอตฺตเกน ลชฺชิตฺตุํ ยุตฺตํ -อิติ.

---

“ออยฺย กิ กโรม -อิติ.

---

“มยํ วิสฺสาสิกฺกุญฺฐานสฺส อภาเวเน อิมํ วิปฺปการํ ปตฺตา, สพฺเพ ฐนํ สหฺริตฺวา ปรีเวณํ กโรม -อิติ.

---

“สาธฺ ออยฺย -อิติ.

---

---

๑ ส. ย. ติจีวร.

๒ ม. อโธ.

เชฏฐโก สหสฺส อทาสี, เสสา ปญจ ปญจ สตานี, อิตถียो อชฺชมเตยยานิ อชฺชมเตยยานิ สตานี.

---

เต ตํ ฐนํ สํหริตฺวา สหสฺสกฎุมการปริวารํ สตถุ วสันตถาย มหาปริเวณํ นาม อารภิสฺสุ.

---

นวกมมสฺส มหนตตาย ฐเน อปปโหนเต, ปุพฺเพ ทินฺนธนโต ปุณฺ อชฺชตฺตฺตํ อทฺสฺสุ.

---

นิฏฐิตฺเต ปริเวณเณ, วิหารมํ กโรนฺตา พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตฺตาทํ มหาทานํ ทตฺวา วิสตียา ภิกฺขุสหสฺसानํ จีวรานิ สชฺชยิสฺสุ.

---

### [ภรรยาของกฎุมพีถวายดอกอังกาบ]

เชฏฐกกฎุมพิกสฺส ปน ภริยา สพเพหิ สมภาคิกํ อกตฺวา อตฺตโน ปญฺญาย ฐิตา “อติเรกตรํ กตฺวา สตถารํ ปุเชสฺสามิ -อิตฺติ  
อโนชฺชปฺพวณฺเณน สหสฺสมุเลน สาฏฺเณน สทฺธิ อโนชฺชปฺพจฺงโคฏฺกํ คเหตุวา อนฺนโมทนกาเล สตถารํ อโนชฺชปฺพเพหิ ปุเชตฺวา  
ตํ สาฏฺกํ สตถุ ปาทมฺULE ฐฺเปตฺวา “ภนฺเต นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตฏฺฐาเน อโนชฺชปฺพวณฺเณยว เม สรฺริโร หุตฺตุ,  
อโนชาเอว จ เม นามํ โหตุ -อิตฺติ ปตฺถนํ ฐฺเปสิ.

---

สตถา “เอวํ โหตุ -อิตฺติ อนฺนโมทนํ อกาสิ.

---

### [กฎุมพีภรรยาและบริวารเกิดในราชตระกูล]

เต สพฺเพปิ ยาวตายุํ ฐิตฺวา ตโต จตฺตา เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อิมสมิ พุทฺธปฺปาเท เทวโลกา จวิตฺวา

เชฏฐกกฎุมพีโก กุกกฎุมตฺนฺนเร ราชกุลเณ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโตโต มหากปิปินราชา นาม อโหสิ.

---

เสสา อมจฺจกุลฺเสสุ นิพฺพตฺตีสฺสุ.

---

เชฏฐกกฎุมพิกสฺส ภริยา มทฺทรฎฺฐุ สาคลนฺนเร<sup>๑</sup> ราชกุลเณ นิพฺพตฺติ.

---

อโนชฺชปฺพวณฺณเมวสฺสา สรฺริโร อโหสิ.

---

“อโนชาเตววสฺสา นามํ กริสฺสุ.

---

สา วยปฺปตฺตา กปิปินรณฺโณ เคหํ คนฺตฺวา อโนชาเทวี นาม อโหสิ.

---

เสสิตถียปิ อมจฺจกุลฺเสสุ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา เตสฺยว อมจฺจปฺตฺตานํ เคหานิ อคมฺสฺสุ.

---

เต สพฺเพปิ รณฺโณ สมปฺตฺติสทิสฺ สมปฺตฺตี อนฺนภวิสฺสุ.

---

ยทา ราชา สพฺพาลงฺการปฺปฏิมณฺฑิตโต หตฺถิ อภิรฺหิตฺวา วิจฺรติ, ตทา เตปิ ตเถว วิจฺรนฺติ.

---

ตสมิ อสฺเสน วา รเถน วา วิจฺรนฺเต, เตปิ ตเถว วิจฺรนฺติ.

---

เอวํ เต เอกโต หุตฺวา กตฺวานํ ปุณฺญานํ อานฺนภาเวเน เอกโตว สมปฺตฺตี อนฺนภวิสฺสุ.

---

รณฺโณ ปน “พโล พลวาทโน ปุบฺโผ ปุปฺพวาทโน สฺปฺปโตโต -อิตฺติ ปญจ อสฺสา โหนติ.

---

๑ สาคลนฺนเร -อิตฺติ อตถิ.

ราชา เตสุ สุปตฺตํ สยํ อารโหติ.

---

อิตเร จตตารโ อสสารโหนํ สาสนาหรมตถาย อทาสี.

---

[พระราชาราชให้สืบข่าวพระรัตนตรัย]

ราชา เต ปาโตนว โภเชตวา “คจจณ, เทว วา ตีณิ วา โยชนานิ อาหิณฺชิตฺวา  
พฺพุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อุปฺปนฺนภาวํ ญุตฺวา มยฺหํ สุขสาสนํ อاهرถ -อิตฺติ เปเสสิ.

---

เต จตฺตฺหิ ทฺวารเหติ นิภฺขมิตฺวา เทว ตีณิ โยชนานิ อาหิณฺชิตฺวา สาสนํ อลภิตฺวา ปจฺจาคจจณฺติ.

---

[พระราชาราชได้ข่าวพระรัตนตรัยจากพ่อค้าม้า]

อถกทิวสํ ราชา สุปตฺตํ นาม อสสมารุญฺห อมจฺจสทฺสสปริวฺโต อุยฺยานํ คจจณฺโต

กิลนฺตรูเป ปญฺจสทฺมตฺเต วาณิขเก นครํ ปวิสนฺเต ทิสฺวา

“อิมเ อทฺธานกิลนฺตา, อทฺธา อิมสํ สนฺติกา เอกํ ภทฺทกํ สาสนํ โสสฺสามิ -อิตฺติ เต ปกฺโกสาเปตฺวา “กุโตนว อากจจณ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“อตฺถิ เทว อิตฺโต วิสตีโยชนสทฺมตฺตเก สวตฺถิ นาม นครํ, ตโต อากจจณ -อิตฺติ.

---

“อตฺถิ ปน โว เทเส กิลฺจิ สาสนํ อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

---

“เทว อญฺญํ กิลฺจิ นตฺถิ, สมนฺนสฺสพฺพุทฺโธ ปน อุปฺปนฺโน -อิตฺติ.

---

ราชา ตาวเทว ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา ญฺญุสฺสรโร กิลฺจิ สลลฺกเชตฺตํ อสฺกโกณฺโต มุหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา “ตาทา กิ วเทถ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“พฺพุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโน -อิตฺติ.

---

ราชา พุตฺติยปี ตตฺติยปี ตถเว วิตฺตินาเมตฺวา “กิ วเทถ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา จตฺตถวาระ, “พฺพุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโน -อิตฺติ วุตฺเต,

“ตาทา สทฺสทฺสสํ โว ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา “อปรปี กิลฺจิ สาสนํ อตฺถิ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“อตฺถิ เทว, ธมฺโม อุปฺปนฺโน -อิตฺติ.

---

ราชา ตปี สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ตโย วาเร วิตฺตินาเมตฺวา, จตฺตถวาระ “ธมฺโม -อิตฺติ ปเท วุตฺเต,

“อิธปิ โว สทฺสทฺสสํ ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา “อปรปี สาสนํ อตฺถิ ตาท -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“อตฺถิ เทว สงฺฆรตฺนํ อุปฺปนฺนํ -อิตฺติ.

---

ราชา ตปี สุตฺวา ตถเว ตโย วาเร วิตฺตินาเมตฺวา, จตฺตถวาระ “สงฺโฆ -อิตฺติ ปเท วุตฺเต, “อิธปิ โว สทฺสทฺสสํ ทมฺมิ -อิตฺติ วตฺวา

อมจฺจสทฺสสํ โอลเกตฺวา “ตาทา กิ กริสฺสธ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“เทว กิ กริสฺสธ -อิตฺติ.

---

“อหํ ตาทา ‘พฺพุทฺโธ อุปฺปนฺโน, ธมฺโม อุปฺปนฺโน, สงฺโฆ อุปฺปนฺโน -อิตฺติ สุตฺวา น ปฺน นีวตฺติสฺสามิ,

สทฺถารํ อุทฺทิสฺส คนฺตฺวา ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ -อิตฺติ.

---



“มยปี เทว ตุมเหติ สหธิ ปพพชิสสาม -อติ.

[พระราชชาติชาวัตพระรัตนตรัย]

ราชา สุวณณปฏฺฐ อุกฺขรานิ ลีชาเปตฺวา วาณิเชเก อาห “อโนชา นาม เทวี ตุมหากํ ตีณิ สตสฺสหาสนานิ ทสฺสตี,  
เอวณฺจ ปน วเทยฺยาถ ‘รณฺญา กิร เต อีสฺสรียํ วิสฺสณฺณํ, ยถาสฺสํ สมฺปตฺตี ภูณฺชาหิตี,  
สเจ ปน โว ‘ราชา กหนฺติ ปุณฺณิสฺสตี, ‘สฺตถารํ อุกฺกิสฺส ปพพชิสสามีตี วตฺวา คโตติ อาโรเจยฺยาถ -อติ.

อมจจาปี อตฺตโน อตฺตโน ภริยานํ ตเถว สาสนานิ ปหิณฺนีสฺสุ.

ราชา วาณิเชเก อโยเชตฺวา<sup>๑</sup> อมจจสฺสสปริวโต ตํชนฺณญฺเวย นิกฺขมิ.

สฺตถาปี ตํทิวสํ ปจฺจูกฺกาลเ โลกํ โวลเณโต มหากปิปินราชานํ สปริวารํ ทิสฺวา

“อโย มหากปิปิโน วาณิเชกานํ สนฺติกา ตินฺณํ รตนานํ อุกฺปนฺนภาวํ สุตฺวา เตสํ วจนํ ตีหิ สตสฺสหาเสหิ ปุเชตฺวา  
รชฺชํ ปหาย อมจจสฺสสปริวโต มํ อุกฺกิสฺส ปพพชิตฺกามา เสว นิกฺขมิสฺสตี, โส สปริวาโร สห ปฏฺฐิมภิทาหิ อรหฺตํ ปาปุณฺณิสฺสตี,  
ปจฺจुकฺคณฺมสฺส กริสฺสามิ -อติ ปุนทิวเส จกฺกวตฺติ วิย ชุทฺทกคามโฆชํ ปจฺจुकฺคจฺจณฺโต สยเมว ปตฺตจิวโร คเหตุวา  
วิสตฺติโยชนสฺตมคฺคํ ปจฺจुकฺคนฺตวา<sup>๒</sup> จนฺทภาคฺย นทียา ตีเร นิโครธฺรูกฺขมุเล ฉพพณฺณรสมฺมโย วิสฺสชฺเชนฺโต นิสฺสี.

ราชาปี อาคจฺจณฺโต เอกํ นหิ ปตฺวา “กา นามเสา -อติ ปุณฺณิ.

“อารวปจฺจนา” นาม เทว -อติ.

“กิมสฺสา ปริมาณํ ตาต -อติ.

“คฺมภีโรโต คาวุตํ ปุณฺณโต เทว คาวุตานิ เทว -อติ.

“อตฺถิ ปเนตฺถ นาวา วา อุกฺกมฺโป วา -อติ.

“นตฺถิ เทว -อติ.

“นาวาทินิ โอลเณตฺวานํ, อมหากํ ชาตี, ชริ อุกฺปนฺนตี, ชรา มรณํ. อหํ นิพฺเพตฺติโก หุตฺวา ตีณิ รตนานิ อุกฺกิสฺส นิกฺขณฺโต,  
เตสํ อานุกาเวณ อิทํ อุกฺกํ วิย มา อโหสิ -อติ ตินฺณํ รตนานํ คุณํ อวชฺเชตฺวา

“อติปี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ -อติ พุทฺธานุสฺสตี อณฺุสฺสรณฺโต สปริวาโร อสฺสสฺสหาเสน อุกฺกปฏฺฐเ ปกฺขนฺทิ.

สินฺธฺวา ปิณฺณิปาสาณเ วิย ปกฺขนฺทิสฺสุ.

ชฺุรานํ อคฺคา เนว<sup>๔</sup> เตมฺมีสฺสุ.

โส ตํ อุตฺตริตฺวา ปฺรโต คจฺจณฺโต อปรปี นหิ ทิสฺวา “อโย กา นาม -อติ ปุณฺณิ.

๑ ม. เอตฺถนฺตเร อสฺสํ อภีรฺยฺห -อติ อตฺถิ.

๒ คนฺตวา [?]

๓ อปรจฺจชาติปี อตฺถิ.

๔ กตฺถจฺจ อคฺคาเนว -อติ ทิสฺสตี.

“นีลวานา นาม เทว -อิติ.

---

“กิมสสา ปริมาณ -อิติ.

---

“คมกริโตปิ ปุถุโตปิ อพตโยชน เทว -อิติ.

---

เสส ปุริมสทิสเมว.

---

ตัม ปน นที ทิสวา “สวากขาโต ภควตา ธมโม -อิติ ธมมานุสสติ อนุสสรนโต ปกขนที.

---

ตปิ นที อติกกมิตวา” อปรปี นที ทิสวา “อโย กา นาม -อิติ ปุจฉิ.

---

“จนทภาคา นาม เทว -อิติ.

---

“กิมสสา ปริมาณ -อิติ.

---

“คมกริโตปิ ปุถุโตปิ โยชน เทว -อิติ.

---

เสส ปุริมสทิสเมว.

---

อิมัม ปน นที ทิสวา “สุปฏิปนโน ภควโต สวากสงโฆ -อิติ สงฆานุสสติ อนุสสรนโต ปกขนที.

---

ตัม ปน นที อติกกมิตวา คจฉนโต สตถุ สรริโต ฉพพณณรมมโย อททส.

---

นิโครธรุกขสสา สาขาวิภูปปลาสานิ โสวณณมยานิ วिय อหะสุ.

---

### [พระราชอาถรรพณ์ได้บรรลุคุณวิเศษ]

ราชา จินเตสิ “อโย โอภาโส เนว จนทสส, น สุริยสส, น เทวมารพพรมนาคสุปณณาทีน, อณญตรสส,  
อทธา สตถารุ อุกทิสส อาคฉนโต มหาโคตมพพุθεν ทิฏฐุ ภาวิสสามิ -อิติ.

---

โส ดาวเทว อสสปีฏฐิตโต โอตริตวา โอนตสรโร รสมินัน อนุสาเรณ สตถารุ ออุปสงกมิตวา  
มโนสิลารเส นิมุขนโต วिय พุทธรสมินัน อนโต ปวิสิตวา สตถารุ วนทิตวา เอกมนตัม นิสิตี สทธี อมจจสทสเสน.

---

สตถา ออนุพพพีกถัม กเถสิ.

---

เทสนาวสาเน ราชา สปริวารโ สโตปาตติผลเล ปติฏฐุหิ.

---

อถ สพเพว อุกฐุหิตวา ปพพชช ยาจิสุ.

---

สตถา “อาคมิสสตี นุ โข อิมะส กุลปุตตานัน อิทิมยปตตจิวโร -อิติ อูปชาเรนโต

“อิมะ กุลปุตตา ปจเจกพพุทสสทสสส จิวรสทสส อทสุ, กสสปพพุททกาเล วิสตียา ภิกขุสทสสานปี วิสตี จิวรสทสสานิ อทสุ,

---

อนจณริย์ อิมส์ อิทิมยปตตจิวราคมน์ -อิติ ญตฺวา ทกฺขินฺนหตฺถํ ปสาเรตฺวา

“เอถ ภิกฺขโว, จรถ พุรฺหมจฺริย์ สมฺมา ทฺกฺขสฺส อนฺตกิริยาเย -อิติ อาห.

---

เต ตาวเทว อญฺญปริกฺขารธฺรา วสฺสสติกฺตเถรา วิย หุตฺวา เวหาสํ อพฺกคฺคนฺตฺวา ปจฺโจโรหิตฺวา [?] สตถารํ วนฺทิตฺวา นิสฺสีสุ.

---

[พระนางอินชาเทวีเสด็จออกผนวช]

เตปิ วาณิชากา ราชกุลํ คนฺตฺวา รมฺญา ปหิตสาสนํ อารโจาเปตฺวา, เทเวีย “อาคจฺจนฺตฺ -อิติ วุตฺเต,  
ปวิสีตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺญัสสุ.

---

อถ เน เทวี ปุจฺฉิ “ตาดตา กิการณา อาคตฺตถ -อิติ.

---

“มยํ รมฺญา ตุมฺหากํ สนฺตํ ปหิตา, ตีณิ กิร โน สตสฺสสาณิ เทถ -อิติ.”

---

“ตาดตา อติพฺหุํ ภณฺถ, กิ ตุมฺเหหิ รมฺญเถ กตํ, กิสฺมี โว ราชา ปสนฺโน เอตฺตํ ชนํ ทาเปสี -อิติ.

---

“เทวี น อญฺญํ กิณฺจิกํ, รมฺญเถ ปน สาสนํ อารโจยิมฺหา -อิติ.

---

“สฺกกา ปน ตาดตา มยฺหิปี อารโเจตฺ -อิติ.

---

“สฺกกา เทวี -อิติ.

---

“เตนหิ ตาดตา วเทถ -อิติ.

---

“เทวี พุทฺโธ โลเก อูปฺปนฺโน -อิติ.

---

สาปิ ตํ สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุญฺญสฺรีรา ติกฺขตฺตํ กิณฺจิกํ อสฺลลฺกเขตฺวา, จตฺตถฺวาเร “พุทฺโธ -อิติ ปทํ สุตฺวา

“ตาดตา อิมฺสมิ ปเท รมฺญา กิ ทินฺนํ -อิติ.

---

“สตสฺสสํ เทวี -อิติ.

---

“ตาดตา นานุจฺฉวิกํ รมฺญา กตํ เอวรूपํ สาสนํ สุตฺวา ตุมฺหากํ สตสฺสสํ ททฺมาเนน,

อหํ หิ โว มม ทฺกฺคตฺปณฺณาการเ ตีณิ สตสฺสสาณิ ทมฺมิ, อปรํ ตุมฺเหหิ กิ อารโจิตํ -อิติ.

---

“อิทฺถจิทฺถจ -อิติ อปรานิปี เทว สาสนานิ อารโเจสุ.

---

เทวี ปุริมฺนเยเนว ปิตฺติยา มุญฺญสฺรีรา ติกฺขตฺตํ กิณฺจิกํ อสฺลลฺกเขตฺวา จตฺตถฺวาเร ตเถว สุตฺวา ตีณิ ตีณิ สตสฺสสาณิ ทาเปสี.

---

เอวํ เต สพฺพานิ ทฺวาทสฺส สตสฺสสาณิ ภริสฺสุ.

---

อถ เน เทวี ปุจฺฉิ “ราชา กหํ ตาดตา -อิติ.

---

“เทวี ‘สตถารํ อุตฺทิสฺส ปพฺพชิสฺสามิตี คโต -อิติ.

---

“มยห์ เตน ก็ สาสน์ ทินน์ -อิตี.

---

“สพพ์ กิร เตน ตุมหากั อีสสรียั วิสสฏฐั, ตุมเห กิร ยถารุจिया สมปตตี อนุภาถ -อิตี.

---

“อมจจา ปน กหฺ ตาตา -อิตี.

---

“เตปิ ‘รณญา สหฺธิเยว ปพพชิสสามาติ คตา เทวิ -อิตี.

---

สา เตสั ภริยาโย ปกโกสาเปตวา “อมมา ตุมหากั สามิกา ‘รณญา สหฺธิ ปพพชิสสามาติ คตา, ตุมเห ก็ กิริสสถ -อิตี.

---

“ก็ ปน เตหิ อมหากั สาสน์ ปหิตั เทวิ -อิตี.

---

“เตหิ กิร อตตโน สมปตตี ตุมหากั วิสสฏฐา, ตุมเห กิร ตั ยถารุจिया ปริภุชถ -อิตี.

---

“ตุมเห ปน เทวิ ก็ กิริสสถ -อิตี.

---

“อมมา โส ตาว ราชา สาสน์ สุตวา มคเค ฐิตโกว ตีหิ สตสทสเสหิ ตีณิ รตนานิ ปุเชตวา  
เขฬปิณชั วีย สมปตตี ปหาย ‘ปพพชิสสามีติ นิกขนโต,  
มยา ปน ตินณั รตนานั สาสน์ สุตวา ตีณิ รตนานิ นวหิ สตสทสเสหิ ปุชิตานิ,  
น โข ปเนสา สมปตตี นาม รณญเยว ทุกขา, มยหฺปี ทุกขาเยว,  
โก รณญเ ฉชิตั เขฬปิณชั ชนุนุเกหิ ปติภุชิตวา มุเขน คนทิสสตี,  
น มยห์ สมปตตียา อตโถ, อหฺปี สตุถารุ อุททิสส คนตวา ปพพชิสสามิ -อิตี.

---

“เทวิ มยปี ตุมเหหิเยว สหฺธิ ปพพชิสสาม -อิตี.

---

“สเจ สกโกถ, สาธู อมม -อิตี.

---

“สกโกม เทวิ -อิตี.

---

“เตนหิ เอถ -อิตี รธสทสสั โยชาเปตวา รณั อารุยท ตาหิ สหฺธิ นิกขมิตวา อนตรามคเค ปฐมนทึ ทิสวา  
ยถา รณญา ปุญญั ตเถว ปุจฉิตวา สพพ์ ปวตตี สุตวา “รณญเ คมนนคคั” โอลเถถ -อิตี วตวา,  
“สินธวานั ปทวลณชั น ปสสาม เทวิ -อิตี วุตเต, “ราชา ‘ตีณิ รตนานิ อุททิสส นิกขนโตสมิตี สจจกิริยั กตวา คโต ภวิสสตี,  
อหฺปี ตีณิ รตนานิ อุททิสส นิกขนตา, เตสเมว อานุภาเวณ อิทั อุกกั อุกกั วีย มา อโหสิ -อิตี  
ตินณั รตนานั คณั อนุสสริตวา รธสทสสั เปเสสิ.

---

อุทกั ปิภุชิตวาสาณสทิส อโหสิ.

---

จกุกานั อกขคคเนมิวภูทโย เนว เตมีสุ.

---

เอเตเนว อุปาเยน อิตราปิ เทว นทโย อุตตริ.

---

สตุถา ตสสา อากมนภาวึ ญตวา, ยถา อตตโน สนติเก นิสินนา ภิกขุ น ปญญาเยนติ, เอวมกาสิ.

---

สาปิ คจฺจนฺตี คจฺจนฺตี สตถุ สรีโรโต นิทฺทณฺตรสฺมิโย ทิสฺวา ตเถว จินฺตเตวฺวา สตถารังฺกุ อุปฺสงฺกมิตฺวา วฺนทิตฺวา เอกมฺนตํ ฐิตฺวา ปุจฺฉิ  
“ภนฺเต มหาคปิปิโน ตุมฺเห อุกฺทิสฺส นิทฺทณฺโต อากเตตถ มณฺเณ, กหํ โส, อมฺหากปิ นํ ทสฺเสถ -อิติ.

---

“นีสีทถ ตาว, อิเชว ตํ ปสฺสิสฺสถ -อิติ.

---

ตา สพฺพปาปิ ตุมฺหฺจฺจิตฺตา “อิเชว กิร นิสินฺนา สามิเก ปสฺสิสฺสาม -อิติ นีสีทิสฺสุ.

---

สตถา อฺนุปฺพพิกถํ กเถสิ.

---

อโนชา เทวี เทสฺนาวสาเน สปฺริวารฺวา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ.

---

มหาคปิปินตเถโร ตาสํ วทฺตฺติ ฐมฺเมเทสํ สฺถนฺนโต สปฺริวารฺโร สห ปภฺสิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

---

ตสฺมี ขณฺ สตถา ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺเสสิ.

---

ตาสํ กิร อากตฺทกฺขณฺเวยว อตฺตโน สามิเก กาสาวธเร มฺนุชฺสิเร ทิสฺวา จิตฺตํ เอกคฺคํ น ภเวยฺย,  
เตน มคฺคผลานิ ปตฺตํ น สกฺกณฺเวยฺยํ, ตสฺมา อจลสฺสทฺธาย ปตฺติภูตฺติกาเล ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปตฺเต ทสฺเสสิ.

---

ตาปิ เต ทิสฺวา ปฺลจฺปฺปตฺติภูตฺติเตน วฺนทิตฺวา “ภนฺเต ตุมฺหากํ ตาว ปพฺพชิตฺทิจฺจํ มตถํ ปตฺตํ -อิติ วตฺวา  
สตถารํ วฺนทิตฺวา เอกมฺนตํ ฐิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิสฺสุ.

---

“เอวํ กิร วุตฺเต, สตถา อฺปฺปลวณฺณาย อากมฺนํ จินฺเตสิ -อิติ เอกจฺเจ วทฺนติ.

---

สตถา ปน ตา อฺปฺปาสิกายิ อหา “สาวตฺถิ คฺนตฺวา ภิกฺขุณฺนุปฺสฺสเย ปพฺพชถ -อิติ.

---

ตา อฺนุปฺพเพน จาริกญฺจรมาณา อฺนฺตรามคฺเค มหาชนฺเนน อภิหฺนุสฺสการสมฺมาณา ปทฺสาว วิสฺตฺติโยชนฺสติกํ มคฺคํ คฺนตฺวา  
ภิกฺขุณฺนุปฺสฺสเย ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺนีสฺสุ.

---

สตถาปิ ภิกฺขุสฺสทฺสสํ อาทาย อากาเสเนว เซตวนํ อคฺมาสิ.

---

ตฺตร สฺทํ อายสฺมา มหาคปิปิโน รตฺติภูตฺติฐานทิวาภูตฺติฐานาทิสฺสุ “อโห สฺขํ, อโห สฺขํ -อิติ อฺุทานํ อฺุทานนฺโต วิจฺรติ.

---

ภิกฺขุ ภควโต อโรเจสฺสุ “ภนฺเต มหาคปิปิโน ‘อโห สฺขํ, อโห สฺขนฺติ อฺุทานํ อฺุทานนฺโต วิจฺรติ  
อตฺตโน<sup>๑</sup> รชฺชสฺขํ อารพฺภ กเถติ มณฺเณ -อิติ.

---

สตถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตวํ กปฺปิน กามสฺขํ รชฺชสฺขํ อารพฺภ อฺุทานํ อฺุทานนฺติ -อิติ.

---

“ภควา เม ภนฺเต ตํ อารพฺภ อฺุทานภาวํ วา อฺุทานภาวํ วา ชานาติ -อิติ.

---

สตถา “น ภิกฺขเว มม ปฺตฺโต กามสฺขํ รชฺชสฺขํ อารพฺภ อฺุทานํ อฺุทานนฺติ, ปฺตฺตสฺส ปน เม ฐมฺมปีติ<sup>๒</sup> อฺุปฺพชฺติ,  
โส อมตฺมทานิพฺพานํ อารพฺภ เอวํ อฺุทานํ อฺุทานนฺติ -อิติ อฺุสนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาห

---

๑ ม. เอตฺถนฺตเร กามสฺขํ -อิติ อตฺถิ.

๒ ม. เอตฺถนฺตเร นาม ฐมฺมรติ นาม -อิติ อตฺถิ.

“ธมมปัตติ สุขํ เสติ

วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา

อริยฺปปเวทิตฺเต ธมฺเม

สทา รมติ ปณฺชิตฺโต -อิตฺติ.

[แก้บรรทัด]

ตตฺถ ธมมปัตติ -อิตฺติ ธมฺมปายโก, ธมฺมํ ปิวนฺโต -อิตฺติ อตฺถโถ.

---

ธมฺโม จ นาเมส น สกฺกา ภาชเนน ยาคฺคาทึนํ วยิ ปาตุํ,

นววิธํ ปน โลกุตฺตรธมฺมํ นามกาเยน ผุสฺสนฺโต อารมฺมณฺโต สจฺฉิกโรนฺโต ปริญฺญาภิสฺมยาทึนํ ทุกฺขาทึนํ อริยสจฺจานิ ปฏฺวิชฺฌนฺโต  
ธมฺมํ ปิวดิ นาม.

---

สุขํ เสติ -อิตฺติ เทสนาสีสมตฺตเมตฺตํ. จตฺตฺหิปี อิริยาปเถหิ สุขํ วิหฺรติ -อิตฺติ อตฺถโถ.

---

วิปฺปสนฺเนน -อิตฺติ อนาวิเลนํ นีรฺูปกฺกิลเสสน.

---

อริยฺปปเวทิตฺเต -อิตฺติ พุทฺธาทึนํ อริเยหิ ปเวทิตฺเต สติปฺปญฺญานาทิเกเท โพธิปฺกฺขิยธมฺเม.

---

สทา รมติ -อิตฺติ เอรูโรโป ธมมปัตติ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา วิหฺรนฺโต ปณฺชิตฺตเจเน สมนฺนาคฺโต สทา รมติ อภิรมติ -อิตฺติ.

---

เทสนาวसाने พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุํ -อิตฺติ.

---

มหากปิปินตเถรวตฺถุ.

---

## ๕. ปณฺฑิตสามเณรวตฺถุ.

“อุทกํ หิ นยฺนติ -อิตฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต ปณฺฑิตสามเณรํ อารพฺภ กเถสิ.

### [พระศาสดาตรัสอนุโมทนาภา]

อตีเต กิร กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺโธ วิสตีขีณาสวสฺสปริวาโร พาราณสี อคฺมาสี.

มนุสฺสา อตฺตโน พฺลํ สลลฺกเขตฺวา อฏฺฐปี ทสปี เอกโต หุตฺวา อาคฺนตฺกทานานิ อทฺสู.

อเถกทิวสํ สตฺถา ภาตฺตกิจฺจาวสาเน เอวํ อนุโมทฺนํ อกาสิ “อุปาสกา

- อิเธจฺจโจ ‘อตฺตโน สนฺตกเมว ทาทํ วฏฺฏติ, กิ ปเรน สมฺมาทปิเตนาติ อตฺตนา ว ทานํ เทติ, ปรี น สมฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน<sup>๑</sup> โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปริวารสมฺปทํ.
- เอกจฺจโจ ปรี สมฺมาทเปติ, อตฺตนา น เทติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน ปริวารสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ.
- เอกจฺจโจ อตฺตนาปิ น เทติ, ปรมฺปิ น สมฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน เนว โภคสมฺปทํ ลภติ, โน ปริวารสมฺปทํ, วิฆาสาโท หุตฺวา ชีวติ.
- เอกจฺจโจ อตฺตนา จ เทติ, ปรมฺจ สมฺมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตภูฏาเน โภคสมฺปทมฺปิ ลภติ, ปริวารสมฺปทมฺปิ -อิตฺติ.

### [ผู้เลื่อมใสในอนุโมทนาภา]

ตํ สุตฺวา สมฺเป ลฺลิตฺโต เอโก ปณฺฑิตปุริโส จินฺเตสิ “อหนฺทานิ, ตถา กริสฺสามิ, ยถา เม เทว สมฺปตฺติโย ภวิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

โส สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อาท “ภนฺเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุํ คณฺหถ -อิตฺติ.

“กิตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ อตฺถโธ -อิตฺติ.

“กิตฺตโก ปน โว ภนฺเต ปริวารโ -อิตฺติ.

“วิสตี ภิกฺขุสฺสทฺธานิ -อิตฺติ.

“ภนฺเต สพฺเพหิ สทฺธี เสว มยฺหํ ภิกฺขุํ คณฺหถ -อิตฺติ.

สตฺถา อธิวาเสสิ.

โส คามํ ปวีสิตฺวา “อมมตาทา เสว มยา พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺขโม นิมนฺตีโต, ตุมฺเห ยตฺตกานํ ภิกฺขุณฺโ” สกฺโกถ ตตฺตกานํ” เทถ -อิตฺติ  
อาโรเจตฺวา วิจฺรฺนโต, อตฺตโน พลํ สลลฺกฺเขตฺวา “มยํ ทสฺสนํ ทสฺสาม, มยํ วิสฺตฺยา, มยํ สตฺสส, มยํ ปญฺจนํ สตฺานํ -อิตฺติ วุตฺเต,  
สพฺเพสํ วจฺนํ อาทิตฺโต ปญฺญา ย ปญฺเณ อาโรเปสฺสิ.

---

### [ชายเชิญใจยินดีรับเลี้ยงภิกษุ]

เตน จ สมเยน ตสฺมี นฺครเ อตฺติทฺตคฺคตภาเวเนว “มหาทฺตคฺคโต -อิตฺติ ปญฺญาโต เอโก ปุริโส อตฺถิ.

---

โส ตปี สมมุขาคตํ ทิสฺวา “สมม มหาทฺตคฺคต มยา สุวตฺนาย พุทฺธปฺปมฺโข ภิกฺขุสงฺขโม นิมนฺตีโต,  
เสว นฺครวาสีโน ทานํ ทสฺสนติ, ตวํ กตฺติ ภิกฺขุ โภเชสฺสสฺสิ -อิตฺติ.

---

“สามี มยฺหํ กิํ ภิกฺขุหิ, ภิกฺขุหิ นาม สธฺนํ อตฺถเ, มยฺหํ ปน เสว ยาคฺคฺตถาย ตณฺหฺลนาพิมตฺตปี นตฺถิ,  
อหํ ภตฺติ กตฺวา ชีวามิ, กิํ เม ภิกฺขุหิ -อิตฺติ.

---

สมาทฺปกเณ นาม พยตฺเตน ภวิตฺพุพฺ, ตสฺมา โส, เตน “นตฺถิ -อิตฺติ วุตฺเตปี, ตณฺหฺวีญฺโต อหฺตฺวา เอวมาห

“สมม มหาทฺตคฺคต อิมสฺมี นฺครเ สุโฆชนํ ภูยฺชิตฺวา สุขุมวตฺถนินฺวตฺถา นานาภรณปฺปฏิมฺณชิตฺวา สิริสยเน สยมานา พหุ ชนา  
สมปตฺตตี อนุภวานติ, ตวํ ปน ทิวสํ ภตฺติ กตฺวา กุจฺฉิปุรฺมตฺตปี น ลภสฺสิ,  
เอวํ สนฺเตปี, ‘อหํ ปุพฺเพปี กิลฺยจि” อกตฺตตฺตา กิลฺยจิ น ลภามิตฺติ น ชานาสฺสิ -อิตฺติ.

---

“ชานามิ สามิ -อิตฺติ.

---

อถ “กสฺมา อิทานิ ปุณฺณํ น กโรสฺสิ, ตวํ ยฺวาท พลสมปฺนโน, กิํ ตยา ภตฺติ กตฺวาปี ยถาพลํ ทานํ ทาทุํ น วญฺญตฺติ -อิตฺติ.

---

โส, ตสฺมี กเถเนเต, สํเวคปฺปตฺโต หุตฺวา “มยฺหิปี เอกํ ภิกฺขุํ ปญฺเณ อาโรเปหิ, กญฺจิทฺเว ภตฺติ กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

---

อิตฺโร “กิํ เอเกน ภิกฺขุณา ปญฺเณ อาโรปีเตน -อิตฺติ น อาโรเปสฺสิ.

---

มหาทฺตคฺคโตปี เคหํ คนฺตฺวา ภริยํ อาห “ภทฺเท นฺครวาสีโน เสว สงฺขสฺส ภตฺตํ กโรนฺติ,

อหิปี สมาทฺปกเณ ‘เอกสฺส ภิกฺขุํ เทหิตฺติ วุตฺโต, มยํ เสว เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสาม -อิตฺติ.

---

อถสฺส ภริยา “มยํ ทลิตฺทา, กสฺมา ตยา ปฏิสฺสฺตํ -อิตฺติ อวตฺวาว

“สามี ภทฺทกํ เต กตํ, มยํ ปุพฺเพปี กิลฺยจิ อหฺตฺวา อิทานิ ทฺตคฺคตา ชาตา, มยํ อุโภปี ภตฺติ กตฺวา เอกสฺส ภิกฺขุํ ทสฺสาม -อิตฺติ วตฺวา  
อุโภปี นิกฺขมิตฺวา ภตฺติภูจฺฉานํ อคฺมฺสฺ.

---

มหาเสฏฺฐิ มหาทฺตคฺคตํ ทิสฺวา “กิํ สมม มหาทฺตคฺคต ภตฺติ กริสฺสสฺสิ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“อาม อยฺย -อิตฺติ.

---

“กิํ กริสฺสสฺสิ -อิตฺติ.

---

๑ ม. เอตฺถนฺตเร ทาทุํ -อิตฺติ อตฺถิ.

๒ ม. เอตฺถนฺตเร ทานํ -อิตฺติ อตฺถิ.

๓ ม. เอตฺถนฺตเร ปุณฺณํ -อิตฺติ อตฺถิ.



“ยํ ตุมเห กาทเรสสเถ -อติ.

---

“เตนหิ มยํ เสว เทว ตีณิ ภิกขุสทานิ โภเชสสาม, เอหิ ทารุณิ ผาเลหิ -อติ วาสีผรสุํ นีหริตวา ทาเปสิ.

---

มหาทุคคโต พาพหํ กจจํ พนธิตวา อุสสาหปตโต วาสี ปหาย ผรสุํ คณฺหนโต ผรสุํ ทิตวา วาสี คณฺหนโต ทารุณิ ผาเลหิ.

---

อถ นํ เสฏฺฐี อาท “สมม ตวํ อชช อตีวีย อุสสาหปตโต กम्मํ กโรสิ, กิํ นุ โข การณํ -อติ.

---

“สามิ เอกํ ภิกขุํ โภเชสสามิ -อติ.

---

ตํ สุตวา เสฏฺฐี ปสนนมานโส จินเตสิ

“อโห อิมินา ทุกกรํ กตํ, ‘อหํ ทุคคโตติ ตุมหีภาวํ อนาปชชิตวา ‘ภตี กตวา เอกํ ภิกขุํ โภเชสสามีติ วทติ -อติ.

---

เสฏฺฐีกริยาปิ ตสส ภริยํ ทิสวา “อมม กิํ กम्मํ กริสสสิ -อติ ปุจฉิตวา, “ยํ ตุมเห กาทเรธ -อติ วุตเต,  
อุทุกขลสาลํ ปเวเสตวา สุปฺปมฺสลาทีนึ ทาเปสิ.

---

สา นจจนตี วีย ตุมฺภุทฺฐา วีหิ โภภูฏเถติ เจว โอบุณาติ จ.

---

อถ นํ เสฏฺฐีกริยา ปุจฉิ “อมม อตีวีย ตุมฺภุทฺฐา กम्मํ กโรสิ, กิณฺนุ โข การณํ -อติ.

---

“อเยเย อิมํ ภตี กตวา มยปิ เอกํ ภิกขุํ โภเชสสาม -อติ.

---

ตํ สุตวา เสฏฺฐีกริยาปิ ตสสํ “อโห อยํ ทุกกรการิกา -อติ ปสีหิ.

---

เสฏฺฐี มหาทุคคตสส ทารุณํ ผาลิตกาเล “อยนฺเต ภตี -อติ สาลีนํ จตฺสโส นาฬิโย ทาเปตวา

“อยนฺเต ตุมฺภุทฺฐาโย -อติ อปราปิ จตฺสโส นาฬิโย ทาเปสิ.

---

โส เคหํ คนฺตวา ภริยํ อาท

“มया ภตี กตวา สาลิ ลทฺโธ, อยํ นิวาโป ภวิสสตี, ตยา ลทฺธาย ภตียา ทริเตลกกุกฺกณฺทานิ คณฺหาหิ -อติ.

---

เสฏฺฐีกริยา ปน ตสสา เอกํ สุปฺปิกรณฺทกฺกเจว ทริภาชนญจ กุกฺกณฺทญจ สุตฺสสาตีตณฺทูลนาฬิญจ ทาเปสิ.

---

อติ อุภินฺนปิ นว ตณฺทูลนาฬิโย อเหสุ.

---

เต “เทยฺยธมฺโม โน ลทฺโธ -อติ ตุมฺภุทฺฐา ปาโตว อุฏฺฐีหิสุ.

---

ภริยา มหาทุคคตํ อาท “คจจ สามิ, ปณฺณํ ปริเยสิตวา อาท -อติ.

---

โส อนฺตราปณฺณ ปณฺณํ อทิสวา นทีตีริ คนฺตวา<sup>๑</sup> “อเยยานํ โภชนํ ทาคุํ ลภิสสามิ -อติ ปหฺภูฏมานโส คายนฺโต ปณฺณํ อุจฺจินาติ.

---

มหาซาลํ ชิปีตวา ฐิตเกวภูฏ “มหาทุคคตสส สทฺเทน ภวิตพฺพํ -อติ ตํ ปกโกสิตวา ปุจฉิ

“อตีวีย ตุมฺภุทฺฐิตโต คายสิ, กิณฺนุ โข การณํ -อติ.

---

“ปณฺณํ อุจฺจินามิ สมม -อติ.

---

“ก็ ภริสฺสตี -อิติ.

---

“เอกั ภิกขุ โภเชสฺสามิ -อิติ.

---

“อโห สฺขิตโต ภิกขุ, โย ตว ปณฺณั ชาทิสฺสตี -อิติ.”

---

“ก็ ภโรมิ สมน, อตฺตนา ลทฺธปณฺณน โภเชสฺสามิ -อิติ.

---

“เตนหิ เอหิ -อิติ.

---

“ก็ ภโรมิ สมน -อิติ.

---

“อิม มจฺเจ คเหตุวา ปาทคฺชนกานิ อทฺมคฺชนกานิ กหาปณคฺชนกานิ จ อุทฺททานานิ ภโรหิ -อิติ.

---

โส ตถา อกาสิ.

---

พทฺธพทฺธ มจฺเจ นครวาสิน นิมนฺติตนินนตฺติภิกขุณฺ อตฺถาย หริสฺ.

---

ตสฺส มจฺจุทฺทานานิ ภโรนตฺสเสว, ภิกขาจารเวลา สมนปาปุณฺ.

---

โส เวลั สลลฺกเขตฺวา “คมิสฺสามิ สมน, ภิกขุณฺ อากมนเวลา -อิติ อาห.

---

“อตฺถิ ปน กิลฺจ มจฺจุทฺทานั -อิติ.

---

“นตฺถิ สมน, สพฺพานิ ชีณานิ -อิติ.

---

“เตนหิ มยา อตฺตโน อตฺถาย วาลิกาย นิกฺขนิตฺวา จตฺตารโ รโรหิตมจฺฉา ฐปิตา,  
สเจปิ ภิกขุ โภเชตฺถกาโม, อิม คเหตุวา คจฺฉ -อิติ เต ตสฺส อทาสิ.

---

### [มหาทฺคคเตได้ถวยทานแต่พระพฺทฺธเจ้า]

ตํ ทิวสั ปน สตฺถา ปจฺจุสกาเล โลกั โวลเณโต มหาทฺคคตํ อตฺตโน ญานชาลสฺส อนฺโต ปวิฏฺฐั ทิสฺวา “กินนุ โข ภวิสฺสตี -อิติ  
อวชฺเชนโต “มหาทฺคคโต ‘เอกั ภิกขุ โภเชสฺสามิติ ภริยาย สทฺธิ หิโย ภติ อกาสิ, กตฺรนนุ โข ภิกขุ ลภิสฺสตี -อิติ จินเตตฺวา  
“มนุสฺสา ปณฺณ อารโปตฺสณฺญาย ภิกขุ คเหตุวา อตฺตโน อตฺตโน เคหฺสุ นิสีทาเปสฺสนตฺติ,  
มหาทฺคคโต มํ ฐเปตฺวา อณฺญั ภิกขุ น ลภิสฺสตี -อิติ อุปราระสิ.

---

พฺทฺธา กิร ทฺคคเตสฺส อนุกมปั ภโรนติ.

---

ตสฺมา สตฺถา ปาโตว สริริภิจจํ “กตฺวา มหาทฺคคตํ สงคณฺหิสฺสามิ -อิติ คนฺธกฺฎิ ปวิสิตฺวา นิสีหิ.

---

มหาทฺคคเตปิ มจฺเจ คเหตุวา เคหั ปวิสฺนเต, สกฺกสฺส ปณฺชุกมพลสิลาสนํ อุณฺหาการั ทสฺเสสิ.

---

โส “กินนุ โข การณํ -อิติ โอลเณโต

“หิโย มหาทศคโต ‘เอกสส ภิกขุโน ภิกขุ ทสสามิติ อตตโน ภริยาย สหุธิ ภาตี อกาสิ. กตรํ นุ โข ภิกขุ ลภิสสตี -อิติ จินเตตวา  
“นตเถตสส อญญู ภิกขุ, สตถา ปน ‘มหาทศคตสส สงคหํ ภริยสามิติ คนธกุญฺญิ นิสินโนว,  
มหาทศคโต อตตโน อุกกปปนํ ยาคุภตตํ ปณฺณสุเปยยปี ตถาคตสส ทเพย,  
ยन्नุนาหํ มหาทศคตสส เคหํ คนฺตวา ภตตการกम्मํ ภริยํ -อิติ อญญาตกเวเสน ตสส เคหสมปี คนฺตวา  
“อตถิ นุ โข กสสจि ภิกขุ ภติยา กตตพพํ -อิติ ปุจฺฉิ.

---

มหาทศคโต ตํ ทิสวา อาห “สมม กิ กम्मํ ภริยสสตี -อิติ.

---

“อหํ สามิ สพฺพสิปปิโก, มยหํ อชานนสิปปิ นาม นตถิ, ยาคุภตตาทินิปี สมปาเทตุํ ชานามิ -อิติ.

---

“สมม มยํ ตว กम्मเมน อตถิกกา, ตยหํ ปน ทาทพพํ ภาตี น ปสสาม -อิติ.

---

“กิ ปน เต กตตพพํ -อิติ.

---

“เอกสส ภิกขุสส ภิกขุ ทาทกาโมมฺหิ, ตสส ยาคุภตตสวีสานํ อิจฉามิ -อิติ.

---

“สเจ ภิกขุสส ภิกขุ ทสสตี, น เม ภติยา อตโถ, กิ มม ปุณฺณํ ทาตุํ น วญฺญตี -อิติ.

---

“เอวํ สนฺเต, สาธุ สมม ปวิส -อิติ.

---

โส ตสส เคหํ ปวิสิตวา ตณฺทูลาทินิ ออาหาราเปตวา “ตวํ คจฺฉ, อตตโน ปตตภิกขุ อานเหิ -อิติ ตํ อญโยเชสิ.

---

ทานเวยยาววฺภิกโกปี ปณฺเณ อารูปิตนียาเมเนว เตสํ เตสํ เคหานิ ภิกขุ ปหิณิ.

---

มหาทศคโต ตสส สนฺติกํ คนฺตวา “มยหํ ปตตภิกขุ เทหิ -อิติ อาห.

---

โส ตสมี ขณฺเณ สตี ลภิตวา “อหํ ตว ภิกขุ ปมมฺภูญฺสุ -อิติ อาห.

---

มหาทศคโต ติจิณาย สตติยา กุจฺฉิยํ ปหฺนฺนุ วีย “สมม กสฺมา มํ นาเสสิ, อหํปิ ตยา หิโย สมมาหิโต,  
ภริยาย สหุธิ ทิวสํ ภาตี กตวา อชช ปาโตว ปณฺณตถาย นทิตเร อาหิณฺทิตวา อาคโต, เทหิ เม เอกํ ภิกขุ -อิติ  
พาทา ปคคฺยห ปริเทวิ.

---

### [มหาทศคตะไปนิมนต์พระศาสดา]

มนุสฺสา สนฺนปิติตวา “กิเมตํ มหาทศคต -อิติ ปุจฺฉิสฺสุ.

---

โส ตมตถํ อารุเจสิ.

---

เต เวยยาววฺภิกโก ปุจฺฉิสฺสุ “สจฺจํ กิร สมม, ตยา เอส ‘ภาตี กตวา เอกสส ภิกขุสส ภิกขุ เทหิติ สมมาหิโต -อิติ.

---

“อาม อญฺยา -อิติ.

---

“ภาริยํ เต กम्मํ กตํ, โย เอตตเก ภิกขุ สวิทหนโต เอตสส เอกํ ภิกขุ นาทาสี -อิติ.

---

โส เตสํ วจนเน มงฺกุฎโต ตํ อาห “สมม มหาพุทธค มา มํ นาสยิ, อหํ ตว การณา มหาวิหเสํ ปตฺโต,  
มนุสฺสา ปณฺเณ อาโรปิตนียาเมเน อตตโน อตตโน ปตตภิกฺขุ นยีสฺ,  
อตตโน เคเห นิสินนภิกฺขุ นีหริตฺวา เทนโต นาม นตฺถิ,  
สตฺถา ปน มุขํ วัชิตฺวา คนธกุฎฺถิเยว นิสินฺโน,  
ราชยุวราชเสนาปติอาทโย สตฺถุ คนธกุฎฺถิโต นิกฺขมณํ โอลเกตฺวา นิสินฺนา ‘สตฺถุ ปตฺตํ คเหตฺวา คมิสฺสามาติ,  
พฺพุธา นาม พุคฺคเต อนุกมเป กโรนฺติ,  
ตวํ วิหารํ คนฺตฺวา ‘พุคฺคโตมฺหิ ฆนฺเต มม สงฺคหํ กโรธาติ สตฺถารํ วท, สเจ เต ปุณฺญํ อตฺถิ, อพฺธา ลจฺฉสิ -อิตฺติ.

---

โส วิหารํ อคฺมาสิ.

---

### [พระศาสดาประทานบาตรแก่มหาพุทธคตะ]

อถ นํ อณฺเณสุ ทิวเสสุ วิหารเ วิฆาสาทภาเวเน ทิฏฺฐตฺตา ราชยุวราชาทโย  
“มหาพุทธค (อ)ยํ น ตาว ฆตฺตกาโล, กสฺมา อาคจฺฉสิ -อิตฺติ อาหํสุ.

---

โส “ชานามิ สามิ ‘น ตาว ฆตฺตกาโลติ, สตฺถารํ ปน วณฺทิตุํ อาคจฺฉามิ -อิตฺติ วทฺนโต คนธกุฎฺถิยา อุมมาเร สีสํ ฐูเปตฺวา  
ปญฺจปฺตติฏฺฐิตฺเตเน วณฺทิตฺวา “ฆนฺเต อิมสฺมี นคเร มยา พุคฺคตฺโตร นตฺถิ, อวสฺสโย เม โหถ, กโรถ เม สงฺคหํ -อิตฺติ อาห.

---

สตฺถา คนธกุฎฺถิวารํ วิวริตฺวา ปตฺตํ นีหริตฺวา ตสฺส หตฺถे ฐูเปสิ.

---

โส จกฺกาวตฺตสิริํ ปตฺโต วิย อโหสิ.

---

ราชยุวราชาทโย (อิสฺสรา) อณฺญมณฺญสฺส มุขานิ โอลกยีสฺ.

---

มหาพุทธคตฺส สตฺถารา ทินฺนปตฺตํ ทิ โกจิ อีสฺสรียวเสน คเหตุํ สมตฺถเ นาม นตฺถิ.

---

เอวํ ปน วทีสฺ “สมม มหาพุทธคตฺส สตฺถุ ปตฺตํ อมฺหากํ เทหิ, เอตฺตกณฺนาม สหสฺสํ วา สตฺสหสฺสํ วา เต ชนํ ทสฺสาม,  
ตวํ พุคฺคโต ชนํ คณฺห, ฆนฺเต ปตฺเตเน -อิตฺติ.

---

มหาพุทธคโต “น กสฺสจฺจิ ทสฺสามิ, น เม ชเนเน อตฺถเ, สตฺถารํเยว โภเชสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

---

อวเสสา ตํ ยาจิตฺวา ปตฺตํ อลภิตฺวา นีวตฺตีสฺ.

---

ราชา ปน “มหาพุทธคโต ชเนเน ปโลภียมาโนปิ สตฺถุ ปตฺตํ น เทติ, สตฺถารา จ สยํ ทินฺนํ โกจิ คเหตุํ น สกโกติ,  
อิมสฺส เทยฺยธมฺโม นาม กิตฺตโก ภาวิสฺสติ,  
อิมินา เทยฺยธมฺมสฺส ทินฺนกาเล สตฺถารํ อาทาย เคหํ เนตฺวา มยหํ สมปาทิตํ อาหารํ ทสฺสามิ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา  
สตฺถารา สพุทฺธิเยว อคฺมาสิ.

---

### [พระศาสดาเสด็จไปเรือนของมหาพุทธคตะ]

สกโกปิ เทวราชา ยาคุภตฺตปณฺณาทีนํ สมปาเทตฺวา สตฺถุ นีสิตฺนารหํ อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา นีสิตฺติ.

---

มหาทุกคฺโต สตถารํ เนตฺวา “ปวิสธ ฆนฺเต -อิตฺติ อาท.

---

วสนเคหฺยจฺจสฺส นิจํ โหติ, อโนนฺเตน ปวิสิตฺตํ น สกฺกา.

---

พฺพุธา จ นาม เคหํ ปวิสนฺตา น โอนมิตฺวา ปวิสนฺติ.

---

เคหํ ทิ ปวิสนกาเล มหาปฺฐวี วา เภฏฐฺา โอคจฺฉติ, เคหํ วา อุทฺธํ คจฺฉติ.<sup>๑</sup>

---

อิทํ เตสํ สุทินฺนสฺส ทานสฺส ผลํ.

---

ปุณฺ นิกฺขมิตฺวา คตกาเล สพฺพํ ปากตฺกเมว โหติ.

---

ตสฺมา สตถา ฐิตโกว เคหํ ปวิสิตฺวา สกฺเกน ปณฺญตฺตาสเน นิสิตฺติ.

---

สตฺถริ นิสินฺเน, ราชา อาท “สมม มหาทุกคฺต ตฺยา อมฺหากํ ยาจฺนฺตานปี สตฺถุ ปตฺโต น ทินฺโน, ปสฺสาม ตาว, กิทฺติโส เต สตฺถุ สกฺกาโร กโต -อิตฺติ.

---

อถ สกฺโก ยาคฺคฺตฺตาทีนํ วิวริตฺวา ทสฺเสสิ.

---

เตสํ วาสคฺนฺโธ สกฺลนฺครํ ฉาเทตฺวา อฏฺฐาสี.

---

ราชา ยาคฺคฺตฺตาทีนํ โอลเกตฺวา ฆควนฺตํ อาท “ฆนฺเต อหํ ‘มหาทุกคฺตสฺส เทยฺยธมฺโม กิตฺตโก ฆวิสฺสติ, อิมินา เทยฺยธมฺเม ทินฺเน, สตถารํ เคหํ เนตฺวา อตฺตโน สมปาทิตํ อาหารํ ทสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา อากโต, มยา เอวรฺูโป อหารโร น ทิฏฺฐปฺพุโพ, มยฺ อิตฺติ ฐิตฺเต, มหาทุกคฺโต อติกิลเมยฺย, คจฺฉามหํ -อิตฺติ สตถารํ วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ.

---

### [บ้านของมหาทุกคตะ เต็มด้วยแก้ว ๗ อย่าง]

สกฺโกปี สตถารํ ยาคฺคฺตฺตาทีนํ ทตฺวา สกฺกจฺจํ ปวิวิสิ.

---

สตถาปี กตฺตตฺกจิจฺโจ อุนฺโมหนํ กตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

---

สกฺโก มหาทุกคฺตสฺส สณฺณํ อทาสี.

---

โส ปตฺตํ คเหตฺวา สตถารํ อุนฺคจฺฉิ.

---

สกฺโก นินฺวตฺติตฺวา มหาทุกคฺตสฺส เคหฺวาเร ฐิตฺวา อากาสํ โอลเกสิ.

---

อากาสโต สตฺตรตฺนวสฺสํ วสฺสิตฺวา ตสฺส เคเห สพฺพภาชานานิ ปุเรตฺวา สกฺลํ เคหํ ปุเรสิ.

---

ตสฺส เคเห โอลกาโส นาโหสิ.

---

ตสฺส ฆริยา ทารเก หตฺถสฺสุ คเหตฺวา นินฺหริตฺวา พหิ อฏฺฐาสี.

---

โส สตถารํ อุนฺคณฺตฺวา นินฺวตฺโต ทารเก พหิ ทิสฺวา “กิ อิทํ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“สามิ สกถํ โน เคหํ สตตฺหิ รตเนหิ ปริปฺณณํ, ปริสิตฺตํ โอกาโส นตฺถิ -อิตฺติ.

---

โส “อชฺเชว เม ทาเนน วิปาโก ทินฺโน -อิตฺติ จินฺเตตฺวา รณฺโณ สนฺตํ คณฺตฺวา ราชา น วณฺทิตฺวา, “กสฺมา อาคโตะสิ -อิตฺติ วุตฺเต, อาห “เทว เม เคหํ สตตฺหิ รตเนหิ ปฺณณํ, ตํ ธนํ คณฺหล -อิตฺติ.

---

ราชา “อโห พุทฺธานํ ทินฺนทานํ อชฺเชว มตฺถกํ ปตฺตํ -อิตฺติ จินฺเตตฺวา ตํ อาห “กํ เตะ ลทฺฐํ วุฏฺฐิตฺติ -อิตฺติ.

---

“ธนาหฺรณตฺถาย สกฺกฺสทฺสสํ เทถ -อิตฺติ.

---

ราชา สกฺกฺสทฺสสํ เปเสตฺวา ธนํ อหฺราเปตฺวา ราชนฺคณฺเน โอกิราเปสิ.

---

ตาลปฺปมาโณ ราสิ อโหสิ.

---

ราชา นาคเร สนนฺิปาตาเปตฺวา “อิมสฺมี นคเร อตฺถิ กสฺสจฺจิ เอตฺตํ ธนํ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“นตฺถิ เทว -อิตฺติ.

---

“เอวํ มหาธนฺสส กํ กาทํ วุฏฺฐิตฺติ -อิตฺติ.

---

“เสฏฺฐิฏฺฐานํ เทว -อิตฺติ.

---

ราชา ตสฺส มหาสฺกการํ กตฺวา เสฏฺฐิฏฺฐานํ ทาเปสิ.

---

อถสฺส ปุพฺเพ เอกสฺส เสฏฺฐิโน เคหฺนฺนํ อจฺจิทฺวา “เอตฺถ ชาตคฺจฺเจ หาเรตฺวา เคหํ อฏฺฐาเปตฺวา วสาหิ -อิตฺติ อาห.

---

ตสฺส ตณฺฐานํ โสเธตฺวา” สมนํ กตฺวา ภูมฺิยา ขนฺิยมานาย, อณฺญมณฺญํ อหฺจจฺจ นิธิกฺุมภฺิโย อฏฺฐหฺิสฺสุ.

---

รณฺโณ อาโรจฺเจ, “ตว ปุณฺญเณว นิพฺพตฺตา, ตวเมว คณฺหาหิ -อิตฺติ อาห.

---

### [มหาทุกคตะตายแล้ว เกิดในกรุงสาวัตถี]

โส เคหํ กาทเรตฺวา สตฺตาทํ พุทฺธปฺปมฺุขสฺส ภิกฺุสงฺฆสฺส มหาทานํ อทาสิ.

---

ตโต ปริปี ยาวตายุํ ติฏฺฐนฺโต ปุณฺญานิ กริตฺวา อายุหฺปริโยसानเ ทเวโลเก นิพฺพตฺโต เอกํ พุทฺธนฺตรํ ทิพฺพสมฺปตฺตี อนฺุภวิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ตโต จุโตะ สวตฺถิยํ สารีปฺตตฺเตเรสฺส อฏฺฐากฺกุเล เซฏฺฐิธฺตุ กุจฺฉิยํ ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ.

---

อถสฺสา มาตาปิตโร คพฺภสฺส ปตฺติฏฺฐิตฺถาวํ ญตฺวา” คพฺภปริหารํ อทฺิสฺสุ.

---

ตสฺสาปเรน สมเยน เอวรฺูโป โทหฺโห อฏฺุปฺขชฺิ “อโห วตฺาหํ ธมฺเมสนาปตี อาหิ กตฺวา

ปณฺจณฺนํ ภิกฺุขสตานํ โรหิตมจฺจรเสน ทานํ ทตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ นิวาเสตฺวา อาสนฺปริยนฺเต นิสินฺนา เตสํ ภิกฺุชนํ อฏฺุจฺฉิฏฺฐกตฺตํ ภูณฺเชยฺย -อิตฺติ.

---

สา มาตาปิตฺุณํ อจฺจิทฺวา ตถา อกาสิ.

---

๑ ส. ย. โสเธตฺ.

๒ ส. ย. สุตฺวา.

โททโพ ปฏฺฐิตสมภิ.

---

อถสสา ตโต ปเรสุปี สตตสุ มงฺคเลสุ โรหิตมจฺจรสเณว ธมฺมเสนาปตฺติเถรปฺมุขานิ ปญฺจ ภิกฺขุสตานิ โภเชสุ.

---

สพฺพํ ติสฺสกุมารสฺส วตฺถุมหิ<sup>๑</sup> วุตฺตนเยเนว เวทิตพฺพ.

---

อิมสฺส ปน มหาพุทธคตกาเล ทินฺนสฺส โรหิตมจฺจรสทานสฺเสว นิสฺสนฺโท.

---

### [ทารกออกบวชเป็นสามเณร]

นามคคฺคทิวเส, ปนสฺส “ภนฺเต ทาสฺส โว สิกฺขาปทานิ เทถ -อิตฺติ มาตรา วุตฺเต, เถโร อาท “โก นาม<sup>๒</sup>” อัย ทารโก -อิตฺติ.

---

“ภนฺเต อิมสฺส กุจฺฉิยํ ปฏฺฐินฺนคคฺคทิวเส ปฏฺฐาย อิมสฺมี เคเห ชหา เอพฺมุคาปี ปณฺธิตา ซาตา,  
ตสฺมา เม ปุตฺตสฺส ‘ปณฺธิตทารโกเตว นามํ ภวิสฺสติ -อิตฺติ.

---

เถโร สิกฺขาปทานิ อทาสิ.

---

ซาททิวสโต ปฏฺฐาย ปนสฺส “นาคํ มม ปุตฺตสฺส อชฺฉาสยํ ภินฺทิสฺสามิ -อิตฺติ มาตุ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิ.

---

โส สตฺตวสฺสีกกาเล มาตรํ อาท “อหํ เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ -อิตฺติ.

---

สา “สาธฺ ๓๓ ‘อหํ ทว อชฺฉาสยํ น ภินฺทิสฺสามิจฺเจวํ มนํ อุปฺปาเทสิ -อิตฺติ วตฺวา เถโร นิมนฺเตตฺวา โภเชตฺวา  
“ภนฺเต ทาสฺ ๓๓ ปพฺพชิตฺกาโม, อหํ อิมํ สายนฺนสมเย วิหารํ เนสฺสามิ -อิตฺติ เถโร อูโยเชตฺวา ญฺาตเก สนนฺิปาเตตฺวา  
“มม ปุตฺตสฺส คิหิกกาเล กตฺตพฺพํ สกฺกาเร อชฺเชว กริสฺสาม -อิตฺติ มหนฺตํ สกฺกาเร กาเรตฺวา ตํ อาทาย วิหารํ คนฺตฺวา  
“อิมํ ภนฺเต ปพฺพาเชถ -อิตฺติ เถรสฺส อทาสิ.

---

เถโร ปพฺพชฺชาย ทุกฺกรภาวํ อจฺจิกฺขิตฺวา, “กริสฺสามหํ ภนฺเต ตุมหากํ โอวาทํ -อิตฺติ วุตฺเต, “เตนฺหิ เอหิ -อิตฺติ  
เกเส เตเมตฺวา ตจฺปญฺจกมฺมญฺญานํ อจฺจิกฺขิตฺวา ปพฺพาเชสิ.

---

มาตาปิตโรปิสฺส สตฺตาหํ วิหารเยว วสนฺตา พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส โรหิตมจฺจรสเณว ทานํ ทตฺวา  
สตฺตเม ทิวเส สายํ เคหํ อคมฺสุ.

---

เถโร อญฺญเม ทิวเส อนฺโตคามํ คจฺฉนฺโต ตํ อาทาย ภิกฺขุสงฺฆเณ สทุธี น อคมาสิ.

---

กึการณา?

---

“น ตาวสฺส จีวรปตฺตคคฺคทานิ วา อิริยาปโถ วา ปาสาทิกโก โทหิตฺติ, อปฺจ วิหารเ เถรสฺส กตฺตพฺพวตฺตํ อตฺถิ,  
เถโรปฺจ, ภิกฺขุสงฺฆเ อนฺโตคามํ ปวิญฺญู, สกฺกวิหารํ วิจฺจนฺโต อสมฺมญฺญญานํ สมฺมชฺชิตฺวา  
ตฺจจฺจภาชเนสุ ปานียปรีโสชนียานิ อุปฺปญฺเปตฺวา ทุนฺนิกฺขิตฺตานิ มญฺจปฐฺฐาทินิ ปฏฺฐิสฺสามเตว ปจฺฉา คามํ ปวิสฺติ,

---

๑ พาลวคคฺคณณายํ วนวาสิติสฺสเสวตฺถนาเมน อาคตฺมิตํ.

๒ โก นาม -อิตฺติ ภวิตพฺพ. ญ. ว. โกนาโม -อิตฺติ วา ภวิตพฺพ โกนาโม เต อุปฺปชฺชมาโย -อิตฺติอาทิสฺ วีย.

อปิจ “ตติยิยา ตฺจฉวิหารํ ปวิสิตฺวา ‘ปสฺสธ สมณสฺส โคตมสฺส สาวกานํ นิสินฺนญฺญานานนฺติ วตฺตํ มา ลภิสฺสุ -อิตฺติ สกฺลวิหารํ ปฏฺิษคฺคิตฺวา ปจฺฉา คามํ ปวิสฺติ, ตสฺมา ตํ ทิวสฺสปี สามเณเรเนว ปตฺตจิวรํ คาหาเปตฺวา ทิวาตรํ คามํ” ปาวิสฺสิ.

---

[สามเณรเข้าไปบิณฑบาตกับพระเถระ]

สามเณโร อูปชฌาเยน สหฺธิ คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค มาตีกํ ทิสฺวา “ภนฺเต อิทํ กิณฺนาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“มาตีกา นาม สามเณร -อิตฺติ.

---

“อิมาย กิ โกรนฺติ -อิตฺติ.

---

“อิโต จิตฺ จ อุกํ หริตฺวา อตฺตโน สสฺสกมฺมํ โกรนฺติ -อิตฺติ.

---

“กิ ปน ภนฺเต อุกทสฺส จิตฺตํ อตฺถิ -อิตฺติ.

---

“นตฺถาวุโส -อิตฺติ.

---

“เอวรूपิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺจิจฺฉิตฺตญฺญานํ หรฺนฺติ ภนฺเต -อิตฺติ.

---

“อามาวุโส -อิตฺติ.

---

โส จินฺเตสิ “สเจ เอวรूपมปิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺจิจฺฉิตฺตญฺญานํ หริตฺวา กมฺมํ โกรนฺติ,  
กสฺมา สจิตฺตกาปิ จิตฺตํ อตฺตโน วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทฺตํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

---

โส ปุโรโต คจฺฉนฺโต อุกฺกาเร สรทณฺฑกํ อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อุกฺโขโกฏฺิยา โอลฺเกตฺวา อุกฺโข โกรนฺเต ทิสฺวา  
“ภนฺเต อิเม เก นาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“อุสุการา นามาวุโส -อิตฺติ.

---

“กิ ปน เต โกรนฺติ -อิตฺติ.

---

“อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา สรทณฺฑกํ อุกฺโข โกรนฺติ -อิตฺติ.

---

“สจิตฺตโก ภนฺเต เอโส -อิตฺติ.

---

“อจิตฺตโก อาวุโส -อิตฺติ.

---

โส จินฺเตสิ “สเจ อจิตฺตํ คเหตุวา อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อุกฺโข โกรนฺติ,  
กสฺมา สจิตฺตกาปิ อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทฺตํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิตฺติ.

---

อถ ปุโรโต คนฺตฺวา อรณฺมินาภิอาทีนํ ตจฺฉนฺเต ทิสฺวา “ภนฺเต อิเม เก นาม -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

---

“ตจฺฉกา นามาวุโส -อิตฺติ.

---



“กั ปน เต กโรนฺติ -อิติ.

---

“ทารุณิ คเหตุวา ยานกาทีนั จกกาณิ กโรนฺติ อาวุโส -อิติ.

---

“เอตานิ ปน สจิตฺตกาณิ ฆนฺเต -อิติ.

---

“อจิตฺตกาณิ อาวุโส -อิติ.

---

### [สามเณรกลับไปทำสมณธรรม]

อถสฺส เอตทโหสิ “สเจ อจิตฺตกาณิ กญฺญกฺลิ่งคราณิ คเหตุวา จกกาทีนั กโรนฺติ,  
สจิตฺตกา กสฺมา อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตเตตฺวา สมณธมฺมํ กาคฺคํ น สกฺขิสฺสนฺติ -อิติ.

---

โส อิมานิ การณานิ ทิสฺวา “ฆนฺเต สเจ ตุมหากํ ปตฺตจิวรรํ ตุมเห คณฺเหยฺยาถ, อหํ นินฺวตฺเตยฺยํ -อิติ.

---

เถโร “อโย อธฺนา ปพฺพชิตฺเต ทหฺรสามเณโร มํ อนุพฺนธฺมาโน เอวํ วทตี -อิติ จิตฺตํ อนุปฺปาเทตฺวา “อาหฺร สามเณร -อิติ วตฺวา  
อตฺตโน ปตฺตจิวรรํ อคฺคเหสิ.

---

สามเณโรปิ อุปฺชฌายํ วนฺทิตฺวา นินฺวตฺตนฺโต “ฆนฺเต มยฺหํ อาหฺรํ อาหฺรณฺตา โรหิตมจฺจฺรเสเนว อาหฺเรยฺยาถ -อิติ อาห.

---

“กหํ ลภิสฺสามิ อาวุโส -อิติ.

---

“ฆนฺเต สเจ อตฺตโน ปุณฺณฺเยน อลภนฺตา, มม ปุณฺณฺเยน ลภิสฺสถ -อิติ อาห.

---

เถโร “ทหฺรสามเณรสฺส พหิ นิสินฺนกสฺส ปรีปนฺโนปิ ภาเวยฺย -อิติ กุญฺจิกํ ทตฺวา มยฺหํ วสนคพฺภสฺส ทวารํ วิวริตฺวา  
อนฺโต ปวิสิตฺวา นิสีเทยฺยาสี -อิติ อาห.

---

โส ตถา กตฺวา อตฺตโน กรชกาเย ญฺาณํ โอตฺวาเรตฺวา อตฺตภาวํ สมมสนฺโต นิสีเท.

---

### [อาสนะทำวสัฏกักร้อน เพราะคุณของสามเณร]

อถสฺส คุณเตเชน สกฺกสฺส อาสนํ อุณฺหาการํ ทสฺเสสิ.

---

โส “กินฺนุ โข การณํ -อิติ อุปรฺาเรนฺโต “ปณฺธิตสามเณโร อุปฺชฌายสฺส ปตฺตจิวรรํ ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามิตี นินฺวโต,  
มยาปิ ตตฺถ คนฺตุํ วญฺญตี -อิติ จินฺเตตฺวา

จตฺตารो มหาราเช आमन्तेत्वा “विहारसु उपवने विज्रन्ते सुग्ने पलापेत्वा समन्ता आरुषं कण्ठ -อิติ वत्वा

जनहत्वपुत्तं “जनमण्डलं आकथमित्वा कण्ठाहि -อิติ

सूरियत्वेपुत्तं “सूरियमण्डलं आकथमित्वा कण्ठाहि -อิติ वत्वा

स्यं कन्त्वा आविचनरश्चुञ्चाने आरुषं कहेत्वा अग्रासी.

---

विहारे पुराणपण्डससापि सप्तो नाहो.

---

สามเณรสฺส จิตฺตํ เอกคฺคํ อโหสิ.

---

โส อนฺตรภคเตเยว อตฺตภาวํ สมมสฺสิตวา ติณฺนิ ผลานิ ปาปุณฺนิ.

---

เถโรปิ “สามเณโร วิหารเ นิสฺสินโน, ตสฺส อุปกปปนํ โภชนํ อสุกกุเล นาม สกกา ลทฺฐํ -อิติ  
เอกํ เปมคารวยุตฺตํ อุปฏฺฐากกฺลํ อคฺมาสิ.

---

ตตฺถ จ มนุสฺสา ตํ ทิวสํ โรหิตมจฺเจ ลภิตฺวา เณรสฺเสว อาคมนํ โอลเณตฺตา นิสฺสีสุ.

---

เต เถโร อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา “ภนฺเต ภทฺทกํ โว กตํ อีชาคจฺจนฺเตหิ -อิติ อนฺโต ปเวเสตฺวา ยาคุชฺชกาทีนํ ทตฺวา  
โรหิตมจฺจรเสน ปิณฺชปาตํ อทฺสู.

---

เถโร ทรณาการํ<sup>๑</sup> ทสฺเสสิ.

---

มนุสฺสา “ปริภุชฺช กนฺเต, ทรณกภตฺตํปี ลภิสฺสถ -อิติ วตฺวา  
เณรสฺส ภตฺตกิจฺจาวสานเ ปตฺตํ โรหิตมจฺจรสโรชนสฺส ปุเรตฺวา อทฺสู.

---

เถโร “สามเณโร เม ฉาโต -อิติ สีนํ อคฺมาสิ.

---

### [พระศาสดาทรงทำอารักขาสามเณร]

สตาปิตํ ตํ ทิวสํ สกาลสฺเสว ภุชฺชิตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา

“ปณฺธิตสามเณโร อุชฺฌายสฺส ปตฺตจิวโร ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามิตี นินฺดาโต, นิปฺชฺชิสฺสตี นุ โข อสฺส ปพฺพชิตกิจฺจํ -อิติ  
อุชฺชาเรนฺโต ตินฺณํ ผลานํ ปตฺตภาวํ ญตฺวา “อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสโย อตฺถิ นตฺถิ -อิติ อวาชเณนโต “อตฺถิ -อิติ ทิสฺวา  
“ปุเรภตฺตเมว อรหตฺตํ ปตฺตํ สกฺขิสฺสตี น สกฺขิสฺสตี -อิติ อุชฺชาเรนฺโต “สกฺขิสฺสตี -อิติ อญฺญาสี.

---

อถสฺส เอตทโหสิ “สารีปฺุตโต สามเณรสฺส ภตฺตมาทาย สีนฺมาคจฺจตี, อนฺตรายปีสฺส กเรยฺย,  
ทวารโกฏฺฐเก อารกฺขํ คเหตุวา นิสฺสีทิสฺสามิ, อถ นํ จตฺตาโร ปญฺเห ปุจฺฉิสฺสามิ,  
ตสฺมี วิสฺสชฺชมาเน, สามเณโร สห ปฏฺฐสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิสฺสตี -อิติ  
ตโต คนฺตฺวา ทวารโกฏฺฐเก ฐตฺวา สมฺปตฺตํ เถโร จตฺตาโร ปญฺเห ปุจฺฉี.

---

ปุณฺณุปญฺเห เถโร วิสฺสชฺชเสสิ.

---

ตตฺริทํ ปุจฺฉาวิสฺสชฺชนํ.

---

สตาปิตํ กิร นํ อาท “สารีปฺุตต กิณฺเต ลทฺฐํ -อิติ.

---

“อาหาโร ภนฺเต -อิติ.

---

“อาหาโร นาม กิมาหฺรตี สารีปฺุตต -อิติ.

---

“เวทณํ ภนฺเต -อิติ.

---

“เวทนา กิมาหฺรตี สารีปฺุตต -อิติ.

---

“รูป ภาณเต -อิติ.

---

“รูป ปน กิมาหริติ สารีปุตต -อิติ.

---

“ผลสํ ภาณเต -อิติ.

---

### [คำอธิบายในปัญหา]

ตตฺรายํ อธิปายโย.

---

ชิจฺฉิตฺเตน ทิ ปริภุตโต อาหาโร ตสฺส ชุทฺ ปฏินฺทิตฺวา สุขํ เวหนํ อหริติ.

---

อาหารปริโภเคน สุขิตสฺส สุขาย เวหนาย อุปฺปชฺชมนาย, สรีเร วรรณสมฺปตฺติ โหติ.

---

เอวํ เวทนา รูปํ อหริติ.

---

สุขิโต ปน อาหารชฺรูปวเสน อุปฺปนฺนสุขโสมนสฺโส “อิทานิ เม อสสาโท ชาโต -อิติ นิปฺปชฺชนโต วา นิสีหนโต วา สุขสมฺผลสํ ปฏิลภติ.

---

### [สามเณรบรรลुพระอรหัตผล]

เอวํ อิมํสุ จตุสฺส ปณฺเฑสุ วิสฺสชฺชิตฺเตสุ, สามเณโร สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺโต.

---

สฺตถาปิ เถโร อหา “คจฺฉ สารีปุตต, ตว สามเณรสฺส ภตฺตํ เทหิ -อิติ.

---

เถโร คนฺตฺวา ทวารํ อาโกญฺเฐสิ.

---

สามเณโร นิภฺขมิตฺวา เถรสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตุวา เอกมฺนตํ ฐเปตฺวา ตาลวณฺเณน เถโร วิชฺ.

---

อถ นํ เถโร อหา “สามเณร ภตฺตกิจฺจํ กโรหิ -อิติ.

---

“ตุมเห ปน ภาณเต -อิติ.

---

“กตํ มยา ภตฺตกิจฺจํ, ตวํ กโรหิ -อิติ.

---

สฺตตวสฺสสิโก ทารโก ปพฺพชิตฺวา อญฺญเม ทิวเส ตํขณํ วิกสิตฺตปทุมสทิสฺโส อรหตฺตํ ปตฺโต”,  
ภตฺตปภฺชิปนฺนฐานํ” ปจฺจเวกฺขนโต นิสีทิตฺวา ภตฺตกิจฺจมกาสิ.

---

เตน ปตฺตํ ไรวิตฺวา ปฏิสามิตกาเล จนฺทเทวปฺตโต จนฺทมณฺฑลํ วิสฺสชฺเชสิ, สूरียเทวปฺตโต สूरียมณฺฑลํ วิสฺสชฺเชสิ,  
จตฺตารो มหาราชา จตฺททิสฺ อารกฺขํ วิสฺสชฺเชสุ, สกโก เทวราชา อาวิณฺชนเก อารกฺขํ วิสฺสชฺเชสิ,  
สूरियो มชฺฌญฺฐานโต คลิตฺวา คโต.

---

๑ ส. ย. อรหตฺตํ ปตฺโต -อิติ นตฺถิ.

๒ ส. ย. ปจฺจเวกฺขณฺฐานํ.

[ธรรมคาบัตติย้อมฝีกตน]

ภิกขุ อุชฌายีสุ “ฉายา อธิกปฺปมาณา ชาตา, สุริโย มชฌภูฏานโต คลิตฺวา คโต,  
สามเณเรน จ อิทาเนว ภูตฺตํ, กิณฺนุ โข เอตํ -อิติ.

---

สตถา ตํ ปวตฺตี ญตฺวา อาคนฺตฺวา ปุจฺฉิ “ภิกขเว ก็ กเถถ -อิติ.

---

“อิทฺนนาม ภาเนเต -อิติ.

---

“อาม ภิกขเว, ปุณฺณวโต สมณธมฺมํ ภารณาเล จนนฺโท เทวปฺตฺโต จนนฺนทลํ, สุริโย เทวปฺตฺโต สุริยมณฺทลํ อากทฺติตฺวาว  
คณฺหิ, จตฺตารโ มหาราชา วิหารูปเวเน จตฺตทิสฺส อารกฺขํ คณฺหิสฺส, สกโก เทวราชา อาคนฺตฺวา อาวิณฺชนเก อารกฺขํ คณฺหิ,  
อหฺปิ ‘พฺพุโรมฺหิตี อปฺโปสฺสูกโก นิสฺสิตฺตุํ นาลตฺถํ, คนฺตฺวา ทวารโกฏฐเก มม ปฺตฺตสฺส อารกฺขํ อคฺคเหสี,  
เนตฺติเก จ มาติกา ย อุทกํ หารนฺเต อุสุกาเร จ อุสุ อุชฺฐํ กโรนฺเต ตจฺจนเก จ ทารุณิ ตจฺจนเต ทิสฺวา เอตตํ อารมฺมณํ คเหตุวา  
ปณฺธิตา อตฺตานิ ทเมตฺวา อรหตฺตํ คณฺหนฺตฺยิว -อิติ อนุสนฺธิ ฆเณตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

---

“อุทกํ หนฺนติ เนตฺติกา

อุสุกาธา นมยฺนติ เตชนํ

ทารุณํ นมยฺนติ ตจฺจนกา

อตฺตานิ ทมยฺนติ ปณฺธิตา -อิติ.

[แก้ธรรม]

ตตถ อุทกํ -อิติ ปฐฺวียา ถลภูฏานํ ขนฺตีวา อวาภูฏานํ ปุเรตฺวา มาติกา วา กตฺวา รุกฺขโทณิ วา ฐฺเปตฺวา  
อตฺตนา อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตภูฏานํ อุทกํ เนนฺติ -อิติ เนตฺติกา.

---

เตชนํ -อิติ กณฺฑํ.

---

อิทํ วุตฺตํ โหติ “เนตฺติกา อตฺตโน รุจฺฉิยา อุทกํ นมยฺนติ, อุสุกาธาปิ ตาเปตฺวา เตชนํ นมยฺนติ อุชฺฐํ กโรนฺติ,  
ตจฺจนกาปิ เนมิอาทินํ อตฺถาย ตจฺจนตา ทารุณิ นมยฺนติ, อตฺตโน รุจฺฉิยา อุชฺฐํ วา วงกํ วา กโรนฺติ,  
เอวํ เอตตํ อารมฺมณํ กตฺวา ปณฺธิตา โสตาปตฺติมคฺคาทินิ อุปฺปาเทนฺตา อตฺตานิ ทเมนฺติ,  
อรหตฺเต ปน ปตฺเต เอกนฺตทนฺตา นาม โหนฺติ -อิติ.

---

เทสนาวสาเน พฺพุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺส -อิติ.

---

ปณฺธิตสามเณรวตฺถ.

---

## ๖. ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ.

“เสโล ยถา -อติ อิมม ฆมมเทสนน สตถา เขตวเน วิหรนโต ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ อารพภ กเถสิ.

### [พระเถระถูกล้อเลียนเพราะร่างเล็ก]

ปุณฺณชชา กิร สามเณรทโย เถรว ทิสวา สีเสปี กณฺเณสุปี นาสายปี คเหตุวา

“กี จุฬปีตา สาสนสมิ น อุกกณฺฐสิ อภิรมสิ -อติ วทนติ.

เถโร เตสุ เนว กุชฺชติ น ทุสฺสติ.

ฆมมสภาย กถ สมนฺฐาเปสุ ปสฺสธาวุโส, ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ ทิสวา สามเณรทโย เอวณฺเจวณฺจ วิเหฐฺนติ,

โส เตสุ เนว กุปฺปติ น ทุสฺสติ -อติ.

### [พระชีณาสพเป็นดั่งศิลา]

สตถา อาคนฺตวา “กี กเถถ ภิกฺขเว -อติ ปุจฺฉิตวา, “อิทฺทนาม ภนฺเต -อติ วุตเต,

“อาม ภิกฺขเว ชีณาสวา นาม เนว กุปฺปติ น ทุสฺสติ, ฆนฺเสสสทิสสา เทเต อจลา อกมฺปิยา -อติ วตฺวา

อนฺุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ฆมฺม เทเสนโต อิมม คาคมาห

“เสโล ยถา เอกฆโน

วาเตน น สมิริติ

เอว นินทาปสฺสาสุ

น สมินฺชนฺติ ปณฺทิตา -อติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ นินทาปสฺสาสุ -อติ กิลฺยาปี อธิ เทว โลกธมฺมา วุตฺตา, อตฺถเ ปน อฏฺฐนฺนํปี วเสน เวทิตพฺโพ.

ยถา ทิ เอกฆโน อสุสิโร เสโล ปุรฺตถิมาทิเกเทน วาเตน น สมิริติ น อิลฺลขติ น จลติ,

เอว อฏฺฐนฺนํปี โลกธมฺเมสุ อชฺโณตถรณฺเตสุ, ปณฺทิตา น สมินฺชนฺติ ปฏฺฐิฆวเสน วา อนฺุณยวเสน วา น จลนฺติ น กมฺปนฺติ -อติ.

เทสนาวसान พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อติ.

ลक्षणภททิตยตเถรวตถุ.

## ๗. กถาชาดก

ยถาปิ รหโ ท คมภโร - อติ อิมิ อมมเทสนิ สตุถา เขตวเน วิหรนโต กถาชาดโร อารพภ กเถสิ.

วตถุ วิเนเย อาคตเมว.<sup>๑</sup>

### [นางกานดาภิษุ]

ตทา ปน, กถาชาดรา อตุจจหตถิ อติโร ปติภูลิ เปเสตุ ปกเกสุ ปุเวสุ, จตุกขตตุ จตุณนุ ภิกขุณิ ทินนกาเล  
สตุถารา ตสมิ วตถุสมิ สีกขาปะเท ปญญุตเต, กถาชาด สามีเกน อญญาเย ปชาปะติยา อาเนตยา,  
กถาชา ต ปวตตี สุตวา “อิมะหิ เม ชรราวาโส นาสีโต - อติ ทิฏฐทิวา ภิกขุ อุกโกสตี ปริภาสตี.

ภิกขุ ต วิถี ปฏิปชชิตุ น วิสทิสสุ.

### [นางกานดาบรุษุโสตาปัตติผล]

สตุถา ต ปวตตี สุตวา ตตถ อคมาสิ.

กถาชาด สตุถาริ วนทิตวา ปญญุตตาสเน นิสีทาเปตวา ยาคุชชกั อทาสี.

สตุถา กตปาตราโส “กั กถาชา - อติ ปุจฉิ.

“เอสา ภนเต ตุมเห ทิสวา มงกุฎตา โรทนต์ รุติตา - อติ.

“กัการณา - อติ.

“เอสา ภนเต ภิกขุ อุกโกสตี ปริภาสตี, ตสมะ ตุมเห ทิสวา มงกุฎตา โรทมนานา รุติตา - อติ.

อถ น สตุถา ปกโกสาเปตวา “กาณ กสมะ ม ทิสวา มงกุฎตา นิสียิตวา โรทสิ - อติ.

อถสสา มาตา ตาย กตทิริยิ อโรเจสิ.

อถ น สตุถา อาห “กั ปน กถาชาเต มม สวากา ตยา ทินนัง คณทิสสุ อทินนัง - อติ.

“ทินนัง ภนเต - อติ.

“สเจ มม สวากา ปญญาเย จรณตา ตว เคหทวาริ ปตตะ ตยา ทินนัง คณทิสสุ, โก เตสสิ โทโส - อติ.

“นตถิ ภนเต อญยานิ โทโส, เอตัสสา เอว โทโส - อติ.

สตุถา กถาชา “กาณ มยหิ กิร สวากา ปญญาเย จรณานา อิมิ เคหทวาริ อาคตา, อถ เนสสิ ตว มาตรา ปุวา ทินนา,  
โก นามตถ มม สวากานิ โทโส - อติ.

“นตฺถิ ฆนฺเต อญฺยานํ โทโส, มยฺหเมว โทโส -อิตฺติ.

สา สตถารํ วนฺทิตฺวา ขมาเปสิ.

อถสฺสา สตถา อญฺพุพฺพิถํ กเถสิ.

สา โสดาปัตติผลํ ปาปุณฺนิ.

### [พระราชาทรงตั้งนางกามาในตำแหน่งเชษฐธิดา]

สตถา อุกฺกุฏายาสนา วิหารํ คจฺฉนฺโต ราชขณฺเณน ปายาสี.

ราชา ทิสฺวา “สตถา วิย ฆเน -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม เทว -อิตฺติ วุตฺเต, “คจฺฉถ, มม อาคนฺตฺวา วนฺทนภาวํ อารโจะถ -อิตฺติ  
เปเสตฺวา ราชขณฺเณ ฐิตํ สตถารํ อุปสงกมิตฺวา ปณฺจปติภฺจฺฉิตฺเตน วนฺทิตฺวา “ฆนฺเต กหํ คจฺฉถ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“กามมาตาย เคหํ มหาราช -อิตฺติ.

“กัการณา ฆนฺเต -อิตฺติ.

“กามา กิร ภิกฺขุ อุกโกสฺติ ปริภาสฺติ, ตํการณา คโตมฺหิ -อิตฺติ.

“กั ปน โว ฆนฺเต ตสฺสา อนุกโกสนภาโว กโต -อิตฺติ.

“อาม มหาราช ภิกฺขุณฺณจ เม อนุกโกสิกา กตา โลกุตฺตรกฺกมฺพสามินี จ -อิตฺติ.

“โหตุ ฆนฺเต ตุมฺहेหิ สา โลกุตฺตรกฺกมฺพสามินี กตา, อหํ ปน ตํ โลกียกฺกมฺพสามินี กริสฺสามิ -อิตฺติ วตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา  
ปฏฺฐินิวตฺโต ปฏฺฐิจนฺนมหาโยคคํ ปหิณฺตีตฺวา กานฺถํ ปกโกสาเปตฺวา สพฺพาภรเณหิ อลงกริตฺวา เชฏฺฐธิตฺถุฏฺฐานเ รฐเปตฺวา  
“โย มม ธีตรํ โปเสตฺถุ สมตฺถเ, โส นํ คณฺหาตฺถุ -อิตฺติ อาห.

### [มหาอมาตย์รับเลี้ยงนางกามา]

อเถโก สพฺพตถกมฺพหามตฺโต “อหํ เทวสฺส ธีตรํ โปเสสฺสามิ -อิตฺติ ตํ อตฺตโน เคหํ เนตฺวา สพฺพํ อิสฺสรียํ ปฏฺฐิจาเปตฺวา  
“ยถารุจิ ปุณฺณานิ กโรหิ -อิตฺติ อาห.

ตโต ปฏฺฐาย กามา จตฺตุสฺ ทฺวารสฺสุ ปุริเส รฐเปตฺวา อตฺตนา อุปฏฺฐาตพฺเพ ภิกฺขุ จ ภิกฺขุณีโย จ น ลภฺติ.

กามาย เคหทฺวารे ปฏฺฐียาเทตฺวา รฐปิตํ ขาพฺนียโกชนียํ มโหโฆ วิย ปวตฺตติ.

ธมฺมสภายํ ถถํ สมนฺุฏฺฐาเปสุํ “พุพฺเพ อวฺุโส จตฺตารโ มหฺลลกตเถรา กามาย วิปปฏิสาร์ กรีสฺสุ,  
สา เอวํ วิปปฏิสาร์นิ หุตฺวาปิ สตถารํ อาคมฺม สพฺธาสมฺปทํ ลภฺติ, สตถารา ปุณฺ ตสฺสา เคหทฺวารํ ภิกฺขุณฺ ออุปสงกมนารหํ กตํ,  
อิทานิ อุปฏฺฐาตพฺเพ ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณีโย วา ปริเยสมานาปิ น ลภฺติ, อโห พุทฺธา นาม อจฺฉริยคฺคณา -อิตฺติ.

สตถา อาคนตฺวา “กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนา -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิตฺติ วุตฺเต,  
“น ภิกฺขเว อิทาเนว, เตหิ มหฺลลภิกฺขุหิ กาณาย วิปฺปฏิสฺสโร กโต, ปุพฺเพปิ กรีสุเยว,  
น จ อิทาเนว มยา กาณา มม วจนการิกา กตา, ปุพฺเพปิ กตาเยว -อิตฺติ วตฺวา ตมตฺถํ โสตุกาเมหิ ภิกฺขุหิ ยาจิตฺ

---

“ยตฺเถโก ลภตี พพฺพุ                      ทฺติโย ตตฺถ ชายตี  
ตฺติโย จ จตฺตฺถ โถ จ                      อิทนฺเต พพฺพุกา พิลํ -อิตฺติ

อิมิ พพฺพุชาตกํ<sup>๑</sup> วิตถาเรน กเถตฺวา “ตทา จตฺตารโ มหฺลลภิกฺขุ จตฺตารโ พิพารธา อหฺสุ, มฺฐิสฺสกา กาณา, มณฺนิกาโร อหฺเมว -อิตฺติ  
ชาตกํ สโมธานตฺวา “เอวํ ภิกฺขเว อตีเตปิ กาณา ทุมมฺนา อาวิลจิตฺตา หุตฺวา มม วจนเนน ปสนฺนอุทฺทกรฺโท วิย  
วิปฺสนฺนจิตฺตา อโหสิ -อิตฺติ อนุสนฺธิ ฆมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมิ คากมาท

---

“ยถาปิ รหฺโท คมฺภีโร                      วิปฺสนฺโน อนาวิโล  
เอวํ ธมฺมานิ สุตฺวาน                      วิปฺสฺสิตฺติ ปณฺชิตฺตา -อิตฺติ.

[แก้อรรถ]

ตตฺถ รหฺโท -อิตฺติ โย จตฺรงฺคินิยาปิ เสนาย โอคาทนฺติยา, น ชุภฺติ, เอวรฺฐโป อุทฺกณฺณโว.

---

สพฺพากาเรน ปน จตฺราสีตฺติโยชนสทฺสคฺมฺภีโร นีลมหาสมฺพุทฺโธ รหฺโท นาม,  
ตสฺส หิ เหมฐฺฐา จตฺตารโ สโยชนสทฺสคฺมฺเต ฐฺฐาเน อุทฺกํ มจฺเจหิ จลตี,  
อุปริ ตาวตฺตเกเยว ฐฺฐาเน อุทฺกํ วาเตน จลตี,  
มชฺเฒ จตฺติโยชนสทฺสคฺมฺเต ฐฺฐาเน อุทฺกํ นิจฺจลํ ติฏฺฐตี, อโย คมฺภีรรหฺโท นาม.

---

ธมฺมานิ -อิตฺติ เทสนาธมฺมานิ.

---

อิทํ วุตฺตํ โหตี “ยถา โส รหฺโท อนากุลตาย วิปฺสนฺโน, อจฺลตาย อนาวิโล,  
เอวํ มม เทสนาธมฺมํ สุตฺวา โสตาปตฺติคคาทิวเสน นฺริรูปฺกเกสฺสจิตฺตํ อาปชฺชนตา วิปฺสฺสิตฺติ ปณฺชิตฺตา,  
อรหฺตตฺตปตฺตา ปน เอกนตฺวิปฺสนฺนาว โหนตี -อิตฺติ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุ -อิตฺติ.

---

กาณมาตาวตฺถ.

---



## ๘. ปณจสตภิกขุวัตถุ.

“สพพตถ เว สปุริสา วชนตี -อิตี อิมั ฌมมเทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต ปณจสเต ภิกขุ อารพภ กเถสิ.

เทสนา เวรณชายั สมภูฐิตา.

### [พระศาสดาเสด็จเมืองเวรัญชา]

ปฐุมโพธิยั ทิ ภควา เวรณชั คนตวา เวรณเชน พราหมณเณ นิมนตีโต ปณจหิ ภิกขุสเทหิ สทธิ วสสั อูปคจฉิ.

เวรณชเ พราหมเณ มาราวภูณเณ อวภูเณ เอกทิวสปี สตถารั อารพภ สตี น อูปปาเทสิ.

เวรณชاپิ ทุพภิกขา อโหสิ.

ภิกขุ สนตฺรพหิเร เวรณชั ปิณชทาย จริตวา ปิณชปาตัง อลภนตา กิลมีสุ.

เตสั อสสวานิชกา ปตถปตถปูลกั ภิกขั ปณญาเปสु.

เต กิลมนเต ทิสวา มหาโมคคัลลนตเถโร ปฐโวชั โภเชตุกาโม อุตฺตรกรูจ ปิณชทาย ปเวเสตุกาโม อโหสิ.

สตถา ตัง ปฏิกขิปี.

ภิกขุณเ เอกทิวสปี ปิณชปาตัง อารพภ ปรีตตาสเ นาโหสิ.

อิจฉาจารั วชเชตวาว วิหรีสุ.

### [พระศาสดาเสด็จไปกรุงสาวัตถี]

สตถา ตตถ เตมาสั วสิตวา เวรณชั พราหมณเณ อปโละเกตวา เตน กตสกุการสมมาโน ตัง สรณesu ปติภุฐาเปตวา ตโต นิภขนโต อนุปุพเพน จาริกถจรมาโน เอกสมิ สมเย สาวตถิ ปตวา เขตวเน วิหาลี.

สาวตถิวาสีโน สตถุ อากนตฺกถตตานิ กรีสุ.

ตทา ปน ปณจสตมตฺตา วิชาสาทา ภิกขุ นิสสาย อนโตวิหาเรเยว วสนตี.

เต ภิกขุณเ ภูตฺตวาเสซานิ ปณตีโกชนานิ ภูชิตวา นิททายิตวา อภูฐาย นทีตีรั คนตวา นทนตา วคคณตา มลลมุภุฐิยฺหุชั ยุชณนตา กิพนตา อนโตวิหาเรปี พหิวิหาเรปี อนาจารเมว จรณตี.

ฌมมสภายั กถั สมภูฐาเปสु “ปสฺสธาวุโส, อิเม วิชาสาทา ทุพภิกขกาเล เวรณชายั กถจจิ วิการั น ทสเสสु, อิทานิ ปน เอวรูปานิ ปณตีโกชนานิ ภูชิตวา อนกปฺปการั วิการั ทสเสนตา วิจรณตี, ภิกขุ ปน เวรณชายปี อูปสนตฺรปวา วิหรีตวา อิทานิปี อูปสนตา ว วิหรณตี -อิตี.

[พระศาสดาทรงตรัสวาโลทกชาตก]

สตาถา ฆมมสภัง คนฺตวา “ภิกฺขเว กิ กเถถ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิทฺนฺนาม -อิตฺติ วุตฺเต, “ปุพฺเพเปเต คหฺรภโยนิยํ นิพฺพตฺตา  
ปณฺจสตา คหฺรภา หุตฺวา ปณฺจสตาณํ อาชานียสินฺธวานํ อลฺลรสมฺมุทิกปानกปีตาวเสสํ อจฺฉินฺนุสฺสํ อุตฺเทน มทฺทิตฺวา  
มกฺกิปิไลตีกาหิ ปรีสฺสาวิตฺตตา ‘วาโลทกนฺติ สงฺขยํ คตํ อปฺปรสํ นิหิณํ ปิวิตฺวา มรฺมตฺตา วิย นทฺนตา วิจรีสุ -อิตฺติ วตฺวา  
รณฺญา เตสํ สทฺทํ สุตฺวา ปุจฺฉิตฺเตน โปชิตฺเตน รณฺโณ กเถถํ เตสํ กิริยํ ทสฺเสนโต

“วาโลทกํ อปฺปรสํ นิหิณํ  
ปิวิตฺวา มโท ชายติ คหฺรภานํ  
อิมถจ ปิตฺวาน รสํ ปณฺตี  
มโท น สยชายติ สินฺธวานํ.  
อปฺปมฺปิวิตฺวาน นิหิณชฺจ  
โส มชฺชตี เตน ชนินฺท มฺภูโฐ  
โรรยหสิโล จ กุลมฺหิ ชาโต  
น มชฺชตี อคฺครสํ ปิวิตฺวา -อิตฺติ”

อิมํ วาโลทกชาตกํ<sup>๑</sup> วิตถาเรน กเถตฺวา “เอวํ ภิกฺขเว สปฺปรีสา โลภธมฺม”<sup>๒</sup> วิวชเชตฺวา สุชิตกาเลปิ ทุกฺขิตกาเลปิ นิพฺพิการาว  
โหนติ -อิตฺติ อนฺุสนฺธิ ฆณฺฺตฺวา ฆมฺมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“สพฺพตถ เว สปฺปรีสา วชฺนฺติ  
น กามกามา ลปฺยนฺติ สนฺโต  
สุเขน มฺภูฐา อถวา ทุกฺเขน  
น อจฺจาวจํ ปณฺติตา ทสฺสยนฺติ -อิตฺติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ สพฺพตถ -อิตฺติ ปณฺจกฺขนฺธาทีเกเทสุ สพฺพธมฺเมสุ.

สปฺปรีสา -อิตฺติ สฺปฺปรีสา.

วชฺนฺติ -อิตฺติ อรหตฺตมคฺคญาณน อปกทฺตมนฺตา ฉนฺทราคํ วิชฺนฺติ.

น กามกามา -อิตฺติ กาม กามยนฺตา กามเหตุ กามการณา.

ลปฺยนฺติ สนฺโต -อิตฺติ พุทฺธาทโย สนฺโต กามเหตุ เวน อตฺตนา ลปฺนฺติ น ปรี ลปาเปนฺติ.

เย หิ ภิกฺขาย ปวิญฺฐา อิจฺฉาจาเร ฐิตา

“กิ อฺปาสก สฺขํ เต ปุตฺตทารสฺส, ราชโจราทิณํ วเสน ทฺวิปทจตุปฺเปทฺสุ นตฺถิ โกจฺจ อฺปทฺทโวติอาทีนํ วทฺนฺติ เต ลปฺยนฺติ นาม.

๑ ขุ. ชา. พุ.ก. ๒๗/๖๕. ตพฺพฐกถา. ๓/๑๒๖.

๒ ม. โลกธมฺม.

ตถา ปน วตฺวา “อาม ภนฺเต, สพฺเพสํ โน สุขํ, นตฺถิ โภจิ อูปทฺทโว, อิทานิ โน เคหํ ปหฺตฺนฺนปานิ, อิธฺว วสถ -อิตฺติ  
อตฺตานิ นิมฺนตาเปตฺวา” ลปาเปนฺติ นาม.

---

สนฺโต ปน อิทํ อุกฺขยปิ น กโรนฺติ.

---

**สุเขน พุทฺธฺวา อถฺวา ทุกฺเขน -อิตฺติ** เทสนามตฺตเมตฺ.

---

อภฺภูทฺธิ ปน โลกธฺมฺเมหิ พุทฺธฺวา ตฺถุทฺธิภาวมฺงฺกฺภาววเสน วา วณฺณภณฺนอวณฺณภณฺนวเสน วา อุกฺจาวจํ อากาโร ปณฺทิตฺตา  
น ทสฺสยฺนฺติ -อิตฺติ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปุณฺสีสุ -อิตฺติ.

---

ปณจสตภิกขุวตถุ.

---

## ๙. ธรรมิกตเถรวาท.

“น อตตเหตุ -อติ อิมม เทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต ธรรมิกตเถร อารพภ กเถสิ.

### [อุบาสกหนีไปบวช ได้บรรลุพระอรหัต]

สาวตถิย กิร เอโก อุปาสโก ธรรมเนน อकार อชฌาวสติ.

โส ปพพชิตุกาโม หุตวา เอกทิวส ภริยาย สทุธิ นิสิติตวา สุขกถ กเถนโต อาห “ภทเท อิจฉามห ปพพชิตุ -อติ.

“เตนหิ สามี อากเมหิ ดาว, ยาวาห กุจฉิตต ทารก วิชಾಯมิ -อติ.

โส อากเมตวา ทารกสส ปทสา คมนกาเล ปุน ต อปุจฉิตวา, “อากเมหิ ดาว, ยาว อัย วยปตโต โหติ -อติ วุตเต,  
“กิมม อิมาย อปโลกิตาย วา อนปโลกิตาย วา, อตตโน ทุกขนิสสรณ กริสสามิ -อติ นิกขमितวา ปพพชิต.

โส กम्मภูฐาน คเหตุวา ฆเณโต วายมนโต อตตโน ปพพชิตกัจจ นิฐฐาเปตวา เตส ทสสนตถาย ปุน สาวตถิ คนตวา  
ปุตตสส ธรรมกถ กเถสิ.

### [บุตรและภรรยาออกบวชได้บรรลุพระอรหัต]

โสปี นิกขमितวา ปพพชิต.

ปพพชิตวา จ ปน นจิริสเสว อรหตต ปาปุณ.

ปุราณทุดิยาปิสส “เยส อตถาย อห ขราวาส วเสยย, เต อุโภปี ปพพชิตา, อิทานิ เม กิ ขราวาเสน, ปพพชิตสามิ -อติ  
นิกขमितวา ภิกขุณิน สนติเก ปพพชิต.

ปพพชิตวา จ ปน นจิริสเสว อรหตต ปาปุณ.

### [พวกภิกษุสรรเสริญพระธรรมิกะ]

อเถทิวส ธรรมสภาย กถ สมุฐฐาเปส “อาวุโส ธรรมิกอุปาสโก อตตโน ธรรม ปติฐฐิตตดา นิกขमितวา ปพพชิตวา  
อรหตต ปตโต ปุตตทารสสาปี ปติฐฐา ชาโต -อติ.

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนิสินนา -อติ ปุจฉิตวา, “อิมาย นาม -อติ วุตเต,

“ภิกขเว ปณชิตเนน นาม เนว อตตเหตุ น ประสส เหตุ สมิตุธิ อิจฉิตพพา,

ธรรมิกเนว ปน ธรรมปปฏิสรณน ภวิตพพ -อติ อนุสนธิ ฆเณตวา ธรรม เทเสนโต อิม คากมาห

“น อตตเหตุ น ประสส เหตุ  
น ปุตตมิจเจ น ธน น ฐฐ  
น อิจเจยย อธรรมเนน สมิตุธิมตตโน  
ส สีลวา ปญญา ธรรมโก สียา -อติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ น อตตเหตุ -อิติ ปณฺฑิต นาม อตตเหตุ วา ปรสฺส เหตุ วา ปาปํ น กโรติ.

---

น ปุตฺตมิจฺเจ -อิติ ปุตฺตํ วา ฌนํ วา รมฺมํ วา ปาปกมฺเมน น อิจฺเจยฺย, เอตานิปิ อิจฺฉนฺโต ปาปกมมํ น กโรติเอว -อิติ อตฺถ.

---

ส มิทฺธิมตฺตโน -อิติ ยา อตฺตโน สมิทฺธิ ตปี อธมฺเมน น อิจฺเจยฺย. สมิทฺธิการณาปิ ปาปํ น กโรติ -อิติ อตฺถ.

---

ส สีสฺวา -อิติ โย เอวรูปุ ปุคฺคโล โส เอว สีสฺวา จ ปญฺญวา จ ฌมฺมิโก จ สียา. น อญฺญ -อิติ อตฺถ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิติ.

---

ฌมมิกตเถรวตถุ.

---

## ๑๐. ธรรมสรวนตฤ.

“อุปปกกา เต มนุสเสสุ -อิตี อิมิ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน วิหรนโต ธรรมสรวนํ อารพภ กเถสิ.

[คนอาศัยภแล้วติดภมีมาก]

สาวตถิยํ กิร เอกวีถิวาสีโน มนุสสา สมคคา หุตวา คณพนธเน ทานํ ทตวา สพพรตตี ธรรมสรวนํ กาทเรสุ,  
สพพรตตี ปน ธรรมํ โสตุํ นาสกขีสุ,

เอกจเจ กามรตนิสสิตา หุตวา ปุน เคหเมว คตา,

เอกจเจ โทสนิสสิตา หุตวา คตา,

เอกจเจ ปน ถีนมิทสมงคิโน หุตวา ตตเถว นิสีทิตวา จปลายนตา โสตุํ นาสกขีสุ.

ปุนทิวเส ภิกขุ ตํ ปวตตี อุททิสสุ<sup>๑</sup> ธรรมสรวนํ กถํ สมภูฐาเปสุ.

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริท กถาย สนนิสนนา -อิตี ปุจจิตวา, “อิมาย นาม -อิตี วุตเต,  
“ภิกขเว อิม สตถา นาม เยภุยเยน ภวนิสสิตา ภเวสุเยว ลคคา วิหรนติ, ปารคามิโน นาม อุปปกกา -อิตี  
อนุสนธิ ชมฺเฏตวา ธรรมํ เทเสนโต อิมา คากา อภาสิ

“อุปปกกา เต มนุสเสสุ

เย ชนา ปารคามิโน

อถายํ อิตธา ปชา

ตริเมวานุชาวติ.

เย จ โช สมมทกขาเต

ธมเม ธรรมานวตติโน

เต ชนา ปารเมสสนติ

มจจุเชยฺยํ สุตตฺตริ -อิตี.

[แก้อรธ]

ตตถ อุปปกกา -อิตี โลกาน พหุ.

ปารคามิโน -อิตี นิพพานคามิโน.

อถายํ อิตธา ปชา -อิตี ยา ปนายํ อวเสสา ปชา สกกายทิมฺหิฐิตริเมวานุชาวติ, อยเมว พหุตธา -อิตี อตฺถ.

สมมทกขาเต -อิตี สมมา อกขาเต สุกถิต.

ธมเม -อิตี เทสนาธมเม.

ธรรมานวตติโน -อิตี ตํ ธรรมํ สุตวา ตทนุจฉวิกิ ปฏิปทํ ปุเรตวา มคคผลสจฉิกรณวเสน ธรรมานวตติโน.

ปารเมสสนติ -อิตี เต เอวรูปา ชนา นิพพานปาริ คมิสสนติ.

มจจุเชยฺยํ -อิตี กิเลสสารสงฆาตสส มจจุสส นีวาสนภูฐานภูตํ เตภูมิกาวภู.

สุหุตตรี -อิติ เย ชนา ธรรมานวตติโน เต เอตํ สุหุตตรี ทูรติกกมํ มารเธย्यํ ตริตวา อติกกมิตวา นิพพานปารํ คมิสสนติ -อิติ อตฺเถ.

---

เทสนาวसाने พหู โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณีสสุ -อิติ.

---

ธรรมสรวนตฤ.

---

## ๑๑. อาคนตุกภิกขุขุวตถุ.

“กณห์ ฌมม วิปพาย -อิติ อิม ฌมมเทสน สตถา เขตวเน วิหรนโต อาคนตุกภิกขุ อารพภ กเถสิ.

### [พระศาสดาตรัสเหมาะแก่ความประพฤติ]

โกสลรภูชฺฐ กิร ปณจสตา ภิกขุ วสสํ วสิตวา วุตถวสสา “สตถารํ ปสสิสสาม -อิติ เขตวณํ คนฺตวา  
สตถารํ วณฺทิตวา เอกมนตํ นิสีทิสฺสุ.

สตถา เตสํ จริยปฏิปกฺขํ นิสามตฺวา ฌมมํ เทเสนโต อีมา คาลา อภาสิ

“กณห์ ฌมม วิปพาย	สุกกํ ภาเวถ ปณฺทิตโต
โอกา อโนกมาคมม	วิเวเก ยตถ ทูรมํ
ตตฺตาริรมิฉเยย	หิตวา กาม อภิณฺจโน
ปริโยทเปยย อตฺตานิ	จิตฺตเกลเสหิ ปณฺทิตโต.
เยสํ สมโพธิยงฺคสุ	สมมา จิตฺตํ สุภาวิทํ
อาทานปฏินิสฺสคฺเค	อนุปาทาย เย รตา
ชีณาสวา ชุตินฺนโต	เต โลเก ปรินิพฺพุตา -อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ กณห์ ฌมม -อิติ ภายทจฺจริตาทีเกหํ อุกฺสลธมมํ วิปพาย ชหิตวา.

สุกกํ ภาเวถ -อิติ ปณฺทิตโต ภิกขุ อภินิกฺขมนโต ปญฺญาย ยาว อรหตฺตมคฺคา ภายสุจฺจริตาทีเกหํ สุกกํ ฌมมํ ภาเวย.

กถํ? โอกา อโนกมาคมม -อิติ

“โอกํ วุจฺจติ อาลโย, อโนกํ วุจฺจติ อนาลโย,

อาลโยโต นิกฺขมิตวา อนาลยสงฺขาตํ นินฺพพานํ ปฏิจฺจ อารพภ ตํ ปตฺถยมาโน ภาเวย -อิติ อตฺถโถ.

ตตฺตาริรมิฉเยย -อิติ ยสมิ อนาลยสงฺขาเต วิเวเก นินฺพพานे อิมเหติ สตฺเตหิ ทูริกรมํ ตตฺต อภิรมิฉเยย.

หิตวา กาม -อิติ วตฺถุกามกฺกิลเสกาม หิตวา อภิณฺจโน หุตวา วิเวเก อภิรมิฉเยย -อิติ อตฺถโถ.

จิตฺตเกลเสหิ -อิติ ปณฺจนิวรณเหติ อตฺตานิ โวทาเปยย ปริโสเธย -อิติ อตฺถโถ.

สมโพธิยงฺคสุ -อิติ โพชฌงฺคสุ.

สมมา จิตฺตํ สุภาวิทํ -อิติ เหตุณา นเยน จิตฺตํ สุกฺกํ ภาวิทํ วทตฺติ.

อาทานปฏินิสฺสคฺเค -อิติ อาทานํ วุจฺจติ คหณํ,

ตสฺส ปฏินิสฺสคฺคสงฺขาเต อคฺคหณเณ จตฺตฺหิ อูปาทาเนหิ กิณฺจि อนุปาทยิตฺวา เย รตา -อิติ อตฺถโถ.



**ชุติมนฺโต** -อิตฺติ อานุกาววณฺโต อรหตฺตมคฺคณฺญาณชุตฺติยา ขนฺธาทิเณเท ธมฺเม โชเตตฺวา ฐิตา -อิตฺติ อตฺถโถ.

---

**เต โลเก** -อิตฺติ เต อิมสฺมี ขนฺธาทิลोเก ปรีนินฺพุตา นาม

อรหตฺตปฺปตฺติโต ปญฺญา ย กิลสวณฺณสฺส เขปิตตฺตา สอุปาทิสฺเสเสน

จริมจิตฺตนิโรเธน ขนฺธวณฺณสฺส เขปิตตฺตา ออนุปาทิสฺเสเสน จ -อิตฺติ ทวีทึ ปรีนินฺพพานทึ ปรีนินฺพุตา

อนุปาทานอ วิย ปทึโป อปณฺณตฺตติกาว่า คตฺตา -อิตฺติ อตฺถโถ.

---

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิตฺติ

---

อากนตฺกภิกขุวตฺถ.

---

ปณฺชิตวคฺคควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

---

ณฺฐโฐ วคฺโค.

---

## ๗. อรหันตคุณคุณณา

## ๑. ชีวภัทต.

“คตทริโน -อิตี อิมั ฌมมเทสนัน สตถา ชีวภัทตเวเน วิหรนโต ชีวเกน ปุณฺณูปยหิ อารพภ กเถสิ.

### [พระเวทที่จัดทำโลหิตุปบาทกรรม]

ชีวภัทต ขนธเก<sup>๑</sup> วิตถาริตเมว.

เอกสมิ หิ สมเย เทวทโต อชาตสตุตนา สหิ เอโกโต หุตวา คิซมกุกฺกั อภิรุหิตวา ปุณฺณูจิตโต “สตุถารั วริสสามิ -อิตี สิลั ปวิชมิ.

ตึ เทว ปพพตกุกฺกานิ สมปฏิจฉิสสุ.

ตโต ภิชชิตวา คตา ปปฏิภา กควโต ปาหิ อภิหนิตวา โลหิตึ อุปปาเทสิ.

ภุสา เวทนา ปวตตีสุ.

### [หมอชีวกทำการพยาบาลแผล]

ภิกขุ สตุถารั มททกุกฺกนิ นยิสสุ.

สตุถา ตโตปิ ชีวภัทตเวเน คนตุกาโม “ตตถ มั เนถ -อิตี อาห.

ภิกขุ ภควนตึ อาทาย ชีวภัทตเวเน อคมัสสุ.

ชีวโก ตึ ปวตตี ญุตวา สตุถุ สนตีกั คนตุวา วณปฏิภมมตถาย ติชิมเนสซุชั หุตวา วณั พนธิวา สตุถารั เอตทโวจ

“ภนเต มยา อนโตนคเร เอกสส มนุสสสสส เกสซุชั กตึ, ตสส สนตีกั คนตุวา อาคมิสสามิ,

อิหิ เกสซุชั ยาว มมาคมนา พทฐินิยาเมเนว ติฏฐตุ -อิตี.

โส คนตุวา ตสส ปุริสสส กตตพพิจจัน กตวา ทวารั ปิททเนเวลาย อาคจจันโต ทวารั น สมปาปุณิ.

อถสส เอตทโหสิ “อโห มยา ภาริยั กम्म กตึ, ยวาทึ อญญตรสส ปุริสสส วิย ตถาคตสส ปาเท ติชิมเนสซุชั หุตวา วณั พนธิ,

อยนตสส โมจนเวลา, ตสมิ อมจจมาเน, สพพตตี ภควโต สริเร ปริพาโห อุปปชชิสสติ -อิตี.

### [แผลของพระศาสดาหายสนิท]

ตสมิ ขณ สตุถา อานนทเถเร อามนเตสิ

“อานนท ชีวโก สายั อาคจจันโต ทวารั น สมปาปุณิ, ‘อัย วณสส โมจนเวลาติ ปน จินเตสิ โมเจหิ นั -อิตี.

เถโร โมเจสิ.

วโณ รุกชโต ฉลลิวี อปคโต.

[พระอรหันต์ไม่มีความเร่าร้อนใจ]

ชีวก โอนโตอรุณเยว สตถุ สนฺติกั เวเคน อาคนฺตวา “กัณฺฐ โข ภาเนเต สรีเร โว ปริฬาโห อุปฺปนโน -อติ ปุจฺฉิ.

สตถา “ตถาคตฺสส โข ชีวก โพธิมณฺเฑเยว สพฺพปริฬาหา วุปฺสนฺตา -อติ อนุสนฺธิ ฆฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“คตฺทริโน วิโสภสฺส วิปฺมุตฺตสฺส สพฺพธิ  
สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส ปริฬาโห น วิชฺชติ -อติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ คตฺทริโน -อติ คตมคฺคสฺส. “กนฺตารทฺธา วฏฺฐทฺธา -อติ เทว อทฺธา นาม,

เตสุ กนฺตารํ ปฏฺิปปโน, ยาว อิจฺฉิตฺถฐานํ น ปาปุณาติ, ตาว อทฺธิโก เอว, ตสฺมี ปน ปตฺเต คตฺทธา<sup>๑</sup> นาม โหติ.

วฏฺฐสนฺนิสฺสีตาปี สตฺตา, ยาว วฏฺฐว สนฺติ, ตาว อทฺธิกาเอว.

กสมมา? วฏฺฐสฺส อเขปิตตฺตา.

โสตาปนฺนาทโยปี อทฺธิกาเอว. วฏฺฐํ ปน เขเปตฺวา ฐีโต ชีณาสโว คตฺทธา<sup>๒</sup> นาม โหติ.

ตสฺส คตฺทริโน.

วิโสภสฺส -อติ วฏฺฐมฺูลกสฺส โสภสฺส วิคตฺตฺตา วิโสภสฺส.

วิปฺมุตฺตสฺส สพฺพธิ -อติ สพฺเพสุ ขนฺธาภิธมฺเมสุ วิปฺมุตฺตสฺส.

สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส -อติ จตฺนนํ คนฺถานํ ปหีนตฺตา สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส.

ปริฬาโห น วิชฺชติ -อติ ทฺวิโธ ปริฬาโห ภายิโก จ เจตฺสีโก จ.

เตสุ ชีณาสวสฺส สิตฺถุณฺหาทิวเสน อุปฺปชฺชนฺโต ภายิกปริฬาโห อนิพฺพุโตว. ตํ สนฺธาย ชีวก ปุจฺฉิ.

สตถา ปน ธมฺมราชตฺยา เทสนาวธิกุสลตฺยา เจตฺสิกปริฬาหฺวเสน เทสนํ วินิฏฺฐเณโต

“อาวุโส ชีวก ปรมตฺเถน ทิ เอวรฺูปสฺส ชีณาสวสฺส ปริฬาโห น วิชฺชติ -อติ อาห.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุณฺิสฺ -อติ.

ชีวกภัทตฺต.

๑ ม. คตฺทริ.

๒ ม. คตฺทริ.

## ๒. มหาภคสप्तเถรวตถุ.

“อุยฺยญฺชนฺติ -อิตฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตถา เวฬุวน เวฬุวนโต มหาภคสप्तเถรวํ อารพภ กเถสิ.

### [ธรรมเนียมของพระพุทธเจ้า ผู้จะเสด็จจาริก]

เอกสมฺมึ หิ สมเย สตถา ราชคเเท วุตถวสฺโส “อพฺพมาสจฺเจยน จาริกํ ปกฺกมฺมสฺสามิ -อิตฺติ ภิกฺขุณฺ อารโจาเปสิ.

วตฺตํ กิเรตํ พุทฺธานํ ภิกฺขุหิ สหฺมึ จาริกํ จริตฺตคามานํ “เอวํ ภิกฺขุ อตฺตโน ปตฺตปจฺนจิวรรชนาทีนึ กตฺวา สุขํ คมฺมสฺสนฺติ -อิตฺติ  
“อิทาณิ อพฺพมาสจฺเจยน จาริกํ ปกฺกมฺมสฺสามิ -อิตฺติ ภิกฺขุณฺ อารโจาปนํ.

ภิกฺขุสฺส ปน อตฺตโน ปตฺตปจฺนาทีนึ กโรนฺเตสฺสุ, มหาภคสप्तเถรวปี จิวรรานิ ไรฺว.

### [พวกภิกษุว่า พระเถระละญาติและอุปฐากไปไม่ได้]

ภิกฺขุ อุชฺฌายีสุ “เถโร กสฺมา จิวรรานิ ไรฺวติ, อิมสมฺมึ นคเร อนฺโต จ พหิ จ อญฺญารส มนุสฺสโกภฺภิโย วสนฺติ,  
ตตฺถ เย เถรสฺส น ญฺาตกา เต อุปฐากา, เย น อุปฐากา เต ญฺาตกา, เถรสฺส จตฺตฺหิ ปจฺเจยฺหิ สมฺมานํ สกฺกาโร กโรนฺติ,  
เอตฺตํ อุปการํ ปหาย เอส กหํ คมฺมสฺสติ, สเจปิ คจฺเจยฺเย, มาปมาทกนฺทรโต ปรี น คจฺฉิสฺสติ -อิตฺติ.

สตถา กิโร ยํ กนฺทรํ ปตฺวา ปุน นีวตฺเตตฺตพฺพยฺตฺตเก ภิกฺขุ “ตฺมเห อีโต ปญฺินีวตฺตถ, มา ปมชฺชิตถ -อิตฺติ วเทติ,  
สา” “มาปมาทกนฺทรธา -อิตฺติ วุจฺจติ ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ.

### [รับสั่งให้พระมหาภคสप्तกลับ]

สตถาปิ จาริกํ ปกฺกมฺนโต จินฺเตสิ “อิมสมฺมึ นคเร อนฺโต จ พหิ จ อญฺญารส มนุสฺสโกภฺภิโย วสนฺติ,  
มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคลญฺาเนสุ ภิกฺขุหิ คนฺตพฺพํ โหติ, น สกฺกา วิหารํ ตฺจจฺฉํ กาทฺตุ, กนฺนุ โช นีวตฺตาเปสฺสามิ -อิตฺติ.

อถสฺส เอตทฺโหสิ “กสฺสปสฺส เจเต มนุสฺสา ญฺาตกา จ อุปฐากา จ, กสฺสปํ นีวตฺเตตฺตุ วญฺญติ -อิตฺติ.

โส เถโร อาห “กสฺสป น สกฺกา วิหารํ ตฺจจฺฉํ กาทฺตุ, มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคลญฺาเนสุ ภิกฺขุหิ อตฺถโถ โหติ,  
ตวํ อตฺตโน ปริสาย สหฺมึ นีวตฺตสฺสุ -อิตฺติ.

“สาธฺว ฆนฺเต -อิตฺติ เถโร ปริสํ อาทาย นีวตฺติ.

ภิกฺขุ อุชฺฌายีสุ “ทิจฺฉํ โว อาวุโส, นนุ อิทาเนว อมฺเหหิ วุตฺตํ,  
‘มหาภคสฺสไป กสฺมา จิวรรานิ ไรฺวติ, น โส สตถารา สหฺมึ คมฺมสฺสติ ยํ อมฺเหหิ วุตฺตํ, ตเวว ชาตํ -อิตฺติ.

### [ทรงชี้แจงเหตุที่พระมหาภคสप्तกลับ]

สตถา ภิกฺขุณฺ กถํ สุตฺวา นีวตฺติตฺวา ฐีโต อาห “ภิกฺขเว กิณฺนาเมตํ กเถถ -อิตฺติ.

“มหากัสสปตเถร อารพภ กณเฑ ฆนเต -อิติ อตตนา กถิตนียาเมเนว สพฺพ อารโจะสุ.

ตํ สุตฺวา สตถา<sup>๑</sup> “ภิกฺขเว ตุมฺहे กัสสปิ ‘กุเลสฺสุ เจว ปจฺจเยสุ จ ลคฺคคฺติ วเทถ, โส ‘มม วจฺนํ กริสฺสามิตี นินฺวตฺโต,  
เอโส ทิ ปุพฺเพปิ ปตฺถนํ กโรนฺโตเยว ‘จตุสฺสุ ปจฺจเยสุ อลคฺคคฺ จนนฺโทปมํ หุตฺวา กุลานิ อุปสงฺกมิตฺถํ สมตฺถเณ ฆเวยฺย -อิติ ปตฺถนํ อกาสิ,  
นตเถตสฺส กุเลสฺสุ วา ปจฺจเยสุ วา สงฺโค, อหํ จนนฺโทปมปฺปฏิปทฺยเจว อริยวสฺสปฺปฏิปทฺยจ กณเฑนโต กัสสปิ อาทิ กตฺวา กเถสิ -อิติ.

### [พระศาสดาตรัสบุรพจริตของพระเถระ]

ภิกฺขู สตถาริ ปุจฺจิสฺสุ “ฆนเต กทา ปน เถเรณ ปตฺถนา ฐูปิตา -อิติ.

“โสตุกามตถ ภิกฺขเว -อิติ.

“อาม ฆนเต -อิติ.

สตถา เตสํ “ภิกฺขเว อิตฺถ สตฺสทสฺสกปฺปมตฺถเก ปทุมุตฺตโร นาม พุทฺโธ โลเก อุทปาติ -อิติ วตฺวา  
ปทุมุตฺตรพุทฺธกาเล เตน ฐูปิตํ ปตฺถนํ อาทิ กตฺวา สพฺพ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ กเถสิ.

ตํ เถรปาถิยํ วิตถาริตเมว.

### [ตรัสเปรียบเทียบพระเถระด้วยพญาหงษ์]

สตถา ปน อิมํ เถรสฺส ปุพฺพจริตํ วิตถาเรตฺวา

“อิติ โข ภิกฺขเว อหํ จนนฺโทปมปฺปฏิปทฺยเจว อริยวสฺสปฺปฏิปทฺยจ มม ปุตฺตํ กัสสปิ อาทิ กตฺวา กเถสิ,  
มม ปุตฺตสฺส ปจฺจเยสุ วา กุเลสฺสุ วา วิหาเรสุ วา ปริเวณฺเณสุ วา สงฺโค นาม นตฺถิ,  
ปลลลเ อตฺตริตฺวา ตตฺถ จริตฺวา คจฺฉนฺโต ราชนิสฺโส วีย กตฺถจิจิ อลคฺคคฺเยว มม ปุตฺโต -อิติ  
อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“อุยฺยฺยฺยชนฺติ สติมนฺโต

น นิเกเต รมนฺติ เต

หํสาว ปลลลํ ทิตฺวา

โอกมฺกํ ชนฺติ เต -อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตฺถ อุยฺยฺยฺยชนฺติ สติมนฺโต -อิติ สติเวปฺพลปฺปตฺตา ชีณาสวา

อตตนา ปฏฺวิทฺธคฺคเณสุ ฆานวิปฺสสนาทีสุ อาวชชนสมาปชชนวุฏฺฐานาธิวุฏฺฐานปจฺจเวกฺขณาหิ อุยฺยฺยฺยชนฺติ ฆมฺเฏนฺติ.

น นิเกเต รมนฺติ เต -อิติ เตสํ อาลเย รติ นาม นตฺถิ.

หํสาว -อิติ เทสนาสีสมตํ.

อยมฺปนตถ อตฺโถ:

ยถา โคจรสมฺปนฺเน ปลลลล สกฺุณา อตฺตโน โคจริ คเหตุวา คมนกาเล “มม อุทกํ, มม ปทุมํ, มม อุปฺปลํ, มม ปุณฺฑริกํ, มม ตินํ

-อิติ ตสมี ฐาเน กณจิ<sup>๑</sup> อลยํ อทวา อนเปกขาว ตํ ปเทสํ ปหาย อุปัตติตวา อากาเส กิพมานา คจจนติ,  
เอวเมเต ชีณาสวา ยตถ กตถจิ วิหรนตปิ กุลาทีสุ อลคคาเอว วิหริตวา คมนสมเยปิ ตํ ฐานํ ปหาย คจจนตา  
“มม วิหาโร, มม ปริเวณํ, มม อฏฐากา -อิติ อนาลยา อนเปกขาว คจจนติ.

---

**โอกโมก** -อิติ อลยํ สพพาลยํ ปริจจนติ -อิติ อตโถ.

---

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทินี ปาปุณีสสุ -อิติ.

---

มหาทศสप्तเถรวตถุ.

---

### ๓. เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ.

“เยส สุนนิจโย นตถิ -อติ อิมั ฆมมเทสนั สตถา เขตวเน วิหรนโต อายสมนตัม เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ อารพภ กเถสิ.

#### [ทรงบัญญัติสันนิการสิกขาบท]

โส กิรายสุมมา อนโตคาเม เอกัง วิถี ปิณฑาย จริตวา ฆตตักจัจ กตวา ปุน อปรัง วิถี จริตวา สุขุขัง กุรัง อาทาย วิหารัง ทริตวา  
ปฐิสาเมตวา “นิพพธัง ปิณฑปาตปริเยสนนนาม ทุกขัง -อติ กติปาหัง ฆานสุเขน วิดีนาเมตวา, อหาเรน อตเถ สติ, ตัม ปริภุชติ.

ภิกขุ ญตวา อุชฌายิตวา ตมตถัง ภาควโต อารโจะสุ.

สตถา เอตสมิ นินาเน อายตี สุนนิจการัง ปริวชชนตถาย ภิกขุณัง สิกขาบทัง ปญญาเปตวาปิ, เถเรน ปน อปฺปญญตเต สิกขาปเท,  
อปฺปิจจตัม นิสสาย กตตทา ตสส โทสาภาวัง ปกาเสนโต อนุสนธิ ฆญตวา ฆมมึ เทเสนโต อิมั คากมาห

“เยส สุนนิจโย นตถิ	เย ปริญญาตโกชนา
สุญญโต อนิมิตโต จ	วิโมกโข เยส โคจโร
อากาเสว สกุนตานัง	คติ เตสํ ทุรนุยา -อติ.

#### [แก้อรรถ]

ตตถ สุนนิจโย -อติ เทว สุนนิจยา กम्मสุนนิจโย จ ปจจยสุนนิจโย จ.

เตสุ กุสลากุสลกम्मัม กम्मสุนนิจโย นาม, จตตารโ ปจจยา ปจจยสุนนิจโย นาม.

ตตถ วิหาเร วสนตสส ภิกขุโน เอกัง คุพพิณฑกั จตฺพภากมตตัม สปปี เอกญจ ตณฺฑุลนาฬิ ฐฺฐเปนตสส ปจจยสุนนิจโย นตถิ,  
ตโต อุตตริ โหติ,

เยส อัย ทุวิโร สุนนิจโย นตถิ.

ปริญญาตโกชนา -อติ ตีหิ ปริญญาหิ ปริญญาตโกชนา.

ยาคุอาทินัง หิ ยาคุภาวาทิจานนัง ญาตปริญญา,

อาหาเร ปฏิกูลสญญาวเสน ปน โภชนสส ปริชานนัง ตีรณปริญญา

กวมังการาหาเร ฆนฺทราคาปคตฺตณฺฑณฺฑาณํ ปหานปริญญา.

อิมายหิ ตีหิ ปริญญาหิ เย ปริญญาตโกชนา.

สุญญโต อนิมิตโต จ -อติ เอตถ อปฺปนิหิตวิโมกโขปิ คหิตเวยว. ตีณฺปิ เหนทานิ นิพพานสเสว นามานิ.

นิพพานัง หิ ราคโทสโมหานัง อภาเวเน สฺสุญฺญํ<sup>๑</sup> เตหิ จ วิมุตตัม -อติ สฺสุญฺญโต วิโมกโข,

ตัม ราคาทินิมิตตานัง อภาเวเน อนิมิตตัม เตหิ จ วิมุตตัม -อติ อนิมิตโต วิโมกโข,

ราคาทิปฺปนิหิตัง ปน อภาเวเน อปฺปนิหิตัม เตหิ จ วิมุตตัม -อติ อปฺปนิหิตโต วิโมกโข -อติ วุจจติ.



ผลสมาปัตติวเสน ตํ อารมมณํ กตฺวา วิหรณฺตานํ อํยํ ติวโร วิโมกฺโข เยสํ โคจโร.

---

**คติ เตสํ ทุรฺนวยา** -อิตฺติ ยถา นาม อากาเสน คตานํ สกฺขนานํ ปทฺธิกฺเขปสฺส อทฺสสเนน คติ ทุรฺนวยา น สกฺกา ญาตุํ  
เอวเมว เยสํ อํยํ ทิวโร สนนิจโย นตฺถิ, อิมาทิ จ ตฺถิ ปริณฺญาหิ ปริณฺญาตโกชนา, เยสญจ อํยํ วุตฺตปฺปการโ วิโมกฺโข โคจโร,  
เตสํ 'ตโย ภาว, จตฺสโส โยนิโย, ปญจ คติโย, สตฺต วิญฺญาณภฺภูตฺติโย, นว สตฺตาวาสา -อิตฺติ อิมेषุ ปญจสุ โภจฺจฺฐาเสสุ  
อิมินา นาม คตา -อิตฺติ คมนสฺส อปฺปญฺญายนฺโต คติ ทุรฺนวยา น สกฺกา ปญฺญาเปตุํ -อิตฺติ.

---

เทสนาวสาเน พหู โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ -อิตฺติ.

---

เพพฐฐฐฐฐฐฐฐฐฐ.

---

## ๔. อนุรุทธเถรวัตถุ.

“ยสสาสวา ปริกชีณา -อิตติ อิมม เทสนัน สตถา เวพฺพเน วิหรนฺโต อนุรุทธเถโร อารพภ กเถสิ.

### [เทพธิดาถวายผ้าแก่พระอนุรุทธเถระ]

เอกสมฺมิ ทิ ทิวเส เถโร ชินฺณจิวโร สงการกุฎฐาทีสุ จิวโร ปรีเยสติ.

ตสฺส อิตฺต ตเตย อตตภาเว ปุราณหุตติยา ตาวตีสภวเน นิพพตติตวา ซาลินี นาม เทวธิดา อโหสิ.

สา เถโร โจลกานิ ปรีเยสมานํ ทิสวา เตรสทตถายามานิ จตฺตทถวิตถารานิ ตีณิ ทิพพทฺฐสฺสานิ คเหตุวา

“สจหา อิมินา นีหาเรณ ทสฺสามิ, เถโร น คณฺหิสฺสติ -อิตติ จินฺเตตวา

ตสฺส โจลกานิ ปรีเยสมานสฺส ปุโรโต เอกสมฺมิ สงการกุฎฐ ยถา เนสํ ทสนตมตตเมว ปญญาติ ตถา ฐฺฐเปสิ.

เถโร เตน มคฺเคน โจลกปรีเยสนํ จรณฺโต เตสํ ทสนตํ ทิสวา ตตเถว คเหตุวา อากทฺตมาโน

วุตตปฺปมาณานิ ทิพพทฺฐสฺสานิ ทิสวา “อูกฺกภูฏฐปฺสกุลํ วต อิทํ -อิตติ อาทาย ปกฺกามิ.

### [พระศาสดาทรงช่วยทำจีวร]

อถสฺส จิวรการทิวเส สตถา ปญจสตภิกฺขุปริวาโร วิหารํ คนฺตวา นิสฺสิทิ.

อสีติมหาเถราปิ ตเถว นิสฺสิทีสุ.

จิวโร สัพเพตฺม มหาภคฺคสฺส ปตเถโร มุเล นิสฺสิทิ, สาริปุตฺตตเถโร มชฺเฌ, อานนทเถโร อคฺเค.

ภิกฺขุสงฺฆो สุตตํ วัฏฺฐุสิ.

ตํ สตถา สุจิปาสเก อาวุณิ.

มหาโมคคฺคฺลลานตเถโร, เยน เยนตเถ. ตํ ตํ อุปเนนฺโต วิจริ.

เทวธิดาปิ อนฺโตคามํ ปรีสิตวา

“โณนฺโต อยฺยสฺส โน อนุรุทธเถรสฺส จิวโร กโรนฺโต สตถา อชช อสีติมหาสาวกปริวุโต ปญจทิ ภิกฺขุสฺส เตหิ สทฺธิ วิหารเ นิสฺสิทิ,  
ยาคุอาทีนึ อาทาย วิหารํ คจฺฉถ -อิตติ ภิกฺขุ สฺมาทเปสิ.

มหาโมคคฺคฺลลานตเถโรปิ อนฺตรากตเต มหาชมฺพเปสิ อาหริ.

ปญจสตา ภิกฺขุ ปริกชีณํ ซาทิตฺตํ นาสกฺขีสุ.

สโกโก จิวรกรณฺฐานเ ปรีภณฺทมกาสิ.

ภุมิ อลตตกรสรณฺชิตา วิย อโหสิ.

ภิกฺขุทิ ปรีภุตตาวเสสนํ ยาคุชชชกฺกตฺตานํ มหาราสิ อโหสิ.

[พระชีณาสพไม่พูดเกี่ยวกับปัจจัย]

ภิกขุ อุชฌายีสุ “เอตตกานัน ภิกขุณัน กิ เอวัพหุเกหิ ยาคุอาทีหิ,  
นनु นาม ปมาณ สลลกุเขตวา ‘เอตตกนนาม อาหาราติ ญาตกา จ อุปุฏฐากา จ วตตพพา สियู,  
อนุรุทธเถโร อตตโน ญาติอุปุฏฐากานัน พหุภาว ญาเปตูกาโม มณญเ -อิติ.

อถ เน สตถา “กิ ภิกขเว กเถถ -อิติ ปุจฉิตวา, “ภนเต อิทนนาม -อิติ วุตเต,  
“กิ ปน ตุมहे ภิกขเว ‘อิหิ อนุรุทธเณ อาหารापितนติ มณญเ -อิติ.

“อาม ภนเต -อิติ.

“น ภิกขเว มม ปุตโต อนุรุทธเ เอวรูป วเทติ, น หิ ชีณาสวา ปจจยปฏิสยุดต กถ กเถนติ,  
อัย ปน ปินุชปาโต เทวตานุภาเวน นิพพตโต -อิติ อนุสนธิ ฆเฏตวา ธम्म เทเสนโต อิม คาลมาท

“ยสสาสวา ปริกชีณา	อาหารา จ อนิสสิโต
สญญโต อนิมิตโต จ	วิโมกโข ยสส โคจโร
आकासेว สกุนตานัน	पत्तनत्तस्स तुरनय्यं -อิติ.

[แก้อรธ]

ตถ ยสสาสวา -อิติ ยสส จตตารो आसवा पริกशीणा.

आहारो ज अनिसिโต -อิติ आहारस्सिम्वज तन्नाहातिग्गुणिस्सयेหิ अनिसिโต.

पत्तनत्तस्स तुरनय्यं -อิติ यथा आकासे कज्जनतानं सकुमानं “อิมสมิ ฐาเน ปาเทหิ อุกกमितวา คตา, อิหิ ฐานัน อูเรน ปหริตวา  
คตา, อิหิ สีเสน, อิหิ ปกเขหิ -อิติ น สกกา ญาตุ,

เอวเมว เอวรूपस्स ภิกขุโน “นिरयपเพน वा कोट, तिरज्जानयोनपเพन वातिआतिना नयेन पत्तं पण्णयापेतुं नाम न सकगा -อิติ.

เทसनาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทีนินิ ปापुณีสสุ -อิติ.

อนุรุทธเถรวัตถุ.

## ๕. มหากัจจายนตเถรวาท.

“ยสสินทริยานิ -อติ อิมิ ฌมมเทสนัน สตถา ปุพพารามะ วิหรนโต มหากัจจายนตเถโร อารพภ กเถสิ.

### [พระเถระยกย่องการฟังธรรม]

เอกสมิ ทิ สมเย สตถา มหาปวารณาย มิคารมาตุ ปาสาทสส เภฐฐา มหาสาวกปริวัโต นิสีทิ.

ตสมิ สมเย มหากัจจายนตเถโร อวนต์ิสู วิหริติ.

โส ปนายสมมา ทูโรโตปี อาคนตวา ฌมมสสนัน ปคคณหาติเยว,  
ตสมมา มหาเถรา นิสินทา มหากัจจายนตเถรสส อาสนัน ฐูปตวา นิสีทิสู.

สโก เทวราชา ทวีทิ เทวโลเกทิ เทวปริสาย สหุอิ อาคนตวา ทิพพคนธมาลาทีทิ สตถารัง ปุเชตวา ฐิวโต  
มหากัจจายนตเถโร อทิสวา “กีนุ โข มม อโยโย น ทิสสตี, สาธุ โข ปนสส, สเจ อากจเฉย -อติ.

เถโร ตังณณญเฐว อาคนตวา อตตโน อาสนเน นิสินนเมว อตตทานัน ทสเสสิ.

สโก เถโร ทิสวา โคปมเกสุ ทพหิ คเหตุวา “อาคโต วต เม อโยโย, อหิ อโยยสส อากมนเมว ปจจาสิสามิ -อติ วตวา  
เถรสส อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา” คนธมาลาทีทิ ปุเชตวา วนทิตวา เอกมนตัง อฐฐาสี.

### [เทพธิดารักใคร่ภิกษุผู้รวบรวมอินทรีย์]

ภิกขุ อชฌายีสู “สโก มุขัง โอลเกตวา สกการัง กโรติ, อวเสสมมหาสาวกานัน เอวรูปัง สกการัง อกริตวา  
มหากัจจายนัน ทิสวา เวเคน โคปมเกสุ คเหตุวา ‘สาธุ วต เม อโยโย อาคโต, อหิ อโยยสส อากมนเมว ปจจาสิสามิ วตวา  
อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา ปุเชตวา วนทิตวา เอกมนตัง ฐิวโต -อติ.

สตถา เตสั กถัง สุตวา “ภิกขเว มม ปุตเตน มหากัจจายนเนน สทิสสา อินทริเยสุ คุตตพวารา ภิกขุ เทวานัน” ปยาเอว -อติ วตวา  
อนุสนธิ ฆญเฐวา ฌมมิ เทเสนโต อิมิ คากมาห

“ยสสินทริยานิ สมถคตานิ

อสุสา ยถา สารธินา สุนทตา

ปหีนมานสส อนาสวสส

เทวาปี ตสส ปิหยนติ ตาทิน -อติ.

### [แก้อรธ]

ตสสโต.

๑ ส. ย. อุโภทิ หตเถทิ ปาเท สมพาทิตวา -อติ นตถิ.

๒ ส. ม. ย. เทวานมปิ มนุสสานมปิ.

ยสส ภิกขุโน เณเณน สารธินา สุนทตา อสสา วีย ฉ อินทริยานิ สมถ์ ทนตภาวํ นิพพิเสวนภาวํ คตานิ,  
ตสส นววิธํ มานํ ปหาย ฐิตตตา ปหีนมานสส, จตุนนํ อาสวานํ อภาเวน อนาสวสส.

---

**ตาทิโน** -อติ ตาทิภาวสมฐิตสส ตถารูปสส เทวาปิ ปิหยนติ มนุสสาปิ ทสสนนญจ อากมนนญจ ปตเถนติเยว -อติ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทินี ปาปุณีสสุ -อติ.

---

มหาจกจายนตเถรวตถุ.

---

## ๖. สารีปุตตตเถรวตถุ.

“ปฐวีสโม -อติ อิมม เทสนน สตถา เขตวเน วิหรนโต สารีปุตตเถร อารพภ กเถสิ.

### [พระสารีบุตรอุทกขุรูปหนึ่งพอง]

เอกสมิ ทิ สมเย อายสฺมา สารีปุตโต วุตถวสฺโส จาริกํ ปกฺกมิตฺกามो ภควนฺโต อปุจฺฉิตฺวา วนฺทิตฺวา  
อตตโน ปริวารเนน สทฺธิ นิกฺขมิ.

อถญฺเปี พหู ภิกฺขุ เถรํ อนุจฺฉิสฺสุ.

เถโร จ นามโคตตวเสน ปญฺญาเยมาเน ภิกฺขุ นามโคตตวเสน กเถตฺวา นินฺตเตติ.

อถญฺตโร นามโคตตวเสน อปากโณ ภิกฺขุ “อโห วต มปี นามโคตตวเสน ปคฺคณฺหนโต กเถตฺวา นินฺตเตยฺย -อติ.

เถโร มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส อนฺตเร ตํ น สลฺลภฺเขสิ.

โสปี “อถญฺเ วิย ภิกฺขุ มํ น ปคฺคณฺหาติ -อติ เถเร อาฆาตํ พนฺธิ.

เถรสฺสปี สงฺฆาภิกฺกณฺโณ ตสฺส ภิกฺขุโน สรีรํ ผุสิ.

เตนาปี อาฆาตํ พนฺธิเยว.

โส “อิทานิ เถโร วิหารูปจาร์ อติภกฺนโต ภวิสฺสตี -อติ ญฺตฺวา สตถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา

“อายสฺมา มํ ภนฺเต สารีปุตโต ‘ตุมหากํ อคฺคสาวโภมฺหิตี กณฺณสงฺขลฺลึ ภินฺนโต วิย ปหฺริตฺวา

อกฺขมาเปตฺวา ว จาริกํ ปกฺกนฺโต -อติ อาห.

สตถา เถรํ ปกฺโกสาเปสิ.

### [พระเถระเปรียบตนด้วยอุปมา ๙ อย่าง]

ตสมิ ขณฺเ มหาโมคฺคัลลานตเถโร จ อานนฺทตเถโร จ จินฺเตสฺสุ

“อมหากํ เขมฺมฐาตฺรา อิมสฺส ภิกฺขุโน อปฺปหฺนฺถาวั สตถา โน น ชานาติ,

สีหนาทํ ปน นทาเปตฺกามो ภวิสฺสตี, ปริสํ สนฺนิปาเตสฺสาม -อติ.

เต กุญฺจิกหฺตถา ปริเวณฺทวารานิ วิวริตฺวา อภิกฺขมถายสมฺนโต

“อภิกฺขมถายสมฺนโต, อิทานิ อายสฺมา สารีปุตโต ภควโต สมฺมุขา สีหนาทํ นทิสฺสตี -อติ มหาภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาเตสฺสุ.

เถโรปี อากฺขนฺตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิ.

อถ นํ สตถา ตมตถํ ปุจฺฉิ.

เถโร “นาย ภิกขุ มยา ปหโณ -อติ อวตวา ว อตตโน คุณถ กเถนโต

“ยสส นุน ฆนเต กาเย กายคตา สติ อนุปฏิฐิตา อสส,

โส อธิ อณญตร สพรหมจารี อาสชช อปปุณิสสชช จาริกัม ปกุกเมย -อติ วตวา

“เสยยาปี ฆนเต ปฐวิย สจปี นิชิปนติ, อสุจีปี นิชิปนตีอาทินา” นเยน อตตโน ปฐวีสมจิตตตถจ

อาไปเตโซวาโยโรหณจณฑาลกุมารกอุสภจฉินนวิสาณสมจิตตตถจ อหิกุณปาทีหิ วิย อตตโน กาเยน อญญียนญจ  
เมทกถาลิกา วิย อตตโน กายสส ปริหณญจ ปกาเสสิ.

---

อิมาทิ จ ปน นวหิ อุปมาหิ เถเร อตตโน คุณ กเถนเต, นวสุปี วาเรสุ อุกกปริยนต์ กตวา มหาปฐวี กมปี.

---

โรหณจณฑาลกุมารกเมทกถาลิกอปมานมปน อาหารนกาเล ปุกุชชนภิกขุ อสสุนิ สนธาเรตุ นาสกชีสุ,  
ชีณาสวานัม ฆมมส์เวโค อุกปาหิ.

---

เถเร อตตโน คุณ กเถนเตเยว, อพภากิจชนภิกขุโน สกถสรีเร ทาโท อุปปชช.

---

โส ดาวเทว ภควโต ปาเทสุ นิปิตตวา อฏทพภกขานโทส ปกาเสตวา อจจย เทเสสิ.

---

### [จิตของพระสารีบุตร เหมือนแผ่นดิน]

สเถธา เถโร อามนเตตวา “สารีปุตต ขมาหิ อิมสส โมฆปริสสส โทส, ยาวสส สดตธา มุทธา น ผลิสสตี -อติ อาห.

---

เถโร อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อญชลี ปคคยห “ขมาหม ฆนเต ตสส आयสมโต, ขมตุ จ เม โส आयสมา, สเจ มยห โทโส อตถิ -อติ อาห.

---

ภิกขุ กถยีส “ปสสตีทานิ อาวุโส เถรสส อนนคณตต,

เอวรूपสส นาม มุสาวาเทเน อพภากิจชนกสส ภิกขุโน อุปริ อปมตตกมปี โกปี วา โทส วา อกตวา

สยเมว อุกกุฏิกัม นิสีทิตวา อญชลี ปคคยห ขมาเปตี -อติ.

---

สเถธา ตัม ถตวา “ภิกขเว กิ กเถถ -อติ ปุจฉิตวา, “อิทนนาม ฆนเต -อติ วุตเต,

“น ภิกขเว สกกา สารีปุตตสทิสานัม โกปี วา โทส วา อุปปาเทตุ,

มหาปฐวีสทิส ภิกขเว อินทชิลสทิส ปสนนอุทกรทสทิสญจ สารีปุตตสส จิตตัม -อติ วตวา

อนุสนธิ ฆญเตวา ฆมม เทเสนโต อิม คากมาห

---

“ปฐวีสมโน วิรุชตติ

อินทชิลูปโม ตาทิ สุพพโต

รทโทว อเปตกทพโม

สสารา น ภวนตี ตาทิโน -อติ.

### [แก้อรธ]

ตสสโต.

---

ภิกขเว ยถา ปฐวียํ สุจินี คนธมาลาทีนปิ นิกขิปนติ, อสุจินี มุตตกรีสาทินีปิ นิกขิปนติ,

ตถา นครทวารเ นินชาตํ อินฺทขีลํ ทารกาทโย อุมฺมิหนฺตปิ<sup>๑</sup> อุทหนฺตปิ<sup>๒</sup>.

อปเร ปน ตํ คนธมาลาทีหิ สกฺกโรนฺติ,

ตตถ ปฐวียา วา อินฺทขีลสฺส วา เนว อนฺุโรโธ อุปฺปชฺชติ น วิโรโธ,

---

เอวเมว ยวายํ ซีณาสโว ภิกฺขุ อญฺญุหิ โลกธมฺเมหิ อกมฺปิยภาเวน ตาหิ วัตตานิ สุนฺทรตฺตาย สุพฺพโต,

โส “อิเม มํ จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ สกฺกโรนฺติ, อิเม ปน น สกฺกโรนฺติ -อิติ สกฺการณจ อสกฺการณจ กโรนฺเตสุ, เนว อนฺุรชฺชติ น วิรชฺชติ.

อถโฆ ปฐวีสโม จ อินฺทขีลูปโม เอว จ โหติ.

---

ยถา จ อปคตกทฺทโม รหฺโท ปสนฺโนทโก โหติ, เอวํ อปคตกฺกิลเสตฺตาย รากคทฺทมาทีหิ อปคตกทฺทโม วิปสนฺโนว โหติ.

---

**ตาทิโน** -อิติ ตสฺส ปน เอวรูปสฺส สุกฺตฺตฺทคฺคตีสฺส สฺสรณวเสน สฺสํสํรา นาม น โหนฺติ -อิติ.

---

เทสนาวสาเน นว ภิกฺขุสฺสทสฺสานิ สห ปญฺีสมฺภิทาหิ อรหฺตตํ ปาปุณฺีสํ -อิติ.

---

สารีปุตตตเถรวตถ.

---

---

๑ สี. ม. ย. โอมุตเตนฺตปิ.

๒ ย. อุทหนฺตปิ.



## ๗. โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ.

“สนทนตสสุ มน โหติ -อิตติ อิมม เทสนน สตุถา เขตวเน วิหรนโต ติสตุเถรสสุ สามเณร อารพภ กเถสิ.

[ศิษย์บรรลุประหัตก่อนพระอาจารย์]

เอโก กิร โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ สาสเน ปพพิชิตวา ลหุรูปสมปโท “โสภณพินิตติสตุเถรว -อิตติ ปญญาธิ.

ตสสุ โสภณพินิตติสตุเถรวตถุ, อุปลุกโก ติจีวรณเจว สปิพณิตถจ อหริตวา ปาหมุเล ฐเปสิ.

อถ น เถโร อาห “กิมิท อูปาสก -อิตติ.

“นनु มยา ภนเต ตุมเห วสส วาสิตา, อมหากถจ วิหารเ วุตถวสสา อิม ลาก ลภนติ, คณถ ภนเต -อิตติ.

“โหตุ อูปาสก, น มยห อิมินา อตถเ -อิตติ.

“กัการณา ภนเต -อิตติ.

“มม สนติเก กปิยการโก สามเณโรปิ นตถิ อาวโส -อิตติ.

“สเจ ภนเต กปิยการโก นตถิ, มม ปุตโต อยยสสุ สนติเก สามเณโร ภวิสสตี -อิตติ.

เถโร อธิวาเสสิ.

อูปาสโก สตุตวสสิก อตตโน ปุตต เถรสสุ สนติก เนตวา “อิม ปพพาเซถ -อิตติ อทาสี.

อถสสุ เถโร เกเส เตเมตวา ตจปญจกมมฐานัน ทตวา ปพพาเซสิ.

โส ชุรคเคเยว สห ปฐิสสมภิทาธิ อรหตต ปาปุนิ.

เถโร ต ปพพาเซตวา อชตมมาส ตตถ วสิตวา “สตุถาร ปสสิสสามิ -อิตติ สามเณร ภนทก คาทาเปตวา คจจณโต  
อนตรามคเค เอก วิหาร ปาวิสสิ.

สามเณโร อูปชฌายสสุ เสนาสน คเหตุวา ปฐิชคคิ.

ตสสุ ต ปฐิชคคคตสเสว, วิกาโล ชาโต.

เตน อตตโน เสนาสน ปฐิชคคิตุ นาสกขิ.

อถ น อูปฐานเวลาย อากนตวา นิสินน เถโร ปุจฉิ “สามเณร อตตโน วสนฐานัน ปฐิชคคิต -อิตติ.

“ภนเต ปฐิชคคิตุ โอกาส นาลตถ -อิตติ.

[ตาสามเนรตถะเพราะอาจารย์]

“เตนหิ มม วสนนุฏฐาเนเยว วส, ทุกขํ อากนตฺตกฺกฐาเน วสิตฺถํ -อิตฺติ ตํ คเหตุวาว เสนาสนํ ปาวีสี.

---

เถโร ปน ปุณฺณชฺชโน นิปนฺนมตฺโตเยว นิตฺทํ โอกฺกมิ.

---

สามเนโร จินเตสี “อุชฺช เม อุปฺชมาเยน สหฺธี ตติโย ทิวโส เอกเสนาสเน วสนตฺตส,  
สเจ นิปชฺชิตฺวา นิตฺทายิสฺสามิ, เถโร สหเสยฺยํ อาปชฺชเยย, นิสินฺนโกว วิตฺตินาเมสฺสามิ -อิตฺติ.

---

อุปฺชมาเยสฺส มลฺลจกสมิเป ปลลฺงกํ อากฺขิตฺวา นิสินฺนโกว รตฺตํ วิตฺตินาเมสิ.

---

เถโร ปจฺจสกฺกาลे ปจฺจกฺกฐาย “สามเนโร นิกฺขมาเปตฺถํ วฏฺฏติ -อิตฺติ มลฺลจกปสฺเส สฺฐิตํ วิชฺณี คเหตุวา  
วิชฺณีปตฺตกสฺส อคฺเคน สามเนรสฺส กฺกฺสสารกํ ปหริตฺวา วิชฺณี อุกฺกํ อุกฺกิปฺนโต “สามเนร พหิ นิกฺขม -อิตฺติ อาห.

---

วิชฺณีปตฺตโก อุกฺกิมหิ ปฏฺิพฺพญ.

---

ตาวเทว อุกฺกิ กิขฺชิ.

---

โส “กํ ฆนฺเต -อิตฺติ วตฺวา, “อฺกฺกฐาย พหิ นิกฺขม -อิตฺติ วตฺเต, “อฺกฺกิ เม ฆนฺเต ฆินฺนํ -อิตฺติ อวตฺวา  
เอเกน หตฺเถน ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา นิกฺขมิ.

---

วตฺตกรณฺกाले จ ปน “อฺกฺกิ เม ฆินฺนํ -อิตฺติ ตฺถนํ อนิสฺสีตฺวา เอเกน หตฺเถน อุกฺกิ คเหตุวา เอเกน หตฺเถน มฺกฺกฺกฺกสมฺมชฺชนี อาทาย  
วจฺจกฺกฺกฺกฺก มุขโรวณฺนุฏฐานญจ สมฺมชฺชิตฺวา มุขโรวณฺนทกฺกญจ ฐเปตฺวา ปริเวณฺณํ สมฺมชฺชิ.

---

โส อุปฺชมาเยสฺส ทนตฺตกฺกฺกฺก ทมมาโน เอเกน หตฺเถน อทาสี.

---

[อาจารย์ขอโทษศิษย์]

อถ นํ อุปฺชมาโย อาห “อสิกฺกิปฺโต วตฺยาํ สามเนโร อจฺจริยอุปฺชมายานํ เอเกน หตฺเถน ทนตฺตกฺกฺกฺก ทาตุํ ลภติ -อิตฺติ.<sup>๑</sup>

---

“ชานามหํ ฆนฺเต ‘น เอตํ วตฺตนฺติ, เอโก ปน เม หตฺถเณ น ตฺจฺจโณ -อิตฺติ.

---

“กํ สามเนร -อิตฺติ.

---

โส อาทิตฺโต ปฏฺุญฺญาย ตํ ปวตฺตี อาโรเจสิ.

---

เถโร สุตฺวาว สวิคฺคมาโนโส “อโห มยา ภาริยํ กมฺมํ กตํ -อิตฺติ วตฺวา “ขมาหิ เม สปฺปุริส, นาหเมตํ ชานามิ, อวสฺสโย โหหิ -อิตฺติ  
อญฺชลี ปคฺคยห สตฺตวสฺสสิททารกสฺส ปาทมฺมุเล อุกฺกฺกฺกํ นิสฺสีทิ.

---

อถ นํ สามเนโร อาห “นาหํ ฆนฺเต เอตฺตทถาย กเถสิ, ตฺมฺหากํ จิตฺตํ อนฺรฺกขณฺเตน มยา เอวํ วตฺตํ,  
น เอตฺถ ตฺมฺหากํ โทโส อตฺถิ, น มยฺหํ, วฏฺฏสฺเสวโส โทโส, มา จินฺตยิตฺถ, มยา ตฺมฺหากํ วิปฺปฏิสาร์ รกฺขณฺเตเนว นาโรจิตํ -อิตฺติ.

---

เถโร สามเนเรน อสฺสาสิยมาโนปิ อนสฺสาสิตฺวา อุปฺปนฺนสฺสเวโก สามเนรสฺส ฆณฺฑํ คเหตุวา สตฺถุ สนฺตํ ปายาสี.

---

สตถาปิสุส อากมนั โอลเณโตว นิสฺสิทฺติ.

---

โส คนฺตวา สตถารั วณฺทิตฺวา สตถารา สทฺธิ ปฺภิสฺสมโหมทฺน กตฺวา “ขมนียฺ เต ภิกฺขุ, น กิลฺยจฺจ อติเรกั อฆาสุกั อตฺถิ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺโต อาห  
“ขมนียฺ ฆนฺเต, นตฺถิ เม กิลฺยจฺจ อติเรกั อฆาสุกั, อปิจฺ โข ปน เม อยํ ทหรสามเณโร วีย อญฺญโณ อติเรกคุโณ น ทิฏฺฐปฺพุทฺโธ -อิตฺติ.

---

“กั ปน อิมินา กตฺ ภิกฺขุ -อิตฺติ.

---

โส อาทิตฺโต ปฏฺฐาย สพฺพนตํ ปวตฺตี<sup>๑</sup> ภควโต อาโรเจตฺวา อาห

“เอวํ ฆนฺเต มยา ขมาปฺยมาโน มํ เอวํ วเทสิ ‘เนเวตฺถ ตุมหากํ โทโส อตฺถิ, น มยหํ, วฏฺฐสฺเสวโส โทโส, ตุมเห มา จินฺตยิตฺถาติ,  
อิตฺติ มํ อสฺสาเสสิเยว, มยิ เนว โกปํ น โทสมกาสิ, น เม ฆนฺเต เอวรูปุ คณฺสมปนฺโน ทิฏฺฐปฺพุทฺโธ -อิตฺติ.

---

### [พระชีณาสพ ไมโกรธไมประทุษร้ายใคร]

อล นํ สตถา “ภิกฺขุ ชีณาสวา นาม น กสฺสจฺจ กุปฺปนฺติ น ทุสฺสนฺติ, สนฺตินฺทริยา สนฺตมานสาว โหนฺติ -อิตฺติ วตฺวา  
อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

---

“สนฺตฺนตฺสส มนํ โหติ

สนฺตา วาจา จ กมฺม จ

สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส

อุปฺสนฺตสฺส ตาทิโน -อิตฺติ.

### [แก้อรธ]

ตตฺถ สนฺตํ -อิตฺติ ตสฺส ชีณาสวสมณฺสส อภิชฺฌาทีนํ อภาเวน มนํ สนฺตเมว โหติ อุปฺสนฺตํ นิพฺพุตํ,

ตถา มุสฺสาวาทาทีนํ อภาเวน วาจา จ

ปาณาติปาตาทีนํ อภาเวน กายกมฺมญจ สนฺตเมว โหติ.

---

สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส -อิตฺติ นเยน เหตุนา<sup>๒</sup> ชานิตฺวา ปญฺจทฺติ วิมุตฺตีทฺติ วิมุตฺตสฺส.

---

อุปฺสนฺตสฺส -อิตฺติ อพฺภนฺตเร รากาทีนํ อุปฺสเมน อุปฺสนฺตสฺส.

---

ตาทิโน -อิตฺติ ตถารูปสฺส คณฺสมปนฺนสฺส -อิตฺติ.

---

เทสนาวสาเน โภสมพีวาสิติสตเถโร สห ปฺภิสฺสมภิทาหิ อรหฺตํ ปาปุณฺนิ.

---

เสสมหาชนสฺสาปิ สาทถิกา ธมฺมเทสนา อโหสิ -อิตฺติ.

---

โภสมพีวาสิติสตเถรวตฺถ.

---

๑ ปวตฺตี -อิตฺติปิ ทิสฺสตี.

๒ อญฺญตฺถ เหตุนา นเยน -อิตฺติ อากตํ.

## ๘. สารีปุตตตเถรวตถุ.

“อัสสทโธ -อิตติ อิมม ฆมมเทสนน สตถา เขตวเนน วิหรรนโต สารีปุตตตเถร อารพภ กเถสิ.

[สัทธินทริยเป็นต้น มีอมตะเป็นที่สุด]

เอกทิวสํ ทิ ตีสมตตทา อารณญกา ภิกขุ สตถุ สนนติกํ คนตวา<sup>๑</sup> วุนทิตวา นิสีทิสฺ.

สตถา เตสํ สห ปฐิสสมภิทาหิ อรหตตตสส อุนนิสสยํ วิทิตวา สารีปุตตตเถร อามนเตตวา “สททหสิ ตวํ สารีปุตต,  
สัทธินทริยํ ภาวิทํ พหุสิกตํ อมโตคธํ โหติ อมตปริโยसानํ -อิตติ” เหวํ ปณจินทริยานิ อารพภ ปณห์ ปุจฉิ.

เถโร “น ขวาทํ ฆนเต เอตถ ฆควโต สทชาย คจฉามิ, สัทธินทริยํ ๆเปฯ อมตปริโยसानํ,  
เยสํ นุนเต ฆนเต อณญาตํ อสสุตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ อสจฉิกตํ อมุสิตํ ปณญาย,  
เต ตตถ ปเรสํ สทชาย คจฉเยยฺยํ สัทธินทริยํ ๆเปฯ อมตปริโยसानํ -อิตติ” เหวนตํ ปณห์ พยาภาสิ.

ตํ สุตวา ภิกขุ กถํ สมนุญฺจาเปสฺ “สารีปุตตตเถโร มิฉฉาคทเถเนน วิสสชเชสิ, อชชาปี สมนาสมพุทฺธสส น สททหิเยว -อิตติ.

[พระสารีบุตรอันใครๆ ไม่ควรติเตียน]

ตํ สุตวา สตถา “กีนนาเมตํ ภิกขเว วเทถ,  
อหํ ทิ “ปณจินทริยานิ อภาเวตวา สมนวิปสฺสนํ อวทฺธเมตวา มคคผลานิ สจฉิกาทุํ สมนโต นาม อตถิติ สททหสิ สารีปุตตตเถร ปุจฉิ,  
โส “เหวํ สจฉิกโรนโต อตถิ นามาติ น สททหามิ ฆนเตติ กเถสิ,  
น ทินนสส วา กตสส วา ผลวิปากํ น สททหิ, นาปี พุทฺธาทีนํ คณํ น สททหิ,  
โส ปน อตตนา ปฐิททเรสุ ฆานวิปสฺสนามคคผลธมเมสุ ปเรสํ สทชาย น คจฉติ, ตสฺมา อนุปวชฺไซ -อิตติ วตวา  
อนุสนธิ ฆณฺเฑตวา ฆมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“อัสสทโธ อกตถญญ จ สนนิจฉเอโท จ โย นโร  
หตวากาโส วุนตาโส ส เว อุตตมโปริโส -อิตติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อัสสทโธ -อิตติ

อตตนา ปฐิวิททคฺคณํ ปเรสํ กถาย น สททหติ -อิตติ อัสสทโธ,  
อกตํ นิพพานํ ชานาติ -อิตติ อกตถญญ, “สจฉิกตนิพพาน -อิตติ อตถโถ.

วณฺณสนธิ สํสารสนธิ ฉินฺทิตวา สฺฐิต -อิตติ สนนิจฉเอโท.

กุสลากุสลกมมวิชชสส ชีณตตนา นิพพตตนาวกาโส หโต อสส -อิตติ หตวากาโส.

จตุทฺธิ มคคเคหิ กตตพพกิจจสส กตตตนา สพพาสา อิมินา วุนตา -อิตติ วุนตาโส.

๑ ส. ม. ย. อาคนตวา.

๒ สํยุตตนิกาย มหาวารวคค ๑-๔/๒๔๒. ตตถ ปน ... เยสฺสทฺธิ ตํ ฆนเต อณญาตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ ... ปณญายาติ ทิสฺสติ.

๓ สํยุตตนิกาย มหาวารวคค ๑-๔/๒๔๒. ตตถ ปน ... เยสฺสทฺธิ ตํ ฆนเต อณญาตํ อทิกฺขุ อวิทิตํ ... ปณญายาติ ทิสฺสติ.

โย ปน เอวรูป โนโร, ส เว ปฏิวิธโลกุตตรมมตตาย ปุริเสสุ อุตตมภาวมปตโต -อิติ ปุริสุตโตโม -อิติ.

---

คาถาวसानเน เต อารณญกา ตีสมตตา ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณิสสุ.

---

เสสมหาชนสสาปี สาดถิกา ฌมมเทสนา อโหสิ -อิติ.

---

สาริปุตตตเถรวตถ.

---

## ๙. ขทิววินยเวรตตเถรวตถุ.

“คาเม วา -อิตี อิมั ฌมมเทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต ขทิววินยเวรตตเถร อารพภ กเถสิ.

### [พระสารีบุตรชวนพี่น้องบวช]

อายสุมมา ทิ สารีปุตโต สตตาสีโตโกฏิธัน ปหาย ปพพชิตวา “จาลา อุปจาลา สีสุปจาลา -อิตี ติสโส ภคินิโย  
“จุนโท อุปเสน -อิตี อิม เทว ภาตโร ปพพาเชสิ.

เวรตถุมารโ เอโก ว เคเห อวสิฐฐุ.

อถสส มาตา จินเตสิ “มม ปุตโต อุปติสโส เอตตัง ฌน ปหาย ปพพชิตวา ติสโส ภคินิโย เทว จ ภาตโร ปพพาเชสิ,  
เวรโต เอโก อวสิฐฐุ, สเจ อิมปิ ปพพาเชสสติ, เอตตัง โน ฌน นสสิสสติ, กุลวิโส ปจฉิขชิสสติ,  
ทหระกาเลเยว นั ฆราวาเสน พนธิสสามิ -อิตี.

สารีปุตตเถโรปิ ปฏิกจเจว ภิกขุ อาณาเปสิ “สเจ อาวุโส เวรโต ปพพชิตกาโม อากจจติ, อากตมตตเมว นั ปพพาเชยยาถ,  
มม มาตาปิตโร มิจฉาทิฐฐิกา, กิเนเทหิ อาปุจฉิเตหิ, อหเมว ตสส มาตา จ ปิตา จ -อิตี.

### [มารดาบิดาให้เรวตะแต่งงาน]

มาตาปิตสส เวรตถุมาร สตตวสสิกเมว ฆรพนธเนน พนธิตุกามา สมชาติเก กุเล กุมาริกั วาเรตวา ทิวสิ วุตถเปตวา  
กุมารั มณเขตวา ปสาเขตวา มหตา ปริวาเรน สหธิ อาทาย กุมาริกาย ญูติฆริ อคมาสิ.

อถ เนสิ กตมจกลานัน ทิวินนปิ ญูตเกสุ สนนปิเตสุ, อุทกปาติยั หตเถ โอตาเรตวา มจกลานิ วตวา  
กุมาริกาย วุฑฒิ อากงขมานา ญูตกา “ตว อยยิกาย ทิฐฐมม ปสส, อยยิกา วิย จิริ ชิว อมม -อิตี อาหสิ.

เวรตถุมารโ “โก นุ โข อิมิสสา อยยิกาย ทิฐฐมม -อิตี จินเตตวา “กตธา อิมิสสา อยยิกา -อิตี ปุจฉิ.

อถ นั อาหสิ “ตาท กิ น ปสสสิ, อิมิ วิสวสสสติกั ฆณพทนต์ ปลิตเกสิ วลิตตัง ติลกาหตคตต์ โคปานสิวงัง,  
เอสา เอติสสา อยยิกา -อิตี.

“กิ ปน อยปี เอวรูปา ภวิสสติ -อิตี.

“สเจ ชิวิสสติ, ภวิสสติ ตาท -อิตี.

### [เรวตะคิดหาอุบายออกบวช]

โส จินเตสิ “เอวรूपปี นาม สริริ ฆราย อิมิ วิปการัง ปาปุณิสสติ, อิทัง เม ภาตธา อุปติสเสน ทิฐฐุ ภวิสสติ,  
อชเชว มยา ปลายิตวา ปพพชิตัง วฐฐติ -อิตี.

อถ นั ญูตกา กุมาริกาย สหธิ เอกยานัน आरोเปตวา อาทาย ปกภูมิสุ.

โส โลกั คนตวา สรริกริจจํ อปทิสิตวา “ฐูปถ ดาว, ยานํ โอตริตวา อากมิสสามิ -อิติ ยานา โอตริตวา  
เอกสมิ คุมเพ โลกั ปปณจํ กตวา อคมาสิ.

---

ปุณปี โลกั คนตวา เตเนว อปเทเสน โอตริตวา อภิรุทิตวา ปุณปี ตเถว อกาสิ.

---

อดสส ญาคกา “อทธา อิมสส อุฏฐานานา วิตตุนติ -อิติ สลลกเขตวา นาติทพหํ อารกขํ กรีสสุ.

---

โส ปุณปี โลกั คนตวา เตเนว อปเทเสน โอตริตวา “ตุเมเห ปาเชนตา ปุโรโต คจณ, มยํ ปจฉโต สณิกํ อากมิสสาม -อิติ วตวา  
โอตริตวา คุมพาภิมิโซ อโหสิ.

---

### [เรวตคิณฑาอุบาย]

ญาคกาปิสส “ปจฉโต อากมิสสติ -อิติ สญญา ยานํ ปาเชนตา อคมิสสุ.

---

โสปี ตโต ปลายิตวา เอกสมิ ปเทเส ตีสมตตา ภิกขุ วสนติ เตสํ สนติกํ คนตวา วุนทิตวา อาท “ปพพาเชต มํ ฆนเต -อิติ.

---

“อาวุโส ตวํ สพพาลงการปปฏิมณฺธิโต, มยํ เต ราชปุตตภาวํ วา อมจจปุตตภาวํ วา น ชานาม, ถลํ ตํ ปพพาเชตสาม -อิติ.

---

“ตุเมเห มํ ฆนเต น ชานาถ -อิติ.

---

“น ชานามาวุโส -อิติ.

---

“อหํ อุปติสสสส กนิฏฐภาติโก -อิติ.

---

“โก เอส อุปติสโส นาม -อิติ.

---

“ฆนเต ฆนตา มม ภาตริ ‘สาริปุตโตติ วทนติ ตสฺมา ‘อุปติสโสติ วุตเต น ชานนติ -อิติ.

---

“กึ ปน สาริปุตตตเถรสส กนิฏฐภาติโก -อิติ.

---

“อาม ฆนเต -อิติ.

---

“เตนทึ เอหิ, ภาตรา เต อนุญญาตเมว -อิติ วตวา ตสส อารณานิ โอมุญจาเปตวา เอกมณเต ฐูปาเปตวา  
ตํ ปพพาเชตวา เถรสส สาสนํ ปหิณฺสิ.

---

เถโร ตํ สุตวา ภาควโต อารโจะสิ “ฆนเต ‘อารณญภิกขุทึ กิร เรวโต ปพพาชิตติ สาสนํ ปหิณฺสิ,  
คนตวา ตํ ปสสิตวา อากมิสสามิ -อิติ.

---

สตถา “อธิวาเสทึ ตาว สาริปุตต -อิติ คนตุํ นาทาสิ.

---

เถโร ปุณ กติปาหจเจเนน สตถารํ อาปุจฉิ.

---

สตถา “อธิวาเสทึ ตาว สาริปุตต, มยปี คมิสสาม -อิติ เนว คนตุํ อทาสิ.

---

### [เวรตสามเณรบรรลุประอรหัต]

สามเณโรปี “สจาหัง อิศ วสิสสามิ, ญาดกา มํ อนุพนุชิตวา ปกโกสาเปสสนติ -อิติ  
เตสํ ภิกขุณํ สนติกา ยาว อรหตฺตา กम्मภูฐานํ อุกคณฺหิตวา ปตตจิวรมาทาย จาริกญจรมาโน  
ตโต ตีสโยชนิกภูฐานเน ขทิวรณํ คนฺตวา อนุโตวสเสเยว เตมาสหพภนฺตเร สห ปฏิสสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

---

เถโรปี ปวาเรตฺวา สตถารํ ปุณฺ ตตถ คมนฺตถาย อาปุจฺฉิ.

---

สตถา “มยปี คมิสฺสาม สารีปุตฺต -อิติ ปญฺจหิ ภิกขุสฺเตหิ สหฺธิ นิกขมิ.

---

โลกิ คตกาเล อานนฺทเถโร เทวธาปเถ ฐตฺวา สตถารํ อาห  
“ภนฺเต เวรตสฺส สนฺติกํ คมนฺมคฺเคสฺส อยํ ปรีหารปโถ สภฺฐิโยชนิกो มนุสฺสาวาโส,  
อยํ อุกฺขมคฺโค ตีสโยชนิกो อมนุสฺสสปรีคคฺหิตโต, กตเรน คจฺฉาม -อิติ.

---

“สีวลี ปน อานนฺท อมเหหิ สหฺธิ อาคโต -อิติ.

---

“อาม ภนฺเต -อิติ.

---

“สเจ สีวลี อาคโต, อุกฺขมคฺคเมว คณฺหาหิ -อิติ.

---

### [พวกภิกษุอาศัยบุญของพระสีวลีเถระ]

สตถา กิร “อหํ ตุมหากํ ยาคุภตฺตํ อุปฺปาเทสสามิ, อุกฺขมคฺคํ คณฺหล -อิติ อวตฺวา  
“เตสํ เตสํ ชนฺานํ ปุณฺญสฺส วิปากทานภูฐานํ เอตํ -อิติ ญตฺวา “สเจ สีวลี อาคโต, อุกฺขมคฺคํ คณฺหาหิ -อิติ อาห.

---

สตถริ ปน ตํ มคฺคํ ปฏฺิปนฺเน, เทวตา “อมหากํ อยฺยสฺส สีวลิตเถรสฺส สกฺกาเร กิรฺสสาม -อิติ จินฺเตตฺวา  
เอเกกโยชนเ วิหาเร” กาทเรตฺวา เอกโยชนโต อุกฺธํ คนฺตํ อทตฺวา ปาโตว อุกฺกฺฐาย ทิปฺพานิ ยาคุอาทินิ คเหตฺวา  
“อมหากํ อยฺโย สีวลิตเถโร กหํ นิสินฺโน -อิติ วิจฺรนฺติ.

---

เถโร อตฺตโน อภิหฺมํ พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส ทาเปสิ.

---

เอวํ สตถา สปริวารो ตีสโยชนิกํ กนฺตารํ สีวลิตเถรสฺสเอว ปุณฺญํ อนุภวมาโน อคมาสิ.

---

เวรตตเถโรปี สตถุ อาคมนํ ญตฺวา ภควโต คนฺธกฺกฺมึ มาเปตฺวา ปญฺจ กุฎฺฐาคารสตานิ ปญฺจ จงฺกมนสตานิ  
ปญฺจ รตฺติภูฐานทิวาภูฐานสตานิ จ มาเปสิ.

---

สตถา ตสฺส สนฺติเก มาสมตฺตเมว วสิ.

---

ตสมิ วสมาโนปี สีวลิตเถรสฺสเอว ปุณฺญํ อนุภวิ.

---



ตตถ ปน เทว มหาลลภิกขุ สตถุ ขทิวรณิ ปวิสณกาเล เอว จินตยีสุ

“อัย ภิกขุ เอตตคัมภีระนวกมม กโรนโต ก็ สกขิสสตี สมณธมม กาคู,

สตถา ‘สาริปุตตสส กนิฏฐิตี มุโขโลกนกิจจ กโรนโต เอวรูปสส นวกมมิกสส สนตีก อาคโต -อิตี.

---

### [พระศาสดาทรงอธิษฐานให้ภิกษุสี่บริวาร]

สตถาปิ ตัม ทิวส ปจจุสกาเล โลกั อโธเลนโต เต ภิกขุ ทิสวา เตส จิตตวารี อญญาสิ, ตสมา ตตถ มาสมตตัม วสิตวา นิกขมนทิวเส,

ยถา เต ภิกขุ อตตโน เตลนาพิณจ อุทกตุมพลจ อุปาหนา จ ปมมุสสันติ, ตถา อธิฏฐิติวา

นิกขมนโต วิหารูปจารโต พหิ นิกขนตกาเล อิทธี วิสสชเชสิ.

---

อถ เต ภิกขุ “มยา อิทถจิตถจ ปมมุฏฐั, มยาปิ ปมมุฏฐั -อิตี อุโภปิ นินตติตวา ตัม ฐานั อสลลภเขตวา

ขทิวรูกขกณญเกหิ วิชณิยมานา วิจริตวา เอกสมิ ขทิวรูกเช โอลมพนต อตตโน ภณทกั ทิสวา อาทาย ปกมมีสุ.

---

สตถาปิ ภิกขุสงฆ์ อาทาย ปุน มาสมตตเมว สิวลิตเถรสส ปุณญั อญจมาโน คนตวา ปุพพารามั ปาวิสี.

---

อถ เต มหาลลภิกขุ ปาโตว มุขั โธวิตวา “อาคนตูกภตททายิกาย วิสาขาย ชเร ยาคู ปวิสสาม -อิตี คนตวา

ยาคู ปวิตวา ขชชกั ขาทิตวา นิสีทิส.

---

### [นางวิสาขากามถึงที่อยู่ของเรวตะ]

อถ เน วิสาขา ปุจฉิ “ตุมเห หิ ภนเต สตถารา สหฐี เรวตเถรสส วสนญฐานั อคมิตถ -อิตี.

---

“อาม อุปาสิก -อิตี.

---

“รมณียั ภนเต เถรสส วสนญฐานั -อิตี.

---

“กุโต ตสส รมณียตา, เสตกณญกขทิวรูกขคหนั เปตานั<sup>๑</sup> นินวาสนญฐานสทิส อุปาสิก -อิตี.

---

อถญญ เทว ทหริภิกขุ อากมมีสุ.

---

อุปาสิกา เตสปี ยาคูขชชกานิ ทตวา ตเถว ปุจฉิ.

---

เต อาทิส “น สกกา อุปาสิก เวณเณตุ, สุรุมมาเทวสภาสทิส อิทธิยา อภิสงขตัม วิย เถรสส วสนญฐานั -อิตี.

---

อุปาสิกา จินเตสิ “ปฐมัม อากตภิกขุ อญญาธา วทิส, อิเม อญญาธา วทนต์,

ปฐมัม อากตภิกขุ กิลจเทว ปมมุสสิตวา อิทธิยา วิสสญญกาเล ปญินิวตติตวา คตา ภวิสสันติ,

อิเม ปน อิทธิยา อภิสงขริตวา นิมมิตกาเล คตา ภวิสสันติ -อิตี อตตโน ปณจิตถาเวณ เอตมตถัม ญตวา

“สตถุ อากมนกาเล ปุจฉิสสามิ -อิตี อญญาสิ.

---

ตโต มุหุตตสเสว สตถา ภิกขุสงฆปริวโต วิสาขาย เคหิ คนตวา ปญญตตาสเน นิสีทิ.

---

สา พุทธรูปมุขํ ภิกขุสงฆํ สกกจจํ ปรีวิสิตวา ฆตตกิจจาวสาเน สตถารํ วนทิตวา ปฏิปุจฉิ  
“ภนเต ตุมहेหิ สหุติ คตภิกขุสุ เอกจเจ ‘เวรตตเถรสส วสนนฐานํ ขทิวคหนํ อรณญนติ วทนติ,  
เอกจเจ ‘รมณีนนติ วทนติ, กิณนุ โข เอตํ -อิตี.

ตํ สุตวา สตถา “อุปาสิกเ คาโม วา โหตุ อรณญํ วา, ยสมิ ฐานเ อรหนโต วิหรนติ, ตํ รมณียเมว -อิตี วตวา  
อนุสนธิ ฆมุตวา ฆมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“คาเม วา ยทิวารญเ นินเน วา ยทิ วา ถเล  
ยตถ อรหนโต วิหรนติ ตํ ฐมिरามณเยยกํ -อิตี.

### [แก้้อรรถ]

ตตถ “กิลจापि อรหนโต คามนเต กายวิเวกํ น ลภนติ, จิตตวิเวกํ ปน ลภนเตว,  
เตสํ ทิ ทิพพปปฏิภาคานิปิ อารมมณานิ จิตตํ จาเลตุน สกโกนติ,  
ตสมา คาโม วา โหตุ อรณญาทินํ วา อณญตรํ, ยตถ อรหนโต วิหรนติ.

ตํ ฐมिरามณเยยกํ -อิตี โส ฐมิปปเทโส รมณียเเว -อิตี อตโถ.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตตติผลาทินิ ปาปุณิสสุ.

### [พวกภิกษุปรารภถึงความเ็นไปของพระสิวลี]

อปเรณ สมเยน ภิกขุ กถํ สมุฐฐาเปสํ

“อาวุโส เกน นุ โข การณเณ आयสमा สีวลิตเถโร สตตทิวสสตตมาสาธิกานิ สตต วสสานิ<sup>๑</sup> มาตุ กุจฉियํ วสิ,  
เกน นิริเย ปจิ, เกน เหว ลากคคยสคคปตโต ชาโต -อิตี.

สตถา ตํ กถํ สุตวา “ภิกขเว กิ กเถถ -อิตี ปุจฉิตวา, “ภนเต อิทนนาม -อิตี วุตเต, ตสสายสมโต ปุพพกมมํ กเถนโต อาห

### [บุรพกรรมของพระสิวลี]

“...ภิกขเว อิตโต เอกนวุตติกเปเป วิปสสิ ภควา โลกเ อุปปชชิตวา เอกสมิ สมเย ชนปทจาริกํ จริตวา ปิตุ นครํ ปจจาคมาสิ.

ราชา พุทธรูปมุขสส ภิกขุสงฆสส อาคนตูกทานํ สชเชตวา

นาครานํ สาสนํ เปเสสิ “อาคนตวา มยหํ ทาเน สหายกา โหนตุ -อิตี.

เต ตถา กตวา “รณญา ทินนทานโต อติเรกตรํ ทสสาม -อิตี สตถารํ นิมนเตตวา

ปุนทิวเส ทานํ ปฏิยาเทตวา รณญเ สาสนํ ปหิณิสสุ.

ราชา อาคนตวา เตสํ ทานํ ทิสวา “อิตโต อธิกตรํ ทสสามิ -อิตี ปุนทิวเส สตถารํ นิมนเตสิ.

เนว ราชา นาคเร ปราเชตุง สกขิ.

๑ ขุททกนิกายสส อุทานเ ปน สุปปวาสา โกลิยธิตา สตต วสสานิ คพภํ ชาเรติ สตตาทํ มุพพคพภา -อิตี ทิสสติ.

น นาครา ราชาน.

---

นาครา ฉฐฐว วาเร “เสวทานิ, ยถา ‘อิเมสํ ทาเน อิทนนาม นตถิติ น สกกา<sup>๑</sup> วตตุ, เอวํ ทานํ ทสสาม -อิติ จินเตตวา  
ปุนทิวเส ทานํ ปฏฐิตาเทตวา “กินนุ โข เอตถ นตถิ -อิติ โอลเอนตา อลลมธูเมว นาททสสุ.

---

ปกกมธู ปน พหุ อตถิ.

---

เต อลลมธูสสตาย จตุสฺส นครทวารสฺส จตตาริ สทสธานี คาหาเปตวา ปทินีสฺ.

---

อเถโก ชนปทมนุสฺโส คามโกชกํ ปสสิตุํ อากจณนโต อนตรามคเค มธูปฏฺฐํ ทิสวา มกชิกา ปลาเปตวา สาขํ ฉินทิตวา  
สาขาทณฺทเกเนว สทฐิ มธูปฏฺฐํ อาทาย “คามโกชกสส ทสสามิ -อิติ นครํ ปาวิสิ.

---

มธูตตาย คโต ตํ ทิสวา “อมโก วิกกถินียํ มธู -อิติ ปุจจि.

---

“น วิกกถินียํ สามิ -อิติ.

---

“หนท อิมํ กหาปณํ คเหตุวา เทหิ -อิติ.

---

โส จินเตสิ “อิทํ มธูปฏฺฐํ ปาทมตตปิ นาคชติ, อยํ ปน กหาปณํ เทหิ, พุกหาปณโก มณฺเญ, มยา วทเมตฺตุํ วฏฺฐติ -อิติ.

---

อล นํ “น เทมิ -อิติ อาห.

---

“เตนหิ เทว กหาปณเ คณฺหาหิ -อิติ.

---

“ทวิหิปี น เทมิ -อิติ.

---

เอวํ ตาว วทเมสิ, ยาว โส “เตนหิ อิมํ สทสสํ คณฺหาหิ -อิติ ฆณฺทิกํ อุปเนสิ.

---

อล นํ โส อาห “กินนุ โข ตวํ อุมมตตโก, อุทาทุ กหาปณานํ ฐปนกาสิ น ลภสิ,  
ปาทปิ อนคณฺนต<sup>๒</sup>” มธู ‘สทสสํ คเหตุวา เทหิติ วเทสิ, กินนาเมตํ -อิติ.

---

“ชานามหํ โภ, อิมินา ปน เม กมมํ อตถิ, เตเนวํ วทามิ -อิติ.

---

“กิ กมมํ สามิ -อิติ.

---

“อมเทหิ วิปสสิสส สมมาสมพุทสส อฏฺฐสฏฺฐิสมณสสทสสปริวารสส มหาทานํ สขชิตํ,  
ตเตรํ อลลมธูเมว นตถิ, ตสฺมา เอวํ คณฺหาหิ -อิติ.

---

“เอวํ สนฺเต, นาทํ มูเลน ทสสามิ, สเจ อหิปี ทาเน ปตตี ลภามิ, ทสสามิ -อิติ.

---

โส คณฺตวา นาครานํ เอตมตถํ อาโรเจสิ.

---

นาครา ตสฺส สทฺธาย พลวภาวํ ญตวา “สาธู ปตติโก โหตุ -อิติ ปฏฺฐิตานีสฺ.

---

๑ ส. ม. ย. เอตถนตเร โหติ -อิติ อตถิ.

๒ ม. น. อคณนํ.

เต พุทฺธปมฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสิตฺทาเปตฺวา ยาคฺชชฺชกํ ทตฺวา มหตี สุวณฺณปาที ออาหาราเปตฺวา มธฺฏฺฐลํ ปิฬาเปสฺสุ.

---

เตเนว มนุสฺเสน ปณฺณาการตถาย ทธิวารโกปิ อาหโณ อตถิ.

---

โส ตปิ ทธี ปาตียํ อากิริตฺวา เตน มธฺฐนา สนฺเทตฺวา พุทฺธปมฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส อาทิตฺโต ปฏฺฐาย อทาสี.

---

ตํ ยาวทตฺถํ คณฺหนตฺตานํ สพฺเพสํ สมฺปาปฺณิ.

---

อฺตตฺริปิ อวสิฏฺฐํ อโหสิเยว.

---

“เอวํ โลกํ กถํ ตาว พฺหุณฺนํ ปาปฺณิ -อิตฺติ น จินฺเตตฺตพฺพํ.

---

ตํ ทิ พุทฺธานุภาเวน ปาปฺณิ.

---

พุทฺธวิสโย น จินฺเตตฺตพฺโ.

---

จตตาริ<sup>๑</sup> ทิ “อจฺนิตฺเตยฺยานิ -อิตฺติ วุตฺตานิ.

---

ตานิ<sup>๒</sup> จินฺเตนฺโต อุมมาทสฺเสว ภาคี โหติ -อิตฺติ.

---

โส ปุริโส เอตตํ กมฺมํ กตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ ทเวโลกเ นิพฺพตฺติตฺวา เอตตํ กาลํ สํสรฺนฺโต

เอกสฺมี สมเย ทเวโลกา จวิตฺวา พาราณสียํ ราชกุเล นิพฺพตฺโต ปิตุ อจฺเจยน รัชชํ ปาปฺณิ.

---

โส “เอกํ นครํ คณฺหิตฺสสามิ -อิตฺติ คนฺตฺวา ปรีวารสฺสิ นาครานญจ สาสนํ ปทฺธิ “รัชชํ วา เทนฺตุ ยุทฺธํ วา -อิตฺติ.

---

เต “เนว รัชชํ ทสฺสาม, น ยุทฺธํ -อิตฺติ วตฺวา จุฬทวารเรทฺติ นิภฺขมิตฺวา ทารุทกาทีนํ ออาหารนฺติ สพฺพกิจฺจานิ กโรนฺติ.

---

อิตฺโรปิ จตตาริ มหาทวารานํ รกฺขนฺโต สตตฺทิวสสตฺตมาสาธิกานิ<sup>๓</sup> สตตฺ วสฺसानิ นครํ อฺปรฺนฺติ.

---

อถสฺส มาตา “กึ เม ปุตฺโต กโรติ -อิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา “อิทฺนนาม เทวิ -อิตฺติ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา

“พาลโ มม ปุตฺโต, คจฺฉนฺตสฺส ‘จุฬทวารานํ ปิธาย นครํ อฺปรฺนฺตฺตฺติ วเทถ -อิตฺติ.

---

โส มาตุ สาสนํ สุตฺวา ตถา อทาสี.

---

นาคราปิ พทฺติ นิภฺขมิตฺตุํ อลภนฺตา สตตฺเม ทิวเส อตฺตโน ราชานํ มาเรตฺวา ตสฺส รัชชํ อทฺสฺสุ.

---

โส อิมํ กมฺมํ กตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา, ยาวายํ มหาปฺฐวี โยชนมตฺตํ อฺสสนฺนา,

ตาว นฺริเย ปจิตฺวา จตฺนุนํ จุฬทวารานํ ปิहितฺตฺตา ตโต จุโต เอตฺติสฺสาเอว มาตุ กุจฺฉิสฺมี ปฏฺฐิสฺนฺธี คเหตฺวา

สตตฺมาสาธิกานิ สตตฺ วสฺसानิ อนฺโตกุจฺฉิสฺมี วสิ, สตตฺ ทิวसानิ โยนิมุเข ติริยํ นิปฺชฺชิ.

---

---

๑ อจ. จตฺกุก. ๒๑/๑๐๔.

๒ ยานิ [?].

๓ สตตฺมาสาธิกานิ -อิตฺติ ยุตฺตตร.

เอวี่ ภิกขเว สีวลี ตทา นครี อปรนุธิตวา คหิตกมเมน เอตตัง กาลัง นิรเย ปจิตวา  
จตุณัน จุฬทวารานัน ปิหิตตดา ตสสาเยว มาตุ กุจฉิมหิ ปฏิสนุธี คเหตุวา เอตตัง กาลัง กุจฉิมหิ วลี,  
นวมธูโน ทินนตตา ลากคค ยสคคปโปโต ชาโต -อิตี.

---

[พวกภิกษุชมเชยบุญของเรวตะ]

ปุเนกทิวสั ภิกขู กถั สมภูฐาเปสึ “อโห สามเณรสส ลาโภ, อโห ปุณญั,  
เยน เอเกน ปณจณัน ภิกขุสตานัน ปณจ กุฎาการสตานินิ กทานินิ -อิตี.

---

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตระหิ กถาย สนนินินนา -อิตี ปุจฉิตวา, “อิมาย นาม -อิตี วุตเต,  
“ภิกขเว มยหัง ปุตตสส เนว ปุณญั อตถิ, น ปาปี, อุภยมสส ปหีนัน -อิตี วตวา พราหมณวคเค อิมัง คากมาห

---

“โยธ ปุณญญจ ปาปญจ      อุโภ สงคัง อุปัจจกา  
อโสกัง วิรัชัง สุทธี ตมหัง      พุริมิ พราหมณัง -อิตี.

ขทิววินยเรวตตเถรวตถุ.

---

## ๑๐. อถยตริตีถิวตถ.

“รมณียานิ -อิตี อิมั รมณเษสนั สตถา เขตวเน วิหรนโต อถยตริ อิตถิ อารพภ กเถสิ.

### [หญิงนกรโสภินียัวจิตพระเถระให้หลง]

เอโก กิร ปินพปาติโก ภิกขุ สตถุ สนติเก กम्मฏฐานัน คเหตุวา เอกัง ชินญญยานัน ปวิสิตวา สมณธมมัม กโรติ.

อถ เอกา นครโสภินิ อิตถิ ปุริเสน สพธิ “อหัง อสุกฏฐานนาม คมิสสามิ, ตตถ อากจเฉยยาสิ -อิตี สงเกตัง กตวา อคมาสิ.

โส ปุริโส นาคจฉิ.

สา ตสส อากมนมคคัง โอลเณตตี ตัง อทิสวา อุกกณฐิตา อิตโต จิตโต จ วิจรमानา ตัง อญยานัน ปวิสิตวา

เถรัง ปลลงกั อากขิตวา นิสินัน ทิสวา อิตโต จิตโต จ โอลเณยมานา อญญัง กญจิจิ อทิสวา

“อัย ปุริโสเอว อิมสส จิตตัง โมหเสสามิ -อิตี ตสส ปุโรโต ฐตวา ปุนปปุนัน นิวตถสาฎกั โมเจตวา นินวาเสติ,

เกเส มญจิตวา พนธติ, ปาณิ ปหริตวา หสติ.

เถรสส สัเวโค อูปปชชิตวา สกถสรีรัง ฬริ.

โส “กินนุ โข อิทัง -อิตี จินเตสิ.

### [พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่พระเถระ]

สตถาปิ “มม สนติกา กम्मฏฐานัน คเหตุวา ‘สมณธมมัม กิริสสามิตี คตสส ภิกขุโน กา นุ โข ปวตติ -อิตี อูปจาเรนโต

ตัง อิตถิ ทิสวา ตสสา อนาจารกิริยั เถรสส จ สัเวคูปตตี ญตวา คนธกุญญัน นิสินโนว เตน สพธิ กเถสิ

“ภิกขุ, กามคเวสกานัน อรมณญฐานเมว วิตราคานัน รมณญฐานัน โหติ -อิตี

เอวญจ ปน วตวา โอลาสัง ฬริตวา ตสส รมมัม เทเสนโต อิมัง คากมาห

“รมณียานิ อรณญานิ

ยตถ น รมตี ชโน

วิตราคา รมเสสนติ

น เต กามคเวสินโน -อิตี.

### [แก้อรรถ]

ตตถ อรณญานิ -อิตี สุปุพพิตตรณวนสนพมณชิตานิ วิมลลิลสมปนนานิ อรณญานิ นาม รมณียานิ.

ยตถ -อิตี เยสุ อรณญेषุ วิกสิเตสุ วิย ปทุมวเนสุ คามมกชีกา กามคเวสกั ชโน น รมติ.

วิตราคา -อิตี วิตราคา ปน ชีณาสวา รมมธกรวา วิย ปทุมวเนสุ ตถารูเปสุ อรณญेषุ รมิสสนติ.

กัการณา? น เต กามคเวสินโน -อิตี ยสมา เต กามคเวสินโน น โหนติ -อิตี อตถโถ.

เทสนาวसानเ โส เถโร ยถานิสินโน ว สห ปฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา อากาเสนาคนฺตฺวา ภูตี กโรนฺโต  
ตถาคตฺสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา อคฺมาสี -อิติ.

---

อณฺเฐตริตีวตฺถุ.

---

อรหนตฺวคฺควณฺณา นิฏฺฐิตา.

---

สตฺตโม วคฺโค.

---

## ๘. สหสวคฺควณฺณา



## ๑. ตมพทฐิกโจรฆาตกตถุ.

“สทสสมปิ เจ วาจา -อติ อิมม เตสนน สตถา เวพฺวเน วิหรนโต ตมพทฐิกโจรฆาตก อารพภ กเถสิ.

### [เพชฌฆาตเคราะห์แดง]

เอกุนปลยจสตา กิร โจรา คามฆาตกาทีนิ กโรนตา ซีวิตํ กปเปสฺสุ.

อเถโก ปุริโส นิพพิทฐปิงคโล ตมพทฐิกโก เตสํ สนตีกํ คนตฺวา “อหปี ตุมเหติ สทธี ซีวิสสามิ -อติ อาห.

อถ นํ โจรเชฏฐกสส ทสเสตฺวา “อัยปี อมหากํ สนตีกเว วสิตุํ อิจฉติ -อติ อาหสฺสุ.

อถ นํ โจรเชฏฐโก โอลเถตฺวา “อัย มาตุ ญนํ ฉินฺทิตฺวา ปิตุ วา คลโลทิตํ นีหริตฺวา ขาทนสมตฺถเถ อติกกขโพ -อติ จินฺเตตฺวา  
“นตเถตสส อมหากํ สนตีกเว วสนกัจจํ -อติ ปฏิกขิปี.

โส เอวํ ปฏิกขิตโตปี อคนตฺวา เอกนตฺสเสว อนเตวาลีกํ อุกฺกุณฺหนโต อาราเธสิ.

โส ตํ อาทาย โจรเชฏฐกํ อุกฺกมิตฺวา “สามิ ภทฺทโก เอส, อมหากํ อุกฺการโก สงคณฺหถ นํ -อติ ยาจิตฺวา  
โจรเชฏฐกํ ปฏิจฺฉาเปสิ.

อเถกทิวสํ นาครา ราชปุริเสหิ สทธี เอกโต หุตฺวา เต โจเร คเหตฺวา วินิจฺฉยามจฺจानํ สนตีกํ นยีสฺสุ.

อมจฺจา เตสํ ผรสุณา สีสจฺฉนทํ อาณาเปสฺสุ.

ตโต “โก นุ โข อิเม มาเรสฺสติ -อติ ปรีเยสนฺตา เต มาเรตุํ อิจฉนฺตํ กณฺจิ อทิสฺวา โจรเชฏฐกํ อาหสฺสุ  
“ตวํ อิเม มาเรตฺวา ซีวิตถฺยเจว ลภิสฺสสิ สมมานถฺจ, มาเรหิ เน -อติ.

โสปี อตตฺวานํ นิสฺสาย วสิตตฺตา มาเรตุํ น อิจฉิ.

เอเตนฺอุปายเณ เอกุนปลยจสเต ปุจฉีสฺสุ.

สพเพปิ น อิจฉีสฺสุ.

สพพปจฺฉา ตํ นิพพิทฐปิงคโล ตมพทฐิกํ ปุจฉีสฺสุ.

โส “สาธฺ -อติ สมปฏิจฺฉิตฺวา เต สพเพปิ มาเรตฺวา ซีวิตถฺยเจว สมมานถฺจ ลภิ.

### [เพชฌฆาตออกจากตำแหน่งเวลาแก่]

เอเตนฺอุปายเณ นครสฺส ทกฺขินทิสโตปี ปลย โจรสฺตานิ อาเนตฺวา อมจฺจานํ ทสเสตฺวา,  
เตหิ เตสํ สีสจฺฉนทํ อาณตฺเต, โจรเชฏฐกํ อาทึ กตฺวา ปุจฉนฺตา กณฺจิ มาเรตุํ อิจฉนฺตํ อทิสฺวา  
“ปุริมทิวเส เอกโก ปุริโส ปลยจสเต โจเร มาเรสิ, กหนฺนุ โข เอโส -อติ,  
“อสุกฺกุณฺฐาเน อมเหหิ ทิฏฺฐุ -อติ จุตฺเต, ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “อิเม มาเรหิ, สมมานํ ลจฉสิ -อติ อาณาเปสฺสุ.

โส “สาธ - อิติ สมปฏิจฉิตวา เตปี มาเรตวา สมมานํ ลภี.

---

อล เต “ภททโก อัยํ ปุริโส, นิพทธํ โจรฆาตกเมเวตํ กริสสาม - อิติ มนเดตวา ตสส ตํ ฐานนตริํ ทตวา สมมานํ กรีสสุ.

---

โส ปจฉิมทิสโตปี อุตตรทิสโตปี อาณีเต ปญจสเต ปญจสเต โจเร ฆาเตสิเยว.

---

เอวํ จตุหิ ทิสาหิ อาณีตานิ เทว สหสสานิ มาเรตวา

ตโต ปญจาย เทวสิกํ “เอกํ เทว - อิติ อาณีตานีเต มนุสเส มาเรนโต ปญจปณณาส สัจจธราณี โจรฆาตกम्मํ อกาสิ.

---

โส มหลลกกาเล เอกปพาเรน สีสํ ฉินทิตุํ น สกโกติ, เทว ตโย วาเร ปหรนโต มนุสเส กิลเมติ.

---

นาครา จินตยีสสุ “อญโญปี โจรฆาตโก อุปชชิสสตี, อัยํ อติวिय มนุสเส กิลเมติ, กิ อิมินา - อิติ ตสส ตํ ฐานนตริํ หริสสุ.

---

โส ปุพเพ โจรฆาตกम्मํ กโรนโต

“อหตสากฺเก นีวาเสตุํ, นวสปปินา สงขตํ ชีรยาคุ ปาตุํ, สุมนปุปมานิ ปิลนธิตุํ, คนฺเธหิ” วิลิมปีตุํ - อิติ อิมานิ จตตาริ น ลภี.

---

โส ฐานา จาวิตทิวเส “ชีรยาคุ เม ปจถ - อิติ วตวา อหตวตถสมนมาลาวิเลปนานิ คาหาเปตวา นทึ คนฺตวา นหาตวา  
อหตวตถานิ นีวาเสตวา มาลา ปิลนธิตวา คนฺเธหิ อนุลิตตคตโต เคหํ อาคนฺตวา นีสีหิ.

---

อลสส นวสปปิสงขต ชีรยาคุ ปุโรโต ฐเปตวา หตถโรวโนทกํ อาหริสสุ.

---

### [นายตมพพาทฐิกะทำบุญแก่พระสารีบุตร]

ตสมิ ฆณเณ สารีปุตตตเถโร สฆาปตตีโต วุฏฐาย “กตถ นุ โข อชช มยา คนฺตพพํ - อิติ อตตโน ภิกขาจาร์ โอลเณโต

ตสส เคเห ชีรยาคุ ทิสวา “กริสสตี นุ โข เม โส ปุริโส สงคหํ - อิติ อุปาเรนโต

“มํ ทิสวา มม สงคหํ กริสสตี, กริตวา จ ปน มหาสฆาปตตี ลภิสสตี อัยํ กุลปุตโต - อิติ ญตวา

จิวริํ ปารุปิตวา ปตตมาทาย ตสส เคหทวาเร ฐิตเมว อตตานํ ทสเสสิ.

---

โส เถริํ ทิสวาว ปสนนจิตโต จินเตสิ “มยา จิริํ โจรฆาตกम्मํ กตํ พหุ มนุสสา มาริตา, อิทานิ เม เคเห ชีรยาคุ ปฎียตตา,

เถโร จ อาคนฺตวา มม เคหทวาเร ฐิตโต, อิทานิ มยา อชชสส เทยธम्मํ ทาตุํ วุฏฐตี - อิติ ปุโรโต ฐปีตุํ ยาคุํ อปนตวา

เถริํ อุปสงกมิตวา วนทิตวา อนโตเคเห นีสีทาเปตวา ปตเต ชีรยาคุ อากิริตวา นวสปปี อาสิณฺจิตวา เถริํ วิชมาโน อญฐาสี.

---

อลสส ทิฆรตตํ อลทพพตตาย ชีรยาคุ ปาตุํ พลวา อชฌาสโย อโหสิ.

---

เถโร ตสสฆมาสยํ ญตวา ตํ “อุปาสก อตตโน ยาคุํ ปิว - อิติ อาห.

---

โส อญญสส หตเถ วิชนิํ ทตวา สยํ ยาคุํ ปิว.

---

เถโร วิชมานํ ปุริสํ “คจณ, อุปาสกเมว วิชาหิ - อิติ อาห.

---

โส วิชชีมาโน กุจฉิปุริํ ยาคุํ ปิวิตวา อาคนฺตวา เถริํ วิชชีมาโน ฐตวา กตภตตกัจจสส เถรสส ปตตํ อคคเหสิ.

---

เถโร ตสส อนุโมทนี อารภี.

---

โส อตตโน จิตต์ เณรสส ฆมมเทสนานุกตฺ กาทฺ นาสกฺขี.

---

เถโร สลลภเขตฺวา “อุปาสก กสฺมา จิตต์ เทสนานุกตฺ กาทฺ น สกโกสิ -อิติ ปุจฺฉิ.

---

“ภนฺเต มยา ทีฆรตต์ กกฺขพกมฺม กตฺ, พหุ มนุสฺสา มาริตา,  
ตมฺหํ อตตโน กมฺมํ สรณฺโต จิตต์ อyyยสฺส เทสนานุกตฺ กาทฺ นาสกฺขี -อิติ.

---

เถโร “วณฺเจสฺสามิ นํ -อิติ จินฺเตตฺวา “กึ ปน ตวํ อตตโน รุจฺยิยา อกาสิ, อณฺเวยฺหิ การิโตสิ -อิติ.

---

“ราชา มํ การราเปสิ ภนฺเต -อิติ.

---

“กึ นุ โข เต อุปาสก เหวํ สนฺเต, อุกฺสลํ โหติ -อิติ.

---

### [นายตัมพทฐิกะตายไปเกิดในดุสิตบุรี]

มนทธาตุโก อุปาสโก เถเรเนวํ วุตฺโต “นตฺถิ มยฺหํ อุกฺสลํ -อิติ สลฺยญฺี หุตฺวา “เตนฺหิ ภนฺเต ฆมฺมํ กเถถ -อิติ.

---

โส เถเร อนุโมทนี กโรนฺเต เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา ฆมฺมํ สฺุณฺนฺโต โสตาปตฺติมคฺคสฺส โอรโต อนุโลมิกํ ขนฺตี นีพฺพตฺเตสิ.

---

เถโรปิ อนุโมทนี กตฺวา ปกฺกามิ.

---

อุปาสกํ โลกํ เถรํ อนุคนฺตฺวา นีวตฺตมานํ เอกา ยกฺขิณี เชนฺเวเสน อาคนฺตฺวา อูเร ปหริตฺวา มาเรสิ.

---

โส กาลํ กตฺวา ตฺุสิตฺปุเร นีพฺพตฺติ.

---

### [กัลยาณมิตรเป็นเหตุให้เกิดในดุสิต]

ภิกฺขุ ฆมฺมสภายํ กถํ สมฺภูทฺธาเปสุํ “โจรฆาตโก ปญฺจปณฺณาส วสฺसानิ กกฺขพกมฺมํ กตฺวา อชฺเชว ตโต มุตฺโต,  
อชฺเชว เณรสฺส ภิกฺขุํ ทตฺวา อชฺเชว กาลกโต, กหํ นุ โข นีพฺพตฺโต -อิติ.

---

สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย นฺุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสิณฺนา -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตฺเต,  
“ภิกฺขเว ตฺุสิตฺปุเร โส นีพฺพตฺโต -อิติ อาห.

---

“กึ ภนฺเต วเทถ, เอตฺตํ กาลํ เอตฺตเก มนุสฺเส ฆาเตตฺวา ตฺุสิตฺวิมานे นีพฺพตฺโต -อิติ.

---

“อาม ภิกฺขเว มหฺนฺโต เตน กลฺยาณมิตฺโต ลทฺโธ, โส สารีปุตฺตสฺส ฆมฺมเทสนํ สุตฺวา อนุโลมญฺาณํ นีพฺพตฺเตตฺวา อิตฺโต จุโต  
ตฺุสิตฺวิมานे นีพฺพตฺโต -อิติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

---

“สุภาสิตํ สฺุณฺิตฺวาน

นคเร โจรฆาตโก

อนุโลมขนฺตี ลทฺธาน

โมทติ ติวังคโต -อิติ.

“ภนเต อนุโมทนาภกา นาม น พลวา<sup>๑</sup>, เตน กต อกุสลกมม มหนต, กถ ตตตเคน วิเสส นิพพตเตสิ -อติ.

---

สตถา “ภิกขเว มยา เทสิตธมมสส ‘อปปิ วา พหุ วาติ มา ปมาณ คณห, เอกวาจาปี ที อตถนิสสิตา เสยโยเอว -อติ วตวา  
อนุสนธิ ฆณฺเฑวาท ฐมม เทเสนโต อิม คากมาห

---

“สหสสมปี เจ วาจา                      อนตถปทสยหิตา  
เอก อตถปท เสยโย                      ย สุตวา อุปสมมติ -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ สหสสมปี -อติ ปริจเฑทวจน.

---

เอก สหสส เทว สหสสานิ -อติ เอว สหสเสน เจปี ปริจฉินนา วาจา โหนติ,  
ตา จ อนตถปทสยหิตา อากาสวณณปพทวณณวณณนาทีนิ” ปกาสเกหิ อนิพพานทีปเกหิ อนตถเกหิ ปเทหิ สยหิตา,  
ยาว พหูกา โหนติ, ตาว ปาปีกาเอว -อติ อตถ.

---

เอก อตถปท -อติ ย ปน “อย กาย, อย กายคตา สติ, ติสโส วิชชา อนุปปตตา”, กต พุทธาน สาสน -อติ  
เอวรूपิ เอกปี อตถปท สุตวา รากาทีนิ วุสเมน วุสสมมติ,  
ต อตถสารก นิพพานปปฏิสยุตต์ ขนธธาตถายตนอินทริยพลโพชฌงคสตีปฏฐานปริทีปกิ เอกปี ปท เสยโยเอว -อติ อตถ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณิส -อติ.

---

ตมพพาทฐิกโจรฆาตกตถุ.

---

---

๑ พลวติ -อติ ยุตตตร. ญ.ว.

๒ อากาสวณณ ... วณณนา -อติปี ทิสสติ. ส. ม. ย. อากาสวณณนาปพทวณณวณณนาทีนิ.

๓ ม. อนุปปตโต.

## ๒. ทารุจิริยตเถรวตถุ.

“สหสสมปิ เจ คาถา -อติ อิมั ฌมมเทสนั สตถา เขตวเน วิหรนโต ทารุจิริยตเถรึ อารพภ กเถสิ.

### [ทารุจิริยะสำคัญว่าตนเป็นอรหันต์]

เอกสมึ ทิ กाले พหุ มนุสสา นาวาย มหาสมุทท์ ปกขนทิตวา, อนโตมหาสมุทเท ภินนาย นาวาย, มจจกจจปภกขา อหะสุ.

เอโกเวตถ เอกั ผลกั คเหตุวา วายมนโต สุปปารกปฏญันตีโร โอกกมิ.

ตสส นิवासนปารุปนั นตถิ.

โส อณญั กิลจิ อปสสนโต สุขขกฏฐทณชกั<sup>๑</sup> วาเกหิ ปลิเวฐฐตวา นิवासนปารุปนั กตวา

เทวกุลโต กปาลั คเหตุวา สุปปารกปฏญันตีโร อคมาสิ.

มนุสสา ตั ทิสวา ยาคุกตตาทินิ ทตวา “อัย เอโก อรทา -อติ สมภาเวสุ.

โส, วตเถสุ อุนีเตสุ, “สจาทั นิวาเสสสามิ วา ปารุปิสสามิ วา, ลากสกาโร เม ปริหายิสสตี -อติ

อานีตานี<sup>๒</sup> ปกขิปิตวา ทารุจिरาเนว ปริทหิ.

อถสส พหุหิ “อรทา -อติ วุจจมานสส,

เอว เจตโส ปริวิตกโก อุกปาหิ “เย โข เกจิ โลเก อรหนโต วา อรหตตมคคั วา समाปนนา, อหั เตสั อณญตโร -อติ.

อถสส ปุราณสาโลหิตา เทวตา เอว จินเตสิ.

ปุราณสาโลหิตา -อติ ปุพเพ เอกโต กตสมณธมมา.

### [ประวัติเดิมของทารุจิริยะ]

ปุพเพ กิร กสสปทสพลสส สาสเน โอสกกมานเน สามณเฐวาทินิ วิปการั ทิสวา สตต ภิกขุ สัเวคปตตวา

“ยาว สาสนสส อุนตรธานัน โหติ, ตาว อตตโน ปติญญั กสิสสาม -อติ สุวณณเจตียั วนทิตวา อรณญั ปวิญญา

เอกั ปพพตั ทิสวา “ซีวีเต สาลยา นีวตตนต, นีรालยา อิมั ปพพตมภีรुหนต -อติ วตวา นิสเสณิ พนชิตวา

สพเพปิ ตั ปพพตั อภีรुยห นิสเสณิ ปาเตตวา สมณธมมั กสิสุ.

เตสุ สงฆตเถโร เอกรตตาดิกกเมเนว อรหตตั ปาปุณิ.

โส อนนตตตทเท นาคลตาทนตกฏฐั ขาทิตวา อุตตรกรุโต ปินชปาตั อาทริตวา เต ภิกขุ อาท

“อาวุโส อิมั ทนตกฏฐั ขาทิตวา มุขั ไรวิตวา อิมั ปินชปาตั ภุณชถ -อติ.

“กิมปน ภนเต อมเหหิ เอว กติกา กตา ‘โย ปฐุมั อรหตตั ปาปุณชาติ, เตนามตั ปินชปาตั อวเสสา ภุณชิสสนตี -อติ.

๑ ส. ม. ย. สุขขกฏฐทณชเก.

๒ ส. ม. ย. ตานิ.

“โน เหน้ อาวุโส -อิติ.

---

“เตนหิ สเจ มยปี ตุมเห วิย วิเสสํ นิพพตเตยยาม, สยํ อหริตวา ภูณชิสสาม -อิติ น อิจฉิสฺ.

---

ทุติยทิวเส ทุติยตเถโร อนาคามีผลํ ปาปุณฺ.

---

โสปี ตเถว ปิณฺชปาตํ อหริตวา อิตเร นิมนเตสิ.

---

เต เอวมาหฺสฺ “กึ ปน ภาเนต อมเหหิ เอวํ กติกา กตา

‘มหาเถเรน อภตํ ปิณฺชปาตํ อภูณชิตวา อนุตเถเรน อภตํ ภูณชิสสาม -อิติ.

---

“โน เหน้ อาวุโส -อิติ.

---

“เอวํ สนเต, ตุมเห วิย มยปี วิเสสํ นิพพตเตตวา อตตโน ปุริสกาเรน ภูณชิตุํ สกโกณฑา ภูณชิสสาม -อิติ น อิจฉิสฺ.

---

เตสํ<sup>๑</sup> อรหตตปุตโต ภิกขุ ปรินิพพายิ, อนาคามี พุทโธโลกะ นิพพตติ.

---

อิตเร ปญจ วิเสสํ นิพพตเตตํ อสกโกณฑา สฺสสิตวา<sup>๒</sup> สตตเม ทิวเส กาลํ กตวา เทวโลกะ นิพพตตา

อิมสมิ พุทฺธุปปาเท ตโต จวิตวา ตตถ ตตถ กุลฆเรสฺ นิพพตตีสฺ.

---

เตสฺ เอโก ปุกฺกสาติ ราชา อโหสิ, เอโก กุมารกสฺสโป, เอโก ทารุจิริโย, เอโก ทพโพ มลลปุตโต, เอโก สภियो ปริพพาชโก -อิติ.

---

ตตถ โย โส พุทโธโลกะ นิพพตตภิกขุ ตํ สนธาเยตํ วุตตํ “ปุราณสาโลหิตา เทวตา -อิติ.

---

### [พหุบอความจริงแก่ทารุจิริยะ]

ตสส พุทฺธโน เอตทโหสิ “อัย มยา สทฺธิ นิสฺเสณี พนฺธิตวา ปพพตํ อภริทิตวา สมณธมฺมํ อกาสิ,

อิทานิ อิมํ ลทฺธิ คเหตุวา จรฺนโต วินสฺเสยย, สฺเวเชสสามิ นํ -อิติ.

---

อถ นํ อุปสงกมิตวา เอวมาห “เนว โข ตวํ พาทิย อรหา, นาปี อรหตตมคฺคํ สมาเป็นโน,

สาปี เต ปฏิปทา นตฺถิ, ยาย ตวํ อรหา วา อสิ อรหตตมคฺคํ วา สมาเป็นโน -อิติ.

---

พาทิโย อากาเส รุทฺทวา กเถนตํ มหาพหฺมานํ โอลเกตวา จินฺเตสิ “อโห ภาริยํ กมฺมํ กตํ, อหํ ‘อรหามหิติ จินฺเตสิ,

อยญจ มํ ‘น ตวํ อรหา, นาปี อรหตตมคฺคํ สมาเป็นโนติ วทติ, อตฺถิ นฺ โข โลกะ อญฺญู อรหา -อิติ.

---

อถ นํ ปุจฺฉิ “อตฺถิ นฺ โข เอตฺรหิ เทวเต โลกะ อรหา วา อรหตตมคฺคํ วา สมาเป็นโน -อิติ.

---

อถสส เทวตา อัจฺฉิ “อตฺถิ พาทิย อุตฺตเรสฺ ชนปเทสฺ สาวตฺถิ นาม นครํ, ตตถ โส ภควา เอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ สสมาสมพุทฺโธ,

โส หิ พาทิย ภควา อรหา เจว อรหตตตาย จ ธมฺมํ เทเสติ -อิติ.

---

---

๑ ส. ม. ย. เตสฺ.

๒ ส. ย. เอตถนตเร ปุริสฺสสิตวา -อิติ อตฺถิ.

[ทารุจิริยะไปเฝ้าพระศาสดา]

พาหิโย รตติภาเค เทวตตาย ถลํ สุตฺวา สํวิคฺคมาณโส ตํขณณฺเณว สุปฺปารกา นิกฺขมิตฺวา เอกรตฺติวาเสน สาวตถิ อคฺมาสิ.

สพฺพํ วิสโยชนสติกํ มคฺคํ เอกรตฺติวาเสนว อคฺมาสิ.

คจฺจนฺโต จ ปน เทวตานุภาเวน คโต.

“พุทฺธานุภาเวน -อิติปิ วทนฺติเยว.

ตสมิ ปน ขณฺเณ สตฺถา สาวตถิ ปิณฺฑทาย ปวิภูริสฺส โหติ.

โส ภูตฺตปาตฺราเส<sup>๑</sup> กายาลลียํ วิโมจฺนตฺถาย อพฺโภกาเส จงฺกมฺนเต สมฺพหฺล ภูิกฺขู “กหํ เอตฺรหิ สตฺถา -อิติ ปุจฺฉิ.

ภูิกฺขู “สาวตถิ ปิณฺฑทาย ปวิภูริสฺส -อิติ วตฺวา ตํ ปุจฺฉิสฺส “ตฺวํ ปน ภูโต อาคโตสิ -อิติ.

“สุปฺปารกโต อาคโตมฺหิ -อิติ.

“กทา นิกฺขนฺโตสิ -อิติ.

“หิโย สายํ นิกฺขนฺโตมฺหิ -อิติ.

“ทฺูโรตฺติ อาคโต, นิสีท ตาว, ปาเท ไรวิตฺวา เตเลน มกฺขตฺวา โถกํ วิสฺสมาหิ, อาคตฺกาเล สตฺถารํ ทกฺขิสฺสสิ -อิติ.

“อหํ ภาเนตฺ สตฺถว วา อตฺตโน วา ชีวิตฺนฺตฺรายํ น ชานามิ,

เอกรตฺเตเนวมฺหิ กตฺถจฺจิ อภูริสฺสววา อนิสีทิตฺวา วิสโยชนสติกํ มคฺคํ อาคโต, สตฺถารํ ปสฺสิตฺวา ว วิสฺสมิสฺสามิ -อิติ.

โส เอวํ วตฺวา ตฺรมาณรูปํ สาวตถิ ปวิสิตฺวา ภาควนฺตํ อโนปมาย พุทฺธสิริยา ปิณฺฑทาย จรฺนตํ ทิสฺวา

“จิสฺสํ วต เม โคตโม สมมาสมฺพุทฺโธ ทิภูริสฺส -อิติ ทิภูริสฺสฐานโต ปฏฺฐาย โอนตฺสรีโร คนฺตฺวา

อนฺตรวีสฺสํ ปณฺจปฺปติภูริสฺสเตน วนฺทิตฺวา โคปฺเปเกสฺส ทพฺพํ คเหตุวา เอวมมาห

“เทเสตฺ เม ภาเนตฺ ภาควา ฐมฺมํ เทเสตฺ, สุกฺโต ฐมฺมํ ยํ มมสฺส ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขาย -อิติ.

[ทารุจิริยะบรรลู่พระอรหัต แต่ยังเป็นคฤหัสถ์]

ถน นํ สตฺถา “อกาโล ตาว พาหิโย, อนฺตรวีสฺสํ” ปวิภูริสฺสมฺหิ ปิณฺฑทาย -อิติ ปฏฺฐิกฺขิปี.

ตํ สุตฺวา พาหิโย “ภาเนตฺ สํสาเร สํสรฺนฺเตน กวฬิงการาหาโร น อลทฺพุทฺโธ, ตุมฺหากํ วา มยฺหํ วา ชีวิตฺนฺตฺรายํ น ชานามิ, เทเสถว เม ฐมฺมํ -อิติ.

สตฺถา ทฺุติยปี ปฏฺฐิกฺขิปีเยว.

๑ ส. ย. ภูตฺตปาตฺราโส.

๒ ส. ม. ย. อนฺตรฆริ.

เอว กิรุตส อโหสิ “อิมสส มํ ทิฏฐกาลโต ปฏฺฐาย สกตสรีร์ นิรนตรํ ปิตยา อชโณตถตํ โหติ,  
พลวปปีติเวโค ฌมมํ สุตวาปี น สกขิสสตี ปฏฺฐิวิชฌิตุํ, มชฌตตุเปกขาย ตาว ทิฏฐตฺ,  
เอกรตเตเนว วิสโยชนสตีกํ มคคํ อาคตตตา ทโรปิสส พลวา, โสปี ตาว ปฏฺฐิปสสมภตฺ -อิติ.

---

ตสฺมา ทวิภตฺตํ ปฏฺฐิกขิปิตวา ตติยปี ยาจิตฺ อนตรวิธิยํ ฐิตํ ว  
“ตสฺมาตีห เต พาหิย เอวํ สิกขิตพฺพํ ‘ทิฏฺฐุ ทิฏฺฐมตฺตํ ภวิสสตีตีอาทินา’ นเยน ฌมมํ เทเสสิ.

---

โส สตถุ ฌมมํ สุนนโตเยว สพพาสเว เขเปตวา สห ปฏฺฐิสฺมาทาทิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

---

ตาวเทว จ ปน ภควนตํ ปพพชฺชํ ยาจิ “ปริปัญณนเต ปตตจิวร์ -อิติ ปุณฺโณ “น ปริปัญณํ -อิติ อาห.

---

อถ นํ สตถา “เตนหิ ปตตจิวร์ ปริเยสชาติ -อิติ วตวา ปกฺกามิ.

---

โส กิร วิสตีวสสสทสฺสานิ สมณฌมมํ กโรนโต  
“ภิกฺขุณา นาม อตตนา ปจฺเจเย ลภิตวา อณฺเฑ อโนโลเกตวา สยเมว ปริภุญชิตุํ วมฺมุตติ -อิติ  
เอภิกฺขุสฺสปี ปตเตน วา จิวเรณ วา สงคหํ นากาสิ.

---

เตนสฺส “อิทฺธิมยปตตจิวร์ น อุปฺปชฺชิสฺสตี -อิติ ญตวา เอหิภิกฺขุภาเวณ ปพพชฺชํ นาทาสิ.

---

ตมปี ปตตจิวร์ ปริเยสमानเมว เอกา ยกฺขินี เสนฺรูเปณ อากนฺตวา วามอฺอรุมหิ ปหริตวา ซีวิตกฺขยํ ปาเปสิ.

---

สตถา ปิณฺฑาย จริตวา กตภตตกิจฺจํ สมพฺพเลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ นิกฺขมนฺโต พาหิยสฺส สรีร์ สงการมฺมฺฐาเน ปตตี ทิสฺวา  
ภิกฺขุ อาณาเปสิ “ภิกฺขเว เอกสฺมี เคหทฺวาเร ฐตฺวา มณฺจกํ อาหาราเปตวา อิมํ สรีร์ นครโต นีหริตวา ฌาเปตวา ญปี กโรถ -อิติ.

---

ภิกฺขุ ตถา กรีสุ.

---

กตวา จ ปน วิหารํ คนฺตวา สตถารํ อุปฺสงฺกมิตวา อตตนา กตกิจฺจํ อาโรเจตวา ตสฺส อภิสฺมปฺราयํ ปุจฺฉีสุ.

---

### [ทารุจิริยะเลิศในทางขีปภาภิญญา]

อถ เนสํ ภควา ตสฺส ปรีนินพฺพุตภาวํ อาจิกฺขิตวา  
“เอตทคคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณํ ขีปภาภิญญานํ, ยทิตํ พาหิโย ทารุจิริโย -อิติ เอตทคเค” ฐเปสิ.

---

อถ นํ ภิกฺขุ ปุจฺฉีสุ “ภนฺเต ตมฺเห ‘พาหิโย ทารุจิริโย อรหตฺตํ ปตโตติ วเทถ, กทา โส อรหตฺตํ ปตโต -อิติ.

---

“มม ฌมมํ สุตกาเล ภิกฺขเว -อิติ.

---

“กทา ปนสฺส ตมฺเหหิ ฌมโม กถิต -อิติ.

---

“ปิณฺฑาย จรฺนเตน อนตรวิธิยํ ฐตฺวา -อิติ.

---



“อุปมตตโก ทิ ฆนเต ตุมเหติ อนุตรวีถิยํ รุตฺวา กถิตธมฺโม, กถํ โส ตาวตเถน วิเสสํ นิพพตฺเตสิ -อติ.

---

อถ เน สตถา “ภิกฺขเว มม ธมฺมํ ‘อุปปี วา พหุํ วาติ มา มินาถ’, อนเกานิปี ทิ คธาสทสฺสานิ อนุตถนิสฺสีตานิ น เสยฺโย,  
อตถนิสฺสีตํ ปน เอกมปี คธาปทํ เสยฺโย -อติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺมุตฺวา ธมฺมํ เทเสนโต อิมํ คธามาห

---

“สทสฺสมปี เจ คธา อนุตถปทสฺมทิตา  
เอกํ คธาปทํ เสยฺโย ยํ สุตฺวา อุปสมมติ -อติ.

[แก้ัธรร]

ตตถ เอกํ คธาปทํ -อติ อุปมาโท อมตํ ปทํ ๆเปฯ ยถา มตา -อติ เอวรูปา เอกา คธาปิ เสยฺโย -อติ อตฺถ.

---

เสสํ ปุริมเนเนว เวทิตพฺพ.

---

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปุณฺสีสุ -อติ.

---

ทารุจิริยตเถรวตถุ.

---

### ๓. กุณฑลเกสีเถรีวตฺถุ.

“โย จ คาคา สัต ภาเสติ อิม ฆมมเทสน สตถา เซตวเน วิหรนโต กุณฑลเกสี อารพภ กเถสิ.

#### [ธิดาเศรษฐีได้ใจเป็นสามี]

ราชคเห กิร เอกา เสฏฐิธิดา โสฬสวสุทเทสิกา อภิรูปา อโหสิ ทสสนิยา.

ตสมิถจ วเย ธิดา นารีโย ปุริสขมาสยา โหนติ ปุริสโลลา.

ถน น มาตาปิตโร สตตถุมิกสส ปาสาทสส อูปริมตเล สิริคพเพ วาเสสุ เอกเมวสสา ทาสี ปริจาริก อังสุ.<sup>๑</sup>

อเถก กุลปุตโต โจกรมม กโรนโต คเหตุวา ปจฉาพาท<sup>๒</sup> พนธิตวา จตูกเก จตูกเก กสาหิ ปหริตวา อาชาตณ นยีส.

เสฏฐิธิดา มหาชนสส สทท สุตวา “กินนุ โข เอต อิติ ปาสาทตเล ธุตวา โอลเณนตี ต ทิสวา ปฎิพทจิตตา หุตวา  
ปตถยมานา อาหาร ปฎิกขิปิตวา มถจเก นิปชช.

ถน น มาตา ปุจฉิ “กี อิท อมม -อติ.

“สเจ เอต โจโรติ คเหตุวา นียมาน ปุริส ลภิสสามี, ชีวิสสามี; โน เจ, ชีวิต เม นตถิ, อีเชว มริสสามี -อติ.

“อมม มา เอว กิร, อมหาก ชาตिया จ โภเคน จ สทิส อถญ สามีก ลภิสสสิ -อติ.

“มยห อถญเณน กิจจ นตถิ, อิม อถมมานา มริสสามี -อติ.

มาตา ชิตโร สถญาเปตุ อสกโกนตี ปิตุโน อารเจสิ.

โสปี น สถญาเปตุ อสกโกนโต “กี สกกา กาทุ -อติ จินเตตวา

ต โจโร คาคาเปตวา คจฉนตสส ราชปุริสสส สหสสภณชิก เปเสสิ “อิม คเหตุวา เอต ปุริส มยห เทหิ -อติ.

โส “สาธ -อติ กหาปเณ คเหตุวา ต มถจิตวา อถญ มาเรตวา “มาริต เทว โจโร -อติ รญญ อารเจสิ.

เสฏฐิปี ตสส ชิตโร อทาส.

สา<sup>๓</sup> “สามีก อาราเธสสามี -อติ สพพภารณปฎิมถิตา สยเมว ตสส ยาคูอาทนิ สวิทติ.

#### [ใจคิดอุบายพากรรยาไปฆ่า]

โจโร กติปาหจเจเนน จินเตสิ

“กทา นุ โข อิม มาเรตวา เอตีสสา อภารณานิ คเหตุวา เอกสมิ สุราเคเห วิกกิณิตวา ขาทิตุ ลภิสสามี -อติ.

๑ ม. ทาสีปริจาริก อังสุ.

๒ ส. ม. ย. ปจฉาพาท.

๓ ส. ม.ย. เอตถนตเร ตโต ปฎฐาย -อติ อตถิ.

โส “อตเถโส อุปาโย -อิติ จินเตตวา อาหารํ ปฏิกุชิตวา มยจเก นิปชชช.

---

อล นํ สา อุปสงกมิตวา “กิงเต สามี รุชชติ -อิติ ปุจฉ.

---

“น กิลยจ ภาเท -อิติ.

---

“กจจ ปน เม มาตาปิตโร ตยหํ กุฑธา -อิติ.

---

“น กุชณนติ ภาเท -อิติ.

---

“อล กิงนาเมตํ -อิติ.

---

“ภาเท อหํ ตํ ทิวสํ พนธิตวา นียมาโน โจรปปาเต อธิวตถาย เทวตตาย พลิกมมํ ปฏิสสุณิตวา ชีวิตํ ลภี,  
ตวปี มยา ตสสาเอว อานุกาเวน ลทธา, ‘ตํ เม เทวตตาย พลิกมมํ ฐูปิตนติ จินเตมิ ภาเท -อิติ.

---

“สามี มา จินตยิ, กริสสาม พลิกมมํ, วเทหิ เกน อตโถ -อิติ.

---

“อปปโทกมจรุปายาเสน จ ลาชปญจมกปปุเพหิ จ -อิติ.

---

“สาธู สามี, อหํ ปฏियाเทสสามิ -อิติ.

---

สา สพพิ พลิกมมํ ปฏियाเทตวา “เอหิ สามี, คจฉาม -อิติ อาห.

---

“เตนหิ ภาเท ตว ญาตเก นิวตเตตวา มหคฆานิ วตถาภรณานิ คเหตุวา อตตานํ อลงกรโหหิ,  
หสนตา กิงนตา สุขํ คมิสสาม -อิติ.

---

สา ตถา อกาสิ.

---

อล นํ โส ปพพตปาหํ คตกาเล อาห

“ภาเท อิตโต ปรี อุโฆ ขนา คมิสสาม, เสสชนํ ยานเกน สหธิ นิวตเตตวา พลิกมมภาชนํ สยํ อุกุชิตวา คณหาหิ -อิติ.

---

สา ตถา อกาสิ.

---

โจโร ตํ คเหตุวา โจรปปาตปพพตํ อภिरุหิ.

---

ตสส หิ เอเกน ปสเสน มนุสสา อภिरุหนติ.

---

เอกํ ปสสํ ฉินนตถุํ ปพพตมตถเก ฐิตา เตน ปสเสน โจเร ปาเตนติ,  
เต ขณชาขณหํ หุตวา ภูมियํ ปตนติ, ตสมา “โจรปปาโต -อิติ วุจจติ.

---

สา ตสส ปพพตสส มตถเก ฐิตวา “พลิกมมเนเต สามี กรโหหิ -อิติ อาห.

---

โส ตุณหิ อโหสิ.

---

ปนุ ตาย “กสมา สามี ตุณหิโหสิ -อิติ วุตเต, ตํ อาห “น มยหํ พลิกมเมเน อตโถ, วญเจตวา ปน ตํ อาทาย อาคโตมหิ -อิติ.

---

“ก็การณา สามิ -อิติ.

“ตํ มาเรตฺวา ตว อารณานิ คเหตุวา ปลายนตถาย -อิติ.

สา มรณภยตชชิตา อาห “สามิ อหฺยจ อารณานิ จ เม ตว สนตกาเนว, กสฺมา เอวํ วเทสิ -อิติ.

โส “มา เอวํ กโรหิ -อิติ ปุณฺปุณฺ ฺยาจียมาโนปิ “มาเรมิเอว -อิติ อาห.

“เอวํ สนเต, กิณฑเต มม มรณน, อิมานิ อารณานิ คเหตุวา มยํ ชีวิตํ เทหิ,

อิโต ปุณฺญาย มํ ‘มตาดิ ธาเรหิ, ทาสี วา เต หุตฺวา หตถกมฺมํ กริสฺสามิ -อิติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“อิเม สุวณฺณเกยฺวรา

สพฺเพ เวฬุริยามยา

สพฺพยจ คณฺห ภาทฺนเต

มํ ทาสีญจ สวายา -อิติ.<sup>๑</sup>

ตํ สุตฺวา โจโร “เอวํ กเต, ตวํ คนฺตฺวา<sup>๒</sup> มาตาปิตุณฺ อัจจิกฺขิสฺสสิ, มาเรสฺสามิเยว, ตวํ “มา พาทฺหํ ปริเทเว -อิติ วตฺวา  
อิมํ คาถมาห

มา พาทฺหํ ปริเทเวสิ

ชิปปิ พนฺธาหิ ภาณฺชกํ

น ตฺยํ ชีวิตํ อตฺถิ

สพฺพํ คณฺหามิ ภาณฺชกํ -อิติ.

### [ธิดาเศรษฐีผลักโจรตกเขาตาย]

สา จินฺตสิ “อโห อิหํ กมฺมํ ภาริยํ, ปณฺญา นาม น ปจิตฺวา ขาทนตถาย กตา, อถ โข วิจารณตถาย กตา,  
ชานิสฺสามิสฺส กตตพฺพํ -อิติ.

อถ นํ सा อาห “สามิ ยทา ตวํ ‘โจโรติ คเหตุวา นียสิ, ตทา อหํ มาตาปิตุณฺ อัจจิกฺขี,  
เต สหสฺสํ วิสสชเชตฺวา ตํ อานาเปตฺวา เคเห กรีสฺสุ, ตโต ปุณฺญาย อหํ ตฺยํ อุกฺการิกา,  
อชฺช เม สุทฺธิญฺจํ กตฺวา อตฺตานํ วณฺทิตุํ เทหิ -อิติ.

โส “สาธฺว ภาทฺเท, สุทฺธิญฺจํ กตฺวา วณฺทาหิ -อิติ วตฺวา ปพฺพตฺนเต อฏฺฐาสี.

อถ นํ सा ติกฺขตฺตุํ ปทกฺขิณฺมํ กตฺวา จตฺตฺสฺส ฐานเส วณฺทิตฺวา

“สามิ อิหํ เม ปจฺฉิมทสฺสนํ, อิทานิ ตฺยํ วา มม ทสฺสนํ, มยํ วา ตว ทสฺสนํ นตฺถิ -อิติ

ปุโรโต จ ปจฺฉโต จ อาลิจฺจิตฺวา ปมตฺตํ หุตฺวา ปพฺพตฺนเต ฐิตํ ปิณฺฑุสิปฺสเส ฐตฺวา

เอเกน หตฺเถน ขนฺธเค คเหตุวา เอเกน ปิณฺฑุสิปฺสเจจาย คเหตุวา ปพฺพตฺปปาเต ชิปี.

โส ปพฺพตฺกฺจฺฉิยํ ปฏฺิหโต ขณฺชาขณฺชํ หุตฺวา ภูมियํ ปติ.

๑ ม. อิหํ สุวณฺณเกยฺวริ มุตฺตา เวฬุริยา พหุ

สพฺพํ หรฺสสุ ภาทฺนเต มํ จ ทาสีติ สวายา -อิติ.

๒ ย. เอวํ กเถตฺวา คนฺตฺวา.

### [หญิงผู้มีปัญญาที่เป็นบัณฑิตได้]

โจรสปาตมตถเก อชิตถา เทวตา เตสั ทวินนปี กิริยั ทิสวา ตสสา อิตถิยา สารุการั ทตวา อิมั คากมาห

“น โส สพเพสุ ฐาเนสสุ ปุริโส โหติ ปณชิโต  
อิตถิปี ปณชิตา โหติ ตตถ ตตถ วิภขณา -อิตติ.

สาปิ โจรึ ปาเต ชิปีตวา [จินเตสิ] “สจาทั เคหั คมิสสามิ, ‘สามิโก เต กหนติ ปุจฉิสสนติ,  
สจาทั เอวั ปุฐฐา, ‘มาริโต เมติ วกขามิ, ‘ทพพินิเต สหสสั ทตวา สามิกั อานาเปตวา อิทานิ นั มาเรสิตี มั มุขสตตีหิ วิชฉิสสนติ,  
‘อาภรณตถาย มั โส มาเรตุกาโม อโหสิตี วุตเตปิ, น สททหิสสนติ, อลั เม เคเหเน -อิตติ ตตถเอว อาภรณานิ ฉทเทตวา  
อธณญั ปวิสิตวา อนุปุพเพเน วิจรรนตี เอกั ปริพพาชกานั อสสมั ปตวา วนทิตวา  
“มยหั ภนเต ตุมหากั สนติเก ปพพชชั เทถ -อิตติ อาห.

อถ นั ปพพาเชสุ.

### [ธิดาเศรษฐีบุวชเป็นปริพาชก]

สา ปพพชิตวาว ปุจฉิ “ภนเต ตุมหากั ปพพชชาย ก็ อุตตมึ -อิตติ.

“ภทเท ทสสุ วา กสิเนสสุ ปริกมมึ กตวา ฆานนั นิพพตเตตพพั วาทสสสั วา อุกคณทิตพพั,  
อัย อมหากั ปพพชชาย อุตตมตถโถ -อิตติ.

“ฆานนตาว นิพพตเตตตุ อหั น สกขิสสามิ, วาทสสสั ปน อุกคณทิสสามิ อยยา -อิตติ.

อถ นั เต วาทสสสั อุกคณหาเปตวา

“อุกคณทิต เต สิปปิ, อิทานิ ตวั ชมพพิที่ปตเล วิจริตวา อตตนา สทธี ปณห์ กเถตุ สมตถั โอลเกหิ -อิตติ

ตสสา ทตถ ชมพพสาชั ทตวา อัยโยเชสุ “คจฉ ภทเท, สเจ โกจิ คิหิภูโต ตยา สทธี ปณห์ กเถตุ สกโกติ, ตสเสว ปาทปริจาริกา ภว;  
สเจ ปพพชิตโถ สกโกติ, ตสส สนติเก ปพพชชหิ -อิตติ.

สา นามเนน ชมพพปริพพาชิกา นาม ทตวา ตโต นิขมิตวา ทิฏฐทิฏฐู ปณห์ ปุจฉนตี วิจรรตี.

ตาย สทธี กเถตุ สมตถโถ นาม นาโหสิ.

“อิตโต ชมพพปริพพาชิกา อากจฉติ -อิตติ สุตวาว มนุสสา ปลายนตี.

สา คามั วา นิคมั วา ภิกขาย ปวิสนตี คามทวारे วาลิการาสี กตวา ตตถ ชมพพสาชั ฐเปตวา

“มยา สทธี กเถตุ สมตถโถ ชมพพสาชั มททตุ -อิตติ วตวา คามั ปาวิสี.

ตั ฐานั โกจิ อุปสงกมิตุ สมตถโถ นาม นาโหสิ.

สาปิ, มิลาตาย ชมพพสาชาย, อณญั สาชั คณหาตี.

อิมินา นีหารเนน วิจรรนตี สาวตลี ปตวา คามทวारे สาชั ฐเปตวา วุตตนเยเนว วตวา ภิกขาย ปาวิสี.

สมพหุลา ทารกา สาขํ ปริวารเตวา อภฺรฺสู.

---

[ธิดาเศรษฐีมีชื่อว่ากุณฑลเกสีเถรี]

ตทา สาริปุตตตเถโร ปิณฑาย จริตวา กตมตตกิจโจ นครา นิग्ฆมนฺโต เต ทารเก สาขํ ปริวารเตวา ฐิตะ ทิสฺวา  
“กั อิทํ -อิติ ปุจฺฉิ.

---

ทารกา เถรสฺส ตํ ปวตฺตี อากิจฺชีสุ.

---

“เตนหิ ทารกา อิมํ สาขํ มทฺทล -อิติ.

---

“ภายาม ภนฺเต -อิติ.

---

“อหํ ปญฺหํ กเถสฺสามิ, มทฺทล ตุมฺहे -อิติ.

---

เต เถรสฺส วจเนน ชาตฺตฺสสาหา ตถา กตฺวา นหนฺตา รชํ อุกฺขิปีสุ.

---

ปริพฺพาชิกา อาคนฺตฺวา เต ปริภาสิตฺวา “ตุมฺเหหิ สหฺธิ มม ปญฺเหน กิจฺจํ นตฺถิ, กสฺมา เม สาขํ มทฺทิตถ -อิติ อาห.

---

“อฺยเยนมห มทฺทาปิตา -อิติ อาหฺสู.

---

“ภนฺเต ตุมฺเหหิ เม สาขา มทฺทาปิตา -อิติ.

---

“อาม ภคินี -อิติ.

---

“เตนหิ มยา สหฺธิ ปญฺหํ กเถล -อิติ.

---

“สาธฺ กเถสฺสามิ -อิติ.

---

สา วทฺตฺมานกจฺฉายาย ปญฺหํ ปุจฺฉิตฺุ เถรสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิ.

---

สกลนฺครํ สงฺขุภิ “ทฺวินฺนํ ปญฺชิตานํ กถํ โสสฺสาม -อิติ.

---

นาคฺรา ตาย สหฺธิเยว คนฺตฺวา เถโร วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีสุ.

---

ปริพฺพาชิกา เถโร อาห “ภนฺเต ปุจฺฉามิ เต ปญฺหํ -อิติ.

---

“ปุจฺฉ ภคินี -อิติ.

---

สา วาทสฺสสํ ปุจฺฉิ.

---

ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ เถโร วิสฺสขฺเขสิ.

---

อถ นํ เถโร อาห เอตฺตกา เอว เต ปญฺหา, อญฺญेषิ อตฺถิ -อิติ.

---

“เอตฺตกา เอว ภนฺเต -อิติ.

---

“ตยา พหู พลหา ปุณฺฐา, มยปี เอกํ ปุจฺฉาม, วิสฺสขุเชสฺสสิ โน -อิติ.

---

“ขานมานา วิสฺสขุเชสฺสสามิ<sup>๑</sup>, ปุจฺฉถ ฆนฺเต -อิติ.

---

เถโร “เอกํ นาม ก็ -อิติ พลหํ ปุจฺฉิ.

---

สา “เอวเมส วิสฺสขุชิตฺตพฺโพ -อิติ อขานนฺตี “ก็ นามเต ฆนฺเต -อิติ ปุจฺฉิ.

---

“พุทฺธมนฺโต<sup>๒</sup> นาม ภคินี -อิติ.

---

“มยหิปี ตํ เทถ ฆนฺเต -อิติ.

---

“สเจ มาทิสสา ภวิสฺสสิ, ทสฺสามิ -อิติ.

---

“เตนหิ มํ ปพฺพาเชถ -อิติ.

---

เถโร ภิกฺขุณิณํ อัจฉิตฺวา ปพฺพาเปสิ.

---

สา ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมปทา กุณฑลเกสีเถรี นาม หุตฺวา กติปาหเสว สห ปฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

---

### [ชนะกิเลสประเสริฐ]

ภิกฺขุ ธรรมสภายํ กถํ สมนฺตฺวาเปสุํ “กุณฑลเกสีเถรียา ธรรมสฺสวณํ พหุํ นตฺถิ, ปพฺพชิตฺกัจจวมสฺสา มตฺถกํ ปตฺตํ,  
เอเกน กิร โจเรน สหฺธิ มหาสงฺคามํ กตฺวา ชินิตฺวา อาคตา -อิติ.

---

สตถา อากนฺตฺวา “กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนา -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตฺเต,  
“ภิกฺขเว เมยา เทสิตฺถมมํ ‘อูปปํ วา พหุํ วาติ มา มินาถ, อนตฺถกํ ปหํ สตฺปิ เสยโย น โหติ, ธรรมปหํ ปน เอกมปี เสยโย,  
อวเสสโจเร ชินนฺตสฺส จ ชโย นาม น โหติ, อชฺมตฺติเก กิลฺลโจเร ชินนฺตสฺสเว ปน ชโย นาม โหติ -อิติ วุตฺวา  
อนุสนฺธิ ฆณฺฑิตฺวา ธรรมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

---

“โย จ คาคา สตํ ภาเส	อนตฺถปทสฺสยิตฺตา
เอกํ ธรรมปหํ เสยโย	ยํ สุตฺวา อุปสมมตี.
โย สหฺสฺสํ สหฺสฺเสน	สงฺคามे มานุเส ชิน
เอถจฺจ เขยยมตฺตานํ	ส เว สงฺคามชุตฺตโม -อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตฺถ คาคา สตํ -อิติ โย จ ปุคฺคโล สตปฺริจฺเจทา พหุ คาคา ภาเสยฺย -อิติ อตฺถโถ.

---

อนตฺถปทสฺสยิตฺตา -อิติ อากาสวณฺณนาทิวเสน อนตฺถเกหิ ปเทหิ สยฺยิตฺตา.

---

ธรรมปหํ -อิติ อตฺถสาธกํ ขนฺธาธิปฺปฏิสฺยุตฺตํ.

---

๑ ส. ย. ขานมานา วิสฺสขุเชสฺสสามิ -อิติ. นตฺถิ.

๒ ส. ย. พุทฺธพลฺโห. ม. พุทฺธพลฺโห.

“จตุตถาริมาณี ปริพพาชกา ธรรมปทานิ, กตมานิ จตุตถาริ,  
อนภิชฌา ปริพพาชกา ธรรมปทํ, อพฺยาปาโท ปริพพาชกา ธรรมปทํ, สมนฺมาสติ ปริพพาชกา ธรรมปทํ,  
สมมนฺมาสิ ปริพพาชกา ธรรมปทํ -อิติ\* เอวํ วุตฺเตสุ จตุสุ ธรรมปเทศุ เอกมปิ ธรรมปทํ เสยโย.

---

**โย สหสฺสํ สหสฺเสน** -อิติ โย เอโก สงคามโยโซ สหสฺเสน कुณित् सหस्रं मनुसु ऐकस्मिं सङ्गामे चिनेय्य तस मनुसुसत्सहस्रानि  
चिन्तिवा चयं आहरेय्यं अयं पि सङ्गामचिन्तं उदुत्तमो नाम न षोढि.

---

**เอกถจ เขยฺยมตฺตานํ** -อิติ โย ปน रत्तिगुणानतिवागुणानेसु अचमत्तिकगमगुणानं समसनोत्  
उत्तनो लोकातिगुणिलेखेन उदुत्तनं चिनेय्य.

---

**ส เว สงคามชुत्तโม** -อิติ सो सङ्गामचिन्तं उदुत्तमो पवโร सङ्गामसिसโยโซ -อิติ.

---

เทसनาวसाने พหู โสตาปตติผลาทีนินิ ปापुณีสु -อิติ.

---

กุณฑลเกสีเถรีวตถุ.

---



## ๔. อนตลปฺจฉกพฺราหฺมณวตฺถุ.

“อตฺตา หเว -อิตฺติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เซตฺวาเน วิหฺรณฺโต อนตลปฺจฉกพฺราหฺมณํ อารพฺภ กเถสิ.

[ความฉิบหายย่อมมีแก่ผู้เสพรกรรม ๖ อย่าง]

โส กิร พฺราหฺมโณ “กึ นฺ โข สมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺถเมว ชานาติ, อุททาหุ อนตฺถมฺปิ, ปุจฺฉิสฺสามิ นํ -อิตฺติ สตฺถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ  
“ภนฺเต ตุมฺเห อตฺถเมว ชานาถ มณฺเญ, โน อนตฺถํ -อิตฺติ.

“อตฺถญฺจาหํ พฺราหฺมณ ชานามิ อนตฺถญฺจ -อิตฺติ.

“เตนฺหิ เม อนตฺถํ กเถถ -อิตฺติ.

อถสฺส สตฺถา อิมํ คาถมาห

“อุสฺสุรเสยฺยํ อาลสฺยํ	จณฺชิกกํ ทิมฺโสตฺตยํ”
เอกสฺสพฺธานคฺคณํ	ปรทารูปเสวณํ
เอตํ พฺราหฺมณ เสวสฺสุ	อนตฺถํ เต ภวิสฺสติ -อิตฺติ.

ตํ สุตฺวา พฺราหฺมโณ สาธุการฺมทาสี “สาธุ สาธุ คณาจฺริย คณเชฏฺฐก, ตุมฺเหว อตฺถญฺจ ชานาถ อนตฺถญฺจ -อิตฺติ.

“เอวํ พฺราหฺมณ, อตฺถานตฺถชานนโก นาม มยา สทิสฺส นตฺถิ -อิตฺติ.

อถสฺส สตฺถา อชฺฌมาสฺยํ อฺปฺธาเรตฺวา “พฺราหฺมณ เกน กมฺเมเน ชิวฺสิ -อิตฺติ ปุจฺฉิ.

“ชุตกมฺเมเน โภ โคตฺม -อิตฺติ.

“กึ ปน เต ชโย โหติ ปฺราชโยติ.

[ขณะตนเป็นการประเสริฐ]

“ชโยปิ ปฺราชโยปิ -อิตฺติ วุตฺเต, “พฺราหฺมณ อปฺปมตฺตโก เอส ปรี ชินฺนตฺสส ชโย นาม น เสยโย,

โย ปน กิเลสฺชเยน อตฺตานํ ชินาติ, ตสฺส ชโย เสยโย, น ทิ ตํ ชยํ โภจิจิ ปฺราชยํ กาคุํ สกฺโกติ -อิตฺติ วตฺวา

อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาถา อภาสิ

“อตฺตา หเว ชิตํ เสยโย	ยา จายํ อิตฺธา ปชา
อตฺตทนตฺสส โปสฺสส	นิจฺจํ สณฺญตฺจาริโน
เนว เทโว น คณฺธพฺโพ	น มาโร สห พฺรหฺมฺนา
ชิตํ อปฺชิตํ กยิรา	ตถารูปสฺส ชนฺตฺโน -อิตฺติ.

[แก้อรธ]

ตตถ หเว -อิตี นิปาโต.

---

ชิต์ -อิตี ลิงควิปလာโส. อตตโน กิเลสชเยน อตตทา ชิต์ เสยโย -อิตี อตโถ.

---

ยา จาย์ อิตรา ปชา -อิตี ยา ปนาย์ อวเสสา ปชา ชูเตน วา ธนหระณน วา สงคาเม พลาภิกเวณ วา ชิตา ภเวยย,  
ตัม ชินนเตน ยัม ชิตัม, น ตัม เสยโย -อิตี อตโถ.

---

กสฺมา ปน ตเทว ชิต์ เสยโย, อิทัม เสยโย -อิตี

---

ยสฺมา อตตทนต์สส ฯเปฯ ตถารูปสส ชนตฺโน -อิตี.

---

อิทัม วุตติ โหติ “ยสฺมา ทิ ยวายัม นิกกิเลสตาย อตตทนต์โต โปโส ตสฺส อนงฺคณสฺส” กายาทิหิ นิจจัม สญฺญตจาริโน,  
เอวรูปสส อิมหิ กายสญฺญมาทิหิ สญฺญตสฺส ชนตฺโน เทโว วา คนฺธพโป วา มารโ วา ปน พรหมฺนา สห อญฺญุหิตฺวา  
‘อหฺมสฺส ชิต์ อปชิต์ กริสฺสามิ, มคฺคภาวนาย ปหิเน กิเลส ปุน อูปปาเทสสามิติ ฆญฺเณโตปิ  
ยถา ธนาทิหิ ปราชิตโต ปกฺขนตโร หุตฺวา อิตเรณ ชิต์ ปุน ชินนโต อปชิต์ กเรยย เอวํ อปชิต์ กาทุมฺ เณว สกุกฺเณย -อิตี.

---

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณฺสี -อิตี.

---

อนตถปุจฉกพราหมณวตถุ.

---

## ๕. สารีปุตตตเถรสูตร มาตุลพราหมณวตฺถุ.

“มาเส มาเส -อิติ อิมิ ฌมมเทสนัน สตุถา เวหุเวเน วิหรรนโต สารีปุตตตเถรสูตร มาตุลพราหมณ อารพภ กเถสิ.

[พระเถระพาลุงไปเฝ้าพระศาสดา]

เถโร กิร ตสส สนติกั คนตฺวา อาห “กินฺนุ โข พราหมณ กิณฺจิวเว กุสลั กโรสิ -อิติ.

“กโรมิ ฆนเต -อิติ.

“กั กโรสิ -อิติ.

“มาเส มาเส สหสสปริจจาเคน ทานัน ทมมิ -อิติ.

“กสส เทสิ -อิติ.

“นิกคณฺฐานัน ฆนเต -อิติ.

“กั ปตถยฺนโต -อิติ.

“พฺรหฺมโลกั ฆนเต -อิติ.

“กั ปน พฺรหฺมโลกสฺส อัย มคฺโค -อิติ.

“อาม ฆนเต -อิติ.

“โก เอวมาย -อิติ.

“อาจริเยหิ เม กลิตฺ ฆนเต -อิติ.

“เนว ตฺว พฺรหฺมโลกสฺส มคฺคั ชานาสิ, นปี เต อาจริยา, สตุถา เอว เอโก ชานาติ,

เอหิ พฺรหฺมณ, พฺรหฺมโลกสฺส เต มคฺคั กถาเปสฺสามิ -อิติ ตั อายสฺส สตุถุ สนติกั เนตฺวา

“ฆนเต อัย พฺรหฺมณเณ เอวมาย -อิติ ตั ปวตฺตี อาโรเจตฺวา “สาธู วตฺสส พฺรหฺมโลกมคฺคั กเถ -อิติ อาห.

[พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตุถา “เอว กิร พฺรหฺมณ -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม โภ โคตม -อิติ วุตฺเต,

“พฺรหฺมณ ตยา เอว ทพฺมานเนน วสฺสสตฺ ติณฺนทานโตปิ มุหุตฺตมตฺตํ ปสนฺนจิตฺเตน มยหิ สาวกสฺส โอโลกนั วา

กฏฺฏจฺจุภิกฺขามตฺตทานัน วา มหปฺพลตฺร -อิติ วตฺวา อนุสนฺนึ ฆณฺเฏตฺวา ฌมฺมึ เทเสนโต อิมิ คากฺขมาห

“มาเส มาเส สหสฺเสน

โย ยเชถ สตํ สมั

เอกถจ ภาวิตฺตทานัน

มุหุตฺตมปี ปุชเย

สาเยว ปุชฺณา เสยโย

ยถเจ วสฺสสตฺ หุตฺ -อิติ.

[แก้้อรรถ]

ตตถ สหสเสน -อิตติ สหสสปริจจาเคน.

---

โย ยเขต สต้ สม่ -อิตติ โย วสสสต้ มาเส มาเส สหสสต้ ปริจจนโต โลกียมหาชนสส ทานํ ทเทย.

---

เอกญจ ภาวิตตตานํ -อิตติ โย จ เอกํ คุณวเสน วฑฒิตตอตตานํ เหมฐิมโกฎฐียา โสตาปนนํ อูปริมโกฎฐียา ชีณาสวํ ฆรทวาเร สมปตตี  
กฏจญุภิกขาทานวเสน วา ยานมตตาทารทานวเสน วา ฐลสาฎกทานมตเตน วา ปุเชยย ยํ อิตเรน วสสสต้ หุตํ,  
ตโต สาเยว ปุชนา เสยโย เสฐฐา อุตตมา -อิตติ อตโต.

---

เทสนาวसाने โส พราหมโณ โสตาปตตีผลํ ปตโต.

---

อณญेषิ พหู โสตาปตตีผลาทินิ ปาปุณีสู -อิตติ.

---

สารีปุตตตเถรสูส มาตุลพราหมณวตถุ.

---

## ๖. สารีปุตตตเถรสูตร ภาคิเนยยพราหมณวตถุ.

“โย จ วสสสत्ตัง ชนตฺ -อิติ อิมํ ฆมมเทสนํ สตถา เวฬุวน เวฬุวนโต สารีปุตตตเถรสูตร ภาคิเนยย อารพภ กเถสิ.

### [พระเถระพาหลานไปเฝ้าพระศาสดา]

ตปี ทิ เถโร อุปสงกมิตวา อาห “กั พราหมณ กุสลํ กโรสิ -อิติ.

“อาม ภนเต -อิติ.

“กั กโรสิ -อิติ.

“มาเส มาเส เอกํ ปสุํ วธิตวา อคฺคิ ปริจรามิ -อิติ.

“กิมตถํ เหวํ กโรสิ -อิติ.

“พรมฺโกลมคฺคํ กิเรโส -อิติ.

“เกเนวํ กถิตํ -อิติ.

“อาจริเยหิ เม ภนเต -อิติ.

“เนว ตวํ พรมฺโกลมคฺคํ ชานาสิ, นปี เต อาจริยา, เอหิ, สตถุ สนฺติกํ คมิสฺสาม -อิติ ตํ สตถุ สนฺติกํ เนตวา  
ตํ ปวตฺตี อาโรเจตวา “อิมสฺส ภนเต พรมฺโกลมคฺคํ กเถถ -อิติ อาห.

### [พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตถา “เอวํ กิร -อิติ ปุจฺฉิตวา, “เอวํ โภ โคตม -อิติ วุตเต,

“พราหมณ วสสสत्ตปี เหวํ อคฺคิ ปริจรณตสฺส ตว อคฺคิปาริจริยา มม สาวกสฺส ฆณฺมตฺตํ ปุชฺสี น ปาปุณฺนาติ -อิติ วตวา  
อนุสนฺธิ ฆณฺฺตวา ฆมฺมํ เทเสณโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสสสत्ตัง ชนตฺ

อคฺคิ ปริจเร วเน

เอกญจ ภาวิตตตานํ

มุหุตตมปี ปุชเย

สาเยว ปุชฺณา เสยโย

ยญเจ วสสสत्ตํ หุตํ -อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ ชนตฺ -อิติ สตฺธาวิจฺจนเมตํ.

อคฺคิ ปริจเร วเน -อิติ นิปฺปปลยจภาวปฺตถนาย วนํ ปวิสิตวาปี ตตถ อคฺคิ ปริจเรย.

เสสํ ปุริมสทิสเมว -อิติ.

เทสนาวสาเน พราหมโณ โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ.

อณญะปี พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณีส -อิติ.

---

สารีปุตตตเถรสูตร ภาคิเนยยพราหมณตถุ.

---

## ๗. สารีปุตตตเถรสุสสหายพราหมณวตถุ.

“ยงกิลจิจิ ยัญญญจ -อติ อิมั ฆมมเทสนั สตถา เวพฺวาเน วิหรนฺโต สารีปุตตตเถรสุส สหายพราหมณั อารพภ กเถสิ.

### [พระเถระพาสหายไปเฝ้าพระศาสดา]

ตมปิ หิ เถโร อุปสงกมิตฺวา “กั พราหมณ กิลจิจิ กุสลั กโรสิ -อติ ปุจฺฉิ.

“อาม ภนฺเต -อติ.

“กั กโรสิ -อติ.

“ยัญญญาคั ยชามิ -อติ.

ตทา กิร ตั ยาคั มหาปริจฺจาเคน ยชนฺติ.

อิโต ปรั เถโร ปุริมฺนเยเนว ปุจฺฉิตฺวา ตั สตถุ สนฺติกั เนตฺวา ตั ปวตฺตี อโรเจตฺวา

“อิมสฺส ภนฺเต พรหมโลกมคฺคั กเถถ -อติ อาห.

### [พระศาสดาทรงแสดงธรรมโปรดพราหมณ์]

สตถา “พราหมณ เอว กิร -อติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม -อติ วุตฺเต, “พราหมณ ตยา สัวจฺฉริ ยัญญญาคั ยชนฺเตน โลกียมหาชนสฺส ทินฺนทานั ปสนฺเนน จิตฺเตน มม สาวกานั วนฺทนฺตานั อุปฺปนฺนกุสลเจตฺนายน จตุพฺภาคมตฺตปิ น อคฺขติ -อติ วตฺวา  
อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ฆมฺมึ เทเสนฺโต อิมั คากมาห

“ยงกิลจิจิ ยัญญญจ หุตฺถจ โลก  
สัวจฺฉริ ยเชถ ปุญฺญเปกฺโข  
สพฺพมปิ ตั น จตุพฺภาคเมติ  
อภิวาทนา อุชฺชุตฺเตสุ เสยโย -อติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ ยงกิลจิจิ -อติ อนวเสสปริยาทานวจนเมตฺ.

ยัญญุ -อติ เยภุเยเนน มงฺคลกิริยาทิวเสน ทินฺนทานั.

หุตฺ -อติ อภิสงฺขริตฺวา กตฺ ปาหฺนฺทานญฺเจว กมฺมผลั สทฺทหิตฺวา กตฺทานญฺจ.

สัวจฺฉริ ยเชถ -อติ เอกสัวจฺฉริ นินฺนตฺรเมว วุตฺตปฺปการั ทานั สกฺลจกฺกวาเพปิ โลกียมหาชนสฺส ทเทยฺ.

ปุญฺญเปกฺโข -อติ ปุญฺญั อิจฺฉนฺโต.

อุชฺชุตฺเตสุ -อติ เภญฺจิมโกภฺเวยา โสตาปนฺเนสุ อุปฺริมโกภฺเวยา ชีณาสเวสุ.

อิทํ วุตตํ โหติ

“เอวรูเปน<sup>๑</sup> ปสนนเนน จิตเตน สรีริ โอนาเมตวา วนทตสส กุสลเจตนาย ยํ ผลํ ตโต จตุตถภาคปิ สพพํ ตํ ทานํ น อคฺขติ,  
ตสฺมา อุชฺชुकเตสุ อภิวาทนเมว เสยโย -อิติ.

---

เทสนาวसाने พราหมโณ โสตาปตติผลํ ปตโต.

---

อณฺเญปิ พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปุณฺสีสุ -อิติ.

---

สารีปุตตตเถรสูส สหายพราหมณวตถุ.

---



## ๘. आयुवत्तनकुमारवत्तु.

“अगुवत्तनसुलसु -अतु अतु ञतुततुतु सुतुतु ततुतुतुतु नतुसुतु अरुतुतुतुतुतु वतुतुतु ततुतुतुतु अरुतुतु अरुतुतु.

### [तुरहुतुतु ॢ सुतुतुतुतु]

तुतुतुतुतुतुतु नतु ततु तुरहुतुतु तुतुतुतुतुतु तुतुतुतुतु अतुतुतुतुतुतु वसुतुतु तुतुतुतुतु अरुतुतु.

तुतु अतु “तुतुतु तु नतुतुतुतु, वतुतुतुतुतु -अतु अतुतुतुतु अतुतुतु अतु तुतुतुतुतु तुरतु वतुतुतुतुतु  
कुसुतुतु अतु अतुतुतुतुतु अ सुतुतु अरुतुतु अतुतुतु अतुतुतु सुतुतुतुतु.

अतुतु अरुतु तुरतु वतुतु.

अतुतु तुतुतु सुतुतुतु तुतुतु अतुतु तुतुतु तुतुतु तुतुतु तुतुतु तुतुतु.

सु तुतु अतुतुतुतु सुतुतु तुतुतुतुतु अतुतु सुतुतुतुतु तुतुतुतुतु अतुतु.

अतुतु तुतुतु अतुतु अतुतु तुतुतु सुतुतु अतु वतुतु.

अतुतुतु तुतुतु तुतु अतुतु तुतुतु वतुतु.

सु “तुतुतुतु तुतु -अतु अतु.

तुतुतु तुतु वतुतुतुतु, तुतुतु अतुतु.

### [तुरहुतुतुतुतुतुतुतुतुतुतुतुतु]

अतु नु “अतुतु तुतु अतुतु अतुतु वतुतुतु”, “तुतुतुतु तुतुतु अतुतु “अतुतु वतुतुतुतु अतुतु न वतुतु -अतु अतु.

“अतुतु अतु अतुतुतु अतुतु तुरहुतुतु -अतु.

“अतुतुतु अतुतुतु अतुतु -अतु.

“अतुतुतु तुरहुतुतु -अतु.

“तुतुतुतुतुतु अतुतु अतुतु -अतु.

“नतु तुतुतुतुतुतु अतुतु -अतु.

“अतु तुतु अतुतुतु अतुतु -अतु.

“अतुतु अतुतु, अतुतु अतुतुतु अतुतु तुतुतु -अतु.

“अतुतु अतुतुतु अतुतुतुतु अतुतु -अतु.

“สเจ เต ปุตตสีเนโห อตถิ, ตปปริหานี อจินตยิตวา ตสส สนตีกं คนตวา ปุจฉาหิ -อติ.

---

### [พราหมณ์ไปเฝ้าพระศาสดา]

โส สตถุ สนตีกं คนตวา สยं ตาว วนทิ.

---

สตถา “ทีชชาโยโก โหหิ -อติ อาห.

---

ปชาปติยา วนทนกาเลปี ตสสา ตเถว วตวา ปุตตสส วนทาปนกาเล ตถุนหิ อโหสิ.

---

โส ปริมนเยเนว สตถารํ ปุจฉิ.

---

สตถาปิสุส ตเถว พยาภาสิ.

---

โส กิร พราหมโณ สัพพญญตญาณ<sup>๑</sup> อปปฏิวิชฌิตวา อตตโน มนตํ สัพพญญตญาณเณน สंसเนหสิ, ปฏิพาหนุपायํ ปน น ชานาติ.

---

### [พระศาสดาตรัสบอกอุบายเครื่องป้องกัน]

พราหมโณ สตถารํ ปุจฉิ “อตถิ ปน ฆนเต ปฏิพาหนุपाโย -อติ.

---

“ภเวยย พราหมณ -อติ.

---

“กั ภเวยย -อติ.

---

“สเจ ตวํ อตตโน เคหทวารे มณฑปํ กตวา ตสส มชเณ ปฐกํ กาทเรตวา ตं ปริกขิปนโต อญฺฐว วา โสฬส วา อาสนานิ ปญญาเปตวา เตสุ มม สาวเก นิสีทาเปตวา สตตาทํ นิรันตริ ปริตตํ กาทเรตํ สกุกุณเยยาสี, เอวมสส อนนตราโย วินสเสยย -อติ.

---

“โภ โคตม มया มณฑปาทีนึ สกกา กาทุ, ตุมหากํ ปน สาวเก กถํ ลจฉามิ -อติ.

---

“ตยา เอตตเก กเต, อหํ มม สาวเก ปหิณิสสามิ -อติ.

---

“สาธุ โภ โคตม -อติ โส อตตโน เคหทวารे สัพพนตํ กิจจํ นิฏฐาเปตวา สตถุ สนตีกं อคมาสิ.

---

### [พวกภิกษุไปสวดพระปริตร]

สตถา ภิกขุ ปหิณิ.

---

เต คนตวา ตตถ นิสีทิสฺสุ.

---

ทารกมปิ ปฐุกาย นิปชชาเปสุ.

---

ภิกขุ สตต รตตินทิวา<sup>๒</sup> นิรันตริ ปริตตํ ภาณิสฺสุ.

---

---

๑ สัพพญญตา เอว ญาณํ สัพพญญตญาณํ. อาการสส รสสตตํ. ญุสส ทวิตตํ นตถิ.

๒ ม. สตตรตตินทิว.

สตตเม ทิวเส สย สตถา อากจนิ.

---

ตสมิ คเต°, สพพจกกวาเพ เทวตา สนนิปตีสุ.

---

เอโก ปน อวรุทโก ยกโข ทวาทส สัจจธราณี เวสสวณิ อุกฤษฏหิตวา ตสส สนนิกา วรี ลภนโต

“อิโต สตตเม ทิวเส อิมิ ทารกั คณเหยยาสี -อิติ ลภิ, ตสมา โสปี อากนตวา อฏฐาสี.

---

สตถริ ปน ตถล คเต, มหเสกขาสู เทวตาสู สนนิปตีตาสู, อปเปสกุขา เทวตา ไอสกุกิตวา โอภาส อลภมานา

ทวาทส โยชนานิ ปฏิกกมัสสุ.

---

อวรุทโกปี ตเถว ปฏิกกนโต อฏฐาสี.

---

### [เด็กพันอันตรายกลับมีอายุยืน]

สตถาปี สพพรตตี ปริตตมกาสี.

---

สตตาเห วีติวตเต, อวรุทโก ทารกั น ลภิ.

---

อฏฐเม ปน ทิวเส, อรุणे อุกคตมตเตเยว, ทารกั อาเนตวา สตถาริ วนทาเปสุ.

---

สตถา “ทีชายุโก โหหิ -อิติ อาห.

---

“กิวจิริ ปน โภ โคตม ทารโก ฐสสตี -อิติ.

---

“วีสวสสตี พุราหมณ -อิติ.

---

อถสส “อายุวาทนกุมารโ -อิติ นามิ กรีสสุ.

---

โส วุฑฒิมนุวาย ปณจหิ อุปาสกสเทหิ ปริวุโต วิจิริ.

---

### [การกราบไหว้ท่านผู้มีคุณทำให้อายุยืน]

อถกทิวสสิ ภิกขุ ฆมมสภายิ ถถิ สมภูฐาเปสุ “ปสสธาวุโส, อายุวาทนกุมารเณ กิร สตตเม ทิวเส มริตพพิ อภวิสส,

โส อิทานิ [วีสวสสตถุฐายี หุตวา] ปณจหิ อุปาสกสเทหิ ปริวุโต วิจิริ, อตถิ มณเณ อิมสิ สตตานิ อายุวาทนการณิ -อิติ.

---

สตถา อากนตวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนา -อิติ ปุจจิตวา, “อิมาย นาม -อิติ วุตเต,

“ภิกขเว น เกวลิ อายุวาทนเมว, อิม ปน สตตา คุณวโนโต วนทนต์ จตุหิ การเณหิ วฑฒนติ, ปริสสยโต มุจจนติ,

ยวตายุกเมว ติฏฐนติ -อิติ วตวา อนุสนธิ ฆมุตวา ฆมมิ เทเสนโต อิมิ คากมาห

---

“อภิวาทนสิลิสส

นิจจ วุฑฒาปจายิน

จตตาริ ฆมมา วฑฒนติ

อายุ วณโณ สุขิ พล -อิติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อภิวาทนสี่ลิสฺส -อิติ วนฺทนสี่ลิสฺส อภินฺหํ วนฺทนภิจจํ ปสฺตสฺส -อิติ อตฺโถ.

---

วृทฺตมาปจายิโน -อิติ คิหิสฺส ตทหุปฺพพชิตे त्थरसामणेरेपि,  
पपपचित्सस वा पन पपपचय वा उपसम्पथाय वा वृत्तमतेर कुण्वृत्तमे  
อปजयमानसฺส अभिवातनेन वा निज्जं पुचनेत्तसฺस -อิति अत्तो.

---

जत्तारो रम्ममा -อิति आयुमहि वृत्तमाने, यत्तत्तं कालं तं वृत्तमति, इतिरेपि तत्तत्तं वृत्तमतियेव.

---

येन हि पण्णาส वससायु सवत्तनिकं कुसलं गत्तं, पण्णविसत्तवससाเลपिसस चिवित्तनตราयो उपपचयेय,  
โส अभिवातनसित्तय पण्णिपसम्मगति.

---

โส ยาวตายุग्गेव तिग्गुत्ति. वण्णาทโยपिसस आयुनाव सत्थि वृत्तमति.

---

อิโต อุตตริปิ ऐसेव नโย.

---

อนนตราयेन पवत्तसस पन आयुโน वृत्तमत्तं नाम नत्ति -อิति.

---

เทसनาวसाने आयुवृत्तनकुमारो पण्णहि อุปาสกस्तेहि सत्थि โสตาปत्तติผลे पत्तिग्गुत्ति.

---

อญญेปิ พหุ โสตาปत्तติผลาทินิ ปาปุณิสฺส -อิติ.

---

आयुवृत्तनकुमारवृत्त.

---

## ๙. สงกัจจสามเณรวตถุ.

“โย จ วสสสดี ชีเว -อิตติ อิมม เทสนัน สตถา เขตวเน วิหรนโต สงกัจจสามเณโร อารพภ กเถสิ.

### [กฤษบุตร ๓๐ คนออกบวช]

สาวตถิโย กิร ทีสมตตวา กฤษบุตรตา ฆมมกถ สุตวา สตถุ สาสเน อูโร ทตวา ปพพชชีสุ.

เต อุปสมปทาย ปญจวสสา หุตวา สตถารุ อุปสงกมิตวา “คนถธูโร วิปสสนาธูโร -อิตติ เทว ธูรานิ สุตวา  
มหลลกกালে ปพพชิตตตวา คนถธูเร อุตสาโท อกตวา วิปสสนาธูโร ปุเรตูกามา ยาว อรหตตวา กम्मมฐานัน กถาเปตวา  
“ภนเต เอกัง อรณญายตนัง คมิสสาม -อิตติ สตถารุ อาปุจฉีสุ.

สตถา “กตธมมฐานัน คมิสสธ -อิตติ ปุจฉิตวา, “อสุกั นาม -อิตติ วุตเต, “ตตถ เตสํ เอกัง วิฆาสาโท นิสสาย ภโย อุปปชชิสสตี,  
ตถจ ปน, สงกัจจสามเณเร คเต, วุปสมิสสตี. อถ เนสํ ปพพชิตกัจจัง ปาริปุรี คมิสสตี -อิตติ อญญาสิ.

### [ประวัติของสังกัจจสามเณร]

สงกัจจสามเณโร นาม สาริปุตตตเถรสส สามเณโร สตตวสสิโก ชาตียา.

ตสส กิร มาตา สาวตถิโย อพทกฤษสส ชีตา.

สา, ตสมี กฤษคเต, เอเกน พยาธินา ตังณญญว กาลมกาสิ.

ตสสา ฆาปิยมานาย, ฐเปตวา คพภมัสเส สสมัส ฆายี.

อถสสา คพภมัส จิตกา โอตาเรตวา ทวีสุ ตีสุ ฐาเนสุ สุเลหิ วิชมีสุ.

สุลโกฏี ทารกสส อกชโกฏี ปหริ.

เอว คพภมัส วิชฉิตวา องคารราสิมตี ชิปีตวา องคาเรเหว ปฏิจฉาเทตวา ปกภมีสุ.

คพภมัส ฆายี.

องคารมตถเก ปน สุวณณพิมพสทิสเส ทารโก ปทุมคพภนิปนโน วิย อโหสิ.

ปจฉิมภวิสตตสส ทิ สีนธูนา โอตถริยมานสสาปี อรหตตัง อุปตวา ชีวิตกชโย นาม นตถิ.

ปนทิวเส “จิตกั นิพพาเปสสาม -อิตติ อาคตา ตถานิปนัน ทารกั ทิสวา อจฉริยพภูตจิตตชาตา

“กถญหิ นาม, เอตตเกสุ ทารุสุ สกลสรีเร ฆาปิยมาน, ทารโก น ฆายี, กิณฺุ โข ภวิสสตี -อิตติ ทารกั อาทาย  
อนโตคามัง เนตวา<sup>๑</sup> เนมิตตเก ปุจฉีสุ.

เนมิตตกา “สเจ อัย ทารโก อकारं ओखमावसिस्सति, ยาว สत्ตมา गुลปวิภูणा ญาตกา ทुकคตา न णविससन्ति;  
สเจ पपफसिस्सति, पणजहि समणसतेहि प्रिवुटो विजसिस्सति -อิติ आहंसु.

---

ตสส สงกุนา อกขิกโกภिया गिन्नत्ता “สงกัจโจ -อิติ<sup>๑</sup> นามं กรीसु.

---

โส อปเรน สมเยน “สงกัจโจ -อิติ ปณญายี.

---

อถ นั ญาตกา “โหตุ, วุฑฒิตกาลे नं ओमहाकं ओयसस सारिपुत्तसस สन्ติเก पपพาเชสสาม -อิติ โปสยีสु.

---

โส สत्ตวสสิกกाले “त्व गुञ्जियं वसनกาลे มาता ते गालमกालि, तससा श्रीरे णापियमानेपि, त्वं न णायि -อิติ  
गुमारगानं गळं सुत्वा “ओहिं गिर ओवरुपा गया मुत्तो, गी मे खरेन, पपफसिस्सामी -อิติ ญาतगानं ओโรเจसि.

---

เต “สาञ्जु तात -อิติ सारिपुत्तदเถरसस สन्तिकं नेत्वा “गन्ते ओमिं पपพาเชถ -อิติ ओहंसु.

---

เถโร तजपणजगम्मगुणानं ทत्त्วา पपพาเชสิ.

---

โส ขุรคเคเยว สห ปุณิสสมภิทาहि ओरहतत्तं पापुณิ.

---

อัย สงกัจจสามเณโร นาม.

---

### [ทรงรับสั่งให้ภิกษุไปลาพระสารีบุตร]

สตุถา “เอตสมิ คเต, तं गयं वुपสมिस्सति, ओถ तेसं पपฟचितกัจจं पारिपुरी कमिस्सति -อิติ ญत्वा  
“ภิกขवे तुमहाकं खण्डुगातिकं सारिपुत्तं ओโลเกत्त्वा कज्जถ -อิติ आह.

---

เต “สาञ्जु -อิติ वत्त्वा थेरसस สन्तिकं คนत्त्वा, “กิมาวุโส -อิติ वुत्ते,  
“มयि สत्तु สन्ติเก गम्मगुणानं คहेत्त्वा ओरणญं प्रिवित्तुकामา ทत्त्वा आपुञ्जिमहा,  
อถ โน สตุถา ओวมาห ‘ตุमहाकं खण्डुगातिकं ओโลเกत्त्वा कज्जถाति, तेनमह ओठाकता -อิติ.

---

“สตุถारा ओमे ओกं การणं ทิสวา ओช ปहिता गविससन्ति, गिन्नु ओ ऐतं -อิติ ओवखุखेन्तो तमतถं ญत्वा आह  
“ओत्थि पन वो ओวुโส सामणेरो -อิติ.

---

“นत्थि ओวुโส -อิติ.

---

“สเจ นत्थि, ओमिं สงกัจจสามเณโร คहेत्त्वा कज्जถ -อิติ.

---

“ओळ ओวुโส, सामणेरो निसสาย โน ปลिโพโธ गविससति, गी ओरणญे वसनदानं सामणेरेन -อิติ.

---

“น ओวुโส ओमिं นिसสาย तुमहाकं ปลिपोโธ गविससति, ओपिञ्ज โช पन तुमहे निसสาย ओमสस ปลिपोโธ गविससति,  
สตุถापि तुमहे मम สन्तिकं ปहिन्नुतो तुमहेहि सत्थि सामणेรสस ปहिन्नुं पจ्जासीสนโต ปहिณิ, ओमिं คहेत्त्वा कज्जถ -อิติ.

---

### [ภิกษุ ๓๐ รูปไปทำสมณธรรม]

เต “สาธ - อิติ อธิวาเสตวา สามเณเรน สทธี เอกตตีสชชนา เถร์ อปโลเกตวา วิหารา นิกขมม จาริกัม จรณตา  
วีส์โยชนสทมตถเก เอกัม สหสสุกติกัม คามัม ปาปุณิสฺ.

มนุสสา เต ทิสวา ปสนนจิตตา สกุกจจัม ปริวิสิตวา “ภนเต กตถ คมิสสถ - อิติ ปุจฉิตวา, “ยถาผาสุกกุณฺณานัม อากุส - อิติ วุตเต,  
ปาทุมฺเณ นิปชชิตวา “มยัม ภนเต อยเยสุ อิมัม นิสสา ย อนโนโตวสสํ วสนเตสุ, ปณจ สีสานิ สมายาย อุกุโปสถกมมัม กริสสาม - อิติ ยาจิสฺ.  
เถรา อธิวาเสสุ.

อถ เนสํ มนุสสา รตติภูฏานทิวาภูฏานจกมณปณฺณสาลัม สวิทิตวา “อชช มยัม, เสว มยัม - อิติ อุกุสาหปตตวา อุกุภูฏานมกัม.

### [พวกภิกษุตั้งกติกากันอยู่จำพรรษา]

เถรา วสสุปนายิกาทิวเส กตีกวตตัม กรีสฺ “อากุส อมเหติ ธรรมานกพุทฺธสส สนตีกเก กมมภูฏานัม คหิตัม,  
น โข ปน สกกา อณฺญตร ปฏิปตติสมปทาย พุทฺเธ อาราเธตุํ, อมหากถจ อปายทวารานิ วิวฏาเนว,  
ตสฺมา อณฺญตร ปาโต ภิกขาจารเวลาย สายัม เถรฺภูฏานเวลาย จ เสสกาเล เทว เอกภูฏานเน น ภวิสสาม,  
ยสส อผาสุกัม ภวิสสติ, เตเน คณฺฑิยา ปทฺฐาย, ตสส สนตีกัม คนฺตวา เกสชชํ กริสสาม,  
อิตโต อณฺญสมิ รตติภาเค วา ทิวสภาเค วา อปปมตตวา กมมภูฏานัม อนฺยณฺยชิสสาม - อิติ.

### [บุคคลบุรุษมาอาศัยอยู่กับพวกภิกษุ]

เตสุ เอวํ กตีกัม กตวา วิหรนเตสุ, เอกิํ ทุกคตปุริโส ธีตรัม อุกุปนิสสา ย ชีวนโต, ตสมิ ฐานเน ทุกภิกเข อุกุปนเน,  
อปรํ ธีตรัม นิสสา ย ชีวิตุกาโม มคคัม ปฏิปชชิต.

เถราปี คามे ปินฺชทาย จริตวา วสนภูฏานัม อากจจณฺตวา อนฺตรามคเค เอกิสสา นทียา นหาตวา  
วาลิกาปูลิเน นิสิติตวา ภตตกัจจํ กรีสฺ.

ตสมิ ฆเณ โส ตัม ฐานัม ปตวา เอกมณฺตัม อุกุฐาสิ.

อถ นัม เถรา “กหัม คจจสิ - อิติ ปุจฉิสฺ.

โส ตมตถํ อารโจะสิ.

เถรา ตสมิ การุณญํ อุกุปาเทตวา “อุกุปาสก อติวีย ฉาโตสิ, คจจ ปณฺณํ อาหาร, เอกเมกัม เต ภตตปินฺชํ ทสสาม - อิติ วตวา  
เตเน ปณฺณเณ อาหฺเน, อตตนา อตตนา ภูณฺชนินิยามเนว สุปฺพยณฺยเนหิ สนเนหิตวา<sup>๑</sup> เอกเมว ปินฺชมทฺส.

เอตเทว กิร วตตี<sup>๒</sup>:

๑ ส. ย. สนเนตวา. ม. สนเนหิตวา.

๒ ม. เอตถนฺตเร ยํ - อิติ อตถิ.

โฆชนกาล อาคตสส ภตต์ ทพมาเนน ภิกขุณา อคคภตต์ อทตวา อตตนา ภูณชนนียาเมเนว โถกั วา พหุ วา ทาทพพิ,  
ตสมา เตปี ตถา อทสู.

---

โส กตภตตทิกจโจ เถเร วุนทิตวา ปุจฉิ “กั ฆนเต อยยา เกนจิ นิมนติตา -อิตติ.

---

“นตถิ อุปาสก นิมนตณัน, มนุสสา เทวสิกั เอวรูปเมว อาหารั เทนติ -อิตติ.

---

โส จินเตสิ “มยั นิจจกัลล อญฺญาย สมญฺญาย กम्मั กโรนตปิ เอวรูปิ อาหารั ลทฺฐึ น สกโกม,  
กั เม อญฺญตถ คเตน, อิเมสญญเวย สนตติเก ชีวีสสามิ -อิตติ.

---

อถ เน อาห “อหั วตตปปฏิวตต์ กตวา อยยานัน สนตติเก วสิตฺ อิจฉามิ -อิตติ.

---

“สาธู อุปาสก -อิตติ.

---

### [บุคคลบุรุษหนีพวกภิกษุไปเยี่ยมธิดา]

โส เตหิ สทฺธี เตสั วสนญฺฐานัน คนตวา สาธุกั วตตปปฏิวตต์ กโรนโต ภิกขุ อติวिय อาราเธตวา  
เทวมาสจเจเนน ธีตรั ทญฺจกาโม หุตวา “สเจ อยเย อาปุจฉิสสามิ, น มั วิสสชเชสสนติ, อนาปุจฉาว คมิสสามิ -อิตติ  
เตสั อนาจิกขิตวา ว นิกขมิ.

---

เอตตถกเมว กิรสส โอฬาริกั ขลิตั อโหสิ, ยั ภิกขุณัน อนาโรเจตวา ปกุกามิ.

---

ตสส ปน คมนมคเค เอกา อญฺวี อตถิ.

---

ตตถ ปญจสตันนั โจรานัน “โย อิมั อญฺวี ปวิสสสติ, ตั มาเรตวา ตสเสว มัสโลหิตเตน ตฺยหัง พลิกम्मั กิรสสาม -อิตติ  
เทวตตาย อายาจนัน กตวา วสนตวัน สตตโม ทิวโส โหติ.

---

### [เขาถูกโจรจับในกลางดง]

ตสมา สตตเม ทิวเส โจรชฏญฺฐโก รุกขั อารุยห มนุสเส โอโลเกนโต ตั อากจฉนตัง ทิสวา โจรานัน สญญุมทาสิ.

---

เต ตสส อญฺวีมขมมึ ปวิญฺญูภาวึ ญุตวา ปริกขิปิตวา ตั คณฺหิตวา คาพหัง พนฺธนั กตวา อรณีสสิเตน อคคั นิมนเถตวา  
ทารุณิ สงกชฏมิตวา มหนตัง อคคิกขณนัง กตวา สุลานิ ตจฉิสสุ.

---

โส เตสั ตั กิริยั ทิสวา “สามิ อิมสมึ ฐฺวานे เนว สุกรมิคาทโย ทิสสนติ, กิการณา อิมั กโรธ -อิตติ ปุจฉิ.

---

“ตั มาเรตวา ตว มัสโลหิตเตน เทวตตาย พลิกम्मั กิรสสาม -อิตติ.

---

โส มรณภยตชฺชิตโต ภิกขุณัน ตั อุปการั อจินเตตวา เกวลั อตตโน ชีวิตเมว รกขมานโน เอวมาห  
“สามิ อหัง วิฆาสาทโ อจฉินฺนุภตต์ ภูณชิตวา วชฺฉิตโต, วิฆาสาทโ นาม กาลกณฺณณโก,  
ออยยา ปน ยโต ตโต นิกขมิตวา ปพพิชิตาปี ขตติยาว, อสุกสมึ ฐฺวานे เอกตตีส ภิกขุ วสนติ,  
เต มาเรตวา กम्मั กโรธ, อติวिय โว เทวตา ตฺสสิสสติ -อิตติ.

---



### [พวกโจรไปจับภิกษุเพื่อทำพิธีกรรม]

ตัม สุตฺวา โจรา “ภทฺทกั เอส วทตี, กิ อิมินา กาลกณฺณินา, ขตฺติเย มาเรตฺวา พลิกมมํ กริสฺสาม -อิตฺติ จินฺเตตฺวา  
“เอหิ, เนสํ วสนฺนุสฺธานํ ทสฺเสหิ -อิตฺติ ตเมว มคฺคเทสํ กตฺวา ตํ ฐานํ คนฺตฺวา วิหารมชฺเชม ภิกฺขุ อทิสฺวา  
“กหํ ภิกฺขุ -อิตฺติ ตํ ปุจฺฉิสฺสุ.

---

โส เทว มาเส วสิตตฺตา เตสํ กตฺติกวตฺตํ ชานนฺโต เอวมาห “อตฺตโน รตฺติสฺสฐานทิวาสฺสเนสฺ นิสินฺนา, เอตํ คนฺทํ ปฺพรถ,  
คนฺทิสทฺเทน สนฺนิปตฺติสนฺติ -อิตฺติ.

---

โจรเชฏฺฐโก คนฺทํ ปฺพร.

---

ภิกฺขุ คนฺทิสทฺทํ สุตฺวา “อกาลเ คนฺทํ ปฺพฺภา, กสฺสจि อฆาสุกํ ภวิสฺสติ -อิตฺติ อาคนฺตฺวา  
วิหารมชฺเชม ปฏฺวีปาฏิยา ปณฺณตฺเตสฺ ปาสาณผลเกสฺ นิสิตฺติสฺ.

---

สงฺฆเตเถโร โจเร โอลเกตฺวา ปุจฺฉิ “อุปาสกา เกนายํ คนฺทํ ปฺพฺภา -อิตฺติ.

---

โจรเชฏฺฐโก อาห “มยา ฆนฺเต -อิตฺติ.

---

“กึการณา -อิตฺติ.

---

“อมฺเหหิ อญฺเวิเทวตฺยา อายาจิตํ อตฺถิ, ตสฺสา พลิกมมกรณฺตถาย เอกํ ภิกฺขุํ คเหตฺวา คมิสฺสาม -อิตฺติ.

---

### [พวกภิกษุยอมตัวให้โจรจับ]

ตัม สุตฺวา มหาเถโร ภิกฺขุ อาห “อาวฺโส ภาติกานํ อุปฺปนฺนกิจฺจํ นาม, เชฏฺฐภาติกเณ นิตถริตฺทพฺพํ,  
อหํ อตฺตโน ชิวิตํ ตุมหากํ ปริจฺจชิตฺวา อิมฺเห สทฺธิ คมิสฺสามิ, มา สพฺเพสํ อนฺตราย โหตุ, อุปฺปมตฺตา สมณฺธมมํ กโรถ -อิตฺติ.

---

อนฺตเถโร อาห “ฆนฺเต เชฏฺฐภาตฺตุ กิจฺจนฺนาม กนิฏฺฐสฺส ภาวโร, อหํ คมิสฺสามิ, ตุมเห อุปฺปมตฺตา โหถ -อิตฺติ.

---

อิมินา อุปาเยน “อหเมว, อหเมว -อิตฺติ วตฺวา ปฏฺวีปาฏิยา ตีสฺปิ ชนา อญฺฐหึสฺ.

---

เอวํ สพฺเพ เนว เอกิสฺสา มาตุ ปุตฺตา, น เอกสฺส ปิตุ, นาปิ วิตฺราคา, อถ จ ปน อวเสสานํ อตถาย ปฏฺวีปาฏิยา ชิวิตํ ปริจฺจชิตฺสุ;  
เตสฺ เอโกปิ “ตฺวํ ยาหิ -อิตฺติ วตฺตุํ สมตฺถเ นาม นาโหสิ.

---

### [สังกัจจสามเณร ยอมมอบตัวให้แก่โจร]

สงกัจจสามเณโร เตสํ ถถํ สุตฺวา “ฆนฺเต ติฏฺฐถ, อหํ ตุมหากํ ชิวิตํ ปริจฺจชิตฺวา คมิสฺสามิ -อิตฺติ อาห.

---

“อาวฺโส มยํ สพฺเพ เอกโต มาริยมานาปิ ตํ เอกํ น วิสฺสชฺเชสฺสาม -อิตฺติ.

---

“กึการณา ฆนฺเต -อิตฺติ.

---

“อาวุโส ตวํ ธรรมเสนาปติสารีปุตตตเถรสฺส สามเณโร,  
สเจ ตํ วิสฺสชฺเชสฺสาม, ‘สามเณโร เม อาทาย คนฺตวา โจรานํ นิยฺยาทยีสฺสุ -อิตฺติ เถโร ครทิสฺสตี,  
ตํ นินฺทํ นิตฺถริตฺตํ น สกฺขิสฺสาม, เตน ตํ น วิสฺสชฺเชสฺสาม -อิตฺติ.

---

“ภนฺเต สมฺมาสมฺพุทฺโธ ตุมฺहे มม อุพฺชฌายสฺส สนฺติกํ ปทฺธิณฺนโตปิ มม อุพฺชฌาโย มํ ตุมฺहेทฺธิ สทฺธี ปทฺธิณฺนโตปิ  
อิทฺเมว การณํ ทิสฺวา ปทฺธิณฺ, ตฺถิฏฺฐถ ภนฺเต, อทฺเมว คมฺิสฺสามิ -อิตฺติ.

---

โส ตีสฺปิ ภิกฺขุ วฺนทิตฺวา “สเจ เม ภนฺเต โทโส อตฺถิ, ขมถ -อิตฺติ วตฺวา นิกฺขมิ.

---

ภิกฺขุนํ มหาสํเวโก อุพฺชชฺชิตฺติ, อกฺขิณิ อสฺสุทฺธิ ปุณฺณานิ, หทยมํสํ ปเวทิตฺติ.

---

มหาเถโร โจเร อาท “อุปาสะกา อยํ ทารโก ตุมฺहे อคฺคิ กโรนฺเต สฺสุลานิ ตจฺจนฺเต ปณฺณานิ อตฺถนฺเต ทิสฺวา ภายิสฺสตี,  
อิมํ เอกมฺนฺเต รุเปตฺวา ตานิ กิจฺจานิ กรเยยถ -อิตฺติ.

---

โจรา สามเณโร อาทาย คนฺตวา เอกมฺนฺเต รุเปตฺวา สพฺพกิจฺจานิ กรีสฺสุ.

---

### [นายโจรลงมือฆ่าสามเณร]

กิจฺจปริโยसानเ โจรเชฏฺฐโก อสิ อุพฺพาเหตุวา สามเณโร อุปสงกมิ.

---

สามเณโร นิสิตฺมานโน ฌานํ สฺมาปชฺชิตฺวา นิสิตฺติ.

---

โจรเชฏฺฐโก อสิ ปริวตฺเตตฺวา สามเณรสฺส ขนฺธํ ปาเตสิ.

---

อสิ นมิตฺวา ธาราย ธารํ ปหริ.

---

โส “น สมฺมา ปหริ -อิตฺติ มถฺญมาโน ปุณฺ ตํ อุขุํ กตฺวา ปหริ.

---

อสิ ตาลปตฺตํ วิย เวฐฺยมาโน ธรุมฺลํ อคฺมาสิ.

---

สามเณโร ทิ ตสฺมี กาลे สฺเนรฺรนา อวตฺถนฺโตปิ มาเรตฺตุํ สมตฺโถ นาม นตฺถิ, ปคฺเว อสินา.

---

ตํ ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา โจรเชฏฺฐโก จินฺเตสิ “ปุพฺเพ เม อสิ สฺลาถมฺภํ วา ขทฺริขานํ วา กสิริํ วิย ฉินฺทตี,  
อิทานิ เอกวารํ นมิตฺโต เอกวารํ ตาลปตฺตเวฐฺโก วิย ชาโต,  
อโย นาม อสิ อเจตฺโน หุตฺวาปิ อิมสฺส คฺคุณํ ชานาตี, อหํ สเจตฺโน น ชานามิ -อิตฺติ.

---

### [นายโจรเลื่อมใสในปาฏิหาริย์ของสามเณร]

โส อสิ ภูมฺิยํ ชิปิตฺวา ตสฺส ปาทมฺุเล อุเรน นิปชฺชิตฺวา “ภนฺเต มโย ธนการณา อธิ อญฺวิโย ปวิภูมฺุหา,  
อมฺุเห ทูรโตว ทิสฺวา สหสฺสมตฺตปปี บุริสา ปเวเชนตี, เทว ติสฺโส กถา กเถตฺตํ น สกฺโกนตี, ตว ปน จิตฺตฺตฺตราสมตฺตปี นตฺถิ,  
อุกกาเม สุวณฺณํ วิย สฺสุปฺพิตกณฺณิการํ วิย จ เต มุขํ วิโรจตี, กิณฺนุ โข การณํ -อิตฺติ ปุจฺจนฺโต อิมํ คากมาท

---

“ตาส เตะ นตถิ น ภัย” ภัยโย วณโณ ปสัทธิ  
กสมมา น ปริเทเวสิ เอวรูเป มหพุกเย -อติ.

สามเณโร ฌานา วุฏฐาย ตสส ธมมံ เทเสนโต “อาวุโส ความณี ชีณาสวสส อตตภาโว นาม สีเส ฐูปิตภาโร วีย โหติ,  
โส, ตสมี ภิกขชนเต, ตสเสว น ภายติ -อติ วตวา อีมา คาถา อภาสิ

“นตถิ เจตสิกํ ทุกขํ อนเปกขสส ความณี  
อติกกนโต ภัย สพพํ ชีณสโยชน อสิ  
ชีณา อสส ภาเวนตติ ทิฏฐา ธมมา ยถา ตถา”  
นิพุกโย มรณํ โหติ ภาโรโรปนํ ยถา -อติ.

### [นายโจรสล่อมใสในปาฏิหาริย์ของสามเณร]

โส ตสส กถํ สุตวา ปณจ โจรสตานิ โอโลเกตวา อาห “ตุมเห ก็ กริสสถ -อติ.

“ตุมเห ปน สามิ -อติ.

“มม ตาว เอวรูปํ ปาฏิหาริย์ํ ทิสวา อคารมชเม กิจจํ นตถิ, อยยสส สนตีกะ ปพพชิสสามิ -อติ.

“มยปี เตว กริสสาม -อติ.

“สาธู ตาต -อติ.

ตโต ปณจสตปิ โจรา สามเณรํ วนทิตวา ปพพชชํ ยาจีสุ.

โส เตสํ อสิธราหิ เอว เกเส จ วตททสา จ ฉินทิตวา ตมพมตติกาย รัชิตวา ตานิ กาสายานิ อจฉาเทตวา  
ทสสุ สีเสสุ ปติฏฐาเปตวา เต อาทาย คจฉนโต จินเตสิ “สจาทํ เถเร อทิสวา ว คมิสสามิ, เต สมณธมมํ กาทุํ น สกขิสสนติ,  
โจรานํ มํ คเหตุวา นิทชนตกาลโต ปฎติ เตสํ เอโกปิ อสสุนิ สนธาเรตุํ นาสกขิ,  
‘มาริต นุ โข สามเณโร โนติ จินเตนตานิ, กम्मฏฐานํ อภิมุขํ น ภวิสสติ, ตสมมา ทิสวา ว เต คมิสสามิ -อติ.

### [สามเณรกลับไปเยี่ยมพวกภิกษุ]

โส ปณจสตภิกขุปริวารโ ตตถ คนตวา, อตตโน ทสสเนน ปฎิลททสสาเสหิ เตหิ “ก็ สปปุริส สงกัจจ ลทชนเต ชีวิตํ -อติ วุตเต,  
“อาม ฆนเต, อิเม มํ มาเรตุกามา หุตวา มาเรตุํ อสกโกณฑา มม कुणे ปสัทธิตวา ธมมํ สุตวา ปพพชิตา,  
อหํ ‘ตุมเห ทิสวา คมิสสามิ อาคโต, อปมตตา สมณธมมํ กโรถ, อหํ สตุ สนตีกํ คมิสสามิ -อติ เต ภิกขู วนทิตวา  
อิตเร อาทาย อุชฌายสส สนตีกํ คนตวา, “ก็ สงกัจจ อนเตवासิกา เต ลทธา -อติ วุตเต,  
“อาม ฆนเต -อติ ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.

เถเรน จ “คจฉ สงกัจจ สตุถารํ ปสสาหิ -อติ วุตเต, “สาธู -อติ เถรํ วนทิตวา เต อาทาย สตุ สนตีกํ คนตวา,  
สตุถารปิ “สงกัจจ อนเตवासิกา เต ลทธา -อติ วุตเต, ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.

๑ ม. ตสส เตะ นตถิ รัตตต.

๒ ม. ย. ชีณาย ภาเวนตติยา ทิฏฐธมเม ยถาตถ.

### [ผู้มีศีลประเสริฐกว่าผู้ทุศีล]

สตถา “เอวํ กิร ภิกขเว -อติ ปุจฉิตวา, “อาม ภนเต -อติ วุตเต,  
“ตุมหากํ โจรกมมํ กตวา ทุสสีเล ปติภูทาย วสสสตํ ชีวิตโต อิทานิ สีเล ปติภูทาย เอกทิวสมปิ ชีวิตํ เสยโย -อติ วตวา  
อนุสนธิ ฆฎตวา ฌมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

“โย จ วสสสตํ ชีเว                      ทุสสีโล อสมาทิต  
เอกาทํ ชีวิตํ เสยโย                      สีลวันตสส ฌายีโน -อติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ ทุสสีโล -อติ นิสสีโล.

สีลวันตสส -อติ ทุสสีลสส วสสสตํ ชีวิตโต สีลวันตสส ทวีหิ ฌาเนหิ ฌายีโน เอกทิวสปี เอกมุตตมปิ ชีวิตํ เสยโย อุตตมํ -อติ  
อตุโล.

เทสนาวสาเน เต ปญจสตาปี ภิกขุ สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณีสสุ.

สมปตตมหาชนสสาปี สาทถิกา ฌมมเทสนา อโหสิ.

### [ประวัติอิมุตตกสามเณร]

อปเรณ สมเยน สงกัจจ อุปสมปทํ ลภิตวา ทสวสโส หุตวา สามเณรํ คณหิ.

โส ปน ตสเสว ภาคินเยโย อิมุตตกสามเณโร นาม.

อล นํ เถโร ปริปุณณวสสกาเล อามนเตตวา “อุปสมปทํ เต กสิสสามิ, คจจ, ญาตกานํ สนติเก วสสปริมาณํ ปุจฉิตวา เอหิ -อติ  
อูโยเชสิ.

โส มาตาศิวนํ สนติกํ คจจนโต อนตรามคเค ปญจสเตหิ โจราหิ พลิกมมตถาย มาริยามาโน เตสํ ฌมมํ เทเสตวา  
ปสนนจิตเตหิ “น เต อิมสมิ ฐาเน อมหากํ อตถิกาโว กสสจจิ อาโรเจตพโพ -อติ วิสสมุญ्ञ  
ปฏิปเถ มาตาศิโร อาคจจนเต ทิสวา ตเมว มคคํ ปฏิปชชนตานปี เตสํ สจจมนุรุขนโต นาโรเจสิ.

เตสํ โจเรหิ วิหุขิยานานํ “ตวปี โจเรหิ สหิ เอกโต หุตวา มณเญ อมหากํ นาโรเจสิ -อติ วตวา ปริเทวนตานํ,  
สททํ สุตวา เต มาตาศิวนปี อนาโรจิตกาวั ญตวา ปสนนจิตตา ปพพชชํ ยาจีสสุ.

โสปี สงกัจจสามเณโร วีย เต สพเพ ปพพาเซตวา อุปชฌายสส สนติกํ อานตวา เตน สตถุ สนติกํ เปสิโต  
เต อาทาย คนตวา ตํ ปวตตี สตถุ อาโรเจสิ.

สตถา “เอวํ กิร ภิกขเว -อติ ปุจฉิตวา, “อาม ภนเต -อติ วุตเต, ปุริมเนเนว อนุสนธิ ฆฎตวา ฌมมํ เทเสนโต อิมเมว คาถมาห

“โย จ วสสสตํ ชีเว                      ทุสสีโล อสมาทิต  
เอกาทํ ชีวิตํ เสยโย                      สีลวันตสส ฌายีโน -อติ.

ขอ. บาลี ภา.๔ หน้า ๑๑๗ • ๙. สงกัจจสามเณรวตถุ. • [ประวัติอิมุตตกสามเณร]

---

อิหปี อิมิสสา คาถาย [อิมุตตกสามเณรวตถุ นาม] วุตตเมว -อิติ.

---

สงกัจจสามเณรวตถุ.

---

## ๑๐. ขานุกโณทญญตเถรวตฺถุ.

“โย จ วสสสत्ตํ ซีเว -อิตติ อิมํ ฌมมเทสนนํ สตถา เขตวเนน วิหรนฺโต ขานุกโณทญญตเถรํ อารพภ กเถสิ.

### [พระเถระนั่งเข้ามาใน โจรเอาห่อของทับไม้รู้สึกร]

โส กิร เถโร สตถุ สนฺติเก กมมฏฐานํ คเหตุวา อรณญเญ วิหรนฺโต อรหตฺตํ ปตฺวา “สตถุ อารโจะสสามิ -อิตติ ตโต อากจฺจนฺโต  
อนฺตรามคเค กิลนฺโต มคคา โอกกมม เอกสมิํ ปิฏฐิปาสาณ นิสินฺโน ฌานํ สสมาปชฺชิ.

อเถกํ คามํ วิลุมฺปิตฺวา ปญจสตา โจรา อตฺตโน พลานนฺรุเปน ภาณฺทิํ พนฺธิตฺวา สีเสนาทาย คจฺจนฺตา ทูรํ คนฺตฺวา กิลนฺตฺรฺปา  
“ทูรํ อากตฺมท, อิมสมิํ ปิฏฐิปาสาณ วิสสมิสสาม -อิตติ มคคา โอกกมม ปิฏฐิปาสาณสส สนฺติํ คนฺตฺวา  
เถรํ ทิสฺวาปิ “ขานุกโ อยํ -อิตติ สญฺญโน อหฺสุ.

อเถโก โจโร เถรสส สีเส ภาณฺทิํ ฐฺเปสิ.

อปโร ตํ นิสฺสาย ภาณฺทิํ ฐฺเปสิ.

เอวํ ปญจสตาปิ โจรา ปญจทิ ภาณฺทิํสเทหิ เถรํ ปริกฺชิปิตฺวา สยปี นิปนฺนา นิตฺทายิตฺวา  
อรุณฺคคฺมนกาเล ปพฺพชฺฉิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน ภาณฺทิํ คนฺหนฺตา เถรํ ทิสฺวา “อมนฺสฺโส -อิตติ สญฺญา ยปฺลา ยิตฺุ อารภีสุ.

อถ เน เถโร อาท “มา ภายถ อุปาสกา, ปพฺพชฺฉิตฺ อหํ -อิตติ.

เต เถรสส ปาทมฺมุเล นิปชฺฉิตฺวา “ขมถ ภาณฺเต, มยํ ขานุกสญฺญโน อหฺมทา -อิตติ เถรํ ขมาเปตฺวา,  
โจรชฺชฏฐเกน “อหํ อยฺยสส สนฺติเก ปพฺพชฺฉิสสามิ -อิตติ วุตฺเต, เสสา “มยํปิ ปพฺพชฺฉิสสาม -อิตติ วตฺวา  
สพฺเพว เอกจฺจนฺทา หุตฺวา เถรํ ปพฺพชฺฉิ ยาจีสุ.

เถโร สงฺกิจจสามเณโร วิย สพฺเพปิ เต ปพฺพาเชสิ.

ตโต ปฏฺฐาย “ขานุกโณทญฺญ -อิตติ ปญฺญา ยิ.

โส เตหิ ภิกฺขุหิ<sup>๑</sup> สตถุ สนฺติํ คนฺตฺวา, สตถารา “กิ โณทญฺญ อนฺเตวาสิกา เต ลทฺธา -อิตติ วุตฺเต, ตํ ปวตฺตี อารโจะสิ.

### [คนมีปัญญาดีกว่าคนทรมปัญญา]

สตถา “เอวํ กิร ภิกฺขเว -อิตติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม ภาณฺเต, น อญฺญสส เอวรฺูป อานฺภาโว ทิฏฺฐปฺพโพ, เตนมท ปพฺพชฺฉิตา -อิตติ วุตฺเต,  
“ภิกฺขเว เอวรฺูเป ทฺุบฺพลญฺมเม ปติฏฺฐาย วสสสत्ตํ ซีวิตโต อิทานิ โว ปญฺญาสมฺปทาย วตฺตมานานํ เอกาทฺปิ ซีวิตํ เสยโย -อิตติ  
วตฺวา อนฺุสนฺธี ชฺชุตฺวา ฌมมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาท

“โย จ วสสสत्ตํ ซีเว

ทฺุบฺพลญฺ อสมาทิต

เอกาทฺ ซีวิตํ เสยโย

ปญฺญาวนฺตสส ฌายิโน -อิตติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ทุขุปลญญ -อิติ นิขุปลญญ.

---

ปลญญวณตสส -อิติ สขุปลญญสส.

---

เสสสิ ปุริมสทิสเมว -อิติ.

---

เทสนาวसानะ ปลญจสตปิ ภิขุ สห ปฐิสหมภิทาหิ อรหตตํ ปาปุณิสสุ.

---

สมปตตมหาชนสสาปิ สาทถิกา ฐมมเทสนา อโหสิ -อิติ.

---

ขานุกโณทญตเถรวตถุ.

---

## ๑๑. สปปทาสตเถรวตถุ.

“โย จ วสสโต ชิเว -อิติ อิมิ ฌมมเทสนัน สุตถา เขตวเนน วิหรนโต สปปทาสตเถเร อารพภ กเถสิ.

---

### [พระเถระให้สังกัดตัว]

สาวตถึยิ กิเรโก ภูลปุตโต สตถุ ฌมมเทสนัน สุตถวา ปพพชิตถวา ลทฐุปสมปโท อปเรน สมเยน อุกกณฐิตถวา  
“มาทิสสส ภูลปุตตสส คิทธิภาโว นาม น ยุตโต, ปพพชชชาย ฐุตถวา มรณปิ เม เสยโย -อิติ จินเตตถวา  
อตตโน มรณูปายิ จินเตนโต วิจระติ.

---

อถกทิวส ปาโต ว นหาคถวา กตถตถกัจจา ภิกขุ วิหาริ คณถวา อคคิสาลาย สปปิ ทิสวา  
ต อถกสมิ ภูฎ ปกขิปิตถวา ภูฎ ปิทธิตถวา อาทาย วิหารา นิกขมัส.

---

อูกกณฐิตภิกขุปี ฆตถกัจจํ กถวา อากจณนโต เต ภิกขุ ทิสวา “กิมิ อาวุโส -อิติ ปุจจิตถวา, “สปปิ อาวุโส -อิติ วุตเต,  
“อิมินา กิ กิสสธ -อิติ “ฉพเทสสาม น -อิติ เตส วจนํ สุตถวา “อิมินา อตตานิ ทสาเปตถวา มริสสามิ -อิติ  
“อาทรธ, อหํ น ฉพเทสสามิ -อิติ เตส ทถถโต ภูฎ คเหตุถวา อถกสมิ ฐาเน นิสินโน เตน สปเปเน อตตานิ ทสาเปติ.

---

สปปิ ทิสโต น อิจจติ.

---

โส ภูฎ ทถถโธ อตถาเรตถวา อโต จิตอ จ อาโลเลติ, สปปสส มุขํ วิวาริตถวา องคูลิ ปกขิปติ.

---

เนว น สปปิ ทิส.

---

โส “นาย อาสิวโส, ฆรสปิ -อิติ ต ปทาย วิหาริ อคมาสิ.

---

อถ น ภิกขุ “ฉพทิตเต เต อาวุโส สปปิ -อิติ อาหสิ.

---

“น โส อาวุโส สปปิ, ฆรสปิ เอโส -อิติ.

---

“สปปิเอว อาวุโส มหนตํ ฆณํ กถวา สุตถนโต ทุกเคน อมเทหิ คหิตอ, กิการณา ตว อโว วเทสิ -อิติ.

---

“อหํ อาวุโส เตน องคํ ทสาเปเนโตปี มุখে องคูลิ ปกขิปนโตปี ต ทสาเปตํ นาสกขิ -อิติ.

---

ต สุตถวา ภิกขุ ทุณ्हี อเหตุ.

---

### [พระเถระบรรลฐพระอรทแลวมิเชือวสาสปทาสะ]

อถกทิวส นหาปีโต เทว ตโย ชุเร อาทาย วิหาริ คณถวา อถ ภูมียิ ฐเปตถวา อถเนน ภิกขุน เภเส อธาทเรติ.

---

โส ภูมียิ ฐปีตํ ชุร คเหตุถวา “อิมินา คิว ฉินทิตถวา มริสสามิ -อิติ อถกสมิ รุกখে คิว อูปนิชาย ชุระธาเร คลนาคิยิ กถวา ฐิต  
อูปสมปทกาลโต ปฎฐาย อตตโน สิล อวชเชนโต วิมลจณทมณทลมิว สุตถมณิขณทมิว จ นิมนล สิล อททส.

---

ตสส ต โอลเกนตสส, สกสสิริ มรณตา ปีติ อูปปชช.

---



โส ปีตี วิภขมภิตฺวา วิปสสนํ วทฺฒตฺวา สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา ชูริ อาทาย วิหารมชฺเฌ ปาวีสี.

---

อถ นํ ภิกฺขุ “กหํ คโตสิ อาวุโส -อิติ ปุจฺฉีสุ.

---

“อิมินา ชุเรน คลนาหี ฉินฺทิตฺวา มริสฺสามิติ คโตมฺหิ อาวุโส -อิติ.

---

“อถ กสฺมา น มโตสิ -อิติ.

---

“อิทานิมฺหิ สตถํ อหริตฺตุ อภพฺโพ ชาโต, อหํ หิ ‘อิมินา ชุเรน คลนาหี ฉินฺทิสฺสามิ -อิติ ญาณชุเรน สพฺพกฺกิลเส ฉินฺที -อิติ.

---

ภิกฺขุ “อัย อญฺเฌน อญฺญํ พยากรโต -อิติ ภควโต อารโจะสุ.

---

ภควา เตสํ วจนํ สุตฺวา อาห “น ภิกฺขเว ชีณาสฺวา นาม สหตฺถา อตฺตานํ ชีวิตา โวรฺเพนฺติ -อิติ.

---

“ภนฺเต ตุมฺहे อิมํ “ชีณาสฺวโต วเทถ, เอวํ อรหตฺตฺพนิสฺสยสมฺปนฺโน ปนายนํ กสฺมา อุกฺกณฺฐิตฺ, กิมสฺส อรหตฺตฺพนิสฺสยการณํ, กสฺมา โส สปปไปฺ เอตํ น ํหี -อิติ.

---

“ภิกฺขเว โส ตาว สปปไปฺ อิมสฺส อิตฺโต ตติเย อตฺตภาเว ทาโส อโหสิ, โส อตฺตโน สามิกสฺส สรีริ ํหีตํ น อุสฺสทฺ -อิติ.

---

เอวํ ตาว เนสํ สตฺถา เอกํ การณํ อัจฺจิกฺขิ.

---

ตโต ปฏฺฐาย จ โส ภิกฺขุ สปปทาโส นาม ชาโต.

---

### [บุรพกรรมของพระสปปทาสเถระ]

กสฺสพฺพุทฺถกาเล กิเรโก คหฺปติปฺตฺโต<sup>๑</sup> สตฺถุ ฌมฺมํ สุตฺวา อุปฺปนฺนสํเวโค ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐูปสมฺปโท  
อปฺเรน สมเยน อนภริตฺติยา อุปฺปนฺนาย เอกสฺส สหายกสฺส ภิกฺขุโน อารโจะสิ.

---

โส ตสฺส อภินฺทํ คิทธิภาเว อาทินฺวํ กเถสิ.

---

ตํ สุตฺวา อิตโร สาสเน อภริมิตฺวา ปุพฺเพ อนภริตฺกาเล มลคฺคหิตฺเต สมณปริกฺขารเ เอกสมฺมํ โสณฺจิติเร นิम्मเล กโรนฺโต นิสีทฺ.

---

สหายโกปิสฺส สนฺติเกเยว นิสินฺโน.

---

อถ นํ โส เอวมอาห “อหํ อาวุโส อุปฺปพฺพชนฺโต อิเม ปริกฺขารเ ตฺยหํ ทาตุกาโม อโหสี -อิติ.

---

โส โลภํ อุปฺปาเทตฺวา จินฺตสิ “อิมินา มยํ ปพฺพชิตฺเวน วา อุปฺปพฺพชิตฺเวน วา โก อตฺถโ, อิทานิ ปริกฺขารเ นาเสสฺสามิ -อิติ.

---

โส ตโต ปฏฺฐาย “กิทานิ อาวุโส อมฺหากํ ชีวิตฺน, เย มยํ กปาลหตฺถา ปฺรกุเลสุ ปิณฺฑาย จราม, ปุตฺตทาเรทฺสิ สทฺธี อลฺลาปสลฺลาปํ น กโรมาตีอาทินิ วทฺนโต คิทธิภาวสฺส คฺคุณํ กเถสิ.

---

โส ตสส กถํ สุตวา ปุน อุกกณฐิตุ หุตวา [จินเตสิ]

“อัย, มยา ‘อุกกณฐิตุ’มทีติ วุตเต, ปฐมํ คีหิภาเว อาทีนวิ กเถตวา อิทานิ อภินหํ คุณํ กเถสิ, กิณฺุ โข การณํ -อิติ จินเตนุโต  
“อิเมสุ สมณปริกาเรสุ โลเกณ -อิติ ญตวา สยเมว อตตโน จิตตํ นีวตเตสิ.

---

เอวมสส กสสปพุทธกาเล เอกสส ภิกขุโน อุกกณฐาปิตตตา อิทานิ อนภริติ อุปปนา.

---

โย ปน เตน ตทา วิสตีวสสสหสทานิ สมณธมโม กโต, สวสส เอตริหิ อรหตตสส อุปนิสสโย ชาโต -อิติ.

---

### [ชีวิตของผู้ปรารถนาความเพียรวันเดียว ประเสริฐ]

อิมมตถํ เต ภิกขุ ภควโต สนติกา สุตวา อุตตริ ปุจณีสสุ “ภนเต อัย กิร ภิกขุ ขุรธารํ คลนาหิยํ กตวา ฐิตโก ว อรหตตํ ปาปุณิ,  
อุปชชติ นุ โข เอตตเกณ ขณน อรหตตมคโค -อิติ.

---

“อาม ภิกขเว อารทวิริยสส ภิกขุโน ปาหํ อุกขิปิตวา, ภูมियํ ฐูปเนตสส ปาเท ภูมियํ อุปตเตเยว, อรหตตมคโค อุปชชติ,  
กุกสีตปุคคสส หิ วสสสตํ ชีวิตโต อารทวิริยสส ขณมตตมปิ ชีวิตํ เสโย -อิติ วตวา อนุสนธิ ฆญตวา ธมมํ เทเสนโต  
อิมํ คาถมาห

---

“โย จ วสสสตํ ชีเว

กุกสีโต หินวิริโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสโย

วิริยํ อารภโต ทพหํ -อิติ.

### [แก้อรธ]

ตตถ กุกสีโต -อิติ กามวิตกกาทีหิ ตีหิ วิตกเกหิ วิตินามกปุคคโล.

---

หिनวิริโย -อิติ นิพพิริโย.

---

วิริยํ อารภโต ทพหํ -อิติ ทุวิธํ ฆานํ นิพพตตณสมตถํ ธิรํ วิริยํ อารภนตสส.

---

เสสํ ปุริมสทิสเมว.

---

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปุณีสสุ -อิติ.

---

สปปทาสตเถรวตถุ.

---

## ๑๒. ปุจฉาราวตถุ.

“โย จ วสสสตี ชีเว -อิตติ อิมม เตสนน สตถา เขตวเนน วิหรนโต ปุจฉารัง เถรี อารพภ กเถสิ.

### [ความรักไม่เลือกชั้นชั้นวรรณะ]

สา กิร สาวตถิย จตตาสีโสโกวิวิภวสเส สญญินโน ธิตา อโหสิ อภิรูปา.

ตัม โสฬสวสสุทเทสิกกาเล สตตถุมิกปุปาสาทสส อูปริตเล รกขนตา วาเสสุ.

เอว สนเตปิ, สา เอเกน อตตโน จุฬุปฐาเกน สทธี วิปปฏิปชช.

อถสสา มาตาปิตโร สมชาติกกุลเอ เอกสส กุมารสส ปฐิสสนิตวา วิวาหิตวสสุ ฐเปสุ.

ตสมิ อุกกฐฐ, สา ตัม จุฬุปฐากัม อาห “มัม กิร อสุกกุลสส นาม ทสสนติ,  
มม ปติกุล คตกาเล มม ปณณาการ คเหตุวา อาคโตปิ ตตถ ปเวสนน ลภิสสสิ,  
สเจ เต มยิ สีนโห อตถิ, อิทาเนว มัม คเหตุวา เยน วา เตน วา ปลายสสุ -อิตติ.

โส “สาธู ภทเท -อิตติ “เตนหิ อห สเว ปาโตว นครทวารสส อสุกฐฐาเน นาม ฐสสามิ,  
ตวั เอเกน อูปาเยน นิขมิตวา ตตถ อาคจเฉยยาสิ -อิตติ วตวา ทุตยิวเส สงเกตฐฐาเน อฐฐาสิ.

### [นางปุจฉาราหนีไปกับคนรับใช้]

สาปิ ปาโตว กิลิฐฐวตถุ นีวาเสตวา เกเส วิกกีริตวา กุณชเกน สริริ มกเขตวา กุณ อาทาย ทาสีหิ สทธี คจจนตี วิย  
ชมรา นิขมิตวา ตัม ฐาน อคมาสิ.

โส ตัม อาทาย ทูริ คนตวา เอกสมิ คามะ นีวาสิ กปเปตวา อรณญเ เขตต์ กสิตวา ทารุปณณาทินี อahrti.

อิตธา กุณ อุกกัม อahrti สหตถา โภกฐฐนปจนาหิ นิ กโรนตี อตตโน ปาปสส ผล อณุโกลิ.

อถสสา กุจฉิย คพโภ สณฐาสิ.

สา ปริปณณคพภา “อิธ เม โภจ อูปการโก นตถิ, มาตาปิตโร นาม ปุตเตสุ มุททया โหนติ,  
เตส มัม สนติกัม เนหิ, ตตถ เม คพภวฐฐานัน ภวิสสตี -อิตติ สามิกัม ยาจิ.

โส “กั ภทเท กเถสิ, มัม ทิสวา ตว มาตาปิตโร วิวิธานิ กम्मกรณานิ การเยยฺย, น สกกา มया ตตถ คนตุ -อิตติ ปฎิกขิปี.

สา ปุนปุน ยาจิตวาปิ ยาจัน อลภมานา ตสส อรณญ คตกาเล ปฐิวิสสเก อามนเตตวา

“สเจ โส อาคนตวา มัม อปสสนโต ‘กัม คตาทิ ปุจฉิสสตี มม อตตโน กุลฆริ คตทาว์ อัจจเขยยาถ -อิตติ วตวา  
เคททวาร ปทิตตวา ปกคามิ.

โสปิ อาคนตวา ตัม อปสสนโต ปฐิวิสสเก ปุจฉิตวา ตัม ปวตตี สุตวา “นิเวตเตสสามิ น -อิตติ ออนุพนธิตวา

ตัม ทิสวา นานปการ ยาจมาโนปิ นิเวตเตตุ นาสกขิ.

ถอสสา เอกสมมี ฐาเน กมมชวาตา จลีสสุ.

---

สา เอกิ คจฉนตริ ปริสิตวา “สามิ กมมชวาตา เม จลิตา -อิติ วตวา ภูมिय นิปชชิตวา สมปริวตตมาณา กิจฉเนน ทารกั วิชายิตวา “ยสสตถายาหิ กุลฆริ คจฉเยย, โส อตโถ นิปผนโน -อิติ ปุนเทว เตน สหธิ เคหิ อาคนตวา วาสั กปเปสิ.

---

ตสสา อปเรณ สมเยน ปุน คพโภ ปติภูฐหิ.

---

สา ปริปุณณคพภา หุตวา บุริมเยเนว สามิกิ ยาจิตวา ยาจนั อลภมาณา ปุตตัง องเกนาทาย ตเถว ปกุกमितวา เตน อนุพนธิตวา ภิภูฐาปี นีวตติตุ น อิจฉิ.

---

ถอ, เตสั คจฉนตานิ, มหาอกาลเมโฆ อุทปาหิ.

---

สมนตา วิชชุตตาหิ อาทิตตัง วิย เมฆตถนิเตหิ ภิชชมานัง วิย ธาราปาตนิรุตตัง นภัง อโหสิ.

---

ตสมมี ขณเณ ตสสา กมมชวาตา จลีสสุ.

---

สา สามิกิ อามนเตตวา “สามิ กมมชวาตา เม จลิตา, น สกโกมิ สนธาระตุ, อนโนวสสกภูฐานัง เม ชานาหิ -อิติ อาห.

---

โส หตถคตาย วาสिया อิตโ จิต จ อุปธาเรนโต เอกสมมี วมมิกมตถเก ชาตคุมพัง ทิสวา ฉินทิตุ อารภิ.

---

ถอ นั วมมิกโต นิภชमितวา โฆรวิสเ อาสีวิโส ฬสิ.

---

ตสมมี ขณเณวสส สริรัง อนโต สมภูฐิตาหิ อคคิชาลาหิ ทยหมานัง วิย นีลวณณัง หุตวา ตตเถว ปติ.

---

อิตรापि महाकुषु अनुगमाना तसस आकमनं ओलोकेनदीपि तं अतिसुवा अप्रपि पुततं विचायि.

---

เทว ทารกา วาตวภูฐิเวคัง อสหมานา มหาวิรวัง วิรวนติ.

---

สา อุโภปี เต อุทรนตเร กตวา ทุวิหิ ชนฺนุเกหิ เจว หตเถหิ จ ภูมिय อุปปีเพตวา ฐิตาว รตตี วิตินาเมสิ.

---

สกลสริรัง นิลโลทิตัง วิย ปณพฺปลาสวณณัง อโหสิ.

---

สา, อุภูฐิตเ อรุณเณ, มंसเปสิวณณัง เอกัง ปุตตัง องเกนาทาย อิตริ” องคฺลिया คเหตุวา “เอหิ ตาต, ปิตา เต อิตโ คโต -อิติ วตวา สามิกสส คตมคเคน คจฉนตี ตัง วมมิกมตถเก กาลัง กตวา ปติตัง นีลวณณัง ถทสริรัง ทิสวา “มं นิสสาย มม สามิโก ปนเถ มโต -อิติ โรหนตี ปริเทวนตี ปายาสि.

---

สา สกลรตตี เทเวณ วุภูฐิตตา อจิรวตี นหิ ชานูปปมาณณปปมาณเณ อุทเกณ สมปริปุณณัง ทิสวา อตตโน มนทพฺพุทธิตาย ทุวิหิ ทารเกหิ สหธิ อุทกั ओट्टिटु ओविसन्हति चेण्णुपुत्तं ओरिमतिरे ฐูเปตวา อิตริ อาทาย ปรตีริ คนตวา สาชาภงคัง อตถริตวา นิปชชاپेतวา “อิตรสส สนติกัง คมิสสามิ -อิติ พาลปุตตกั ปหาตุ อสกโกณตี ปุนปฺปุนัง นีวตติตวา ओโลก्यमाना पयासि.

---

ถอสสา นทิมชฺม คตกาเล เอโก เสนเณ ตัง กุมารัง ทิสวา “มंसเปสิ -อิติ สมญาย อากาสโต ภสสิ.

---

สา ตํ ปุตตสสคถาย ภสสนตํ ทิสวา อุโฆ หตเถ อุกชิปิตวา “สูสู -อิตติ ติกขตตํ มหาสทท์ นิจฉาเรสิ.

---

เสโน ทูรภาเวน ตํ อสสุตวาว กุมารํ คเหตวา เวหาสํ อุปปิติตวา คโต.

---

โอริมตีเร ฐิตปุตโตปิ มาตริ นทิมชเม อุโฆ หตเถ อุกชิปิตวา มหาสทท์ นิจฉารยมานํ ทิสวา “มํ ปกโกสตี -อิตติ เวเคน อุทเก ปตี.

---

อิตติสสา พาลปุตตกํ เสโน ทริ. เซภูฐปุตโต อุทเกน วุฬโห.

---

### [นางทราบข่าวว่ามารดาบิดาตายอีก]

สา “เอโก เม ปุตโต เสนน คหิตโต, เอโก อุทเกน วุฬโห, ปนเถ ปตี มโต -อิตติ โรทนต์ ปรีเทวนตี คจฉมานา สาวตถิตโต อากจฉนตํ เอกํ บุริสํ ทิสวา ปุจฉิ “กตถ วาสโกสิ ตาต -อิตติ.

---

“สาวตถิตวาสโกสิ อมม -อิตติ.

---

“สาวตถิตนคเร อสุกวีถียํ เอวรูปํ อสุกํ นาม กุลํ อตถิ, ซานาสี ตาต -อิตติ.

---

“ซานามิ อมม, ตํ ปน มา ปุจฉิ, สเจ อญญํ ซานาสี, ปุจฉ -อิตติ.

---

“อญญน เม กมมํ นตถิ, ตเทว ปุจฉามิ ตาต -อิตติ

---

“อมม อากิจขิตตํ น ยุตตํ -อิตติ.

---

“วเทหิ เม ตาต -อิตติ

---

“อชช เต สพพรตตี เทโว วสสนโต ทิฏฐโฐ -อิตติ. \*

---

“ทิฏฐโฐ เม ตาต, มยหเมว โส สพพรตตี วุฏฐโฐ, น อญญสส, มยหํ วุฏฐการณํ ปน เต ปจฉา กเสสสามิ, เอตสมี ตาว เม เสฏฐิเคเห ปวตตี กเถหิ -อิตติ.

---

“อมม อชช รตตี ‘เสฏฐิณจ เสฏฐิภริยณจ เสฏฐิปุตตณจ -อิตติ ตโยปี ซเน อวตถรมานํ เคหํ ปตี, เต เอกจิตกาย ฌายนตี, เอส ธูโม ปญญาติ อมม -อิตติ.

---

สา ตสมี ชเน นีวตถวตถํ ปตมานํ น สยซานนตี อุมมตติกา ว ปตวา ยถาฐิตา ว โรทนต์ ปรีเทวนตี

---

“อุโฆ ปุตตา กาลกตา	ปนเถ มยหํ ปตี มโต
มาตา ปิตา จ ภาตา จ	เอกจิตกมहि พยหเร -อิตติ

วิลปนตี ปรีพภมิ.

---

มนุสสา ตํ ทิสวา “อุมมตติกา อุมมตติกา -อิตติ กจวรํ คเหตวา ปสฺสุ คเหตวา มตถเก โอกิรนต์า เลทชฺฐิ ปทรนต์ิ.

---

สตถา เขตวนมหาวิหาเร จตฺปริมชเม นิสิติตวา ฌมมํ เทเสนโต ตํ อากจฉมานํ อททส

กปสตสทสสํ ปูริตปารมี อภินิหารสมปนน.

---

[นางได้ตั้งความปรารถนาไว้ในชาติก่อน]

สา กิร ปทุมุตตรพุทฺธกาเล ปทุมุตตรสตถารา เอกํ วินยชฺรตเถรี พาทาย คเหตุวา นนฺทนฺวเน วีย เอตทคฺเค ฐูปยมานํ ทิสฺวา  
“อหิปี ตุมหาทิสฺสส พุทฺธสฺส สนฺติเก วินยชฺรตเถรีนํ อคฺคภูฏานํ ลเภยฺยํ -อิติ อธิการํ กตฺวา ปตฺถนํ ฐูปเสี.

ปทุมุตตรพุทฺโธ อนาคตํสญฺญาณํ ปตฺถริตฺวา ปตฺถนาย สมิชฺฌนภาวํ ญตฺวา  
“อนาคเต โคตมพุทฺธสฺส นาม สาสเน อํ ปฏาจารานาเมเน วินยชฺรตเถรีนํ อคฺคา ภวิสฺสตี -อิติ พยาภาสี.

ตํ เอวํ ปตฺถิตปตฺถนํ อภินิหารสมฺปนฺนํ สตฺถา ทูรโต ว อาคจฺจนตี ทิสฺวา  
“อิมิสฺสา มํ ฐูปตฺวา อณฺโณ อวสฺสโย ภวิตุํ สมตฺถโย นาม นตฺถิ -อิติ จินฺเตตฺวา ตํ ยถา วิหาราภิมุขี<sup>๑</sup> อาคจฺจตี เอวมภาสี.

ปริสา ตํ ทิสฺวา “อิมิสฺสาว อุมมตฺติกาย อีโต อาคนฺตุํ มา ททิตฺถ -อิติ อาห.

สตฺถา “อเปถ, มา นํ นิวารยิตฺถ -อิติ วตฺวา อวิทฺตุรภูฏานํ อาคตฺกาเล “สตี ปฏฺฐิลภ ภคินี -อิติ อาห.

สา ตํชณฺณญฺเวย พุทฺธานุภาเวเน สตี ปฏฺฐิลภิ.

ตสฺมี กाले นินฺวตฺถวตฺถสฺส ปตฺติตภาวํ สลฺลภฺเขตฺวา ทิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุภฺภูฏาเปตฺวา อุกฺกุภฺภิกํ นิสีทิ.

อถสฺสา เอโก ปุริโส อุตฺตรสาฎกํ ชิปี.

สา ตํ นินฺวาเสตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา สุวณฺณวณฺณเสสุ ปาเทสุ ปยฺจปฺปติภฺฐิตฺเตเน วนฺทิตฺวา  
“ภนฺเต อวสฺสโย เม โหถ, เอกํ ทิ เม ปุตฺตํ เสโน คณฺหิ, เอโก อุกฺเกเน วุฬฺโห, ปนฺเถ ปติ มโต,  
มาตาปิตโร เจว ภاتا จ เคเหเน อวตฺถญา เอกจิตฺตกาย ฌายนฺติ -อิติ.

สตฺถา ตสฺสา วจฺนํ สุตฺวา “ปฏาจาเร มา จินฺตยิ, ตว ตาณํ สรณํ อวสฺสโย ภวิตุํ สมตฺถสเสว สนฺติกํ อาคตาสิ,  
ยถา ทิ ตว อิทานิ เอโก ปุตฺโต เสเนเน คหิโต, เอโก อุกฺเกเน วุฬฺโห, ปนฺเถ ปติ มโต, มาตาปิตโร เจว ภاتا จ เคเหเน อวตฺถญา,  
เอวเมว อิมสฺมี สฺสาเร ปุตฺตาทินํ มตฺกาเลเยว ตว โรทนฺติยา ปคฺชริตอสฺสุ จตฺตุนํ มหาสมฺมุทฺทานํ อุกฺกโต พุทฺธํ -อิติ วตฺวา  
อิมิ คาทมาห

“จตุสฺสุ สมฺมุทฺเทสุ ชลํ ปริตฺตกํ  
ตโต พหุํ อสฺสุชฺลํ อนปฺปกํ  
ทุกฺเขเน ผุฏฺฐสฺส นรสฺส โสจโต  
กึการณา อมม ตฺวํ ปมฺชชสิ -อิติ.

เอวํ สตฺถริ อนมตฺคคฺปริยายํ กเถเนเต, ตสฺสา สรีเร โสโก ตนฺตตฺมคฺมาสี.

อถ นํ ตนฺนุฏฺตโสภํ ญตฺวา ปุน สตฺถา อามนฺเตตฺวา

“ปฏาจาเร ปุตฺตาทโย นาม ปฺรโลภํ คจฺจนตฺสฺส ตาณํ วา สรณํ วา เลนํ วา ภวิตุํ น สกฺโกณฺนติ,  
ตสฺมา วิชฺชมานาปี เต น สนฺติเยว, ปณฺทิตฺเตเน ปน สิลํ วิโสเธตฺวา อตฺตโน นิพฺพานคามิมคฺคเมว โสเธตุํ วฏฺฏตี -อิติ วตฺวา  
ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาทา อภาสี

“น สุนติ ปุตุตา ตามาย	น ปีตา นปี พนธวา
อนตเกนาธิปนุนสส	นตถิ ญาตีสุ ตามตา
เอตมตถวสํ ญตวา	ปณฺฑิตโต สีสํสุโต
นิพพานคมนํ มคคํ	ชิปปเมว วิโสธเย -อิตติ.

เทศนาวสาเน ปุจฉาจารย์ มหาปุริชาณ กิเลส ฌาเปตวา โสตาปตติผลเล ปติภูตฺตี.

---

อณฺเฎปี พหุ โสตาปตติผลลาทีนิ ปาปุณฺณิสฺสู -อิตติ.

---

### [นางปุจฉาจารย์ทูลขอบวช]

สา ปน โสตาปนนา หุตฺวา สตถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ.

---

สตถา ตํ ภิกฺขุณีนิ สุนติกํ ปหิณฺตีวา ปพฺพชาเปสิ.

---

สา ลหฺรูปสมปทา ปฏิตาจารตตา<sup>๑</sup> “ปุจฉาจารย์เตว ปณฺญาเย.

---

สา เอกทิวสํ กุณฺเณ อุทกํ อาทาย ปาเท ไรวนฺตี อุทกํ อาสิญฺจ.

---

ตํ โลกํ คนฺตวา ปจฺฉิชฺช.

---

หุตฺติวาเร อาสิตฺตํ ตโต หุรฺตรํ อคฺมาสิ.

---

ตติยวาเร อาสิตฺตํ ตโตปี หุรฺตรํ -อิตติ.

---

สา ตเทว อารมฺมณํ คเหตุวา ตโย วเย ปริจฺฉินฺตีตวา

“มยา ปฐฺมํ อาสิตฺตํ อุทกํ วีย อิม สตฺตา ปฐฺมวเยปี มรฺนตี,

ตโต หุรฺตรํ คตํ หุตฺติวาเร อาสิตฺตํ อุทกํ วีย มชฺฉิมวเยปี มรฺนตี,

ตโตปี หุรฺตรํ คตํ ตติยวาเร อาสิตฺตํ อุทกํ วีย ปจฺฉิมวเยปี มรฺนตีเยว -อิตติ จินฺเตสิ.

---

สตถา คนฺธกฺกุญฺญิ นิสินฺโน ว โธภาสํ ฝริตฺวา ตสฺสา สมฺมุเข ฐตฺวา กเถนโต วีย

“เอวเมตํ ปุจฉาจารย์, ปณฺจนนํ ที ขนฺธานํ อุทฺยพฺพญํ อปฺสสนฺตสฺส วสฺสสํตํ ชีวิตโต

เตสํ อุทฺยพฺพญํ ปฺสสนฺตสฺส เอกาหิปี เอกกฺขณฺปี ชีวิตํ เสยฺโย -อิตติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆณฺเฎตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาท

---

“โย จ วสฺสสํตํ ชีเว	อปฺสสํ อุทฺยพฺพญํ
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย	ปฺสสโต อุทฺยพฺพญํ -อิตติ.

### [แก้ธรรม]

ตตถ อปฺสสํ อุทฺยพฺพญํ -อิตติ ปณฺจนนํ ขนฺธานํ ปณฺจวิสฺติยา ลกฺขณฺเหที อุทฺยญจ วยญจ อปฺสสนฺโต.

---

ปฺสสโต อุทฺยพฺพญํ -อิตติ เตสํ อุทฺยญจ วยญจ ปฺสสนฺตสฺส อิตฺรสฺส ชีวิตโต เอกาหิปี ชีวิตํ เสยฺโย -อิตติ.

---

ขอ. บาลี ภา.๔ หน้า ๑๒๘ • ๑๒. ปุจฉาราวตฺถ. • [แก้อรธ]

---

เทศนาวสานเน ปุจฉารา สห ปุจฉาภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ -อิตฺติ.

---

ปุจฉาราวตฺถ.

---



## ๑๓. กิสาโคตมีวตถุ.

“โย จ วสสสต้ ซิว -อิตี อิมั ฆมมเทสนัน สตถา เขตวเนน วิหรนโต กิสาโคตมี อารพภ กเถสิ.

### [ทรัพย์ของเศรษฐีกลายเป็นถ่าน]

สาวตถิยั กิเรกสส เสฏฐิสส เคเห จตตาสีสโกฏฐัน อังคารา เอว หุตวา อฏฐาสี.

เสฏฐี ตั ทิสวา อุปปนโนโสโก อาหารั ปฏิกขิปิตวา มลจเก นิปชช.

ตสเสโก สหายโก เคหัง คนตวา “สมม กสมมา โสจสิ -อิตี ปุจฉิตวา ตั ปวตตี สุตวา

“สมม มา โสจ, อหัง เอกัง อุปายัง ชานามิ, ตัง โกรหิ -อิตี.

“กั โกรหิ สมม -อิตี.

“สมม อตตโน อาปนเน กิลณชั ปตถริตวา อังคาเร ราสี กตวา วิกกัณนโต วีย นิสสิท,

อาคตาคเตสสุ มนุสเสสสุ เย เอวั วเทตี ‘เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนติ, ตวั ปน อังคาเร วิกกัณนโต นิสสินโนสตี

เต วเทยยาสิ ‘อตตโน สนตัง อวิกัณนโต กั กริสสามิตี,

โย ปน ตั เอวั วเทตี ‘เสสชชา วตถ เตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนติ, ตวั ปน หิรณญสุวณณัง วิกกัณนโต นิสสินโนสตี

ตวั วเทยยาสิ ‘กัหัง หิรณญสุวณณณติ, ‘อิทนต์ จ วุตเต, ‘อาหระ ตาว นนติ หตเถหิ ปฏิจเจยยาสิ,

เอวั ทินนัง ตว หตเถ หิรณญสุวณณัง ภาวิสสตี,

สา ปน สเจ กุมาริกา โหตี, ตว เคเห ปุตตสส นัง อหริตวา<sup>๑</sup> จตตาสีสโกฏฐัน ตสสา นียยาเทตวา ตาย ทินนัง วลณเชยยาสิ,

สเจ กุมาริโร โหตี ตว เคเห วยปุตตัง ธีตรัง ตสส หตวา จตตาสีสโกฏฐัน ตสส นียยาเทตวา เตน ทินนัง วลณเชยยาสิ -อิตี.

โส “ภททโก อุปายโย -อิตี อตตโน อาปนเน อังคาเร ราสี กตวา วิกกัณนโต วีย นิสสิท.

เย นัง เอวมาหัสสุ “เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนติ, ตวั อังคาเร วิกกัณนโต นิสสินโนสิ -อิตี

เตสั “อตตโน สนตัง อวิกัณนโต กั กริสสามิ -อิตี ปฏิวจัน อทาสี.

### [ถ่านกลายเป็นทรัพย์อย่างเดิม]

อเถกา โคตมี นาม กุมาริกา กิสสิริตตาย “กิสาโคตมี -อิตี ปญญาयมาณา ปริชิตนกุลสส ธีตา

อตตโน เอเกน กิจเจเน อาปนทวารัง คตา ตั เสฏฐี ทิสวา เอวมาห

“กั ตาต เสสชชา วตถเตลมธุมานิตาทีนิ วิกกัณนติ, ตวั หิรณญสุวณณัง วิกกัณนโต นิสสินโนสิ -อิตี.

“กัหัง อมม หิรณญสุวณณัง -อิตี.

“นนุ ตวั ตเวท คเหตุวา นิสสินโนสิ -อิตี.

“อาหระ ตาว ตั อมม -อิตี.

สา หตถปุริ คเหตวา ตสส หตเถ รฐเปสิ.

---

ตํ หิรณยสุวณฺณเมว อโหสิ.

---

อถ นํ เสฏฺฐี “กตฺรนฺเต อมฺม เคหํ -อิติ ปุจฺฉิตฺวา, “อสุกฺขนาม -อิติ วุตฺเต, ตสฺสา อสฺสามิกภาวํ ญฺตฺวา  
ธนํ ปฏฺฐิสฺสเมตฺวา ตํ อตฺตโน ปุตฺตสฺส อาเนตฺวา จตฺตาทิสฺสโกฏฺฐินํ ปฏฺฐิจฺฉาเปสิ.

---

สพฺพํ หิรณยสุวณฺณเมว อโหสิ.

---

ตสฺสา อปฺเรน สมเยน คพฺโภ ปติฏฺฐุหิ.

---

สา ทสฺมาสจฺเจเยน ปุตฺตํ วิชายิ.

---

โส ปทฺสา คมนกาเล กาลมกาสิ.

---

สา อธิฏฺฐปุพฺพมรณตฺยา ตํ ฌาเปตฺุํ นีหฺรนฺเต นินฺวาเรตฺวา “ปุตฺตสฺส เม เกสฺซชฺชํ ปุจฺฉิสฺสามิ -อิติ มตฺกเลวํ อกฺเณนาทฺยา  
“อปิ นุ เม ปุตฺตสฺส เกสฺซชฺชํ ชานาถ -อิติ ปุจฺฉนฺตี ฆรฺปฏฺฐิปาฏฺฐิยา วิจฺรติ.

---

อถ นํ มนุสฺสา “อมฺม อุมฺมตฺติกาสิ ชาตา, มตฺปุตฺตสฺส เกสฺซชฺชํ ปุจฺฉนฺตี วิจฺรสิ -อิติ วทฺนติ.

---

สา “อวสฺสํ มม ปุตฺตสฺส เกสฺซชฺชานนํ ฌมิสฺสามิ -อิติ มณฺญมาณา วิจฺรติ.

---

อถ นํ เอโก ปณฺชิตฺปุริโส ทิสฺวา “อโย มม ธีตา ปฐฺมปุตฺตํ วิชิตฺวา ภวิสฺสติ, อธิฏฺฐปุพฺพมรณา,  
มยา อิมิสฺสา อวสฺสเยน ภวิตุํ วฏฺฐุติ -อิติ จินฺเตตฺวา อาห “อมฺม อหํ เกสฺซชฺชํ น ชานามิ, เกสฺซชฺชานนํ ปน ชานามิ -อิติ.

---

“โก ชานาติ ตาต -อิติ.

---

“สตฺถา อมฺม ชานาติ, คจฺฉ ตํ ปุจฺฉ -อิติ.

---

สา “คมิสฺสามิ ตาต, ปุจฺฉิสฺสามิ ตาต -อิติ วตฺวา สตฺถารํ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ ฐิตฺวา ปุจฺฉิ  
“ตุมฺเห กิร เม ปุตฺตสฺส เกสฺซชฺชํ ชานาถ ฆนฺเตติ.

---

“อาม ชานามิ -อิติ.

---

“กี ลทฺจํ วฏฺฐุติ -อิติ.

---

“อจฺฉรคฺคหณฺมตฺตํ สิทฺตถกํ ลทฺจํ วฏฺฐุติ -อิติ.

---

“ฌมิสฺสามิ ฆนฺเต, กสฺส ปน เคเห ลทฺจํ วฏฺฐุติ -อิติ.

---

“ยสฺส เคเห ปุตฺโต วา ธีตา วา น โกจิ มตฺปุพฺโพติ.

---

สา “สาธฺ ฆนฺเตติ สตฺถารํ วนฺทิตฺวา มตฺปุตฺตํ อกฺเณนาทฺยา อนฺโตคามํ ปวิสิตฺวา

ปฐฺมเคหสฺส ทฺวาเร ฐตฺวา “อตฺถิ นุ โข อิมสฺมี เคเห สิทฺตถโก, ปุตฺตสฺส กิร เม เกสฺซชฺชเมตฺนติ วตฺวา, “อตฺถิ -อิติ วุตฺเต,

“เตนฺหิ เทถ -อิติ, เตหิ อาทฺริตฺวา สิทฺตถเกสุ ทิยมาเนสุ, “อิมสฺมี เคเห ปุตฺโต วา ธีตา วา มตฺปุพฺโพ กจฺจิ นตฺถิ อมฺม -อิติ

---

ปุจฉิตวา, “กี วเทสิ อมม, ชีวมานา ทิ กติปยา, มตกา เอว พหกา -อติ วุตเต,  
“เตนทิ คณหถ โว สิทธตถเก, เนตฺ มม ปุตตสส เกสชชุนติ ปฏิวทาสี; อิมินา นียาเมน อาทิต ปฏฐาย ปุจจนตี วิจริ.

---

สา เอกเคเหปี สิทธตถเก อคคเหตวา สายณหสมเย จินเตสิ “อโห ภาริย์ กมมฺ, อหฺ ‘มเมว ปุตโต มโตติ สณญุมกาสิ,  
สกลคามे ปน ชีวุนเตหิ มตกาเอว พหุตรา -อติ.

---

ตสสา เอวฺ จินตยमानาย, ปุตตสิเนเหน มุทกํ ทพํ ฤทธภาวํ อคมาสิ,

---

สา ปุตตกํ อรณญเ ฉพเทตวา สตุ สุนติกํ คนตวา วุนทิตวา เอกมนตํ อฏฐาสี.

---

อถ นํ สตถา “ลทธา เต เอกจจรมตตา สิทธตถกา -อติ อาห.

---

“น ลทธา ภาเน, สกลคามे ทิ ชีวุนเตหิ มตกาเอว พหุตรา -อติ.

---

อถ นํ สตถา “ตวฺ ‘มเมว ปุตโต มโตติ สลลกเขสิ, ฐวธมโม เอส สตตานํ,  
มจจฺจราชา ทิ สพเพ สตเต อปริปฺณณชฺฆาเส เอว มโหไซ วิย ปริกสสมาโนเยว<sup>๑</sup> อปายสมฺมทเท ปกฺขิปติ -อติ วตวา  
ธมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

---

“ตํ ปุตตปฺสฺสมมตตํ	พฺยาสตตมนสํ นรํ
สฺตตํ คามํ มโหไซเว	มจฺจฺ อาทาย คจฺจติ -อติ.

---

คาถาปริโยสาเน กิสาโคตมี โสตาปตติผลเล ปติฏฐหิ.

---

อถญेषิ พหุ โสตาปตติผลลาทีนึ ปาปฺณิสฺ -อติ.

---

### [นางบวชในพุทธศาสนา]

สา ปน สตถารํ ปพพชฺชํ ยาจิ.

---

สตถา ภิกฺขุณีนํ สุนติกํ เปเสตวา ปพพชาเปสิ.

---

สา ลทฐฺสมปทา “กิสาโคตมี เถรี -อติ ปญฺญาโย.

---

สา เอกทิวสํ อุโปสภาคาเร วารํ ปตวา ทิปิ ชาเลตวา นิสินนา ทิปชาลา อุชฺชนฺติโย จ ภิชฺชนฺติโย จ ทิสฺวา  
“เอวเมว อิมเ สตตา ทิปชาลา วิย อุปฺปชฺชนฺติ เจว นิสฺชณฺนฺติ จ, นิพพานํ ปตฺตา เอวํ น ปญฺญายนฺติ -อติ อารมฺมณํ อคคเหสิ.

---

สตถา คนธกฺฎิยํ นิสินโน ว โธภาสํ ฝริตวา ตสสา สมฺมุখে นิสิติตวา กเถนโต วิย  
“เอวเมว โคตมิ, อิมเ สตตา ทิปชาลา วิย อุปฺปชฺชนฺติ เจว นิสฺชณฺนฺติ จ, นิพพานํ ปตฺตา เอวํ น ปญฺญายนฺติ,  
เอวํ นิพพานํ อปฺสฺสนฺตานํ วสฺสสํ ชีวิทโต นิพพานํ ปสฺสนฺตสฺส ขณฺมตตฺปิ ชีวิทํ เสโย -อติ วตวา  
อนุสนธิ ชฺฆุตวา ธมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

---

“โย จ วสุสสตี ชีเว  
เอกาหิ ชีวิตฺ เสยโย

อปสฺสํ อมตํ ปทํ  
ปสฺสโต อมตํ ปทํ -อิตฺติ.

[แก้บรรณ]

ตตถ อมตํ ปทํ -อิตฺติ มรณรหิตโกฏฐาสี อมตมทานิพพานํ -อิตฺติ อตฺถเ.

---

เสสํ ปุริมสทิสํ เอว.

---

เทสนาวसानเ กิสาโคตมี ยถานิสินนาว สห ปฏิสมภิทาหิ อรหตเต ปติฏฐหิ -อิตฺติ.

---

กิสาโคตมีเวตถุ.

---

## ๑๔. เรื่องพระพหูปัตติกาเถรี

๑๔. พหูปัตติกาเถรีวตถุ.

“โย จ วสสสดี -อิตติ อิมม เทสนัน สุตถา เขตวเน วิหรนโต พหูปัตติกาเถรี อารพภ กเถสิ.

[นางมีลูกมาก]

สาวตถิย กิเรกสมิ กุเล สุตต ปุตตา สุตต จ ชีตโร อหสิ.

เต สพเพปิ วยปุตตา เคเห ปติภูตตีตวา อตตโน รมมตาย สุขปุตตา อหสิ.

เตส อปรน สมเยน ปิตา กาลมกาสิ.

มหาอุปาสิกา, สามิเก นนุญปิ, น ตาว ปุตตาน กุญมพ์ วิภชติ.

อถ น ปุตตา อหสิ “อมหาก ปิตริ นนุญ, ตยห โก อตโต กุญมเพน, กิ มย ต อปฐฐาตุ น สกโกม -อิตติ.

สา เตส กถ สุตวา ตุนหิ หุตวา ปนปุน เตหิ วุจจมานา “ปุตตา ม ปฐชคคิสสนติ, กิ เม วิสุ กุญมเพน -อิตติ  
สพพ สาทเตยย มชเณ ภินทิตวา อทาสิ.

อถ น กติปาหจเยน เซฐฐปุตตสส ภริยา

“อโห อมหาก อยยา ‘เซฐฐปุตโต เมติ เทว โภภูฐาเส ทตวา วิย อิมเมว เคห อากจจติ -อิตติ อาห.

เสสปุตตาน ภริยาปิ เอวเมว วทิส.

เซฐฐฐีตริ อาที กตวา ตาส เคห คตกาเลปิ น เอวเมว วทิส.

สา อวมานปุตตา หุตวา “กิ อิมส สนติเก วุตถเน, ภิกขุณี หุตวา ชีวีสสามิ -อิตติ ภิกขุณุปสสย คนตวา ปพพชช ยาจิ.

ตา น ปพพาเชสิ.

สา ลทฐุปสมปทา พหูปัตติกาเถรี นาม ปญญาปิ.

สา “อห มหลลกกาเล ปพพชิตา, อปมตตาย เม ภวิตพพ -อิตติ ภิกขุณิน วตตปฐฐิต กโรติ”

“สพพตตี สมณธम्म กิริสสามิ -อิตติ เทฐฐาปาสาเท เอกก ฏมภ ทถถเนน คเหตุวา ต อวิชชมานา” สมณธम्म กโรติ.

จกมมานาปิ “อนธการฐฐาเน มม รุกเข วา กตถจิ วา สีส ปฐิหญญเยย -อิตติ

รุกข ทถถเนน คเหตุวา ต อวิชชมานา” สมณธम्म กโรติ,

“สตถารา เทสิต รมมเมว กิริสสามิ -อิตติ รมม อวชชชตวา รมม อนุสสรมานา ว สมณธम्म กโรติ.

๑ ม. กโรนตี.

๒ โปราณโปตถเก ปน อวิชชมานา -อิตติ ทิสสตี. อวิชชมานา -อิตติ ทิสสตี. ม. อวิชชมานา ว.

๓ โปราณโปตถเก ปน อวิชชมานา -อิตติ ทิสสตี. อวิชชมานา -อิตติ ทิสสตี. ม. อวิชชมานา ว.

อถ สดถา คนธกุฎิยํ นิสินโนว โธภาสํ ฌริตวา สมมุเข นิสินโน วีย ตาย สหิ กณนโต

“พหูตติเก มยา เทสิตธมมํ อนาวชชนตสส อปสสนตสส วสสสत् ชีวิตโต มยา เทสิตธมมํ ปสสนตสส มุหุตตมปิ ชีวิตํ เสยโย -  
อติ วตวา อนุสนธิ ฆณฺเฏตวา ธมมํ เทเสนโต อิมํ คาถมาห

---

“โย จ วสสสत् ชีเว

อปสสํ ธมมุตตมํ

เอกาหํ ชีวิตํ เสยโย

ปสสโต ธมมุตตมํ -อติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ธมมุตตมํ -อติ นววิธํ โลกุตตรธมมํ. โส หิ อุตตมธมโม นาม.

---

โย หิ ตํ น ปสสตี, ตสส วสสสत् ชีวิตโต ตํ ธมมํ ปสสนตสส ปฏิวิชฌนตสส เอกาหํปิ เอกกขณมปิ ชีวิตํ เสยโย -อติ.

---

คาถาปริโยसानะ พหูตติกา เถรี สห ปฐิสสมภิทาหิ อรหตเต ปติฏฐหิ -อติ.

---

พหูตติกาเถรีวตถุ.

---

สทสสวคควณณนา นิฏฐิตา.

---

อฏฐโม วคโค.

---